

T-H K.

I. 881

07 -
RMK. I. 881.

2. péld.

Teljes.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AGENDA

AZ AZ:

ANYASZENTEGY-

HAZBELI SZOLGALAT

szerint való

TSELEKEDET,

Mellyben az Új Testamentomnak két Sacramentomának, a' szent Keresztiségnek és az Úr Vatsorájának ki-szolgáltatásának, és a' Házasulandoknak egyben adótatásoknak módgya megmuttatik, azokhoz illendő hasznos tanúságokkal egyetemben;

MELOTAI NYILAS ISTVAN
által.

Es most ezen Anyaszentegyházbéli Ceremoniáknak ki-szolgáltatásának más rövidebb Módgyával meg-bővítettven, és az elébbi is sok helyeken meg-jobbitván ki-botsátott

V A R A D O N,

SZENCI KERTETZ ABRAHAM.
MDC. LIII.

Nagy Kivánság! b. elvárban 18

Ex t malis moribus
nascuntur bona leges.

Ex malis moribus
nascuntur bona leges.

ELŐL-J A R O

B E S Z E D.

Ogy az Anyaszent-^{Psal. 147. 20.}
 egyházbéli szolgálat-
 nál semmi az embe-
 rek között idvessé-
 gessebb, drágalátos-
 sabb és szükségesebb
 ajándéka az Istennek ne legyen, könyvi
 akar kinck-is meg-érteni. Mert noha
 világ fundamentumának fel-vetése
 előtt el-tudta az ővéit az Ur Isten,^{Eph. I. 4.}
 és ugyan ottan el-választotta az örök^{2. Tim. 2. 19.}
 életre: de mindazáltal anyira az A-^{Rom. 8. 29.}
 nyaszentegyházbéli szolgálat mellé
 kötötte az ő választottinak idvessé-
 geknek idő szerint való el-indítását,
 és végbe menetelit, hogy senkit (rend-
 szerint szolván) a' kívül nem idvezit.

Mert a' Ministerium, avagy Anya-
 szentegyházbéli szolgálat, mely vagy ő
 az Evangeliumnak prédikálásában,
 a' szent Sacramentumoknak ki-szol-

ELŐLJÁRO BESZED.

Calv. lib.
4. c. 3.
sect. 3.
Inst.
gáltatásában, és az Anyaszenteegyház-
béli ékes rédeléseknek fenytéke alatt
valo meg-tartásban; a' Léleknek, az
igaságnak és az örök életnek harha-
toképpen ki-szolgáltatása a' válasz-
tottaknak, kik által az Ur Isten örök-
ké akar dicsőíttetni, idvességeknek
el-indítására és végben vitelére.

Az. 9.
15.
Szent Pál Apostolnak idvesség a-
datott Istennek kegyelméből a' Chri-
stusban világ fundamentomának fel-
vetése előtt, mint választott edény-
nek. Bizonyos időben e' világra szü-
letvén ő néki Isten Anyaszenteegyhá-
zának üldözőjének, idvességének
el-kell indíttatni, hogy az Istennek
tanátsa szerint örök élete légyen. A-
naniás Paphoz igazíttatik, hogy ő
tőle mind az idvezítő tudományt
hallya s' értse, és mind a' Kereszttség-
nek Sacramentumát fel-vegye. Ihol
Anyaszenteegyházbeli szolgálat nélkül
Az. 10.
3. & 16.
16.
idvessége Szent Pálnak el nem indit-
tatik: Így Corneliusnak, Lydiának,
sem egyébnek senkinek. Miért? Mert
terfzett Istennek hogy az Evange-
liumnak

liumnak bolond prédikállása által id-^{1. Cor. 1.}
vezitse a' hiveket, azt mondgya szent^{21.}
Pál.

Miben mutathattya-meg az Ur Isten az ő kiváltképpen való jó kedvéc mi hozzánk? Semmiben nyilvánban nem, mint hogy az emberek között fog-ki ollyakat, kik ő helyet-
te e' világban követségben forgolodgyanak, az ő titkos akarattyának legyenek magyarázói, és a' kik személyét visellyék az emberek előtt, mint szent Pál ennek nagy méltóságát állattya Ephesusban írott levelének negyedik részében. Eph. 4. 4.

Anyánk az Anyaszentegyház. Valakit ez méhében nem fogad, ujjonnan nem szül, és az ő két emlőjinek, az O és az Új Testamentumnak ígértinek édeszséges tejével nem tápál, soha annak idvessége nintsen. Mert *Non Deus huic Pater est, cui non Ecclesia Mater.* Nem attya Isten annak, a' kinek nem anyja az Ecclesia. Hol az a' mag, melly által kell fogottatnod a' te anyádnak az Anyaszentegyház.

egyháznak méhében, hogy újjon-
nan születessél? Az Eletnek köny-
vében az Evangeliumban amaz élő
és halhatatlan mag az Istennek szent
igéje, azt mondgya szent Péter. Ki-
tsoda hintegeti azt az újjonnan szü-
lő drágalatos magot? Az Egyházi
ember: Mert az a' kénts vagyon le-
téve ő benne tserép edényekben,
mellyet hordoznak és osztogatnak
prédikállások által a' végre, hogy a'
választottaknak idvességek az által
el-indíttassék, és újjonnan születet-
vén örök életek légyen.

Az Ur Isten egy szem-pillantásban
el-készíthetné azokat az örök életre,
és tökéletessékké tehetné, a' kiket
még világ fundamentumának fel-
verésének előtte az ő meg-változha-
tatlan tanácsában fel-vett az örök é-
letre; de még-is láttuk, hogy apron-
ként az Anyaszentegyházbéli szol-
gálat által neveldegeti és építgeti
az örök életre, miglen jutándanak
mindnyáján a' hitnek egygyeességé-
re, és az Isten Fiának isméréstire, tö-
kéle-

ELŐL-J ARO BESZED.

kéltetes férjfiakká lévén a' Christus
tellyességes állapottyának mértéké-
re, azt tanította szent Pál Fphesusban Eph. 4.
131
írott levelének negyedik részében.

Hitet nemz Isten mi bennünk, de
az Evangeliumnak, melly néki hatal-
mas eszköz az idvezítésben, prédika-
kálása által. Ez az oka, a' mellyért
régenten az ő *Sanctuarium*ához kén- Rom.
10. 17.
Exod.
20. 24.
szeritette gyülekezni a' hiveket. Ide
tartoznak ama' nagyságos neveze-
tek-is, mikor a' *Templum* Isten nyu- Psal.
132. 24.
Psal.
80. 20.
godalmának: a' *Sanctuarium* lakó haj-
lékának nevezetik: ismét, mikor a'
Cherubimok között lakozni mon-
datik, mellyekkel drágalátosságát,
szerelmetességét, bűnsületit és méltoságát akarta meg-mutatni az Anyaszentegyházbeli szolgálatnak.

E' szent szolgálat által mégyen
végben a' Szenteknek egygyeségek:
ez által éppítettik a' Christusnak tit-
kos teste az Anyaszentegyház: ez
által szerkesztetünk abban a' ki fő,
s minnen közöttünk is: ez által ju-
tunk ismételre az Isten titkainak:

ELŐLJÁRO BESZÉD.

ez által fogadgyuk be Istent az ő köz-
veriben: ez által szó. beszél mi ve-
lünk az Ur Isten: Egy szóval, ez ál-
tal töte-le az idveiséget mi közöt-
tünk, annyira, hogy ezen kívül soha
senki semmi bűn bocsánatot nem

Esai. 37.

32.

Joel. 2.

32.

Ezech.

33. 9.

reménlhet, mint az Esaias, Joel és az
Ezechiel Prophétáknak tanu. bizony-
ság tételekből meg-tetstik.

Ennek pediglen a' méltóságos
szent szolgálatnak második fő része,
az Új Testamentumnak két Sacra-
mentominak, ugy-mint a' Kereszt-
ségnek és az Ur Vatsorájának ki-szol-
gáltatása, melly által az Ur Isten mi
hozzánk való kegyelmes jó akarat-
tyának bizonyság-tételét, az igére-
tek szerint lelkünkben el-petsételi,
hogy a' kiker az ő közönséges an-
nyok az Anyaszentegyház amaz élő
és halhatatlan mag által ujjá szült, id-
veiségeket el-indította, vagy még el-
inditando, mint a' kitsinydedekben,
a' szent Kereszttségben, viszont való
kéz be-adásnak, avagy ugyan hitel-
kedésnek kötelelsége szerint azok hi-
teknek

2. Pet. 3.

1.

ELŐL-JÁRO BÉSZED.

teknek erőtlenségekben gyámolítasának, és az Ur Vatsorájával való gyakor élések által mind tápláltsánnak a' Christus Jესusnak testével és vérével az örök életre, mind pedig a' Christusban úgy bé-óltattásának és szerkesztésének, hogy lakozzék a' Christus ő benne^{Eph. 3.} hitnek általa, és éllyenek nem ők, de éllyen ő benne^{17.} a' Christus, az Apostol tanítása szerint.^{Gal. 2. 20.}

Ez az oka, hogy az Ur Isten az Anyaszentegyházbeli szolgálatnak első része mellé, melly az Evangeliomnak prédikállása, el-választhatatlan-képpen úgy kötötte a' szent Sacramentumoknak ki-szolgáltatását, hog' valaholott az Evangeliom prédikáltatik, ott a' Sacramentumoknak is ki kell szolgáltatódniok. Mert a' melly választottaknak idvességeket az Ige által el-indította, azokban az ő igiretit, mellyet részen a' bűn bocsánatrol, és az örök életrol, a' szent Sacramentumok által petséti-el, mint ide aláb meg-láthatni az Ur Vatsorájáról való tanításban.

ELŐL-JÁRO BESZED.

Mind ezek pedig egyeledés nélkül tartatnak-meg, azon Anyaszentegyházbeli szolgálatnak nagy fenytéssel járó ékes rendelési által, minémű rendek az Ecclesiában az Isten Igéjének halgatására és a' szent Sacramentomokkal való élésre bizonyos napokon egyben gyülekezni: Innepéket szentelni: Templomokban való ékes éneklések, buzgo hálá-adások, áhítatos könyörgések, és szabados alamisoálkodások. Mert az Ur Isten nem elegy-belyegségnek, hanem a' jo és szép rendnek Istene lévén, azt akarja, hogy mind az Igének prédikállása, mind a' szent Sacramentomoknak ki-szolgáltatások, ez egy inő folyo ékes rendnek fenytéssel való meg-tartása által maradgyon-meg az Anyaszentegyházban, mint szent Pál

1. Cor. először Corinthusban írott levelé-
 24. 40. nek tizen-negyedik részében ezt nyilvánállattya.

Vedd-ki az Evangeliomi tudománynak prédikállását az Ecclesiából: veld-ki abból a' Keresztséget és a' Veg-

ELŐLJÁRO BESZED.

a' Vég Vatsorát : töröld-ki onnan az ékes rend tartásokat, meg-látod minémű zuzavar, pogányi vakság, és baromi ostobaság szál-bé az emberek között, mellyért tisztán csak az Igének prédikálása, a' szent Sacramentumoknak ki-szolgáltatások, és ezek mellé adattetott ékes rendelések különböztetik-meg a' Keresztyéneket a' Pogányoktól, Sidoktól és egyéb hamis vallásokra vetemedett gyűlekezeteiktől.

O boldog ország! O áldott tartomány! O szent Istennek kedves nyugodalma a' város, falu, mellyben ez a' szent szolgálat virágában meg-tartatik! Mert ez által tért az Ur Isten bizonyosságot arról, hogy ott abban az országban, tartományban, városban s' faluban vadnak ő néki választotti, kiknek idvességeknek el-indításáért, és végben meneteliért tartya fenn aztaz szent szolgálatot. Az által ád tanúságot az ő jelen létéről: Mert az Anyaszentegházbéli szolgálat melől soha el nem áll, és nem engedi azt
sem

ELŐL-JARO BESZED.

sem az ördögöknek sem e világi kegyetleneknek el-tapodniok. Az által biztat, hogy minden áldásit közli ott az ő hiveivel, mint ő maga Moyzes második könyvének huszadik részében mondgya: El-megyek, úgy-mond, te hozzád, és meg-áldalak téged; mellyért Dávid ugyan köny-hullatással kefergi, hogy az ő ellenséginek kegyetlenségek miatt el-rekésztetett az Urnak hajlékában és tornáczában való bé-meneteltül.

Boldog vagy te-is Magyar nemzetben le-telepedett Istennek szent Gyülekezete. Mert noha olyanná lettél, a' te hátadon szánto idegen nemzetiségeknek el-viselhetetlen igaz-jok, és meg-emészto kegyetlenkedések miatt, mint ama' minden segítség-tül meg-fosztatott gyámoltalan igaz özvegy, holott valaki fel-kehet csak te rajtad kapdos, hogy a' te kebeledben fel-tartott vipera kigyoknak kőlykeihez hasonló fiaidrol ne szol-lyak: mindazáltal mind ennyi veszélyid között-is az Ur Isten ezt az ő leg-drága-

ELŐL-JARO BESZED.

drágalátosabb, leg-idvésegeesebb,
 leg-izűksegeeseb ajándékát, az Anya-
 szentegyházbeli szögálatot, te közöt-
 ted mind eddiglen meg-tartotta. Ez
 az oka, hogy minden reád törő s'
 pusztalásodra igyekező gonosz aka-
 roid ellen, noha rongyoson, érteked-
 ben, és számos voltodban meg-fo-
 gyatkozva, de még-is meg-maradtál.
 Mert az Ur Isten az ő drágalátos, id-
 véseges és méltóságos ajándéka által
 lakik te közötted: ez által tsatlotta,
 magát, mint édes Atyád a' Christu-
 ban, minden igiretivel te hozzád: ez
 által zengedezteri az ő szent szavát te
 közötted: ez által vészi kegyelemben
 a' te magzatidat: ez által táplál rége-
 det az ő szent Fiának drágalátos testé-
 vel és vérével: ez által éleszti a' te kül-
 fő tekintetedet: ez által óltattál-bé
 a' közönséges Anyaszentegyháznak
 társaságában: ez által réttél minden
 nemzetségeken le-telepedett igaz
 Keresztyéneknekkelőtők jó hírűvé
 nevűvé.

A' K E.

A' KEGYES OLVASOKNAK.

ELeitől fogván nagy kívánsággal ohajtották mind az egyházi szolgák között némellyek, s mind a külső renden lévő értelmes emberek, hog' az Ecclesiában lenne mind egy a' Keresztelésnek, Ur Vatsorájának ki-szolgáltatásának, és a' Hazasítandoknak egybe adattatásoknak modgya. Mert valamenyi gyülekezetben be-megy, majd mind annyi formát látz a' meg-jegyzet szolgálatnak rendiben; annyira, hogy az Egyházi emberrel egygyütt változik a' Keresztelésnek és az Ur Vatsorájának ki-szolgáltatásának modgya-is, melly miatt nem tsak a' Keresztyén községnek, de még az értelmes embereknek is elmejek meg-haborittatik. Es a' mi együgyű szegény Atyánk-fiat-is mikor az Egyházi szolgálatra adgyák magokat, egyebektől keresgetik elő modgyát e' szolgálatnak, és így valamennyi fő annyi a' szolgálatnak modgya, holott nem szabad vala illy idveséges szent szolgálatnak rendiben senkinek ujjab ujjab formát követni. Mert egy az Evangelium, egy a' Hit, egy a' közönséges Ecclesia, egy a' Kereszttség, egy a' Vég Vatsora, tehát a' ki-szolgáltatásának modgyának is egynek kell lenni, hogy mindenenk ékeessen és jo rendel lehessenek az ecclesiában.

En én, az én Christus Jესusomnak aláztos, együgyű, méltatlan hivatalos szolgaja, azt a' szol-

A' KEGYES OLVASONAK.

Szolgálatnak formáját, melyet az Isten könyvé-
ből tanultam, és egynéhány Ecclesiákban gyakor-
lottam e' könyverskébe bétörttem, hogy mind az
együgyű atyáncsiának, s' Christusban hivatalos
szolga társainknak legyen példa előttök, melyre
e' szent szolgálatban nézzenek, és mind a' Keresz-
tyén községnek is legyen értéke az Ecclesiabéli
szolgálatnak tudománya. Nem azért irtam pe-
dig illy beszéddel, hogy az Egyházi szolga mind elő
számlállyá: Mert meddig mondgya és mit hagy-
hat-el. ezzel jegyzettem meg [] de hogy le-
gyen példa előtté mit kövessen. Isten
veled.

Apocalipsis

K. AZ

1. Cor. 14. 40.

Omnia decenter & ordine fiant.

Aug. lib. de singularitate Clericorum.

Contemplamini, quid sit populo sancto præesse, & considerare, quale sit divinis sacramentis insistere: altari vacare debent, qui de altari vivunt, & talis convenit cura sinceritatis Sacramentis, qualia sunt Sacramenta ipsa, quibus exhibent officia servitatis, ne contra Deum offendant ipsa que tractant, aut contra populum incipiant impedire quod prædicant.

Greg. & habetur in decret. 1. q. 1.

Multi Secularium.

Sunt autem Sacramenta, Baptisma, Corpus & sanguis Christi. quæ ob id Sacramenta dicuntur, quia sub tegmento corporalium rerum divina virtus secretius salutem eorundem Sacramentorum operatur, unde à secretis virtutibus vel sacris Sacramenta dicuntur, quæ ideo fructuose penes Ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens Spiritus, Sacramentorum latenter operatur effectum.

Hieron. super Matth. 1. 4.

Latro est, & domum Dei convertit in speluncam latronum, qui lucra de religione sectatur: cultusq; ejus non tam cultus Dei, quam negotiationis occasio est censenda.

A' SZ. KERESZT- SEGNEK KI-SZOL-

gáltatásának modgya.

*A' szent Kerésztséget tenéked Egyházi
embernek így kell ki-szolgálatnod:*

I.

 Ogy; a' Gyermekekkel a' kereszt
Atyák Anyák elődben állanak,
meg-kell értekezned: kiké a'
Gyermekek? Ha kereszttyén atyátul
anyától való, szabadon meg-
kereszteltyed: ha tiszttátalá ágyból való, halász-
tanod kell, nem azért hogy attol a' keresztfé-
get el-fognád, de hogy a' Magistrátusnak hir-
ré tegyed, a' paráznák először meg-büntet-
tessenek, és poenitentiát tartván, a' gyermek
ugy kereszteltessék meg: ha pedig a' gyer-
mek halálos betegségben volna, meg-kell
keresztelned.

II. Ekképpen a' dolog végben menvén,
így inditsad-el ízodat:

Minek előtte e' kis gyermektsét (gyermek-
tseket ha több egynél) az Anyaszentegház-

B

nak

nak társaságában a' szent Kereszttség által bé-
szentelnők, annak előtte szükség rövideden
meg-értenünk: Mi legyen a' szent Kereszttség,
es mi végre szereztetett?

*Misoda
a' ke-
reszttség?*

A' Kereszttség azért semmi nem egyéb, ha-
nem a' Christus Jéstól szereztetett szent
jegy, ávagy tselekedet, melly léfzen vízzel
valo mosodás által, az Atyának, Fiunak, és
Szent Léleknek nevében, a' kisdéd gyerme-
keknek a' frigy körésben valo bé-állatások-
nak, ujonnan valo születtetéseknek, és az
Anyaszentegyházban valo bé-számláltatá-
soknak bizonságára.

Mondom hogy a' Christustól szereztetet,
mint meg-írta Szent Mathé Evangéliomi
könyvének huszon nyolczadik, Szent Mark
tizenhatodik részeiben, ilyen igékkel: Men-
nyetek-el (úgy mond Christus az ő tanítvá-
nyinak) e' széles világra, tanítsatok minden
nemzetségeket, meg-keresztelvén őket az A-
tyának, a' Fiunak, és a' Szent Léleknek nevé-
ben: a' ki hiszen és meg-keresztelkedik id-
vezül, a' ki nem hiszen el-kárhozik.

Mellyből meg-tetfzik, hogy szükség es a' ke-
reszttség mind a' pogányfágból meg-tért öre-
geknek, s' mind a' kisdédeknek. Az öregeknek
ezért, hogy meg-mutassák ezzel, hogy ők-is a'
pogány bálványozásnak ellene mondanak
az Anyaszentegyháznak élő tagjai akarnak

lenni, és hogy Keresztyéneknek akarnak a' Christustól hivattarni: A' kisdedeknek ezért, hogy ők-is mentől hamaréb ez által be-számláltassanak az Anyaszentegyháznak társaságában.

Három kiváltképpen valo hasznai vannak a' szent Kereszttségnek. *Hasznai a' keresztségnek.*

Elő. Mert az Ur Isten ez által téfzen kötést a' kis gyermektsevel, és azt fogadgya, hogy őtet kegyelmében vőtte, és tellyes életében gondgya viselője, táplálója, és oltalmazó Istene leszen. *I.*

A' kis gyermek ismért azt fogadgya, hogy annál az Istennel, kinek nevet a' szent keresztségben fel-vészi, több Istent nem ismért, azt egyedül tiszteli, feli, és az ő zárlója alatt meg-marad az Evangeliomi igaz hitben valóban mind holta napjáiglan. Ennek pediglen a' szent kötésnek fundamentoma van. *Vegeti mirsodák legyenek a' szent Kereszttségnek, I. szd*
gyon a' szent Irásban: Moyses első könyvének tizen-heredik részében. *Cal. 1. nst. L. 4. c. 15. S. 1. 2. 3.*

[Mert mikoron az Ur Isten Abrahámot a' minden hívőknek lelki Attyokat Chaldaának bálványozo Ur nevű várasából ki-szolította, ilyen kötetést tőn vele. Járj én előttem és légy tökéletes, én leszek mindenre elégleges Istened: Fel-vállalá ezt Abrahám mind maga maradjékja s' mind minden időbéli híveknek kötelességben, hogy Isten előtt tökéletességen jár. *Ezeket el-hagyhatod.*

benjár; Isten-is, hogy ő Istene, és az ő maradékjának Istene leszen. Hogy azért. Abrahám, és az ő maradéki között s' Isten között ez a' kötés meg-maradna, meg-erősíté abban az időben a' környül-metélkedésnek Sacramentomával, mellynek helyeben szál-lítá Idvezitőnk a' Izent Keresztséget, hogy azon kőrésnek valósága most-is meg-tartat-nek, mellyre nézve Sz. Péter első levelének harmadik részében, jó lelki-isméretnek kéz-be adásának mondgya a' Keresztséget.)

1. *Pet.* 3.
21.

Ennek pediglen a' szent kőrésnek bizony-ság-tévői, lőt tanui a' kereszt atyák anyák, mint meg-teszik az Esaiás Prophéta köny-vének nyolczadik részéből, hogy noha a' kicsiny gyermekek akkoron a' kötésben sem-mit nem értenek: de mindazáltal ő képek-ben a' kereszt atyák anyák téstnek a' Izent kőrésről bizonyfágot, nem külömben, mint ha magok tselekednék a' kisedek az ő ke-crest attyok, és annyok által.

*László
Confess.
Hung. p.
N. 3.*

E' gyermektsével-is azért ma tést az Ur Isten ilyen kőrést a' szent kereszttségben, hogy e' gyermeket ma Isten kegyelmében vőtte, gondviselő Attya leszen, őrizi, oltalmazza, és az örök életre meg-tartya, melynek ti kereszt atyák anyák bizonyfági vadtok.

II. Második haszna a' Keresztségnek ez: Miért jegye és petséti az ujjonnan való szűletésnek, és bűn

és bűn bocsánatnak az Anyaszentegyházban,
 mellyet hogy Idvezítőnk meg-mutathasson,
 vizből szerzette a' keresztséget, hogy a' mi-
 képpen a' viz az embernek testéről a' szenn-
 nyet el-mossa: azonképpen a' Christusnak
 vére meg-tisztogat minket a' mi bűneinkből,
 azt mondgya szent János első levelének első
 részéből, a' melynek bizonyfágára adta Chri-
 stus a' szent keresztséget. Ezert mond Ke-
 resztelő János két keresztségnek nemét, szent *A' ke-
reszttség
két fele.*
 Mathe Evangeliomi könyvének harmadik
 részében. Egygyik, a' melly lészent tűzzel, a'
 bűnnek el-tisztogatásában a' szent Léleknek
 belső-képpen való titkos munkálkodásának
 általa: Másik, a' melly léssen vízzel, a' külső
 szolgálat által: melly külső szolgálat által
 való viznek mosogatása szem-látomást való
 tanu-bizonyfág tetele, a' Szent Léleknek
 belső képpen való titkos tselekedetinek a'
 bűnnek el-tisztításában, mellyre nézve szent
 Pál-is Titushoz írot levelének harmadik ré-
 szében *Lavacrum regenerationis*, Ujjonnan
 való születésnek főördőjének mondgya.

(Ezt bizonyítja a' szent Pál példája. Mert *Ezt is el
hanglyá-
tot.*
 mikor ő-is a' Pharisæus vallásból meg-tért
 volna a' Christus hitre, hozzá mégyen Ana-
 niás Pap, s' azt mondgya neki: kely-fel, ke-
 resztelkedgyél-meg, mosd-el a' te bűncidet,
 segitsegre híván az Urnak nevét: Hogy hogy

moshattya-el az ő bűneit a' kereszttség által, hanem mint egy jegy által, hogy a' miképpen akkoron az ő fejet meg-kezdette a' keresztfégbéli víz tisztítani a' ízenytől: azónképpen a' Szent Lélek meg-kezdette szivét tisztítani a' gonosz bűnöktől, mint meg-vagyon írva *Akt. 22.* az Apostoli tselekedetekről írt könyvnek 16. hufzon kettődik részében].

E' gyermektse-is azért ma veszi-fel az ő ujjonnan valo születésének bizonyágát a' szent keresztseger, és ez által téterik bizonyosá az ő bűnének botsánattyáról Isten kegyelméből, a' Christus vére hullásáért, a' Sz. Leleknek meg-fizetelő ereje által, mellynek ti kereszt atyák anyák bizonyági vadatok.

III. Harmadik haszna a' keresztfégnak ez: Mert ez által számlaltatnak-bé a' kis gyermekek az Anyaszentegyháznak társaságában, és a' Pogányoktól meg-választatnak. Mert noha kereszttyén atyától anyától születetni, annyit téfzen, mint a' hivek között számlaltatni, holott ha a' gyöker szent, az ágak-is szentek, mint szent Pál Romában *Rom. 11.* írott levelének tizen-egygyedik részében 16. mondgya: mindazonáltal akarta az Istennek Szent Fia külfő jegy által oda számlálni, a' mellyért a' szent keresztiség Sacramentomnak egygyik jegyzésében esküvésnek mondatik

datik ezokáért: Mert a' miképpen a' vité-
zek az ő Hadnagyoknak zászloja alá esküvé-
sek után állanak és számláltatnak-bé a' sereg
köziben, azonképpen a' kis gyermekek-is a'
kereszttség által, mint egy esküvés által álla-
nak-bé az ő Hadnagyoknak a' Christulnak
zászloja alá, és számláltatnak a' hivek köz-
iben az Evangeliumnak vallására, testnek, vi-
lágnak, ördögnek ellene mondására.

[Innen vagy on hogy az Anyaszentegy-
háznak társaságán kívül nintsen idvelség és
meg-maradás, mint Isten a' Propféta által
mondgya. Innen vagy on az-is, hogy valakik
ezt az igaz vallást, mellyre neveket bé-adgyák
a' szent kereszttségben, meg-tagadgyák, azok
hittől szakattaknak mondatnak: Mert a' mi-
némű köteft Istennek, és bé-állot-
tanak a' Christus Evangeliumának zászloja
alá, azt bontyák-fel: a' kik pediglen ebben,
meg-maradnak, azok idvezülnek, mint Chri-
stus mondgya szent Máthé Evangeliumi
könyvének huszon negyedik részében.]

E' kis gyermektse-is azért ma állott-bé az
Anyaszentegyháznak társaságában, ma szám-
láltatott a' kereszttség által a' hiveknek sere-
gében, ma állott a' Christus Evangeliumá-
nak zászloja alá, ma mondott ellene az ör-
dögnek, világnak, és a' testnek, mellynek ti
kereszt atyák anyák bizonyfági vadatok.

Ezek azért rövideden hasznai a' szent Kereszttségnek, mellyekben azoknak magzati részefszűlnék, kik az ő magzattyokat idejénkorán erre fel-botsátták: Ezen kívül vadenak azok a' kik ezt meg-utállyák.

Hogy azért e' kis gyermektse-is ezekben a' jobban részefszűlhessen a' szent kereszttség által, az Istennek szent frigyében meg-maradhasson, bűne botsánattyát nyerhesse, és a' hiveknek társaságokban az igaz vallásban végiglen meg-maradhasson, annak meg-nyeréseért mi-is egy szível lélekkel mondgyuk: *Mi Atyánk, &c.*

III. Fogjad te Tanító az edényt, mellyben a' víz vagyon, és a' gyermeket arczul a' földre fordítván, öntsöd a' fejére a' vizet és ezt mongyad: En tégedet (István vagy Erőbet, a' ki a' neve leszen) keresztellek az 'Atyának, a' Fiúnak, és a' Szent Léleknek nevében.

IV. Ezek végben menvén, áld-meg ilyen módon: Az Ur Isten e' kis gyermeket nevellye-fel az igaz hitben, őrizze és oltalmazza minden lelki testi veszedelemtől, és tartsa-meg az örök életre minden hivel, és ti veletek egygyút. Amen.

E' formát adgya e-lőkben az Ecclesiának Articulusa, Art. 7. A' Conf. 2. N. 3. &c.

A SZ. KERESTSEGHEZ illendő rövid tanuság.

- I. A' Gyermekekséket meddig szolni nem tudnak,
és nem értik mire való a' keresztség, meg-
kellyené kereszteni?
- II Szabad-e a' Bábáknak vagy egyéb külö embe-
reknek a' szükségnek idején a' kisdedekeket
meg-kereszteni?
- III. A' Pápásoknak tejek, mézek, nyálok, sa-
vok, &c. a' kereszteleésben szükségeseké?

A Zelfőrl. A' miellenkezőink a' Dávid Fe-
rencz vallásán levők az ő gyermekeket
szintén házasságoknak idejekig, avagy ugyan
koporsajokig nem engedik meg keresztel-
ni, de csak el-nevezik valakinek, és semmi
kereszt nevet nem viselnek. Enyedi György
penig ugyan ellene ír, hogy méltatlanok a'
keresztségre. Mert, ugy-mond, attól a' ki
semmit nem ért, egy ember-is engedelmet
nem kívánhat, és a' ki szolni sem tud, mit
ígérhet, holott a' keresztség engedelmet és
ígéretet kíván?

In. c. 18.
Matth.
19.

De hogy a' kitsinydedeket meg kellyen
kereszteni ime' nyilván való okokból meg-
teszik.

Calv.
Inst. l. 4.
c. 16. 5.
12. &c.

Előszór, Mert a' keresztyéneknek gyer-
mekek, szinten a' képpen az Istennek fri-
gyében vadnak, mint az Izraélitáknak mag-

zattyok régenten. Mert a' frigy mellé adattatott ígérlet: Lélsz te Istened (az az, te rajtad könyörülnő, és te meg-tartód) és a' te magodé te utánad (mellyben az Istennek Atyai kedvének, a' bűn bocsánatnak, és az örök életnek ígérleti vagyon) az atyáktul hit-tel hozzájok kaptsoltatik vala, és nem tsak a' leiki magzatokat, de azokat-is a' kiker szűlnék vala ezer iziglen bé-foglallya, és reájok ki-árad vala. E' pedig nem kevesbbé tartozik a' keresztyénekre, mint az Izraélitákra, mint a' szent Péter mondásából megtetstzik, az Apostoli tselekedetekről írott könyvnek második részében: kereszttelkedyék-meg mindenitek, mert tinéktek és a' ti fiaitoknak adattatott az ígérlet. Ezért mondgya szent Pál, először Chorphusban írott levelének hetedik részében még az olyan gyermeket-is szentnek, a' ki olly ágyból valo, mellynek egygyike hitetlen, a' másik keresztyén: Mert meg-szenteltetett, úgy mond a' hitetlen a' szűnyű állat a' keresztyén férfit által, másképpen a' ti fiaitok tisztátalanok volnának: Mostan pedig len szentek.

Valakikre az Isten bírge, és a' mellé elváltozhatatlanképpen adattatott ígérlet tartozik, melly vagyon a' bűn bocsánatrol, és az örök életrol, ugyan azonokra tartozik annak Sacramentuma és szentsége-is, az Istennek a' szent

szent Sacramentumokra határozott ígé-
reti szerént, melly ebben a' keresztségnek
igéjében vagyon: Meg-keresztelven őket
az ó bűnök bocsánattárá. De ebben való re-
szeszülés a' szent keresztség által léfzen: Mert
az által számláltatnak az Anyaszentegyház-
nak élő tagjai köziben: Tehát a' frigne-
szentféget nem illik a' kisedektől meg-
fogni.

*Hittől
vagy
a' kis
gyermek-
től.*

Másodszor. Mert az Istennek kegyelmé-
ben az ígéretek szerént bé-véretvén a' ki-
tsinydedek, Szent Lélekkel és hittel meg-
ajándékoztatnak. Mert noha a' hallás rend-
szerént való kezdete a' hitnek, mint szent
Pál tanit Romában írott levelének tizedik ré-
szében: mindazáltal lehetetlen, hogy valaki
kellyen Istennek hit nélkül, mint azon Apo-
stol állattya Sidokhoz írott levelének tizen-
eggyedik részében. A' hitnek magva, seme-
téje, vagy a' Szent Léleknek meg-ujatása hit
helyet vadnak a' kitsinydedekben, noha vá-
lasztást nem tudnak külfő-képpen tenni, a'
jó és gonosz között, mellyért az Ur Isten őket
nem tisztátalanoknak de szenteknek tartya,
1. Cor. 7. 14 Lásd-meg Moyses ötödik köny-
vének első részét. Szentek azért, a' Szent
Léleknek titkos munkálkodásából, és meg-
világosításából. Mert a' Szent Lélek indító
bennük új indulatokat, és az Istenhez hajlan-
doságo-

11.

Rom. 10.

17.

Hebr. 12.

6.

Deut. 5.

39.

dofágokat. Példát adott ebben az Ur Isten Keresztelő Jánosban, kit még az anyjának méhében meg-szentelt.

Holott azért az Istennek kegyelmében vadnak, Szent Lélekkel, hittel meg-ajándékoztattanak, és ekképpen az örök életre elkezdettének készíttetni, meg-kell őket mentől hamarébb keresztelni.

- III. Harmadszor. Mert noha a' kitsinydedek tselekedendő vétkekben nem léledzetenek az Adámnak hasonlatossága szerént, mint
- Rom. 5. szent Pál Romában írott levelének ötödik részében mondgya: mindazáltal vétkeztenek
15. az Adámban eredendő-képpen, ugy mint, az
1. Cor. 15. 22. emberi nemzetnek gyökereben, és agyékában lévőek: és Adámban meg-holtak: bűnben fogantattak: testül születettek: természet szerént haragnak fiaik: hogy azért Istennek kellheffenek, és az ő országában be-botsáttassanak, a' hová semmi tisztátalan és fertelmes nem mehet, mint szent János mondgya szent Pállal egygyütt, szűkölködnek
- Apor. 22. bűnőknek, és a' benne lévő eredendő vétkeknek mosogatása nélkül, szűkölködnek
1. Cor. 15. ujjonnan való születés nélkül: melly nem másut, de a' szent kereszttségben pészételtetik-el, és az téfzen tanu-bizonyfágot arról. Ez okáért a' kisdedeket mentől hamarébb meg-kell keresztelni. Mert valaki nem született

lettetik ujjonnan viztől, és Lélektől, bé nem
 mehet a' mennyeknek országában, azt
 mondgya Idvezitőnk szent János Evangéliu- Joh. 3. 3.
 mi könyvének harmadik részében.

Negyedszer. Mert a' keresztelestől való 17.
 parantsolat közönléges: *Universale autem
 mandatum includit particulare.* A' közönléges
 parantsolatban benne vagyon a' személyekre
 nező-is, és a' mint az egész Ecclesiára, ak-
 képpen a' kitsinydedekre-is tartozik, szent
 Pál mondgya pedig Ephesusban írott levelé- Eph. 5.
 nek ötödik részében, hogy az Anyaszentegy- 26.
 ház meg-tisztított a' viznek mosogatá-
 val az igében, melly Ecclesiának tagjai a' ki-
 tsinydedek, és nagyobb része. Prædikállyá-
 tok az Evangeliumot minden nemzetségek-
 nek, vagy népeknek, meg-keresztelvén
 őket, mond Idvezitőnk. A' mi mindenekre Matth.
 egy-aránt tartozik, nem illik azt csak egy- 28. 26.
 gyik részre vonni s' szakasztani. E' keresz-
 telésnek parantsolattya minden frigyefekre,
 nagyokra, kitsinyekre tartozik. Hát nem
 kell csak az öregekre szabni, mint a' Dávid
 Ferencz hitin levőktsелекезшекnek.

Ötödször. Mert noha az ő gyenge idejek 18.
 miatt az Istennek igéjét nem érthetik, és
Actu, ugy mint az öregek, nem hihetnek, a'
 hitről és a' poenitentiáról vallást nem tehet-
 nek, engedelmeségre nem kötelezhenek
 magokat

magokat (mellyben Enyedi meg-akadott) mindazáltal nekik hitek, és vallás-tételek helyett vagyon, hogy az Anyaszentegyházban születtenek kereszttyen atyától anyától, kik szent gyökerek lévén szentek az ágak, bogak-is azt mondgya szent Pál Romában

Rom. 11.
16.

írott levelének tizeneggyedik részében. Annak-felette, hogy nem tsak az Istennek frigyében vadnak, és Istennek frigyefi, de hogy olly személyek által vitetnek-fel a' kik kereszttyének s' hisznek, és ő érettek fogadást téstnek, nem külömben mint ha magok tenének fogadást, mellyért Agoston Doctor mondgya vála: A' kitsinydedeket, noha még az a' hit, melly a' hívőknek akarattyokba vagyon, ő benne nintsen: mindazáltal a' hitnek Sacramentuma (a' kereszttség) hívők-ké tést. Így nem tudgyák a' Szent Lelket, noha ő benne vagyon, miképpen nem tudgyák az ő elméjeket: de azért ugyan nem kell mondani, hogy ő nékik, sem eletek, sem elméjek nem volna.

Aug.
Eph. 23.
c. 7.

Elég hogy ők a' jóvendő penitentiára, és hitre kereltelkednek meg mint az Izraelitáknak kitsindedek a' jóvendő pœnitentiára és hitre metéltetnek vála környül, noha nem érthetik vála az Istennek igéjét és a' környül-metélkedésnek ritkát.

Inc. 18.
15.

Az U. Christuf-is a' kitsinydedeket áldot-
ra még,

ta-meg, ő érettek könyörgő, *Matth. 10. 13. & 18. v. 4. & 19.* noha ők semmit nem értenének abban a' mellyeket Christus tselokedik vala. Következik azért, hogy a' kitsinydedek meg-kereszteltessenek.

Hatodszor. Mert noha a' keresztségnek ^{VI.} szerzése azt tartya, hogy elsőben praedikál-
tassék az Evangelium, *Matth. 28. 19.* és hogy Baptista-is a' keresztségnek poenitentiáját praedikállotta, *Marc. 1. 4.* mind az által azt az igeknek rendihez válogatás nélkül nem kell szabni és szakasztani, de válogatásképpen azokra a' kik taníttathatnak az Evangelium-ból, tudni illik, az öregekre és a' kitsinydedekre, kik nem voltak az Istennek frigyében, kiket tanítani kellett minek előtte meg-keresztelkednének. A' kisdedekre pediglen a' kik a' frigben vadnak, reájok kell szabni kik az Evangeliumot nem hallhatták, de meg-keresztelkedhetnek, mert az Ecclesiában születtettek, abban vadnak, annak tagjai, példának okáért, szent Pál mondgya: A' ki nem munkálkodik ne-is egyek: az öre- ^{2. Thess.}
gekről mondatik; Igy tanítsátok őket meg- ^{2. 10.}
keresztelvén. Melly a' kitsinydedekre tartozik, olly móddal mint eléb jelentém.

A' Christus Pogányok köziben küldötte az Apostolokat akkor mikor ezt parantsolta, és ahoz képest szol ugy, hogy elsőben praedikállyák

kállják az Evangeliumot, s' úgy keresztel-
lyék azokat a' kik hisznek. De immár mo-
stan Ecclesiában születtetnek a' kisdedek;
Azért mint Ecclesiának tagjait meg-kell őket
keresztelni.

VII.

Heredfzer. Mert külömben a' környül-
metélkedés a' kereszttségnek meg nem felel-
herne, holott mind a' kereszttségnek, mind
a' környül-metélkedésnek egy a' valósága, és
állattya, tudni illik, a' bűn botosát, és a' test-
nek meg-halálosítása: a' meg-példázott do-
log azon egy, az ujjonnan való születés: azon
a' környül-metélkedésben meg-ígért Chri-
stus, és a' kereszttségben meg-adattatott:
azon a' frigy: azon Istennek akarattya meg-
marad a' frigynek el-persétlésében. A' ke-
restség pedig a' környül-metélkedés helyé-
ben szállott. De a' kisdedek nyolczad na-
pon meteltetnek vala környül. Hát a' kitsiny-
dedeknek-is meg-kell keresztelkedniük.

VIII.

Nyolczadszor. Mert az Apostolok-is egész
ház népet mondatnak, hogy meg-keresztel-
tenek, de a' ház népnek nem kisebbik ré-
sze a' kisdedek; Hát a' kisdedekre-is tartozik
a' kereszttség.

A' 16.

v. 15. 33.

1. Cor. 1.

v. 16.

Tsák gondollyátok meg ti Davidista Fran-
cisták, hogy a' szent kereszttség által számlál-
tatnak a' kisdedek az Anyaszentegháznak ár-
sálagában: az által mondanak ellene világnak,
tettnek,

testnek, órdógnak: az által különböztetnek-meg a' pogányoktól: az által adgyák-bé ne-veket Istennek. A' ti kerefsztelelen öreg fiaitok leányitok, melly aránt legyenek állapattyokban, a' mellyeket eddig mondottam, ítéllyétek-meg ti magatok azokból.

De kilenczedízer, az Ecclesiának egy inon IX. folyo rend tartása-is ezent bizonyította.

Origenes mondgya: *Ecclesia traditionem* Orig. in ab Apostolis accepit, etiam parvulis dare Baptis- c. 6. ad Rom. *um.* E' tudományt az Anyaszentegyház az Apostoloktól vőtte, hogy a' kisdedeket-is meg-kerefsztelgyek.

Ísmérazon Origenes: *Parvuli baptizantur* Tom. 2. in remissionem peccatorum. Quorum peccatorum? Homil. 14. in Lucam. *vel quo tempore peccaverunt? aut quomodo potest ulla lavacri in parvulis ratio subsistere, nisi juxta illum sensum, de quo ante diximus: nullus mundus à sorde, si unius diei quidem fuerit vita ejus super terram? Et quia per baptismi Sacramentum nativitatís sordes deponuntur, propterea baptizantur & parvuli.* Az az: A' kitsinydedek meg-kerefsztelkednek bűnök botsánattyára: Mitsoda bűnöknek? vagy mitsoda időben vétkeztenek? Avagy miképpen lehet valami helye a' mosodásban a' kisdedeknek, hanem csak amaz értelem szerent, mellyről az előtt szollottunk: senki nem tiszta a' bűnnek szennyetől, ha csak egy napi volna. clete-is

e' földön? Es mivel a' kereszttségnek szent-
sége által a' születésnek szennyei le-vettet-
nek, ezokáért kereszteltetnek-meg a' kisle-
dek-is. Így Agoston Doctor *De pec. Meritis*
& remis. lib. 3. cap. 6. Et contra Donatist. lib. 4.
cap. 13. s' a' többi.

A' másodikrol. A' Bábák avagy egyéb kül-
ső emberek keresztelhetneké a' szükség-
nek idején?

Tract.
de Sacr.
f. 255.

Item,
254.

Hunnius Lutherista Doctor olly igen ál-
lattyá, hogy az aszszonyi állatok a' szükség-
nek idején keresztelhetnek, hogy egyszer
akar egy kereszttyén parasztul meg-keresztel-
tetni, hogy sem egyszer valamely erkölste-
len Egyházi embertől. Sőt valakik tiltyák,
hogy a' Bábák ne keresztelleyenek, azokat ör-
dóg késértetítől viseltetteknek mondgya. E-
zen hajoban eveznek a' Pápások-is.

De ha a' Christus Jesu'nak szent szerzése
mellet egyenessen meg-maradunk, mint hog'
meg-is kell maradnunk, fel-talállyuk, hogy
csak az Egyházi szolgákra tartozik a' kereszt-
ségnek ki-szolgáltatása,

Calv.
Inst. l. 4.
c. 15. S.
20. 21.
22.

Először. Mert az Anyaszentegházbéli szol-
gálatnak egygyik fő része a' szent Sácramen-
tumoknak ki-szolgáltatása: Hát a' mikép-
pen az Ur-vatsoráját nem szabad az aszszony
népeknek osztogatniok, akképpen a' ke-
resztseget-is nem szabad ki-szolgáltatniok:

Mert

Mert orton az Anyaszentegházbéli tisztnek meltsága ő általok meg-fergettetődnek.

Másodszor. Mert sem az aszszony népeknek sem senkinek a' külső rendek között nem parantsolta az Ur Christus, hogy keresztteljenek, hanem csak azoknak az Egyházi szolgáknak a' kiknek az Evangeliumnak prädikállása adattatott.

A' tanítás pedig közönséges helyen az aszszonyi állatnak meg nem engedtetik, azt mondgya szent Pál. Hát sokkal inkább tilalmas a' kereszttelés. Halgassanak ők az Ecclesiában: Mert nem engedtetik, hogy ők szolylanak: Mert rut dolog az aszszonyi állatnak szollani az Ecclesiában, azt mondgya szent Pál, 1. Cor. írott levelének tizen negyedik részében. Ha azért az Ecclesiában nem szabad szollani: Tehát hogy hogy volna szabad kereszttelni, mind az Ecclesian kívül, s' mind az Ecclesiában?

1. Tim.
2. 12.

1. Cor.
14. 34.
35.

1. lib.
contr.

Negyedszer. Mert Tertullianus, és Epiphanius ellene tanítanak: Sőt a' Cartagobeli negyedik Conciliumban-is meg-tiltották, hogy senki az aszszonyi állatok között ne keresztteljen, mint Tertullianus Doctor így szoll ehhez: *Ipsæ mulieres hæretica quam proci-*
tes, quæ audeant docere, contendere, exorcismos
agere, curationes repromittere, forsitan & tin-
gere (baptizare.) Az az, Az ercinek aszszony

hæres.
1. Lib.
contra
Epist.
Par. 2.
6. 13. 6.
100.
De præ-
script.
advers.
Hæret.
c. 41.

népek-is melly tsátságók, kik tanítani, vételkedni, ördögöt üzni, gyógyuláfokat ígérni, nétalám keresztelni-is méréfzelnek.

Epiphanius azt mondgya Mária felől: *Non permisit (Dominus) ipsam dare Baptisma, non benedicere discipulos.* Az az: Nem engedte az Ur, hogy Mária kereszteljen, és hogy megáldgya a' tanítványokat. Mellyből meg-tet-fzik, hogy ha a' Christus az ő Annyának meg nem engedte, hogy kereszteljen, sokkal inkább egyéb babáknak.

Végezetre Marcion eretnek találmánya, hogy a' szűkfégnek idején az aszszony embernek szabad legyen keresztelni, mint Epiphanius mondgya, *in Panario.*

Erről
lisszad.
Confess.
Pag. 20.
An non
baptiza-
ti per-
eant.

Bátor
szent le-
gyen va-
lammelly
aszszon-
de ke-
resztelni
ne méré-
szeljen.
De conf.
Dijl. 4.
Mul.

Tartatik azért a' Pápáfoknál, és a' Luteranufoknál ez a' szokás, hogy a' babák kereszteljenek azért a' vélekedésért, mellyben azt itilik, hogy a' ki kereszttség nélkül hal-meg, el-kárhozik. De hamis ez a' vélekedés; Mert az Istennek kegyelme, s' az idvetség, nem ugy köttetett a' kereszttséghez, hogy minden valaki meg-keresztelkedik idvezül-lyön: másképpen senki el nem kárhoznék, valaki meg-keresztelkedne: hanem az Isten kegyelméről: a' bűn botsánatról, és az örök élettről tsak bizonyfágot téfszen az Ur Isten a' szent kereszttség által, mint az O Testamen-tumban a' kórnyúl-metelkedes által.

Hogy

Hogy pedig Zephora a' Moyses felesége, az *Exod. 4.*
 ő fiatskáját hirtelenségből környülmetzette, *25.*
 vakmerő és illetlen tselekedete az annak a'
 meg-busult a' szszonynak, mellyetközönfé-
 ges példára vonni illetlen. Mert az Angyal-is
 nem azért tsendefedet-meg, hogy a' szszony
 ember metzette környül a' gyermeket, de
 hogy környül-meteltetett, kiről ne resteljed
 meg-olvasni Calvinus Jánosnak sokképpen
 valo feleletit, *cap. 15. sect. 22. Inst. l. 4.*

Elég ez: *Non privatio, sed contemptus Sacra-*
menti damnat: Nem az kárhoztat-el, hogy
 nem élhetisz a' Sacramentummal, de ha él-
 hernél s' meg-veted.

Igyekezzen minden ember azon, hogy
 vihesse-fel magzattyát a' keresztségre: ha pe-
 dig ki-szollittatnék, ajánlya Istennek, tud-
 ván, hogy a' Dávid környül-metéletlen kis *2. Reg.*
 gyermekével egygyút Isten az ő országában *12. 23.*
 bé-viszi.

A' harmadikrol. *A' Pápásoknak tejek, mé-* *Irtoy.c.*
zek, &c. szükségeseiké a' keresztségben? *9. Art. 2.*

Annyi a' Pápásoknak emberi találma- *Quest.*
 nyok, hogy még magok-is nem tudgyák *1. fol.*
 számát: kiről lássad az Irtoványt, mellyben *131.*
 ötven kilencz számláltatik elő a' nagygyá-
 ban.

Ez-is azok közöttben valo hogy a' szent ke-
 resztségnek Sacramentumát, annyi illetlen,

A' Szent Keresztfégnék

rosz találmányokkal vesztegettek-meg. 1. A' kisdedeknek a' szájában sórt vetnek. 2. A' fülét és az orrát nyállal illerik, azt mondgyák: Ephata, nyilatkozzál-meg. 3. Tej-méz: Mert a' Canaán földé, téjjel mézzel folyt. 4. Kenet, mellyel a' mellyét, homlokát kenik, hogy fel-kent vitéz legyen. 5. Egő viafz gyertya: Mert a' fetét tömlőczből világra jór. 6. Rejás' belé valo lehellés, hogy az ördög belőle ki-ugordgyek, Sz. Lélekkel bé-tellyék. 7. Fejér ruha. 8. Kereszt hányás s' a' többi.

De ezek tsak majmoskodások, és a' Christus Jesus szent szerzésének meg-motskolása. A' Christus szerzésében-is helye vagyon ennek: A' mit én parantsolok tenéked, azt tselekedgyed, hozzá se tégy, el se végy benne semmit. Az Apostolokat sem olvasluk sohul, hogy így babonáskodtanak volna a' kitsinydedek környül, sem keresztfelő Janos a' Jordán vize mellet. Tsak emberi találmányok, azért meg kell vetni, mint haszontalan szerzeteket, mint Idvezitónk mondgya szent Mathe Evangeliumi könyvének tizenötödik részében.

Kettőből áll a' keresztfégnék Sacramentuma, Igéből és vizből. Elég a' keresztfégnék ki-szolgáltatására ez a' kettő, hogy az ige élő nyelvel értelmesen hirdettesék es a' viz a'

Deut.
12. 32.

Matth.
15. 9.

ki-szolgáztatásának mondgyárol.
viza' kiüdedeknek fejekre öntések, olyan
formán mint az Ur Christus megparantsol-
ta, Matth. 28. 19. Marc. 16.

II.

AZ UR VATSORÁJA-
NAK KISZOLGALTATA-
SÁNAK MODGYA.

I. **A**nnak a' napnak előtte egy héttel, mel-
lyen az Ur Vatsoráját ki akarod szol-
gáltatni, meg-hirdeffed hogy eszten napon
meg-terited az Urnak asztalát, és igen szép in-
tessel kérjed az ő a' te halgatoidat, hogy készül-
lyenek az Ur vatsorájának vételéhez az igaz
Poenitentia által. Lesznek erős argumentumid:
Mert nem valami földi Ur Asztala az, de olyé
a' ki az Istennek fia, sziveknek által látoja, &c.
Mert valamenyi igéreti vadnak Istenék szent
Fiában bűnöd borsánattya, meg-igazuláod
felől, &c. ott petsétled-el te magadnak, s' a'
többi. Példát-is adhatz, miképpen készítet-
te Moyses a' népet Isten eleiben, második
könyvének tizen-kilenczedik részében, a'
tizedik s' tizenegygyedik versekben. *Infra*
fol. 38.

II. Eszten az nap, mellyen az Ur Vatso-
ráját ki szolgáltatni akarod, igyekezzél olly
leczkét fel-venni magyarázatra, ha az In-

nep engedi, melly illyek az Ur Vatsorájára, és a' prédikátiót, mint egyéb napokon elvégezvén, így szólly a' prédikáló szekből. Igittem vala a' keresztyéneknek, hogy ha az Ur Isten ezt a' napot nekünk békeiségben meg-engedné éhetnünk, tehát az Urnak asztalát meg-teritenők: Im az Ur Isten meg-engedte: mellyért szent és áldot az ő neve. Mi-is a' mi igiretünk szerint az Urnak asztalát meg-terítettük: Intettük-is vala a' hiveket, hogy készitenék magokat az Ur Vatsorájával valo éléshez: de minekelőtte a' keresztyének fel-járulnának, annakelőtte szűkfég hogy tsak rövid beszéddel szóllyak az Ur Vatsorájához illendő dologrol.

[Itt pediglen igen eszedben vegyed mit kívánnyon az Innep, a' te halgatoid, és egyéb ezekhez tartozo környül-állo dolgok. Noha pedig a' régi időben nem tsak minden Vasárnapokon, de valamenyiszer prédikáció lőtt, az Ur Vatsorája-is ki-szolgáltator: de mindazonáltal mostani időben közönfégessen tsak hétszer szokták ki-szolgáltatni az Urnak Vatsoráját egy esztendőben.

Lássad

Synt.

Polani

p. 314.

Előszór. Karátson Innepén.

Másodszor. Böjt-elő avagy *Quadragesima* Vasárnapján, mikor ez az Evangeliom magyaráztatik: *Jesus vitetek a' pusztában,*
Matth. 4.

Hár-

Harmadszor. Húsvét napján : néhol a' nagy gyülekezetekben Nagy Pénteken-is. Húsvét napján s' másod napján-is a' mint az Ecclesiának rend-tartása vagyon.

Negyedszer. Pünköst Innepén.

Ötödször. Aratás előtt, szent János a- vagy Sarlos Boldog Afzszony nap tájban.

Hatodszor. Szűret előtt, szent Mihály nap tájban.

Heredszer. Advent Vasárnapján.

Némelly nagy Ecclesiákban, minden harmad Vasárnapokon : *Mint régenten a' Debreczeni, Várad Ecclesiákban, &c.*

En im a' hét napokra valo tanításoknak példait irom-le : 1. Karátson Innépen. 2. Bójt-elő Vasárnapján, &c. miről szolly az Ur Vatsorájának osztogatásának előtte.]

Calv.
Inst. l. 4.
c. 17. S.
43. Aug.
in c. 6.
Joan.
Tract.
26.

I. KARÁTSON NAP- ján az Ur Vatsorájához illendo tanítás.

A' Prédikatio után ugy kezd-el beszé-
dedet, mint oda-felgyebb meg-jelentém, és
ezt mondgyad:

Minék-előtte a' keresztyének az Ur afz-
talához járulnának : annak-előtte ezt a'
kérdést igazítsuk-el, vagy fejtegetsük-meg :

Mitsodává tótte az Istenfég azt a' tetter,

C 5 mellyet

mellyet a' szent Lélektől meg szenteltetett
boldog szűz Máriának méhében fel-öltö-
zött? Ezt a' kérdeft, hogy meg-értsed, ke-
refztyény halgato, a' Christus felől úgy gon-
dolkodgyál, hogy az ő szeméyében két kü-
lömböző természetet ismerj, Istenit és em-
berit.

Isteni természetiben vagy Istenfégében a'
a Joh. 8. testnek fel-vétele előtt-is volt a' öröktől fog-
v^{8.} van, úgy-mint második személy az Istenfég-
b Rom. ben az Atyának b egyetlenegy szülőtt Fia,
S. 32. személyének ki-metszett c bélyege, , úgy
Joh. 4. hogy valaki d láttya a' Fiat, láttya az Atyát,
18. ez örökké való Lélek. Ez az időnek tellyes-
e Heb. 1. ségében el-jöve, Gal. 4. v. 4. Afzszonyi-ál-
d Joh. lattól lón, mert a' szeplőtelen szűz Máriá-
14. 9. nak tiszta méhében bé-izálván a' g testet fel-
a Heb. 9. 14. őltözé, mellyben az Atyák közzül való test
g Joh. 1. 3. szerint, de azért b mindenek felett örökké ál-
b Rom. 9. 9. dando Isten.

Annak-okáért ez a' mindenek felett ó-
rökké áldando Isten azt a' testet, mellyet fel-
vőtt, Mitsodava tőtte?

I. Előszór; Az emberi nemzetnek váltságá-
nak véghez vivó cizközévé. Mert mivel
hogy vérnek ontása nélkül nem lehet vala
a' bűn borsánat, az Isten pedig vért nem
onthattya vala, ez okáért a' testet vévé-fel,
hogy abban ontana vért az Isten, és az által
a' mi bű-

a' mi bűneinket el-mosná, és így az Isten-
ség a' mi váltságunknak eszközevé tévé a'
testet. Így tanít szent Pál az Apostolok tse- *Act. 20.*
lekedeteiről írott könyvnek huszadik részé- *28.*
ben: Isten tulajdon (saját) vérével váltot-
ta-meg az Anyaszentegyházat, Isten tulaj-
don vére; mert ő önti azt az ő tőle fel-vótt
test által.

Látodé az őrdög a' kigyóban buvék, és azt
a' kigyónak testét öltőzé-fel, s' úgy tévé a'
kigyónak testét az esernék eszközevé: Chri-
stus-is az emberi természetet öltőzé-fel,
és eggyesüle azzal el-választhatatlanképpen
a' személynek eggyeségében, és azt tévé a'
mi váltságunknak eszközevé. Tudd-meg
azért, hogy ha ezt a' Christus testét tiédde
nem térszed, a' váltságban nem léssen ré-
szed. Hogy tiédde tcheessed pedig, azért
szerzette az Ur Christus a' vég Vatsorát,
hogy ott te ételed italod legyen az ő teste-
vére, mint szent Pál tanít először Corin- *1. Cor.*
thusban írott levelének tizedik részében. *10. 16.*

A' kenyér, mellyet tőrdelünk, avagy nem az
Ur testének velünk való közlése-é, és a' Po-
hár mellyet meg-áldunk, avagy nem a' Chri-
stus vérenek velünk való közlése-é? Mint-
ha mondaná: igen-is az.

Akarodé azért az emberi nemzetnek vált-
ságának eszközevé tiédde tenned, és azzal
egygyütt

eggyütt a' váltságot? ély az Ur Vatsorájával. Mert különben a' váltságot tiédde nem teheted, s' bé sem petsételheted.

II.

H. Törte az Istenfég az emberféget az Isten kegyelmének, és mi hozzánk valo buzgo nagy szeretetinek bizonyosság tévő jelévé, és tükörévé. Mert hogy az Atya az ő szerető szent Fiát, ki az ő ditsősségének állat

Heb. 1.

3.

szerint valo fényessége, mint szent Pál mondgya, a' mi szegény gyarló testünkben öltőztette-fel, abban adott az ő nagy szereteriről az Atya jelt, és hitet az embereknek, és abban mint egy tükörben az ő nagy szeretetit látnunk engedte.

Joh. 3.

16.

Mert ha nem szeretett volna, hogy hogy öltőztette volna az ő Fiát a' testben? Igy tanit ő maga erről az Ur Christus szent János Evangeliumi könyvének harmadik részében: *Ugy szerette Isten e' világot, hogy amaz ő egyetlen egy szülőtt Fiát adná érte.*

Eph. 5.

30.

Tudd-meg ebből-is hogy az Isten kegyelmében és szereteriben ugy részesülhet sz bűnöd bocsánattyára, ha ezt az Isten szeretetének jelét, a' Christus testét hozzád kapszolod, tiédde részed, hogy eggyé légy a' Christussal, mint ő maga mondgya, *Joh. 17. v. 21.* test az ő testéből, tsont az ő tsontyából, mint szent Pál tanit Ephésusba írott levelének ötödik részében.

Akerodé

Akarodé azért az Isten szeretetinek bizonyság tévő jelét tiédde tenned, ihol járuly az ő asztalához, vegyed az ő testét, véréig yad, tedd tiédde. Mert külömben azt tiédde nem tehered, &c.

III. Tötte az Ige Isten, az ő tőle fel-vőtt I II.
testét az Isten frigy-kötésének bizonyságára, velünk valo meg-békellésének zálagjává; Isten fogadta az ő részéről, hogy mi Istenünk leízen, mellynel nagyobbat nem fogadhatot, Moyses első könyvének tizen- Gen. 12.
hetedik részében: Mi-is azt fogadtuk, a' 2.
mi részünkről, hogy ő népei s' öröksege lé-
szünk: de ez igen gyenge, a' mi részünkről
ottan ottan fal-bontjuk. Hogy azért állan-
do, tökéletes, és fel-bomolhatatlan lehess-
sen, az ő Fiával a' mi természetünket fel-öl-
tőztette, hogy a' minémű fel-bomolhatat-
lan ez az *unio duarum naturarum*; két kü-
lömböző természeteknek egygyűsülése a'
személynek egygyűségében: olyan legyen
a' mi Istennel valo frigy-kötésünk-is.

Tudd-meg ebből-is, hogy az Istennek te-
veled valo kötése, ugy summáltatik bé te
közötted, s' Isten között, hogy ha annak bi-
zonyság tévő eszközt a' Christus testét tiéd-
détészed. Az pediglen ugy leízen, ha az Ur
Vatsorájával éliz.

Akarodé azért hogy az Isten frigy kötése
te kö-

te közötte, s' Isten között fel ne bomol-
lyon? Járully ide, &c.

IV.

IV. Tötte az Ige Isten az ő tőle fel-vőtt
testet a' mi idvességünknek helyre állatott és
bé-tellyesítetett jelevé-is. Mert mikor az Ige
testé lőtt, és ő magát abban meg-szabadi-
tónak mutatta lenni, ottan jelt adott arról,
és voltaképpen meg-mutatta, hogy a' mi
idvességünk helyben állatott ama' mondás-
szerént: Ez az Istennek ama' Báránya ki el-vé-
szí e' világnak bűneit.

Joh. 1.

29.

Tudd-meg ebből-is, hogy a' te idvessé-
ged te benned el nem tellyesedik külömben,
hanem ha a' Christus testét tiédde tészed. Az
pediglen az Ur Vatsorájában való élés által
lészzen. Akarodé azért, hogy a' te idvessé-
ged te benned el-tellyesedgyék, járully ide
az Ur asztalához, egyed itt a' Christus testét,
vérét igyad, &c.

V.

Joh. 6. 5.

V. Tette az Istenfélg az ő tőle fel-vőtt te-
stét élő kenyereddé, ételeddé, italoddá, an-
nyira hogy, Bizony bizony mondom tié-
tek, hogy ha nem ézitek az ember Fiának
testét, és ha nem iszjátok az ő vérét, nem
lészzen életetek ti magatokbā. A' ki eszi az én
testemet, és iszja az én véretem, örök élete
vagyon, és én fel-támasztom azt az utolsó
napon, azt mondgya Idvezítőnk szent János
Evangéliumi könyvének hatodik részében.

Tudd-

Tudd-meg azért ebből-is, hogy soha tenéked örök életed nem lesz, hogy ha a' Christus testét nem eszed, vérét nem iszod, mert az Isteniség azt tenéked élő kenyereddé tette, s' italoddá szent vérét.

Akarodé azért, hogy örök életed legyen? hogy az utolsó napon az életre támadgy-fel? járulj ide igaz hitednek általa, ély az Ur Vatsorájával, &c.

Igy értitek immár keresztyének, mitsodává tette az Ige Isten az ő tőle fel-vótt testét, a' mi váltságunknak eltközévé. 2. az Isten szeretetinek bizonyfag tévő jelévé, &c. melyekben az Ur Vatsorájával való éléfeddel refzelülhetfz, az által summáloed-bete magadban. Kitsoda volna tehát olly idvefsége felejtett ember, a' ki ide jo készűtettel nem fienne? &c.

De minek előtte a' hivek még-is ide járulnának, szükség hogy a' mi bűneinkről vallást tegyünk, és annak botsánattyát kerjük: Ezokaért egy szível szájjal mondgyuk.

Örök mindēható felséges Ur Isten: En fegény meg nyomorodot bűnős ember, vallást tézfek te szent felségednek előtte. Mert én tegedet meg-bántottalak sok fertelmes bűneimmel, úgy-mint, garolzfzommal, zándekommal, látáfsommal, halláfsommal, irigységemmel, mordságommal, szitkos árkos voltom.

voltommal, harag tartásommal, hamissan hitemet gyakran mondásommal, te szent parantolatodat meg-nem tartásommal, felebarátimhoz való engedetlenségemmel, és gyűlölségemmel, a' te szent ajándékiddal való gonoszul élesemmel, keresztyéni tisztemben és hivatalomban való resten el-járássommal: Ezekkel és több meg-számlálhatatlan sok titkos és nyilván való vétkeimmel téged én Istenem meg-bántottalak: méltó haragra és bosszu-állásra indítottalak. De mivel hogy egyedül csak te vagy a' meg-térő bűnösökön könyörülő Isten; annak-okaért alázatosan könyörgök te szent felségednek, hogy a' te igaz ígéreted szerint, mellyben azt fogadtad minékünk, hogy valamely orában a' bűnös ember te hozzád fel-kiáltand, meghalgatod, és az ő álnokságirol többé meg nem emlékezel, hotsájd-meg az én bűncimet, a' te szerelmes fiadnak vére hullával mosd-el bűneimnek rutságát, ártatlanságával fedezgesse vétkeimnek fertelmét. Teremts uj izivet lelkem Uram én bennem, és a' Sz. Lélek Ur Isten ne vedd-el én tőlem, de főinkább részesíts a' Szent Lélek Istennek ajándékiban, és szentely meg-lelkemben, testemben, hogy lehessék méltó vendég a' te szerelmes fiadnak afzelánál, és részesülhessek azokban a' jókban, mellyeket az ő testének töredelmef-

delmességével, vérének hullásával szerzett,
 hogy tiszta szent ártatlan életet élven, hol-
 tom után mehessek-be a' boldogságban,
 mellyben élz és uralkodol a' te szent Fiaddal
 a' Szent Léleknek egygyeségében, mind
 örökké, *Mi Atyánk, &c.*

Minek előtte a' hivek még-is az Ur Va- *Az Ur:*
 tsorájához járulnának, annak-előtte egy-né- *Vatsorá-*
 hány kérdéseket tészek, mellyekre ki ki ma- *jával é-*
 gátol meg-felellyen. *lőkre tar-*
tozo kér-

Először azt kérdem: Hisziteké, hogy az *dések.*
 Istentől igaságban, szentségben és ártatlan- *I.*
 ságban teremtetetek volt, de az ördögnek
 tsalárdsága miatt örök halálban, és kárho-
 zatban estetek volt? Hiszszük.

Másodszor: Hisziteké hogy az Ur Istent *II.*
 szent Fiát a' testben ti érettetek el-borsátotta,
 és annak a' magas kereszt-fán egyszer való ál-
 dozattyával, a' bünt, halált, ördögöt, pok-
 lot, kárhozatot, ugy meg-rontotta, erejét és
 hatalmát ugy el-vőtte, hogy azok többé
 kárhozatotokra nem árthatnak? Hiszszük.

Harmadszor: Hisziteké hogy e' halando *III.*
 életnek utánna fel-támasztja a' ti testeteket
 a' porból, és be-viszen titeket lelkeztül teste-
 stől az örök boldogságban? Hiszszük.

Hogy ezekre meg-felelnek, így szolly te
 Egyházi szolga: E' ti hitetek és vallástok
 szerint, en-is az én Christusomnak méltatlan

hivatalos szolgája, a' hatalom szerint, melly adattatott minékünk az Ur Christustól az Apostolokkal egyetemben, hirdetem a' ti bűneiteknek bocsánatját, és örök életeteket, mellyet meg-ád az Ur Isten az ő ingyen való kegyelméből szent Fiáért tinétek, és minden ő benne hívóknak.

III. Ezeket a' prédikállo székéből végben vivén, száll-alá és meny az Ur asztalához, és ott elsőben az előtt el-készített kenyeret vedd kezébe és így szolly:

Minémű igékkel szerizette legyen az Ur Christus a' Vég Vatsorát, meg-irták azt a' három Evangélisták: szent Mathé, szent Márk, szent Lukás: Meg-irta szent Pál Apostol-is először Corinthusban írott levelének tizeneggyedik részében, ilyen igékkel:

1. Cor.

x. 23.

En pediglen vöttem az Ur-tól, mellyet adtam tinétek-is, hogy az Ur Jésus az étszakan, mellyen el-árultatott, kezében vötte a' kenyeret, és hálákat adván meg-szegte és ezt mondotta: *Vegyétek, egyétek, mert ez az én testem melly ti érettetek meg-tördeltetik: Ezt tselekedgyétek az én emlekezetemre.* Hasonlatosképpen a' Pohárt-is minek-utánna vatsorált volna (vötte) mondván: *E' Pohár amaz Új Testamentum az én vérem által: Ezt tselekedgyétek az én emlekezetemre, valamennyiszer íztok e' Pohárból. Mert valamennyiszer észitek ezt a' kenye-*

a' kenyeret, és isz szátok ezt a' bort, az Urnak halálai hírdésétek miglen el-jő.

Ezek az igék nem valami babonás igék, mellyekben olly erő leherne, hogy a' kenyeret Christus valóságos testvé, a' bort valóságos verévé változtathatná, avagy által-állatoztathatná, hogy ez nem valóságos kenyér és bor volna, hanem tsak színét látnád a' kenyérnek és bornak, valóságában pedig Christus teste vére volna. Mondom, nem olyan igék ezek, hanem meg-szentelő igék, mellyekkel ez a' kenyér és bor, *Ex communi usu*, külső állapotból erre a' méltóságos tiszre szenteltetett, hogy lenne a' Christus testének és verének velünk való közlésének valóságos jegyzője, és mint egy *mediuma*, eszköze a' Christus testével és verével való eggyesülésünknek, és abban való részesülésünknek. Hát illyen értelemmel a' kiknek készületek nagyon járullynak elő.

Elő menvén az emberek, tórdellyed a' kenyeret, és úgy osztogassad, a' pohárt hasonlatosképpen.

IV. Hogy a' halgatók meg-szűnnek az Ur asztalához való járulástól, és el-végezed a' szent szolgálatot, így szolly:

Ekképpen szerzeite az Ur Christus a' vég *Végei a'*
Yarsorát, ekképpen eltenek ezzel az Uj Te- *veg Va-*
stamentumbeli keresztyéneknek gyülekeze- *tsor val*
tekben, *való léf-*
nek.

tekben: az ő hiteknek meg-erősítésére: a' váltságnak és az Isten igiretinek magokban el-petsétlésére: az ő keresztyéni vallásokrol, és igaz poenitentia tartásokrol valo bizony-ság tévésekre, a' miképpen mi-is élénk e' mostani órában.

De minek előtt a' hivek e' szent helytől el-távoznak, szűkség, hogy annak előtt a' mi Istenünknek nagy hála-adással meg-köszön-nyük, az ő szent Fiának asztaláról valo gazdag gazdálkodását: ezokáért egyenlő szível lélekkel mondgyuk:

Hála-
adás.

ÖRök Mindenható áldott Ur Isten, mi Urunk Jესus Christusnak dicsőféges Sz. Attya, nagy hálákat adunk mi te szent felségednek, minden időbéli kegyelmes Atyai gond-viselésedért, ezért-ü, hogy te minket a' miképpen örök időknek előtt az életre Christus Jესusban el-választottál volt, ak-képpen idő szerént a' te Anyaszentegyháznak társaságában bé-állattál, a' te igaz isméretedre jutattál: Igaz hittel, élő reménfeggel meg-aján-dékoztál, éltettél, tartottál, tápláltál: im mo-stan-ü jól tartád a' mi meg-éhezet szomjuhozott lelkünket a' te szent Fiadnak drágalátos testével és vérével, melly által el-ü petsételél amaz áldás szerént valo örökségnek az örök életnek bírására: a' mellyekért te szent felségednek legyen örökké valo hála.

Viszontag alázatosan könyörgünk te szent Fel-ségednek,

fégednek, hogy ennek utánna-is, ezen Atyai gond-viseledet tarts-meg mi rajtunk mind végiglen: őrizzed oltalmazza a te anyaszentegyházadat: ne engedgyed azt sem az ördögnek, sem e világi kegyetleneknek el-tapodniok: Tarts-meg ebben a te szent igédnek predikáltatását: Tarts-meg a szent Sacramentumoknak ki-szolgáztatását: Adgy lelki és testi békeséget, hogy ennek utánna-is nagy lelki örömmel járulhassunk a te Fiadnak asztalához, és lehessünk méltó vendégek. Ezokáért a te számlálhatatlan jo-téteményidet nevellyed naponként Ur Isten mi rajtunk. A te szerelmes Fiadnak érdemével táplállyad a mi hitünket, hogy te rolad el ne felelkezzünk. Birj és igazgass a te áldott szent Lelkednek általa, hogy ennek utánna járassunk te előtted igazságban, szentségben, és fegyhetetlen életben, hogy holtunk után mehecsünk-bé a boldogságban, melyben élsz és uralkodol a te szent Fiaddal a Szent Léleknek egygyeségében mind örökké Amen. Mi Atyánk. &c.

[Itt ha időd lészenc' kitsiny intést teheted. *Lássad*
Mind ezeknek utánna, emlekeztetnek a' *Calv.*
hivek tisztékre. Annak emlekezetire viszen *Inst. l. 4.*
minket az egy kenyérből való étel, és az egy *c. 17. f.*
pohárból való ital: hogy a' miképpen a' ke- *38.*
nyér noha sok buza szemből áll, de azért *item,*
ugyan csak egy kenyér, egy az izi; így noha *43.*
a' bor-is sok szőlő szemből áll, de azért egy

bor, egy az izi, szintén akképpen noha mi is főre főre, külön külön, egy egy emberek vagyunk, de azért ugyan csak egynek kell lennünk az igaz vallásban, szereteten. Tisztunk tehát az igaz vallásban egygyesfégünk, az igaz Isteni és atyafiúi szereteten való előmenetelünk, és meg-maradáfunk.]

V. Így áld-meg és bocsájd-el a' hiveket: Meg-áldgyon titeket az Atya Isten, meg-igazítson a' Fiu Isten, és meg-szenteljen a' Szent Lélek Isten: hogy áldottak legyetek házatokban: áldottak legyetek házatok kívül: áldottak legyetek a' ti hivataltok szerint való forgolodástokban, Amen. Így víszed végben Karátson napján az Ur Vatsorájának osztogatását, melly modot meg kell tartanod minden időben.

II. QUADRAGESIMA

Vasárnapján az Ur Vatsorájá-

hoz illendő tanítás.

I. **E'** napon-is a' Predicationak vége után úgy szolly, mint oda fellyeb meg-mutattam és azt mondgyad: Hogy a' hivek kézfületlenül az Urnak asztalához ne járullyanak, jer értekezzünk ez egydologrol rövideden.

Minémű kézfülettel kellyen kinek kinek ide az Ur asztalához járulni, és arról a' Christus testével és vérével élni? En-

Ennek a' kérdésnek fundamentoma nagyon szent Pál Apostolnak im ez mondásában, először Corinthusban írott levelének tizen egygyedik részében: Meg-probállya pedig mindē ő magát, és úgy egyék abból a' kenyérből, és igyék abból a' pohárból: Mert valaki eszik, és iszik méltatlanul, kárhozzát eszik iszik, meg nem választván az Urnak testét. Mellyből ez jó-ki: Mert valaki maga meg-probálása nélkül eszik az Ur általán való kenyérből, és iszik a' pohárból: méltatlanul eszik iszik, és kárhozzát veszzen magának. Hát az embernek készületi vagyon egyedül csak a' maga meg-probálásában.

Miben áll az embernek maga meg-probálása; kérlek add előmben, hadd mehefsek végére, ha vagyoné jó készületem, hogy méltatlanul ne légyen oda való menetelem, és ne egyem igyam magamnak kárhozzát? Hadd-meg:

I. All az embernek maga meg-probálása az igaz Isteni ismértben, és annak hozzánk való jóakarattyának értésében, hogy tudni-illik az Istent állattyában egynek lenni, a' ki láthatatlan, foghatatlan, mérhetetlen, bölts, jó könyörűlő, irgalmas, nagy tűrő: Személyben pedig háromnak, ki Atya, Fiu, Szent Lélek, földnek, menynek es ezek-

ben lévő látható, és láthatatlan állatoknak teremője, igazgatója, mint magát nekünk a' szent írásban ki-jelentette: Ertsed-is ennek akarattját te hozzád, hogy az ő szent Fiát te éretted a' testben el-botsatotta, ki a' te bűneidért a' keresztfán meg-holt, harmad napon a' te meg-igazulásodért fel-támadott, mint szent Pál tanít, és az Apostoli Credo-ban vallod. *Rom. 4. v. 25.*

Isméredé ekképpen az Istent? étedé az ő akarattját te hozzád? Ha isméred, akarattját érted, ez aránt meg-probáltad magadat, hitedet meg-czirkáltad, és jó kézfűleted vagyon: a' mi nagyobb; örök életed vagyon: Mert az örök élet áll az Istennek igazán való isméretiben, *Joh. 17. v. 3.* Melly Isteni isméreted által való örök életedet itt petsételed-el te magadnak örök boldogságodra az Ur asztalauál.

Oh nem ismérhetem tökéletesen az Istent!

Ugyan-is csak tükör által nézünk mostan, és rész szerint ismérünk, azt mondgya szent Pál, először Corinthusban írott leve-
 1. Cor. 13. 12.
 lének tizen harmadik részében: de e' rész szerint való isméret idvességes. Mert kezdete ama' tökéletes isméretnek, nellyben az Istent szinről szinre meg-látlattyuk, mint az Apostol a' meg-jedzett helyen mond-

mondgya. Nem idegenithet-el tehát tégedet az Ur afztalátul a' te vékony Isteni ísméreted.

II. All az embernek maga meg-probálása az Ur Vatsorája felől valo igaz tudományban, ennek titkos ereje, méltósága, végei és hafznai felől valo bizonyos értelemben, kiről Hufvét Innepében a' keresztyének értenek.

Tudodé azért te ember, hogy az Ur Vatsorája az uj Testamentumnak második Sacramentuma, mellyben a' Christus testével és vérevel táplálod lelkedet az örök életre? Tudodé, hogy Christus Jesus Istennek egygyetlen egy ízfűlött fzent Fia szerzette kenyérből, borból az ő testével és vérevel valo éléfednek volta-képpen valo meg-mutatására? Ertedé, hogy az Isten drágalátos szép igiretinek bé-tellyesedésében, mint ama' szép folyovizeknek végek a' tengerben, itt az Ur Vatsorájában vadnak, itt árkolod és szegezéd azokat te magadra örök életedre és boldogságodra? Ha tudod, érted ezeket, itt ez aránt-is meg-probáltad te magadat, az Ur Vatsorája felől valo tudományodat meg-czirkáltad, azért jó készűleted vagy.

Oh nem tudom s' nem értem olyan mélyen!

Halládé: Rész szerint vagyon az értelem-is ez életben mi bennünk, de azért idvességes, mert kezdeti amaz örökké való bőltsefégnék, mellyel az örök életben bétellyesedünk: Nem idegenithet tehát el tégedet a' vékony értelem és tudomány az Ur afztalától.

III. All az embernek maga meg-probálása a' hitnek erősségében, hogy kétség nélkül el-hidgyúk azt, hogy olly nagy az Istennek irgalmaflága, hogy ha mind e' világ bűnét meg-tselekedtük volna-is, a' Christusért mind meg-botsáttatik minékünk: Sőt ha tsak két vagy három embernek tött volna-is Isten ígéretet az idvesség felől, de annak-is mi volnánk az egygyike.

El-hihetede azért tökéllietessen, hogy olly véghetetlen, mérhetetlen Isten az ő irgalmaflóságában, és olly bővölködő az ő bűn botsáto kegyelmében, hogy soha tsak egy meg-térő ember-is a' ki ahoz folyamodott, abban véget nem ért, te sem érhetfz, hanem bűnöd meg-botsáttatik, a' honál fejérebbe tétettetik, örök élet adatik a' Christusért? Ha el-hitted meg-probáltad magadat, és ez aránt-is jo kézfűleted vagyon: jő ide szabadoson, petsételd-el a' te hiteddel az Istennek irgalmaflóságát a' te bűnöd botsánattyára.

Oh vajha bihetném, és olyan nagy erőssége vol-

na az én hitemnek, de ottan ottan meg-lás-
sodik, és meg-erőtlenedik bennem a hit!

Fakadgy-el firva, s' mondgyad azt a' sze- Mar. 9.
23.
gény emberrel: Hifzek Uram, de gyámo-
litsad az én hihetetlenfégemet. Mondgyad
az Apostolokkal: *Domine adauge nobis fidem*,
Uram öregbits mi bennük a' hitet. Tudodé
hogy a' te gyenge hited azon Christust fog-
ja-meg, és ahoz támaszkodik, kit ama' nagy
hitű emberek fogtanak, és kire támaszkod-
tanak, és a' te hited szzerint azon boldogság
adatik, melly az erős hitűeknek. Hát nem
idegenithet-el tégedet a' te hitednek erőte-
len volta az Urnak aszतालतुल.

IV. All a' poenitentia tartásban, min-
den czégéres vétkeknél el-távoztatatásban,
és az Isten szzerént való tiszta életben. Czir-
kál-d-meg azért életedet, erköltsedet, tsele-
kedetidet. Lásd-meg ha találszé olly czégé-
res vétkeket, mellyek miatt lelkestdől teste-
stdől meg-fertezettél, Isten haragjában estél,
és azért az Istennek rettenetes büntetése-
ben: ha találsz, dobbany-meg szivedben,
tőredeImes szível lélekkel folyamodgyál a'
kegyelemnek széki eleiben, vald-meg Iste-
nednek vétkeidet: kérjed botsánattyát, tégy
fogadást, hogy többé nem léledzel ollyan
halálos vétkekben, annak örök bizonyfaga-
ra jő ide az Ur aszतालतुलhoz, petsételd-el poe-
niten-

Jer. 18.
8.

nitentiadat itt, élly annak utánna tiszta életet, meg-kegyelmez az Isten az ő igaz igireti szerint, és ugyan meg-bánatod véle a' gonoszt mellyet el-rendelt volt, hogy te reád hozzon, azt mondgya Jeremias könyvének tizen nyolczadik részében.

Uram, Uram, ezeket tselekedtem, de ismét hirtelen ugyan kedvem ellen eszemben sem vehettem magamat, el-estem:

Hallodé, az ő ember vőtt volt hatalmat te rajtad: Mert nem vetkezhettyük-le őtet míg ez életben vajuszunk: de vagy on orvosság. Mert a' melly hamar el-estél, s' eszedben vetted, meg olyan hamar kely-fel, sa nyargasd-meg a' hitván testet, hajts a' léleknek birodalma alá: Meg-kegyelmez az Isten. Lám az igaz-is hétfezer egy nap el-esik, de ismét fel-kél, nem hever a' bűnben. Emberé vétkezni, de őrdögé a' bűnben maradni: Nem ellenzhet-meg tehát ez-is tégedet az Urnak asztalához való jövéstől.

V. All az atyafiúi szeretetben; hogy miképpen mindnyájan egy Urnak asztaláról egy kenyérből ettünk, és egy pohárból ittünk minden személy válogatás nélkül: akképpen mindnyájan egymás szeretői legyünk, minden haragnak, gyűlölségnek, irigységnak, rágalmazásnak ellene mondgyunk. Mert abból ismértetünk Christus tanítványinak

nyinak lenni, ha egymást szerettyük.

Oh Uram minden haragot, gyűlölséget le-tet-tem vala, de olly méltatlan dologért kapa belém ez s' ez ember, hogy tsak mondani-is utálság; Annak-selette, követem s' nem bortsát-meg; köszö-nök, nem fogadgya.

Ugy, ugy, férgeknek eledeli: egy-máfra valo dagálytokért a' ti teremő Istenetekből szakadgyatok-el: a' haragnak attyával az őrdög-gel fuffatok egy porázon. Nintsené lelki Páfztorod, nintsené Birád, Hadnagyod, kik te közötted, s' a' te ellenkeződ közödt a' gyűlölséget le-fzállítsák? Mennyi tőmény ezer őrdög haragfzik te reád, te-is ő reájok: El-fzakadfzék azokra valo haragodért az I-stentől? Előtted a' Christus tanátsa: *Ha fel-viszed a' te ajándékedat az őltárra, és meg-emlekezel róla, hogy dolgoz valyon véle, haadd ott a' te ajándékedat, és békéllyél-meg véle meddig az után vagy.*

*Matt. 5.
23. 24.*

Czirkáld-meg azért ekképpen hitedet, vallásodat, tselekedetedet, és életedet, és ha ugy találod, mint meg-mondám, meg-pro-báltad magadat, és jo készületed valyon, bizváft, szabadoson, s' nagy lelki őrdömmel fel-járulhatfz az Urnak áfztalához.

II. Itt mond-el ismét ama' köz gyonator, és annak utánna, ama' három kérdéffekkel, a' több ide tartozó dolgokkal, mint oda-fel-

lyeb

III. HUSVET NAPJAN

az Ur Vatsorájához il-
lendő tanítás.

HOgy ha Nagy-Pénteken az Ur Vatsoráját ki akarod szolgáltatni, nem illik tovább menned annál a' tselekedetnek formájáról való tudakozásnál, melyet meg-irtanak az Evangelisták, *Matth. 29. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. 1. Cor. 11. 14.* E' Christusnak tselekedetiből azt mondgyad:

Minek előtte a' Keresztyének az Ur afzatalához járulnának, imilyen dolgokrol kell minékünk annak előtte értekeznünk:

I. Kitsoda szerzette a' vég Vatsorát?

II. Mikor szerzette?

III. Miből?

IV. Kiknek? és

V. Mivégre?

Ezeknek pedig a' kérdéseknek fundamentuma vagy on abban a' Christusnak tselekedetiben, melyet ez el-múlt érfzakán fogfágának előtte végben vün Jernsálemben a' Husvéti Báránynak meg-étele után, mikor ennek az ó Testamentumbeli Sacramentumnak helyében szerzé a' Vég Vatsorat. Annak-okaért láfluk:

Kitsoda

Kitsoda szerzette?

A' miképpen az első Sacramentumnak, melly a' keresztség, szerzője az Ur Jესus Christus, akképpen a' második Sacramentumnak is, melly a' Vég-Vatsora, az Ur Christus szerzője, a' mellyért az Urnak Vatsorája semmi nem egyéb, hanem az Ur Christustul szereztetett Új testamentumbeli második Sacramentum, kenyérből borból azoknak a' kik a' keresztség által ujjonnan születettvén magokat meg-probálhatták e' végre, hogy a' Christusnak nem tsak jegyül, hanem ugyan valóságoson az ő halálára adattatott testet és a' keresztfán ki-öntetett vérét nékik adgya bűnök bocsánattárá, mikor a' kenyeret, és a' bort a' Tanító keze által tördeli és nekik adgya az ő halálának emlékezetire, hiteknek meg-erősítésére, az ígéreteknek el-petsérelésére és az igaz poenitentiának meg-mutatására.

[Itt ha időd vagyon hozzá, rendel ezt a' *Definitio* meg-magyarázhatod ilyen módon: Mondám, hogy a' Christus szerzette a' Vég-Vatsorát: Mert egyedül tsak az Istennek vagyon hatalma arra, hogy az Anyaszentegyházban Sacramentomot szerezzen, nem embereknek, sem Angyaloknak, sem Apostoloknak; Hát természet szerint való Isten a' Christus. 2. Mondám, hogy második Sa-
cramen-

Matth.

28.

Marc.

16.

Kitsoda

a' Vég-

Vatsora.

cramentum : Mert az Új Testámentumnak tsak két Sacramentuma vagyon , s' a' többi.]

II. Mikor szerzette Christus a' vég Vatsorát?

Exp.
Cath.
Urf.
518.
Miért
szerzette
estve a'
Vég-Va-
tsora.
I.

Szent Pál meg-tanit : Mert azon az ét-
szakán , mellyen el-árultatott , tudni-illik a'
Húsvéti Báránynak meg-ételének utánna-
mindgyarást (Matth. 26. 26) hogy meg mu-
tatná Idvezitőnk ; Először, hogy az O Testa-
mentumbéli áldozatoknak már vége va-
gyon , és Új Sacramentumot szerzett, melly-
nek kellene kővértkezni, és a' Húsvéti Bárány
meg-ételének el kellene mulni. Mert nem a'
meg-áldozando Christust jegyzené az Úr
Vatsorája, mint a' Húsvéti Barány, hanem a'
meg-áldoztatottat. Mászodszor, hogy en-
nek a' Vatsorának méltóságát előnkben ad-
ná: Mert halálának előtte nyilván nem ki-
rsiny dolgot forgaott, ezokáért halálának
előtte szerzette, hogy legyen mint egy Testa-
mentum, és a' Testamentum tévőnek utolsó
akarattya: azért mondgya, hogy az ő emle-
kezetire tegyük.

Pol. p.
3244.
Miért
szolgál-
tatik ki
reggel
az Úr
Vatsorá-
ja.

Hogy pediglen mostan nem estve, hanem
reggel szolgáltatik-ki, vagyon mind azért,
hogy a' reggeli órákban számofabban gyüle-
kezhetnek egyben a' hivek: mind pediglen
hogy jozanbak az emberek, és elméjük-is
az Isteni dolgoknak értésére illendők s' al-
kalmatosbak.

III. Mi-

III. Miből szerezte Christus a' vég Vatsorát?

Kenyérből és borból: olly kenyérből pedig, melly egész Sido országban közönséges kenyér volt, de kovásztalan. Mert kovászos kenyérrel nē szabad vala elni azon a' napon, sz. Pál is a' Vég Vatsoráról akarván tanítani, egy-általlyában kenyeret említ, minden kétség nélkül olly kenyeret, melly akkor a' Corinthusbéli hiveknél közönséges volt, és a' minéművel mindnyájan közönségesen éltek.

Szerzette pedig kenyérből. 1. Hogy a' *Mlért szerezte kenyér a' Christus testének éltető erejét megmutatná: hogy a' miképpen a' buza szemből leszen a' testi kenyér, akképpen a' Christus testéből leszen a' lelki kenyér, azért mondgya: E' kenyér én testem, hogy a' miképpen a' ti testi életek tápláltatik, és meg-erősödik a' kenyér által: akképpen az én testem által, ugy-mint élnék kenyere által, a' ti lelketek tápláltassék, és meg-erősödjék az örökéletre, Joh 2.16.* 2. Hogy a' kenyérnek tördelgetése alatt a' Christus testének mi érettünk való tördelme és tördelgetése élőképpen meg-ábrázoltassék: Azért mondgya: Tegyétek az én emlekezetemre.

Borból szerezte, hogy a' Christus vére- *Calv. Inst. l. 4. c. 17. S. 2.* nek erejét meg-mutassa, hogy a' miképpen a' bor elteti az ő itallyával az embert, meg-erős-

síri, és meg-vidámittya: akképpen a' Christus vérének itala a' mi lelkünket meg-erősíti, élterti, és vidámittya az örök életre. *Joh. 6.*

Vétenek a' Christus szerzése ellen az osztályok, hogy a' közönséges kenyér helyett a' kenyérnek tsak a' tajtékját másztatyák-bé az Ur Vatsorájában: azok is, kik a' bort el-vonszásk a' kőtségtől, melly egy-általlyában való szentség-törés: Christus mondgya: *Igyatok ebből mindnyájan: a' Pápa mondgya: Tsak a' Papok igranak ebből.*

IV. Kiknek szerzette Christus a' vég Vatsorát?

Egyedül tsak azoknak az Anyaszentegyháznak élő tagjainak, és hiveknek, a' kik ő magokat úgy a' mint oda fellyeb meg-mutattam, meg-probálhatták, és a' hitnek titkaiban tudósok, s' az Urnak halálát emlegetik.

I. Avagy nyilvánban: Először azoknak, a' kik az ő bűnöket meg-ismérik, és azért valoban bánkodnak, hogy ők az ő vélek joltott Urakat Isteneket vérkekkel meg-bántottak, és azért szent Péterrel keserves sirásokkal térsz-

II. nek. Másodszor, a' kik hiszik tellyes bizodalommal, hogy a' Christusért az ő bűnök meg-botsáttatik, és az ő erőtelenségek a' Christus kinszenvedésével, és halálával el-fedeztetett. Harmadszor, a' kiknek olly szándékok vagyon, hogy tellyes életekben min-

III.

den

den tehetségekkel azon vadnak, hogy a' hitben meg-maradván, tiszta, szent életet élnek a' poenitentiának erős fenyegetése alatt: eddig való verkektől olly bursut vettenek, és annyira ellenek mondottanak, hogy soha többé azokra vizsgálva nem térnek, mint szent Dávid, szent Péter, s' a' többi. Negyedszere, a' kik tudosok a' hirnek ágaiban, és az Ur Vatsorája felől jó értelemben vadnak.

IV.

Ki-rekesztetnek pedig innen a' méltatlannok, úgy-mint, a' hitetlenek, az Ecclesiából ki-átkozottak, a' nyilván való paráznák, orzók, gyilkosok, és egyéb halálos czégéres vétekben élő poenitentia tartatlanok, a' tsetsemőgyermektsékek, kik magokat meg nem próbálhattyak, az elméjekben meg-fogyatkoztak, meg nem tért Sidók, Oláhok, &c. kikről így tanít Chrysostomus Doctor: *Adeat*

Cryf.

Hom.

80. in

c. 26.

nullus crudelis, nullus immisericors, nullus impurus quovis modo: Hæc tam ad vos, qui communicatis, quam ad vos qui ministratis dicta esse volo: Matth.

Oportet enim etiam eadem ad vos dicere, ut magno studio & diligenti cura dona hæc distribuatis.

Non parva vobis imminet pœna, si quem aliqua improbitate teneri scientes, ei hujus mensæ participationem permittatis. Sanguis enim ejus ex manibus requiritur vestris. Si dux igitur quispiam, si Consul ipse, si qui diademate ornatus, indigne adeat cohibere ac coercere, majorem tu illo habes potestatem. Azaz:

E 2

Egy

Egy kegyetlen-is, egy irgalmatlan-is, egy akar minéműtisztátalan-is oda ne járullyon: Ezeket mind tinéktek, kik kommunikáltok, mind tinéktek kik szolgáltok akarom mondani. Mert szükség, hogy azont tinéktek-is mondgyam, hogy nagy vigyázással és szorgalmatos gondviselelssel ezeket az ajándékokat osztogassátok. Nem kitsiny büntetéft érdemletek, ha valakit valami istentelenfégeben tudtok élni, s' ez asztalrol közösfülni meg-engeditek. Mert az ő vérét a' ti kezeitekből kérik-meg. Ha ezokáért vagy Hadnagy, vagy Biro, vagy Király, méltatlanul járul-fel, tilts-meg és tartoztasd-meg, nagyobb hatalmad vagyon néked annál. Így tiltá-el Ambrus Doctör Theodosius Tsászárt, midőn hétezer embereket Theffalonikában törvénytelenül le-vágatott vala.

*Eusl. l. 6.
c. 25.
Eccles.
Hist.*

*Amb. l.
5. Ep.
28. ad
The.*

IV. *Mi végre szerzette Christus a' vég Vatsorát?*

Először, az ő egyszeri áldozattyának a' magas kereszt-fán emlekezetire, melly által az Istennel meg-békéltettünk, és kegyelemben vétettünk; azért mondgya: Ezt tegyétek az én emlekezetemre. Mert az Ur Vatsorája a' Christusnak minden fzenvedését, és áldozattyát fzemünk eleiben adgya a' kenyérnek tördeltesében, és a' bornak öntetésében. Ezért-is mondatik Sacrificium Eucharisti-

charisticumnak, hálá-ado áldozatnak, mert az Anyaszentegyház abban mind magát mind hálá-adását az ő váltságáért, mellyel lótt a' Christusnak egyseri áldozattáival, felviszi Istennek.

Másodszor, hogy legyen el-petsételése és tanubizonyosság-tétele az új frigynék Isten és ember között, melly új frigyen az Evangeliumból igittetik a' bűn bocsánat, mellyel Isten bizonyoságot téstzen, hogy az ő kegyelmében bé-vefzen, bűnünket meg-bocsáttya, a' Christus halálának és szenvedésének érdemejért mindeneknek, valakik igaz és élő hitel járulnak az Ur asztalához, mint ő maga mondotta: *E' Pohár az Új-Testamentomnak vére, melly sokaknak bűnök bocsánattárára ki-ontatik.* Erre nézve az Ur Vatsorája igen gyönyörűléges frigyezés, mellyben az Istennek Fia téstzen mi velünk kötést, hogy minket kegyelmesen hozzá fogad, éltet, tart, táplál az örök életre: mi-is ő véle, hogy ő benne hiszünk, az ő jótéteményét hálá-adással veszfűk, és ő néki mindenekben engedelmesck léstűnk.

Harmadszor, szerzette a' végre, hogy legyen el-petsételése és tanubizonyosság tétele a' mi fel-bomolhatatlan és el-szakadozhatatlan nagy eggyeségünknek a' Christusnak testével, hogy mi valóságosan test vagyunk az ő

restéből, tsont az ő tsontyából, mint szent
Eph. 5. Pál tanit Ephesusban irott levelének ötödik
 30.
1. Cor. részében. Ismét először Corinthusban irott
 10. 16. levelének tizedik részében: *A' Pohár mellyet*
meg-áldunk, avagy nem a' Christus testének ve-
lünk való közlése?

IV. Negyedszer, hogy legyen tsomoja a' Hi-
Calv. veknek egymás között való szereteteknek és
Inst. c. békefégeknek, mellyel a' Christus Lelkének
 17. 38. általa azon egy testben szerkesztetünk, kik e-
lisd- gyenlőben az Ur asztaláról észünk, melly ál-
meg erről tal egy azon tselédek, és *Commensálisok*, azon
való egy asztalról évő társokká leszünk. Hát a'
szip in- kik az Ecclesiának békeféséget bontogattyák,
teset. és egymás között méltatlanul békételen-
 kednek, nem észik azok az Urnak testét, vé-
Chrys. ret sem iszszak. Mert nem ihattok az Urnak
Hom. poharából, és az ördögöknek pohárokból,
 51. in
Matth. azt mondgya szent Pál, *1. Cor. 10. v. 21.*

V. Ötödször, hogy legyen az Ur Vatsorája
Bokros közönfeges bizonyság tétele a' mi vallásunk-
gyémöl- nak, és a' tudományban, Isteni tisztelenben,
szé az s' a' Christus hitiben való nagy egygyességünk-
Ur Va- nak látható jele, hogy az ördögnek táborá-
tsorájá- ból kiállottunk: A' pogányoktól, Törő-
nak. kőktől, Sidoktól, eretnekektől, és a' Pápá-
 foktól meg-külömböztetünk, s' el-szakad-
 tunk: Annak felette legyen mint egy kéz
 bé-adása a' hitben, és az Evangeliumban való
 álha-

álhatatóságunknak: gyakorlása a' kegyességnek: ósztöne a' szent életnek, zabolája a' bűnre való vetemedésnek: vigasztalás a' sok nyomorúságokban: zálaga a' mi fel-támadásunknak, mellyre nézve a' régiek az Ur Vatsoráját *Symbolum Resurrectionis*, Fel-támadásának jegyének mondták. Végezetre, hogy legyen mint egy intés, a' Christusnak el-jövetelire: Az Urnak halálát hirdessétek miglen el-jő.

Ez az oka, hogy

1. Az Ur Vatsorája a' mi hitünket megerősíti, hogy a' Christus mi érettünk születt, szenvedett, meg-holt, és fel-tamadott.

2. A' hitnek ágazatiban-is hasonlóképpen megerősít.

3. A' mi lelkünk tápláltatik az örök életre.

4. E' világi gonofságnak meg-utálása öregbedik bennünk, s' a' többi, ha elő akarod számlálni, és terjeszteni. Itt-is mond-el a' közvallást, a' három kérdést, s' a' többit.

MASODIK P E L D A

Húsvét napjára.

Prédikatio után a' prédikállo szék-ből így szolly:

Igen

I Gen emlékezetes szent Innep nap ez, Kereszttyének, a' Christushoz való fel-támadásáért a' mi meg-igazulásunkra, mellyen minékünk nagy Isteni felelemmel, atyafiúi szeretettel, jozanfággal kell forgolodnunk az Isteni tiszteletnek ki-szolgáltatásában, melly kiváltkeppen áll az haláladásban, mellynek külfő látható bizonyfága az Ur Vatsorájával való élés. De minek előtte a' hivek ide járulnának a' Christushoz való háládatosságnak meg-mutatására, annak előtte látsuk-meg:

*Mitsodás testben támadott-fel az Ur Christus,
hogy mi végére mehefűnk annak;*

*Mitsodás érelünké italunká lőtt az Ur Christus az
ő testben és vérében minékünk?*

Ennek fundamentoma, vagy onnan, hogy erőtelen, romlando és halando testet vőtt-fel, abban forgolodott és holt-meg, hogy mindenekben hasonló legyen mi hozzánk a' büntől ki-válva, mint szent Pál

Heb. 2. mondgya Sidokhoz írott levelének második részében: Azonban értyűk, hogy meg-dicsőült, romolhatatlan, és halhatatlan testben támadott-fel: Annakokáért mitsodás test ez? Talám emberi természeti a' fel-támadásbá úgy el-enyészett, hogy immár láthatatlanná, foghatatlanná, s' minden helyen jelen-valóvá lőtt?

lőtt? El-igazít ő maga az Ur Christus erről
 való értekezésünkben, midőn így szól fel-tá-
 madása után Sz. Lukás Evangéliomi köny-
 vének huszonnegyedik részében: Látsátok-
 meg az én kezeimet, és az én lábaimat: Mert
 a' léleknek teste és tsontya nintsen, a' mikép-
 pen láttyátok hogy ennékem vagyon. Es mi-
 koron ezt meg-mondá, meg-mutatá nekik
 kezeit és lábait.

Luc. 24.
 39. 40.

Mellyből meg-tetfzik, hogy azon ő em-
 beriségében, testében, tsontyaiban támadott-
 fel, a' mellyben fogantatott, született, szen-
 vedet, meg-holt, és el-temettetett, és egyéb
 változás az ő emberi természetiben, testében,
 tsontyaiban nem lőtt, hanem csak hogy, mi-
 helyen meg-elevenítettett azontul a' halan-
 doság, erőtelenség, romlandóság el-enyé-
 szett, és a' helyében szállott a' halhatatlan-
 ság, ditsőség és romolhatatlanság.

Egy szóval: valaminémű *propriatibus es-*
sentialibus natus fuerat, testben lévo tulajdon-
 ságokban születtetett vala, mint minémű volt
 a' fázás, fáradság, éhezés, szomjuhozás, bá-
 nat s' a' iőbbi, azokat verkeszte-le, & *novis*
qualitatibus sed creatis, és új ajándékokkal, de-
 teremtetekkel, úgy-mint a' lelkében nagy
 bőltsefeggel, örömmel, &c. a' testében ro-
 hatatlansággal, könnyűséggel, fényességgel,
 halhatatlansággal, &c. ékesítettett a' fel-tá-

madásnak *momentumában*, perczentelésében, annyira hogy az ő benne lako Istenfegnek ditsóséges ereje által tellyes tókélleres ép-féggel be-telleyedescedett, és minden teremtet állatok feliben magasztaltatott, deugy hogy az ő emberi természetinek állattya szerint valo tulajdonsági meg-maradtanak: Mert mostan-is az egekben abban a' nagy ditsós-fegben-is láthato, meg-tápasztalható, bizonyos helyben lévő az ő emberi természetiben, mint szent István látta az egekben.

Azt. 7.

55.

Epistola

ad Dar-

danum,

Felette terhes igékkel szoll erről Agoston

Doctor: *Immortalitatem carni suae dedit Chri-**stus, naturam non abstulit.* Az az: A' Chri-

stus halhatatlanságot adott az ő testének, a'

természetet nem vőtte-el. Ez az oka a' mi-

Azt. 3.

21.

ért szent Péter azt állattya, hogy a' Christus-

nak az egekben kell lenni mind az utolsó

napig, miképpen mondod: Méne men-

nyegbő, üle a' mindenható Atya Istennek job-

jára: Onnan leszen el-jöendő ítélni: melly-

ben a' Christus fel-menetele el-jövetelivel el-

lenben vettetik.

Calv.

Instit.

I. 4. c.

17. S. 26.

27. 28.

Mind ezekből meg-terfzik, hogy azon

emberi természetiben támadott fel, mellyben

meg-holt és el-temetterett vala, tsak hogy

meg-ditsóultben.

Ezt pedig értenünk kell a' Pápisták és a'

Lutheristák ellen, kik egyenlőben a' Christus

testét

testét az Ur Vatsorájában való ostyához kő-
tik. Mert a' Papások azt mondgyak, hogy
mihelyen a' Pap az ígét az ostyára mondgya,
ottan valóságos Christus testvéé változik.
Transsubstantiatur, által-állatoztatik, a' melly-
ért ugyan imádgyák-is a' kenyérben a' Chri-
stust, mint kenyér Istent. A' Lutheristák-is
azt vallják, hogy vagy felette, vagy alatta,
vagy közte vagy a' kenyérnek a' Christusnak
teste, a' bornak az ő vére, és ekképpen hiszik
ők, sőt nagy meg-általkodással vallják, hog'
szintén olyan valóságos húsát észik a' Chri-
stusnak, iszik a' vérét, minémű valóságos test-
ben vérben fogantatott, született, és meg-
feszített.

Ezokáért mitsodás ételünké italunká lőtt
minékünk a' Christusnak teste vére, jert lássuk:

Az Ur Isten előben minket a' szent Ke-
reszttség által az ő Anyaszentegyházának tár-
saságában plántál és szentel, és a' fiu fogadá-
nak jussa' méltósága által ővéivé téstzen. An-
nak utánna minékünk az igéből ujjonnan
szülőttinek eledeltrendel, mellyel tart, táp-
lál, és éltet. Ez pediglen a' mi lelkünknek
egygyetlen egy eledele a' Christus, mint ő
maga mondgya szent János Evangeliumi
könyvének hatodik részében: *En vagyok a' Joh. 6.
máz élő kenyér, ki az égből alá jöttem: Ha ki ejen- 50.
dik ebből a' kenyérből örökké él. a' kenyér pedig
mellye e*

mellyet én adok az én testem, mellyet adok én e'
 világnak életéért. Mellyben kétség nélkül
 meg-mutattya, hogy az ő teste azért leszzen a'
 mi lelkünknek kenyérévé, mert a' mi idvős-
 ségünkért adgya azt halálra, minékünk pe-
 dig adgya, hogy vegyűk és egyűk, mikor hit
 által minket abban részesít. Annakokáért
 lelki eledel a' Christus teste, lelki ital az ő vé-
 re: Hát az étele itala-is *fidei est, non oris*, a' hité
 nem a' szájé, mint Agoston Doctör mond-
 gya: *Tria millia hominum qui Petri concio-
 ne conversi sunt, sanguinem Christi quem servien-
 do fuderant, credendo biberunt.* Az az: Amaz há-
 rom ezer emberek, kik a' Péter predikállására
 meg-térének, a' Christ⁹ vérét mellyet kegyet-
 len képpen ki-öntöttek vala, hiven itták.

Homil.
 in Joh.
 31. &
 40.

Elő kenyér a' Christus teste; Mert a' valósá-
 goson benne lako Istenfég öntötte azt az él-
 tető erőt a' testben, hogy e' világnak kenyere
 lehessen a' Christus teste.

Ezech.
 4. 16.
 Item,
 14. 13.

Más a' kenyér, más ő benne az élető erő,
 mellyet az Ur Isten kenyérnek bottyának
 mond. Mert ha az élető erő a' kenyérből ki-
 vétetik, e' világ kenyerét rágod-is, de csak ol-
 lyan mint a' földet rágnád, meg-hal/ sz éhel raj-
 ta. Így más a' Christus teste, más ő benne az
 élető erő. Mitsoda az? A' böltséfé, igazság,
 szentség, és a' váltság, mert a' Christus il-
 lyenné tétetett nekünk az Istentől, azt mond-

gya

gya szent Pál először Corinthusban írott le- 1. Cor. 1.
 velének első részében. Immár a' testet adgya 30.
 előttünkben eledelül, azérté hogy azt fogunk-
 kal rágjuk? Bizony nem: Mert *Caro non* Joh. 6.
prodest quicquam, Spiritus est qui vivificat: A' 30.
 test nem hatznál semmit (ha képes volna az,
 hogy egyedül te ma a' Christusnak testét mind
 meg-ennéd-is) a' Lélek az, a' ki meg-eleve-
 nit, azt mondgya Christus ő maga szent Já- Joh. 6.
 nos Evangeliomi könyvének hatodik részé- 63.
 ben. Hát miért adgya az ő testét előmben
 ételemre? Hogy hitednek általa azt fogjad-
 meg, és a' melly éltető erő abban vagyon, li-
 teddel szijad-ki, hogy a' miképpen a' kis
 gyermek az ő édes anyjának emlőjét szájá-
 val bé-fallya, de azért nem a' husával él, ha-
 nem a' tejét szijja-ki abból, és az által él:
 Szintén akképpen te a' Christusnak szent te-
 stét fald-bé a' te hitednek szájában, és ne a'
 husát rágjad, hanem a' bőltseféget, tudatlan;
 az igazságot, hamis; a' szentséget, fertelmes;
 és a' váltságot ördög rabja lévén, szijad ma-
 gadra hitednek általa. Bizony olyan vagy
 te igaz hitű ember, mint amaz méherske;
 El-mégyen a' méh a' jó illatu ki-nyílt virá-
 gokra szál, onnan fzedéget magának eledelt:
 Így te-is ki-repűlsz hitednek általa, és az Evan-
 geliomnak idveféggel ki-terjedett igéreteire
 szállasz: az Istennek pedig minden igéretei
 a' Chri-

*Hason-
latosság.*

a' Christusban Ugyanok és Amenek, mint szent Pál mondgya, és az igéreteken a' Christuson nyugtáz meg, onnan szedegetsz magadnak a' Izzin méznél édessebb jokat örök életre: Hittel hát hozzá, hittel. Mert a' test bizony semmit nem használ, ha azt a' mi benne van, ne legyen magadévá nem téved: nem teheted pediglen, hanem hitednek általa. Mert az igaz idvezítő hitnek olyan nagy ereje van, hogy a' rával valót magának jelen valóvá teszi: így a' Christus teste az igaz hitű embereknek itt a' földön jelen van, és ő tőlők vétetik *spiritualiter*, lelki módon. Innen mondgya Agoston Doctor: *Dominum iam in caelo sedentem manu contrahere non possumus, sed fide contingere.* Az az: Az egekben ülő Urat kezünkkel nem tapasztalhattuk, de hittel meg-illetthettük: *Longè igitur falsum est, qui nullam carnis praesentiam in cena concipiunt, nisi in pane sistatur.* Igen meg-tsalatkoznak, a' kik semmi jelenlétét a' testnek az Ur vatsorájában nem vélik, hanem ha a' kenyérben léfzen, azt mondgya Calvinus Janos.

Tom. 9.
Tract. in
Joh. 1.
1. Ep. 1.
Calv.
Inst. 1. 4.
6. 17.
sect. 31.

De itt éz aránt gondollyátok-meg a' Christusnak az emberekkel való kegyelmes dalkodásának modgyát. Mert mivel hogy ez a' Christusnak a' hivel való lelki egygyesülésének tiika igen melységes, ezokáért ennek pél-

nek példázattját, és mutató ábrázattját külső éltető állatokban adta előnkben, a' Vég Vátsorában a' kenyérben és a' bortban, melyben a' mi időösségünkért egyszer megáldoztatott testét hadgya, hogy vegyük és egyűk, hogy mikoron mi az Ur áztalárola' kenyéret és a' bort veszfűk, eszfűk, iszfűk, olyan valóágossan részesűlünk akkor Christus testének vérének éltető erejében a' mi idővelségűnkre, a' minémű valóágossan eszfűk a' kenyéret, és iszfűk a' bort.

Tartsuk-meg azért ezt: Hogy valamenyi-
 fzer láttjuk az Uról előnkben adattatott
 kenyéret és bort, úgy-mint az ő kegyelmének jegyeit, mind annyiszor a' valóágot-is előnkben adgya, hanem ha valaki az Istent jáczodni vélne a' jegyek alatt, a' mely távul legyen. Az Ur Christus a' kenyérrel egygyűt ajánlya s' elődben adgya hitednek az ő testét és véret, mikor veszed a' külső éltető állatokat a' kenyért és bort; midőn azt mondgya: *Ez az én testem, vegyétek, egyétek; ez az én vérem, vegyétek, igyátok.* Te dolgod a' kenyérhez borhoz nyulnod kezddel: hiteddel pedig az ő testéhez, véréhez, melyben olly valóágoson részesűlsz hitednek általa, hogy test leszfű az ő testből, tsont az ő tsontyából, mint szent Pál tanít; el-annyira, hogy ély, nem te immár, hanem élyen te benned a' Chri-

Eph. 5.
10.

- Gal. 2. Christus, mint Galatiában írott levelének
20. második részében mondgya: Kitsoda kár-
hozta tehát immár minket azzal, hogy sem-
mit a' puszta jegynéle egyebet a' Christustól sze-
resztetett vég vacsorában nem vennénk? Mel-
lyik Egyházi szolga az, a' ki a' kenyeret és
bort pusztaüres jegynek mondaná? holláttál
olly czégért a' mely alatt bort nem árultanak
volna? Avagy csak a' mi szemünket legelte-
tíé Christus a' vég Vacsorában? A' Christus-
nak ígéje Lélek és élet: maga ha valoban
Joan. 6. meg gondolod, a' papyrosson csak ténta: a'
63. szoban csak zengedezés: Hát hogy hogy
Lélek és élet? Mert oly eszköz, mely életet
Joan. 9. és lelket szerez benned ha hiszed. A' világ-
6. talannak meg-gyógyításában puszta jegye a'
Matth. Christus nyála? Az ő ruhájának premjének
9. 10. meg-illetése a' szegény aszszonytól puszta je-
le? Noha ezek nem Sacramentumok: Így
azért valóságossan eszed a' Christus testét, és
iszod az ő vérét az Ur Vatsorájában, ha hit-
tel mégy oda. Ilyen értelemmel és készü-
lettel azért a' hivek fel-járuhatnak. De mi-
nek-előtte az lenne, jér mondgyuk egy szí-
vel szájjal: Őrök mindenható, &c. Ezek
után vigyed véghen, mint oda fellyebb meg-
jelentem.

IV. P Ü N K Ó S D I N N E - pén az Ur Vatsorájához illendo tanításnak példája.

ITt is a' Predkatio után így szoly: Hogy a' hivek az Ur asztalához, mellyet ígértünk szerint meg-terítettünk, készületlenül ne járulnyanak, szükség, hogy e' dolgot röviden meg-értsük:

Minémű eszközei legyenek a' szent Léleknek, mind az ige, mind a' szent Sacramentumok, keresztség, és az Ur Vatsorája, a' hiveknek mind ujjonná való sületésekre s' mind lelkeknek táplálásokra?

Jolle het az Ur Isten olly *liberrimum agens*, szabados tselekedetű, hogy minden elz köz nélkül mindeneket hatalmason véghez vihet a' mellyeket akar: de mindazáltal tetszet ő szent Felségének, hogy az Evangelium- 1. Cor. 7. 21. nak prédikállása által tartsa-meg a' hiveket, és a' szent Sacramentumok által petsétellye-el azon hivekben a' meg-tartásnak ígértit, sőt hogy ugyan bé-summállya a' hivekben az ígéretek szerint az idvességet.

Noha pediglen az imádando szent Háromság egy Istennek köz munkája az Ige és a' Sacramentumok által való meg-tartás,

Gen.

16. 24.

Jerem.

30. 12.

idvezítés, de mindazáltal nagyon rend a' tselekedetben: Mert a' miképpen a' Fiu nagyon az Atyától, a' Szent Lélek az Atyától és Fiutól; Akképpen az Atya tselekedik a' Fiu által, a' Fiu az Atyától, és az Atya s' a' Fiu, a' Szent Lélek által. Ez okáért az Atyának, és a' Fiúnak minémű eszköze légye a' Sz. Lélek által mind az Ige, mind a' Kereszttség, és az Ur Vatsorája az ujjonnan való születésre, és a' léleknek táplálására; Jer lássuk.

1. Cor. 3.

6.

A. 10.

44.

Szent Pál mondgya Romában irott levelének első részében, hogy az Evangelium Istennek hatalma az idvességre minden hívőknek. De kitsoda által léfzen az Evangelium Istennek hatalmas eszköze az idvességre? Talám az Egyházi szolgák által? Nem. Mert Pál plántálta, Apollos öntözte, Isten adta a' nevedekését. Mert az Isten az ő szent igéjét téfzi szent Lelkének általa hathatová és gyümölcsözővé a' hivekben, mint megtetizik az Apostoli tselekedetekről irott könyvnek tizedik részéből. Mert mikor Péter Apostol prédikállott volna, azt mondgya szent Lukás: *Illapsus est Spiritus Sanctus in omnes qui audiebant hunc sermonem.*

A' Szent Lélek szállott mindenekre, a' kik hallották e' beszédet, és úgy lótt gyümölcsözővé az ige a' hivekben a' Szent Lélek által. A' hivekre való szállásában mit tselekedett,

dett, ám Lydia aszfzonymnak példája meg-mutáttya, azon Apostoli tselekedetekről írott könyvnek tizenhatodik részében: Mert mikoron Pál Apostol prédikállaná az Evangeliumot, *Dominus adaperuit cor Lydiæ*, az Ur meg-nyitá Lydiának szívét, hogy halgatná azokat mellyek a Páltul mondatnak vala.

Ezekből kettő jó-ki. Első, hogy a Szent Lélek, a szívben bé-esett ige által nemz, és szerez hitet az embernek szívében, hogy *Gen. 6. Az ige tisztit. tya-meg a szívet.* mindigarást meg-kezdgyen az a szív, úgy mint minden indulatoknak fészke, tisztulni, *Fide enim purificantur corda*, mert hit által tisztítatnak-meg a szívek, azt mondgya Sz. Lukács az Apostoli tselekedetekről írott könyvnek *Act. 1 9.* indik részében. Másik, az ujjonnan való születés. Mert a szent Lélek a szívben bé-esett ige által kezdi emberben az Istennek meg-romlott képét helyre állatni, mint szent Péter első levelének első részében nyilván *1. Pet. 1. 23.* bizonyította: Ujjá-születtetvén nem a romlando magtól, de ama' romolhatatlantul, az élő Istennek örökké meg-maradando igéje által.

Ebből jó-ki osztán az embernek Isten el-lott való meg-igazulása a szent Leleknek munkája által, mint Sz. Pál mondgya először Corinthusban írott levelének hatodik részében. Meg-igazittattatok az Ur Jესusnak nevében. *1. Cor. 6. 11.*

2. Cor.

3. 17.

Gal. 1.

22.

Az id-
vetség az
Ige nél-
kül el
sem kez-
detik,
végben
sem me-
gyen.

Joh. 14.

13. 14.

A' Sac-
ramen-
tumok a'
szent
Léleknek
eszköze
az idve-
zéséb.

ben a' mi Istenünknek Lelke által. Ismét má-
sodszor Corinthusban írott levelének har-
madik részében. A' holott pedig az Urnak
ama' Lelke vagyon, ott vagyon a' szabadság.
Mert a' léleknek gyümöltse a' szeretet, öröm,
békefég, s' a' többi, mint szent Pál elő szám-
lállya Galatiában írott levelének ötödik ré-
szében.

Mitsoda eszköze legyen azért a' Szent Lé-
leknek az Istennek igéje, ihol melly szépen
meg-terfzik; olly eszköze, tudni-illik, hogy
senkinek (ordinariè, rend szerént szolván)
idvefég az igenekül el nem kezdetik, vég-
ben sem mégyen. Mert a' Szent Lélek az
által hathato a' hivekben idvefégekre, mint
meg-mutattam. Ezért botsátotta-el az Ur
Christus az ő sz. Lelkét, hogy világ végeze-
tiglen ekképpen munkálkodgyék az ige által
a' hivekben, mint szent János Evangeliumi
könyvének tizen negyedik részében Idvezi-
tónk mondgya. Commendáltatik itt ez a'
ránt az Isten igéjének halgatása, kárhozzat-
nak a' tunyák.

De a' Sacramentumok-is minémű eszközi
legyenek a' Sz. Léleknek meg-terfzik ebből:

Mert valaminémű eszköze a' szent Lélek-
nek az ige, a' Christustól kerestet joknak velünk
valo közlésére, hitnek általa a' mi ujjonna
valo születesünkre: szintén ollyan eszköze
a' szent

a' szent Sacramentumok-is azon Christustól kereset jognak bennünk való el-petsételekre, sőt idvességünknek bennünk való bésummalására.

Mert mind az igében mind a' Sacramentumokban azon egy dolgot adgya előnkben a' Sz. Lélek, tudni-illik a' Christust az ő javaival, és ez aránt azon a' Christusban való részesülésünk az igében, melly a' Sacramentumokban, tudni-illik lelki. Mert a' Szent Léleknek erejéből hit által szintén úgy részesül a' Christusban az igének hallása által, mint a' Sacramentumokkal való éléssel. Egy szó: Nem más az igében való részesülés a' Christussal, melly a' Sacramentumokban. Mert mind a' kettőben azon egy a' dolog, azon a' valóság, tudni-illik a' Christus az ő javaival; az igében-is a' részesülés *spiritualis*, lelki, a' Sacramentumokban-is lelki: az igében-is hittel, a' Sacramentumokban-is hittel részesül a' Christusban: Valaki azért más jót keres a' Sacramentumokban, mint a' melly az igében igértetik, az bálványt csinál a' Sacramentumokból.

Hát akar élnék én a' Sacramentumokkal, akar ne, mind egy, csak halljam az Igét?

Hald-meg. Az Istennek szent igéje olly eszköz a' szent Léleknek, melly által el-kezd, el-indította, és meg-erősíti mi bennünk a'

hitet, a' mellyért elől kell járni az igének. A' Sacramentumok pedig, olly elzközei a' Sz. Léleknek, mellyek által az el-indított hitet vastagittya, a' mellyért a' Sacramentumoknak az ige után kell következni. Oka: Mert a' Sacramentumok értelem nélkül semmit nem szereznek az emberben: ezokáért az igének magyarázattya, melly értelmet ad a' Sacramentumoknak, és az emberekben buzgóságot indit, szűkfégképpen elől-vélzi a' Sacramentumokat. Innen mondotta Agoston Doctor; *Sacramentum esse verbum visibilo*, hogy a' Sacramentum látható ige. Mert valamit az Evangéliom beszéddel mond a' Christusról, és az ő általa végben vit váltságrol, s' ezzel kereset jókrol, azt a' Sacramentum láthatóképpen előnkben adgya a' Kereszttségben a' vízben: az Ur Vatsorájában a' kenyérnek tördeltetésében, és a' bornak öntetetésében. Ezokáért nem elég tsak halgatnod az igét, de az Ur Vatsorájával is ottan ottan kell élned. Mert a' mivel amott az igében a' Szent Lélek meg-kinál, az Ur Vatsorájában petsételed-el, és téfzed tiédde, azon szent Léleknek általa. Láddé, azt igéri az Ur Christus, hogy ő meg-mosogat minket az ő vérével, Sz. János első lev. 1. részéb. Holott petsételtetik ez el te benned? A' szent Kereszttségben: mert a' keresztség téfzen bizony-

Tract.
3. super
Joh.

Az igé-
veket
előkép-
pen meg-
ábrázol-
lya a'
Sakra-
mentu.
Cal. l.
14. c. 4.
S. 5. inf.
A' ke-
resztfég
elzköze
a' szent
Lélek-
nek
1. Joh.
1. 7.

zony

zonyfágot a' viz által arról, hogy a' Christus el-mossa a' te bűneidet, de hogy hogy? *Spiritu sancto & igni*, Szent Lélekkel és tűzzel, azt mondgya Szent Mathe Evangeliumi *Matth.* könyvének harmadik részében. Mert a' szent 3. 11. Léleknek olly eszköze a' keresztség, hogy a' hiveket az által idveziti, *Matth. 28. Marc. 16.* *László Cal.* Mert a' ki hiszen és meg keresztkedik, az idvezül. Innen mondgya Agoston Doctör: *Inst. 1. 4. c. 14.* *Accedat verbum ad elementum & fiet Sacramentum. Unde enim ista tanta virtus aquae ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo?* *S. 14. Hom. 13. in Joh.* *Non quia dicitur, sed quia creditur.* Az az: járullyon az ige az éltető állatokhoz és Sacramentum léfzen. Mert honnan vagyon ez ilyen creje a' viznek, hogy a' testet illesse, a' szivet mossa, hanem az ígének szerzéséből? Nem azért hogy predikáltatik, hanem hogy hittel vétetik. A' melly felől szent Péter-is 1. *1. Pet. 1. 21.* levelének harmadik részében azt mondgya: hogy a' keresztség idvezit minket, nem a' testnek szennyeinek le-vetése, de a' jó lelki ismételtnék kéz be-adása által. Ihol mely drágalátos eszköze légyen a' Sz. Léleknek a' keresztség, nyilván által érted.

Igy: azt igéri az Ur Christus szent János Evangeliumi könyvének hatodik részében, *Az Ur Vatsorájában* *ja esz. köze a Sz. Léleknek.* hogy valaki észia az ő testét, és iszja az ő vétét, annak örök élete vagyon. *Joh. 6.* Hiszed te a' szent 51. 54.

Enni a'
Christus
testét vé-
rét in-
nya.
Cal. l. 4.
c. 17. §.
34.
Aug.
Tract. in
Joh. Ut
quid pa-
ras den-
tem &
ventrē?
crede &
mandu-
casti.

szent Lélektől te benned indittatott hittel, hogy a' Christus testének tördeltetése, vére- nek ontatása által ment végbē a' te váltságod örök életedre. Mert ez enni a' Christus te- stét, és innya az ő vérét, mint Agoston Do- ctor mondgya: *Nolite parare fauces, sed cor: inde commendata est ista cœna. Crede & mandu- casti.* Ne szájakokat készítsétek, hanem szí- veteket: onnan ajánlattatott ez a' Vatsora. Hidgy s' őrtél. Holott petséltetitek-el te benned ez a' hited által való ételed italod & rök életedre? Az Ur Vatsorájában. Mert az Ur Vatsorájában téfszen a' Szent Lélek bi- zonyosságot arról tenéked, mikor a' kenyeret és a' bort vészéd, észéd, íszod, hogy a' mi- némű valóságosan tiédde tótted ételed ita- lod által a' kenyeret és bort, olyan valóságos- san őtted ittad a' Christusnak valóságos testét és verét. Mert a' Szent Lélek az, a' ki Lelki állat lévén a' te lelkedhez illeti ő magát, és ugy téfszen tenéked erről bizonyosságot, mint Szent Pal Romában írott levelének nyolcza- dik részében mondgya, kiről lássad Calvinust *lib. 4. cap. 17. sect: 10. & 11.* a' holott több be- széde között így szoll: Kettőből áll az Ur Vatsorájának Sacramentuma: *Corporeis si- gnis*, testi jegyekből, mellyek szemcink előtt lévén a' láthatatlan jokat, a' mi erőtelensé- günknek rendi szerint meg-mutattyák; Et

Spiri-

Spirituali veritate, és lelki igazságból, melly a' külső látható jegyek által példaztatik és adatik: E' lelki igazság pedig a' Christus az ő keresett javaival. Ki adhattya a' Christust az ő javaival? Nem az a' kenyér és bor: Mert csak példázza, hát a' Szent Lélek adgya. De hogy hogy? Az ő tőle te benned szereztetet hit által. Ihol azért minémű elköze légyen az Ur Vatsorája-is a' Szent Léleknek, a' Christusnak minden keresett javaiban való részesülesedre a' te örök életedre, érted. Egy szó: A' te idvességed te benned el sem indit- *Ordina-*
tatik az Isten igéjének halgatása, tanulása és *rie rend-*
meg-tartása nélkül, végben sem mégyen a' *sacrament.*
szent Sacramentumokkal való élés nélkül. Mert valamit hiszelsz az igéből idvességedre, azt az Ur Vatsorájában pertséled-el, és ugyan bé-sümmálsz te magadban örök életedre. Holott vedd észedben, hogy a' Szent Lélek munkálkodik az ige és a' Sacramentumok által, de azért nem köttetett azokhoz, hanem szabados tselekedetiben, mint szent Pálnak meg-térítésében, *Act. 9. 6. 1. Cor. 12. 11.*

[Itt-is mond-el a' köz gyonatot, az után a' kérdéseket, és ugy meny az asztalhoz a' prédikállo székből, mint oda fellyebb meg-mutattam.]

V. A R A T A S E L Ő D E - din az Ur Vatsorájához való példa valamelly Vasárnapon.

MEg-igirtük vala eſzten ez napon a' keresztényeknek, hogy ha egéſségben és békeſségben e' mai napot az Ur Iſten megengedi érhethünk, az Ur aſztalát megterítjük, intettünk-is vala, hogy ki-ki meggondolván a' Chriſtus parantsolattyát, előtte viſelvén keresztényi hivatallyát, és halando voltát, lennének jó kéſzülettel, és járulnának-fel, és az ő Chriſtusokkal eggyesül-
nének lélekben. Im az Ur aſztala terítvén
vagyon. De hogy a' hivek értelem nélkül
ne járullyanak ide az Ur aſztalához, jér érte-
kezzünk egy illyen dologról:

*Miért neveztetik az Ur Vatsorája kenyérnek
tördeltetésének?*

Aſt. 2.

42.

*Tíz ne-
vel ne-
veztetik
az Ur
Vatsorá-
ja, láf-
ſad
Bucha.
f. 49.
in locis.*

Ennek fundamentuma vagyon a' ſzent
Lukáts mondásában az Apoſtoli tseleked-
tekről írott Könyvvének második részében,
így ſzolván amaz három ezer meg-tért hi-
vekről: Meg-maradnak vala pediglen az
Apoſtoloznak tudományában, és commu-
nicálásokban, és a' kenyérnek tördelésében,
és könyörgésekben. A' holott a' kenyérnek
tördel-

tördeltetésén érti az Ur Vatsoráját. Miért mondatik kenyérnek szegdelésének avagy tördelésének?

Először. Mert a' kenyérnek tördeltetése I.
látható bizonyosága, és eszünkben juttató esz-
köze a' Christus testének mi érettünk való
meg-tördeltetésének. Ez az oka, hogy Id-
vezitőnk az ő halálra való menetelinek
előtte a' Tanítványok előtt tördelvé a' kenyé-
ret, s' úgy osztogatá, hogy meg-mutassa azt,
hogy egy kevés vártatva nagy töredelme és
faggatata lenne az ő testének. Ennek azért
a' mi érettünk való Christus szenvedésének
emlekezetire im mi-is azon formát meg-
tartyuk, hogy élő példában nézzük és lássuk
a' Christus testének tördeltetését a' kenyér-
nek tördeltetésében, amaz ő mondása szerént:
Ezt tegyétek az én emlekezetemre, először Co- I. Cor.
rinthusban írott levelének tizenegyedik ré- II. 23.
szében. Mert hálákat adván, vette a' kenyé-
ret, meg-szegte, avagy tördelte, és azt mon-
dotta: *Vegyétek egyétek, mert ez az én testem, ki
ti érettetek meg-töretik, ezt tegyétek az én emle-
kezetemre.*

Másodszor: Mert a' Christus *Panis vite*, II.
életnek kenyere, annyira hogy valaki ezt az
életnek kenyerét nem eszi, élete annak ma-
gában nintsen, azt mondgya az Ur Christus
szent János Evangeliumi könyvének hat- Joh. 6.
dikré- 54.

1. Joh. 1. 1. Ca. v. 1. 4. c. 17. S. 8. c. 9. dik részében. Mert az életnek Igéje, mint szent János a' Christust nevezi első levelének első részében, a' testet öltözé-fel, melly testben mondgya, hogy ő az életnek kenyere,

8. c. 9. melly életet az ő tőle fel-vőtt testben öntött, hogy abol mi reánk az életnek közlése jöne: és így immár az életet a' mi tulajdon testünkben (mert mi testünk a' Christus teste) találjuk. Eletnek kenyere a' Christus, azért mint a' mi minden napi külső kenyérünk tör-deltetik, így szükség, hogy te igaz hitednek kezével az égben lévő életnek kenyéréhez nyuly, és a' te bűnöd bocsánatyára, meg-igazuláshodra, ujonnan való születésedre törj-el, (hogy illy páraasztul szollyak) az életnek kenyérében, az az, az ő érdemében meríts, nem külömben, mint az Ur asztaláról az el-törött kenyeret kezvedben vész, és a' borban szájadban vész, és azzal táplálsz lelket az örök életre. Mennyi tömény ezer emberek szegtenek avagy törtenek hiteknek általa a' világnak életére adattatott kenyérből a' Christus testéből érdemet? Te se maradj hátra:

Apoc. 3. 8. Nem fogy-el. Mert véghetetlen az ő ereje. Az Ur asztalánál azért a' kenyérnek szegése arra emlékeztet, hogy a' Christus életnek kenyere, kinek érdemből te-is hitednek általa szegsz, avagy törsz életet boldogságodra.

III. Harmadszor; hogy tanu-bizonyosság tétel-nek ar-

nek arról-is a' kenyérnek tőrdeltetése által, hogy mi érettünk tőrdeltetett, faggattatott, szenvedett, fizetett, és holt-meg az Ur Christus, melly ebben mutatodik-ki, hogy az el-szegett falat kenyeret vészed, meg-eszed, és tiédde tészed: így szintén az által a' te értted meg-tőrdeltetett Christus testét hiteddel tiédde tészed. Szent János Evangeliumi könyvének tizenkettődik részében mond-gya Ildvezitőnk: Hogy ha a' buza szem a' földben nem esik és meg nem hal, ő maga marad sak, de ha meg-hal, sok gyümölsőt hoz. Meg-holt az Anyaszentegyháznak maga a' Christus, de az ő testének tőrdeltetése után, hát immár gyümölsőt hoz, a' mellynek bizonyosságára ihol tőrdeltetik előt-ted az ő testének jegye a' kenyér, hogy az által el-vegyed a' gyümölsőt-is, melly a bőltse-fég, igaság, szentség és váltság, 1. Cor. 1.

Negyedszer: viszen minket a' kenyérnek tőrdeltetése a' Christussal való eggyesü-lésünknek isméréstire. Mert a' miképpen a' fa-latonként tőrdelt és meg-ött kenyérnek él-terő erejével a' te tested eggyesül, és az által tápláltatik: akképpen a' te lelked értted meg-tőrdeltetett Christus testének élterő e-rejével eggyesül és az által tápláltatik az ő-rök életre. Így tanit szent Pál először Corin-1. Cor. thusban írott levelének tizedik részében: 10. 16.

A' kenyér

A' kenyér mellyet tórdelünk, avagy nem a' Christus testének velünk való közléséé? Mert a' tórdelt kenyérnek vétele víszén minket a' Christussal való egyesülésünknek ismérétiire. A' Sz. Lélek által pedig, és a' hit által egyesülünk az Ur Christussal, mellynek ismérétiire víszén a' kenyérnek tórdeltetése.

V. Ótódíszór; Tisztunkre is emlékeztet a' kenyérnek tórdeltetése, hogy mi-is szívünkbe lelkünkben tórdelmeselek legyünk az igaz poenitentia által; az az: Meg-halálofittassanak mi bennünk az uralkodo vétkeknek tagjai, hogy a' Christussal meg-ujjittassunk az új életre. Innen mondgya szent Pál először Corinthusban írott levelének ötödik részében: *Tisztítsátok ki az ő kovászt, hogy legyetek új tészták*; melly kovásznak ki-tisztítása a' testnek tórdeltetése által léfzen.

I. Cor.
9. 9.

Syn. Po-
la. fol.
3219.

Mitsoda ítéletben kell lenned az ostyások felől, ebből nagy szépen elzedben veheted. Vétkeznek szentség töréskeppen, hog' az Ur asztalánál a' kenyeret nem tórdelik: Mert a' kenyérnek tórdelése, *est de essentia & forma Cœnæ Dominicæ*, az Ur Vatsorájának valóságára, avagy állattyára és formájára tartozik, annyira hogy valahol a' kenyérnek tórdelését el-veszteglük, tsonkán szolgáitattyák ki az Ur Vatsoráját, és soha a' Christus testében való szenvedését szem eliebben az Ur Vatsorájában

ban nem adhatták. A' három Evangelisták, és szent Pál egyenlőben mondgyák, hogy Christus vőtte a' kenyeret, hálákat adott, meg-szegte, tőrté, s' úgy osztogatta darabonként a' tanítványoknak, és azt meg-paran-tsolta, hogy azt tselekedgyék ők-is az ő halálának emlekezetire. Hogy hogy tselekedhetik az ő halálának emlekezetire, ha nem tőrdelik a' kenyeret? De erről ide alább bővebben szollok.

Mi a' Christus Jesu(nak) őszinte valo szent szerzése mellett meg-maradván, nagy lelki töredelmességgel jer tegyünk vallást a' mi bűneinkről, és kérjük bocsánatgyát azoknak a' Christus érdemeért és mondgyuk: *őrók mindenható*, &c. és a' többit-is a' szerint, mint oda fellyebb meg-mutattam.

VI. SZÜRET ELŐDE-

din az Ur Vatsorájának ki-szolgá-
tatására tartozo példa.

MInek-előtte a' keresztyének ide az Ur asztalához járulnának, annak-előtte szűkség hogy az Ur Vatsorájára nézendő és illendő dologról értekezzünk, hogy nagyob készülettal lehesse(n) ide valo járulásunk, és e-vel a' szent Vatsorával valo élésünk. Annak-okaért jer magyarázzuk-meg ezt:

Ha

Lássad
meg a'
Magya-
rok com-
fesióját.
pag. 2.

Ha ugyan valóságosan jelen vagyóné a' Chri-
stus Jესusnak ditsóságes szent teste az Ur
Vatsorájában ?

Mint
Luthe-
ret. A'
kenyérbe
a' Chri-
stus te-
ste, mert
Luther
ug' mon-
dotta.

Hogy ha az emberek a' Christus Jესusnak
egyűgyű, és egy inon folyó szent szerzété-
nek igazsága mellett maradnának-meg : az ő
szent szájából származott beszédnek őszinte
való igaz értelmében meg-nyugodnának : és
elmejüket nem futtatnák, sem az emberi in-
dulatot nem követnék, sem az ő előttők va-
lo némelly embereknek méltóságát nem-
hánna vétnék, felette könyű volna a' Chri-
stus testének jelen létele felől való el-igazo-
das. Mert úgy és olyan módon vagyón je-
len a' Christus teste az Ur Vatsorájában, a'
miképpen, és minémű módon a' kenyeret
kezében vévén testének mondotta. Tudni
való dolog pedig, hogy a' kenyeret sacramen-
taliter, Sacramentumhoz illendőképpen
mondotta ő testének : Ez az én testem, melly-
ben annak a' mit a' kenyér jegyez, nevet ad-
ta a' kenyérnek : jegyzi pedig a' Christus
testét; Tehát a' jegyzendő dolognak neve a'
datik a' jegynek. Miért mondgya Christus
az ő kezében fel-vőtt kenyeret ő testének,
akarode meg-tudni ? Nem egyébert, hanem
a' kenyér és a' Christus teste között való nagy
hasonlatosságért. A' kenyér közönséges e-
ledetek az embereknek : mert a' kenyér táp-
lállya

A' ke-
nyér
Christus
teste.

Vállyá, élteti a' testet. A' Christus teste *Panis vite*, életnek kenyere: Mert a' Christus teste élteti és táplállyá a' lelket. Hogy azért a' kenyérnek éltető ereje által vinne Christus az ő testének éltető erejének isméréstire, azért mondgya: *Ez az én testem, vegyétek egyétek.* *Nota.* Nem azért tehát, hogy avagy Christus testvé változott volna e' mondással a' kenyér; Mert hiszem az asztalnál ült a' Christus akkor, nem a' meg-dítsóult testben, hanem az halando erőtelen testben, melly nem volt láthatatlan, hogy láthatóképpen egész testében az asztalnál ült, és láthatatlankeppen az ő tőle el-törött darab kenyérben enyészett volna: azt mondom, nem azért mondgya ő testének a' kenyeret, hogy testvé vált volna: avagy hogy e' mondásnak erejével a' kenyérben, vagy benne, vagy felette, vagy alatta volna a' Christus teste, hanem a' kenyér és a' Christus teste között való hasonlatosságért.

Igy tanít Agoston Doctor: *Si Sacramenta quondam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt, non haberent, utiq; Sacramenta non essent.* Az az; Ha a' Sacramentumoknak neminémű hasonlatosságok nem volna azokhoz a' dolgokhoz, a' mellyeknek Sacramentumi, egy-általlyában Sacramentumok sem volnának. Példának-okáért: szent Pál azt a' kősziklát, mellyből a' pusztában isznak *Kőszikla* *la a'*
 G *vala Christus.*

2. Cor.

10. 4.

Lásd

Calv. 1.

17. S.

31. Inst.

vala az Izraeliták, Christusnak mondgya. *Petra verò illa erat Christus.* A' kőszikla pedig Christus vala, először Corinthusban írott levelének tizedik részében. Avagy ugyan valóságos kőszikla a' Christus; avagy annak neve adatik a' kősziklának a' kit példázott. De kitsoda volna olly balgatag a' ki a' Christust darabos kemény kősziklának itilne lenni? Hát azért a' nagy hasonlatossáért, a' melly vala a' pusztaban lévő kőszikla között, és az Ur Christus között, mondatik a' kőszikla Christusnak, hogy a' miképpen az Izrael fiai a' kősziklából folyó vizet itták szájokkal valóságosan, szomjuságoknak meg-nyhitéfere, hitekkel pedig ittak az életnek kut fejből a' Christusból: akképpen mi-is azt a' kenyeret veszfűzük és meg-eszfűzük testünk táplálására külsőképpen, hirtünkkel pedig az életnek kenyerét a' Christust.

Hogy hogy volt azért jelen a' Christus a' pusztaban? Mert azt mondgya szent Pál, hogy azon lelki italt ittak az Izraeliták, melyet mi mostan. Késkételen meg-kell vallanod, hogy hitek átlál törték jelen-valová a' Messiást, mert soha bizony külömben mi velünk azon egy lelki italt nem ihattak volna.

Hogy hogy vagyon tehát jelen itt az Ur Vatsorájában-is? Mondgyad: hogy hited által

által részned jelen-valová, mellynek kételkedése nélkül való örök bizonyására láthatóképpen vészeda: Christus te éretted meg-tördeltetett testének jegyét a' kenyeret. Mert azzal a' külső látható jeggyel akarta az én hitemnek minden erőtelenségét gyámolítani, mind pedig az ő testének töredelmével keresett jokban való részesülésnek ilmetire jutatni: hogy olly valóságosan jelen legyen az én lelkemnek kenyeré a' Christus hitem által az én lelkemnek, a' minémű valóságosan jelen legyen az én kezemben vött kenyér, hogy a' miképpen valóságosan jelen részesültem a' kenyérben: akképpen valóságosan jelen a' Christus testében: vérében: Mert a' mit a' kenyérről szollok, azontérsed a' borról is.

Hogy hogy tegye pedig a' Christus az ő *Cath.* testét vérét az én hitemnek jelen-valová, és *Inst. l. 4.* hogy hogy részesít az ő testével, vérével *6. 17. 82.* relet jokban engemet, maga tudgya: Enyim, *32.* hogy el-hidgyem, hogy a' Christus nem egyéb módon, hanem az ő lelke által lakik én bennem, mint szent Pál tanít Romában írott *Rom. 8.* levelének nyolczadik részében, mellyel arra *9.* tanít, hogy attul a' Lelektől legyen, hogy *Unum corpore, spiritu & anima sumus;* Egygyek legyünk testtel, lélekkel és elmevel. Mind kötele azért ennek a' Christussal való egygye-

sülésünknek a' Christusnak Lelke, kinek általa egygyesülünk, mind pediglen néminémű folyamja, melly által valami a' Christus, és valamie vagyon, mi reánk származik. i

Látod a' Napot az ő éltető melegségében a' földön lévő fűveknek, fáknak legeltetésekre, nyereségekre, zöldellésekre olly igen jelen vagyon, mintha az ő állattyaat közlené azokkal. Alább-valonak miért mondanád te a' Christusnak Lélkének *irradiatioját* s' megvilágosító Isteni erejét, a' Christus testének és vérenek velünk való közlésére?

Mond-
gya az
Isten ke-
gyelmé-
ben va-
ló ré-
szesülé-
sünknek.

Az igének prédikálásában teneked az Ur Isten elődben adgya az ő kegyelmet a' Christus érdeme által bűnöd bocsánattýára, és örök életedre: de nem tsak elődben adgya, hanem ugyan meg-kinál véle. A' kegyelem pedig a' te bűnöd bocsánattýára Istenben vagyon, az érdem Christusban, mert az ige oda mutat. Hogy hogy részesülhetsz, az Isten kegyelmében, és a' Christus érdemében bűnöd bocsánattýára különben, hanem tsak hited által, hogy a' melly kegyelméről Isten az ő szent ígéből teneked bizonyságot tött, meg-ígért, és a' te bűnöd bocsánattýára meg-kinált, azt a' te idvezülendő hitednek általa jelenvalóvá tegyed, magadra fejezzed, és kértelkezés nélkül abban bűnöd bocsánattýára meg-nyugodgyál. Így azt igéri az Ur Vatsorájában:

rájában: Ez az én testem ki ti érettetek meg-
tördeltetik, vegyétek, egyétek. Ismét: Ez az én
vérem, ki sokaknak bűnöknek borsánattyára ki-
öntetik, vegyétek, igyátok. Ihol meg-kinál az ő
testével vérével; De ez az egekben vagyon:
Mert ott kell ő néki lenni minditilet napjáig
embersége szerint, azt mondgya szent Péter
botú szerint az Apostoli tselekedetekről írott
könyvnek harmadik részében.

Act. 5.
21.

Medgyek tehát? Hogy hogy tegyem je-
len-valová az egekben Istennek jobján ülő
Christusnak testét vért? Hitednek általa.
A' Christusnak ő szent Felségének tselekedete
osztán az, hogy az ő szent Lelkének általa,
tégedet lelki éh és szomju embert meg-elégi-
tsen, sőt ugyan be-telleyítsen az ő testének
és vérenek éltető erejével, hogy te hitből ély
a' te idvességedre, mint szent Pál Romában
írott levelének első részében mondgya.

Rom. 1.
17.

Tudod, kettőből áll az Ur Vatorája: Egy-
gyik, látható külső éltető állatok, kenyér,
bor. Másik lelki igazság, a' Christus teste
vére, az ő keresett javaival. Kinál az Ur asz-
talan való kenyérrel, borral: de az által ki-
nál az ő testével vérével keresett jokkal-is.
Vedd-el: Mert ha nem észed, iszod az ő
testét vért nintsen életed magadban: Vészed
a' kenyeret testi kezeddel a' bori szájjaddal:
vedd-el annak valóságát is a' Christus testét

Calv. 1.
4. c. 17.
S. 10.
II. Inst.

vérét az ő keresett javaival; Hiteddel nyul-
hat sz ahhoz és úgy teheted tenéked jelen-va-
lová a' Christus testét vérét.

Synt.

Pol. I. 6.

c. 16. f.

9227.

Mind ezekből hozzuk ki ezt: Hogy
nem tsak a' kenyér és bor, sem nem tsak a'
Christus Istenfége szerint, sem nem tsak ereje
és hathatósága szerint vagyon jelen az Ur Va-
tsorájában; *sed ipsum corpus, ipse sanguis Christi
revera adsunt in Sacra Coena*: de a' Christushoz
tulajdon teste, és tulajdon vére valóságos-
an jelen vagyon a' szent Vatsorában.

A' Chri-
stus te-
stének és
vérének
jelen lé-
tének
módgya.

I. Nem a' kenyérben, borban, láthatat-
lanképpen; de a' kegyelemnek ígéretiben
és adattatnak ebben az ígéretben: Ez az én
testem, melly ti érettetek töretik, ez az én vé-
rem, melly ti érettetek ki-ontatik, a' bűnöknek
bocsánatgyáa.

Nota.

II. Jelen vagyon a' hívő embernek, nem
pedig a' kenyérnek és bornak: Mert a' hívő
embernek tétetett az ígéret, nem a' kenyér-
nek, sem a' bornak, ezokaért jelen vagyon az
évő emberért, nem a' kenyérért és borért.

III. Jelen vagyon a' Christus teste véro
a' Szent Lélek által, és a' hit által, nem testi
illetésképpen: Mert a' Szent Lélek, és a' hit
által lakik Christus a' mi sziveinkben, 1. Joh.
3. 24. Eph. 3. 17. Mert a' Szent Lélek által,
és a' hit által eggyesülünk a' Christussal: a'
hitnek pedig oly ereje vagyon, hogy a' tá-
voly

valy valokat jelen valokká teszi. Innen mondgya Crysoctomus: *Nihil certè prodest lo-* Homo!
co iuxta Christum esse, si fide non sis. Az az: 50. Con-
Bizony nem használ semmit helyel a' Chri- perfect.
stus mellett lenni, ha hittel nem vagy tudni- in Mart.
illik, mellette: mint, Judás Christus mellett
vagyon helyel, észik-is iszik-is a' kenyérből,
borból, de nintsen hittel a' Christus mellett:
azért nem használt ő neki,

Illyen értelemmel azért mi-is nagy lelki
bizodalommal járulhatunk az Urnak aszta-
lához, de annak-előtte jer tegyünk vallást a'
mi bűneinkről, és kérjük azoknak botsánat-
tyát, hogy mi a' Christus testében véreben, és
azzal keresert jokban részesülhessünk: *ő rök*
mindenható, &c. és a' többi mint oda fellyebb
meg-mutatám.

VII. ADVENT VASÁR-

napján az Ur Vatsorájához ille-
dő tanicáinak példája.

EZt a' mái Vasárnapot a' régiek, *Adven-*
tus Dominicak, avagy köz nével Advent-
Vasárnapjának nevezték, az az: Ur Chri-
stusnak el-jövetelire emlékeztető Vasárnap-
nak. Mert e' mái napon mint ha bé-köszön-
ne, avagy bé-izenne az Ur Christus közink-

ben, hogy majdan el-jő mi hozzánk.

Apos.

17. 18.

1tem,

29. 16.

Nagy Ur pedig az, a' ki el-jő, tudni-illik az Istennek természet szerint való Fia, Uraknak Ura, Tsászároknak Tsászára, Királyoknak Királya: kinek tekinteti eleiben minémű nagy készülettel kellyen mennünk, akár ki-is meg-ítélheti. Ugy lehet pedig minékünk jó készületünk, hogy ha az Ur asztalához járulván minden keresett javaiban részesülünk, és mint valami szép öltőzettel magunkat ott ékesíttyük. Annak-okaért minék-előtte a' hívek ide járulnának, lássuk ez egy dolgot:

Mit szerezzen mi bennünk az Ur Vatsorájával való élésünk? avagy nyilvábban: Mitse-da hasznát vesszünk mi az Ur Vatsorájában a' kenyérrel és borral való élésünknek?

I.

Fines

cent vi-

de Calv.

In t. l. 4.

8. 17. 8.

37. &

38.

Először; A' mi érettünk született, szenvedett, meg-holt, és fel-támadott Christus Jésuban való hitünk erőssítetik-meg az Ur Vatsorájával való gyakor élésünkkel. Ebben a' gyarló életben olyan a' mi hitünk, mint amaz hosszú sennő betegségből mostanában fel-támadott ember, a' ki egygyet sem léphe-tik gyámol nélkül, olly erőtelen: így a' mi hitünk rántorog ő magában: ezokaért gyámola az Isten igéjében lévő idvesség és ígéretek, melyekhez támaszkodván mende-

gel

gel elébb elébb az idvefégnék dolgában ;
 De azonban az Istennek minden ígéreti ol-
 lyanok , mint amaz szép tiszta tsergedező
 folyó vizek , kiknek végek a' tengerben vad-
 nak : így az Istennek ígéreti a' Christusban,
 Ugyanok és Amenek , azt mondgya szent Pál
 másodszor Chorinthusban írott levelének 2. Cor. 1.
20.
 első részében. Ezeken pedig az Istennek ígé-
 retin a' te erőtelen hited-is a' Christusra vite-
 tik, ott áll-meg mint a' méh a' virágon, melly-
 ről mézet széd. Ezt a' Christust néked tiéd-
 dé kell tenned. Mert valameddig tiédde nem
 tészed, mindaddig tántorog, erőtelenkedik,
 és ingadoz. Tiédde tészed a' Christust, mi-
 kor az ő asztalánál eszed iszod az ő testét vé-
 rért , melly által olly igen meg-vastagodik a'
 te erőtelen hited , ugy meg-nyugot a' Chri-
 stusban , hogy soha sem tűz, sem fegyver, sem Rom. 8.
39.
 tömlőcz , sem az őrdög, sem e' világi kegyet-
 lenek a' te hitedet te benned el nem foghat-
 tyák. Mert eza' te hited léfzen a' te győzedel-
 med, melly meg-győzi e' világot, azt mon-
 gya szent János első levelének ötödik részé-
 ben. Ihol azért az Ur Vatsorájával valo élé-
 seddel , melly igen meg-erőssítetik és vasta-
 gittatik a' te hited. Ha illyen hittel mehetsz
 az Ur Christus eleiben ; mit nem nyerhetsz-
 meg ő tőle ?

Másodszor : Az Ur Vatsorájával valo é-

lefed által a' hitnek ágáiban-is meg-erősítet-
 tel: Mert tsak a' mi Urunk Jésus Christusunk-
 kal valo igaz egygyesülésünk, melly az ő
 testének igaságával nem ellenkezik. Innen
 vagy on, hogy az Ur Vatsorája mutattya te-
 néked azt meg, hogy valóságos emberi testet
 vőtt-fel a' Christus, és hogy abban eleget té-
 vén fel-ment az egekben, az Atya Istennek
 jobbjára ült, hogy onnan leszen el-jövendő
 itélni eleveket és holtakat, és hogy ő ad
 Szent Lelket, melly által szerkesztet minket
 az ő titkos testében, melly az Anyaszentegy-
 ház, hogy ennek igaz tagjaivá legyünk, bű-
 nünket meg-botsássa, testünket fel-támasz-
 ssa, és be-vigyen minket az örök életben.
 Ezekről a' te hitednek ágazatirol valo vallá-
 sodban, mikor az Ur Vatsorájával élsz, erős-
 sítetel-meg, és mind ezeket magadban bű-
 nőd botosánattýára, s' örök életedre be-sum-
 málod, ugyan el-végezed s' tökéletesé té-
 szed azt a' te Christusodrol valo vallásodat.
 Ezért hadgya az Ur Christus, hogy valame-
 nyiszer aat a' kenyeret eszszük és iszszuk a'
 bort, az ő halálát hirdessük miglen el-jó, e-
 lőszór Corinthusban írott levelének tizen-
 egyedik részében. Mellyben azt akarja,
 hogy az ő halálának említésével mind őtet
 ditsirjuk, mind ő rola valo vallásunkat erős-
 ítsük, s' mind végezetre meg-valljuk, hogy
 az ő

az ő halála mi életünk. Ihol azért mit
nyerſz másodszor azzal, ha igaz hittel a'
poenitentianak nagy fenyekekével járulſz az
Ur aſztalához: A' te hitednek ágazatiban
meg-erősittetel, és ekképpen erős lévén a'
Chriſtusrol való vallásodban, bizvaſt eleiben
meheſz, mert jó készüléted vagyón.

Harmadszor: Az Ur Vatsorájával való
gyakor éleſünk által, *incorporamur Chriſto*, a'
Chriſtusban ſzerkeſztetünk, hogy ő mi
bennünk, mi pedig ő benne legyünk. Va-
gyon pedig mi bennünk a' Chriſtus, mi-is ő
benne, nem az ő testének állattya ſzerint
való jelen-létével mi bennünk; ſem nem az
ő testének állattyanak étele ſzerint, de annyi-
ban a' menyiben mi ő Templomi vagyunk,
és az ő titkos testének, melly az Anyaſzent-
egyház, élő tagjai, melly külömben nem
lehet, hanem csak a' lelki egygyeſülés által.
Igy tanit Chriſtus ſzent János Evangelumi
könyvének tizen negyedik részében. Azon
a' napon, úgy-mond, ti meg-iſméritek, hogy én az
Atyában vagyok, és ti én bennem, és én ti benne-
tek. Innen mondgya Calvinus, hogy a' Chri-
ſtus testének és vérének ételének és italának
modgya *ſpiritualis eſt, quia vis arcana ſpiritus no-
ſtræ cum Chriſto conjunctionis vinculum eſt.* Az
az: lelki, mert a' léleknek titkos ereje a' mi
Chriſtussal való egygyeſülésünknek tsomoja.

Ezért

117

Joh. 14.
20.

Cap. 17.
8. 33. l.
Iuſt.
Verba
Calvini
8. 5.

Ezért mondotta magát életnek kenyerének szent János Evangeliumi könyvének hatodik részében, mellyel nem csak arra akart tanítani, hogy a' mi hitünk az ő halálában és fel-támadásában vagy on helyhez tetvén a' mi idvességünkre, de hogy az ő valóságos velünk való egygyesülésünknek általa lészzen, hogy az ő élete mi belénk jőjjön, és mi jénk légyen, nem különben mint a' kenyeret mikor eszszük, hogy a' testnek életetést szolgáltasson.

Gal. 2.
20.

Ihol azért mit szerez te benned az Ur Vatsorájával való gyakor éléled? Egygyé tévzen lelekben a' te meg való Christussal, annyira, hogy éllly nem te immár, de élllyen te benned a' Christus, azt mondgya szent Pál Galatiában írott levelének második részében. Ihol pedig bé-köszönt a' Christus, majd eljő az ő születésének drágalatos javaival: Bezzeg boldog vagy ha az Ur asztalához igaz hittel járulsz, jó készülettel várhatod az Ur Christust.

Negyedízer az Ur Vatsorájával való gyakor éléled azt is szerzi te benned, hogy e' világi istentelenséget, és minden gonofságot hatra hagyván, szentül ély, és napról napra a' tiszta életnek el-követésében... eléb eléb igyekezzel menni. Halládé mit mondek? Ha te az Ur Vatsorájával *legitimé*, igazán, igaz hitből, tiszta életed lévén eltél, ottan a'

Chri-

Christusban szerkesztettél: mellyel a' testnek, világnak, ördögnek, és minden ektelenségeknek ellene mondottál, és annyira a' Christushoz tsatlottad magadat, hogy készszed vagy Josephel a' tömlőczremenni, vagy a' tűzben hágni, hogy sem mint vértet tselekedni, a' Christustul el-izakadni, az ő testét vérét, mellyel éltél, gonosz tselekedetteddel el-árulni, az ő szent Lelkét te benned megszomorítani, melly által te benned lakik, és az ő lako templomát a' te testedet megfer-tetnetni. Mert az Ur Vatsorájával való élé-feddél térsz bizonyágot Isten, a' szent Angyalok, és a' keresztyének előtt arról, hogy te minden vétekektől butsut vóttél, és hogy tiszta életet akarsz élni. Ihol azért mire víszen, és mit szerezz te benned az Ur Vatsorájával való éléssed: Tiszta szent életre való tel-lyes szándékot, igyekezetet, minden gonof-sagnak el-hagyását.

Oh méltatlan vagyok! Mert e' minap élék az Ur Vatsorájával, alig meheték ki egy em-ber belém akada, mint nem veszteget-sük egy-mást beszéddel? De ugyan azon nap is lattya Isten kedvem ellen meg-ré-szegedtem.

Ugy vagyón, hogy szent Péter-is tsak ha-mar az Ur Vatsorájának vétele után el-esék háromszor, nagy maga átkozódásával és el-küvé-

küvésével meg-tagadván a' Christust, de láddé mit tselekedék, keservesen síra, s' úgy követé az Istent vétkéről. Neked-is ha gyarlóságbol, véletlenül el-estél, nem kell azért kétségben esned, és a' te meg-tselekedett vétkedet kárhozatos kétségben való eséssel fellyeb potolnod. Kövessed keserves könyhullatással az Ur Istent, és tégy fogadást hogy annak utánna soha többé meg nem ferteztetted magadat, s' meg-kegyelmez az isten az ő igéreti szerint, mint Ezechiel propheta mondgya, *Ezech. 18. 21. Item, 33. 11.*

7.

Örödször, az Ur Vatsorájával való gyakor éléssed az igaz atyafiúi szeretetet, és egymás között való békeséget s' egygyeséget nem csak meg-tartya, de ugyan öregbiti-is.

Eph. 4.

5. 15.

Egy test az Anyaszantegyház: egy annak feje a' Christus: mi pedig mindnyájan hűvek annak a' nagy titkos testnek élő tagjai vagyunk, és egy-máshoz tsatolrattunk az egy Keresztég, egy hit, és egy Lélek által. Ennek örök bizonyosságára azon egy Urnak asztaláról, azon egy kenyérből eszünk iszunk, hogy mi immár a' szeretet, a' hit, és a' Szent Lélek által egygyek vagyunk, egygyünk a' másikkunknak tagja. Ezt a' hit és a' Lélek által való szeretet erőssíti, és az Ur Vatsorájával való éléted, el-annyira, hogy a' miképpen a' fok buza magbol és szőlő szemből álló kenyér,

kenyér, boregy, egy az izi, és egygyik buza
szemet a' kenyérben a' másiktól meg nem
tudod választani: ugy tenéked is a' hivekkel
egynek kell lenned, a' hit, a' szeretet, esa' Le-
lek által, mellyre nézve Agoston Doctör az Ur
Vatsoráját *Charitatis vinculum*, Szeretetnek
kötelének, avagy tsomojának mondotta.

Kérlek olvasd-meg erről Calvinust *instit.* l.

4. c. 17. S. 38. Item, S. 44.

Valamenyiszer az Ur vatsorájával mi élünk,
mind anyiszor be-adgyuk egygyikünk a' má-
sikunknak kezünket, és kötelezzük magun-
kat minden igaz atyafiui szeretetnek tseleke-
detire, hogy egygyikünk a' másikat meg-
nem bántsa, segiti, oltalmazza, mint magát
ugy szereti: Bezzeg ez aránt is bizvást me-
hetsz a' Christus eleiben, &c. Itt is mond-el
a' hivekkel egygyüt a' köz gyonatot, s' a' töb-
bit is vigyed végben.

AZ UR VATSORAJA- nak, Betegeknék valo ki-szolgál- tásának modgya és példája.

K Erdésben forog az Ecclesiában: *Hogy Exeket
el hűgye
hasod.*
ha a' beteg kíván az Ur Vatsorájával élni,
a' Tanito communicaltathatjaé avagy nem?
Nemelleyek azt mondgyák egy általliyában,
hogy

hogy semmikeppen nem communicaltathatta.

I. Először: Mert holott egy az O, és az Uj Testamentumnak Sacramentuma valóságában, és meltsóságában, az O Testamentumban pedig a' Hűvétí Bárányt beteg kedvéért idő közben nem szolgáltatták ki: ezokáért az Uj Testamentumban is az Ur Vatsoráját nem ilik idő kívül a' beteg kedvéért imide amoda hordozni.

II. Másodszor: Mert nintsen sohol sem a' Christustul, ki a' Vég-Vatsorát szerzette, sem az Apostolokul parantoslat affelől, hogy a' Vég-Vatsorát széllyel hordozzák valamelly beteg kedvéért.

III. Harmadszor: Mert az Apostolokat sem olvassuk, hogy imide amoda beteg kedvéért vitték volna az Ur Vatsoráját: főt szent Pál a' betegeskedésnek okának azt mondgyalenni Corinthusban, hogy nem jól éltenek az Ur Vatsorájával, először Corinthusban írott levelének tizenegygyedik részében.

IV. Negyedszer: Mert Pápa Reliquiainak reliquiája (maradékinak maradéka) kik még mostan is ejjel nappal végetlenül hordozák az Urata' betegeknek. Kivánnya is pedig a' beteg. Mert el-hitették vele, hogy az oltya valóságos teste a' Christusnak és állatya

A' meg
szentelt
Christus
teste

tya szerint Christus testvére lőtt a' meg-szentelés után. Mellyből azt itéli, hogy nem kárhozhatik-el, mert benne az Ur (mert ők a' meg-szentelt oltját Urnak hiják.)

Ötödször; Sok botránkozás-is következnék abból, ha a' beteg kedvéért imide amoda hordoznák az Ur Vatsoráját. Sokan szabadságot vennének, és egészségekben nem élnek az Ur Vatsorájával, hanem beteg ágyokra halasztanak.

Hatodszor: Végezetre szüntelen oszto-gattatik az Ur Vatsorája a' Templomban, meg-hirdettetik, ki-ki hozzá készülhet: ha azért egészségében valaki el-vesztegette, beteg korában sem méltó hogy el-vegye.

Hetedszer; Annak-felette ama' vélekedés-is lábot kapna, mellyben azt vélik némelylek, hogy az Ur Vatsorájához kóttetett a' lélek idvelség, hogy csak az idvezül a' ki azzal élhet, s' több afféle okok: mellyekből azt hozzák-ki, hogy nem szabad szellyel hordozni az Ur Vatsoráját.

Némelylek ellenben azt állatják, hogy szabad a' beteget communicaltatni, idő kívül is hasznal.

Először: Mert noha nintsen parantsolat róla, sem példa, de tiltva-is nintsen: Ezokért a' beteget igen-is kell communicaltatni.

Másodszor: Mert noha az Ur Christus a'

H

Bárány-

ant O:
slyat
Urnak
hiják
a' Pápá-
sok.
V.

VI.

VII.

I.

II.

Báránynak meg-ételének Sacramentumának vetett véget a' Vég Vatsorájának helyében való szerzésével, de mindazáltal, hogy halálának előtte szerzi, láttatik példát hadni, hogy a' beteget halálának előtte kellyen communicaltatni.

III. Harmadszor : Mert nem szűkölködnek az egészségesnek orvos nélkül, hanem a' betegek, ki lehet pedig, és mikor lehet az ember betegebb lelkében is mint halálának idején, mikor iffiuságátul fogván való bűnei előtte forognak.

IV. Negyedszer : Mert ha a' beteg túl el-fogják az Ur Vatsoráját, minden vigasztalástul megfosztatik, gyenge tántorgó hiti meg-aluszik, lelki ismérrei nem gyámolittatik, és a' ki töle el-fogja, mint ha kézen fogva taszitaná a' beteget a' késirtetnek örvényében.

Innen kiált jájt az Ur Isten a' Papoknak,
Ezech. Ezechiél Propheta könyvének harmincz ne-
 34. 2. gyedik részében. Mert az erőtelen juhok
 4. nem vastagították, a' beteget nem gyógyították; a' léleknek gyógyulása pedig lészzen az ige, és az Ur Vatsorája által.

V. Mert az Apostoli férfiak, mindgyárást az Apostolok után a' kik következtenek, az Ur Vatsoráját a' betegeknek osztogatták, sőt a' mi nagyobb ki-ki házában tartja vala a' megszentelt kenyeret és bort, hogy azzal ottan-

ottan-

ottan élne, mint Cyprianus Doctor *De spectaculis* írja. Annak felette a' gyermekek által küldik vala az Egyházi szolgák az Ur Vatsoráját a' betegeknek, azt írja Eusebius. *Eusl. 6. 6. 43.*
Sőt ugyan kofárban a' kenyeret, és a' bort üvegben szokták vala tartani, s' véle elni Ur Vatsorája gyanánt, azt írja Hieronymus Doctor: Hát mostan-is szabad a' betegeknek adni. *Hieron. cap. 4. ad Rufinum.*

Hatodszor: Mert a' keresztséget keresztelő János a' pusztaban szolgáltatta ki, Christust is a' Jordán vízében keresztelte. Ha azért szabad a' keresztséget beteg gyermekre ki szolgáztatni, miért nem az Ur vatsoráját, holott egyenlo méltóságok.

Hetedszer: Mert számadando tisztiben jár a' Tanítónak, hogy a' beteget meg-látogassa, és elsőben a' betegségnek okát a' bűnt meg-mutassa, hogy a' bűn által jött-bé a' halál, minden betegségeknek seregével minden emberekre, mint szent Pal Romában írott levelének ötödik részében meg-mondotta. Annak felette vigasztallja és biztassa az Istennek igiretivel, hogy Atyánk az Isten, és miképpen az Atya szemeit magzatyáról el nem vész, mikor betegségek előtt te vagy, sem éjjel, sem nappal nem rágittyaz akképpen az Isten is. Végezetre, ha kíván avagy a' Dávid Soltáriból némelly Soltárt

előtte el-olvasson, mint az ötven egygyediket, és a' száz tizenhatszadikat, vagy valamelly Caputot a' szent Bibliából: Így legyen környűlőtte, és semmit abban hátra ne hadgyon valami néz a' betegnek vigasztalására. Végezetre így el-készítvén úgy communicaltassa. Ezeknek értelmeket követtyük mi-is, de igen nagy meg-határozásokkal.

A' betegnek communicálásában való rend.
I.

Előszőr: meg-kell tudni; a' beteg ha nem valami czégéres vétekben élő ember volté egészségében? ha abban találtatott, törvény szerint el-igazítottaé dolgát, és a' törvénynek eleget tötté? ha eleget tött, tartotté poenitentiát? Ha czégéres vétekben élt, törvény szerént meg-büntetett, poenitentiát tartott, és annak utánna vétkét nem ujította, communicáltathatod, mint Ambrus Doctor Theodosius Tsászárt, kit el-tiltott vala az Ur Vatsorájától meddig poenitentiát nem tarta, és azt modgya vala néki: *Quomodo huiusmodi manibus sacrum Domini corpus suscipies? quae audacia poculum sanguinis preciosi ore tuo participabis?* Illyen kézzel mi módon fognád az Urnak szent testét? mitsoda bátorsággal részeseülnél szájaddal a' pohárnak drágálatos véréből? De a' poenitentia után meg-communicáltathatod.

Ha czégéres vétekben élt s' meg nem büntetett,

tettetet, s' poenitentiat sem tartott, nem communicáltathatod, hanem szüntelen, a' mint a' nyolczadik *ratioban* mondám, környűlette kell lenned a' vigasztalással, és annak el-hittetésével, hogy nem kórtetett az Ur vatsorájával való éléshez az idveség, mint a' keresztfán lévő tolvaj sem communicálék, de ugyan idvezűle: Judás communicálék de ugyan el-kárhozék.

Másodszor: Eltében a' beteg élté az Ur II.
Vatsorájával, ha nem élt, meg-utálásból, a-
vagy meg-vetésből nem élté? avagy egyéb
alkalmatlanság miatt vonattatott-el azzal va-
ló éléstől. Ha élt, miért ragadnád-meg most-
is tőle? Ha nem élt, és elégedendő okait
adhattyá, mert nem élt az Ur Vatsorájával,
de élni akart, de a' betegség gátolta-meg dol-
gát: annak felette, ha valami gyanóban nem
forgott, titkos paráznaság, gyilkosság, &c.
felől, és ha az Istennek igéjét halgatta, sőt
gyakorlotta, communicáltathatod.

Harmadszor: ha ugyan nagy lelki éhség- III.
gel kíván communicáltatni, nem szokásból,
avagy valami vélekedésből.

Negyedszer: Ha jó ítéletben, és értelem- IV.
ben vagy az Urnak Vatsorája felől.

Ötödszer: Ha nem valami gyanos vallá- V.
su ember, ki tsak azért tettetné az igaz vallást,
hogy inkább communicáltatnék.

Egy szóval: Eletedben Tanito lévén a' minémüket jo lelki ismérrettel egészségeskorokban communicáltattál, betegkorokban is az ollyaténokat communicaltathatod: De ugy, ha abban az Ecclesiában, mellyben te lakol szokás volt a' betegeket communicaltatni, ha nem volt szokás, te-is az Ecclesia hire nélkül ne communicáltass.

Matth.
7. 6.

Eletedben pedig nem communicaltattad az egészséges ki-átkozottat, hitetlent, paráznát, gyilkost, gyanos hitűt, idegen vallásut, s' több czéges vétekben élőket: Mert megtiltattál, hogy a' mi szent azt az ebeknek ne adgyad, se a' drága gyöngyöt a' disznoknak, hogy a' Christus testének vérének árulójának ne találtafsál, közölvén ezt efféle ördög tagjaival. Hát betegkorokban sem illik efféleket communicaltatnod.

Hogy azért a' beteget egynéhány uttal való hozzá meneteledben sok szép hasznos vigasztalo, oktato, bátorito belzédiddel az Isten igéjéből el-készítetted (mert halogatnod kell várván ha egészségre fordul) ugy kezdgy a' dologhoz. De soha ő magát a' beteget ne communicáltassad, hanem mentől alább tizen, avagy nyolczan legyenek a' beteggel egészséges communicansok, kiknek jo előve hirt kell felőle tenni, hogy hozzá készülhsenek, és mikor jo reggel elő-állanak

nak az egészséges communicálók, te-is áll-
meg közöttök a' beteg előtt, és a' te szodat
inditsad-el ilyen módon.

BETEGEMBERNEK Vide Confes- sionem Catholi- cam Hung. editam anno. 1562. communicatásának modgyá.

NEm illik énnékem mostan az Ur Vatsor-
rájáról felettébb bü beszédet indita-
nom: Mert mind az időtől s' mind az alkal-
matosságról abból ki-rekesztetem. Mind-
azonáltal, hogy valami értelmet vehetsünk
az Ur Vatsorájának méltóságáról, mellyel
magunkat készíthetsük az Ur Vatsorájával
való éléshez, igen rövideden tsak azt lássuk-
meg:

*Minémü méltóságos legyen a' Christustul sze-
risztetett Vég-Vatsora?*

Egy szóval, olly méltóságos ez: hogy a'
földön méltóságosabb Vatsora ennél nin-
tsen, mellynek az ő méltóságához képest ha-
lehetőséges volna úgy kellene ahhoz járulnunk,
hogy a' gyarló testet minden indulatival le-
verkeznők, és tsak lélekben nagy szentfég-
ben kellene reszesülnünk abban a' Vatsorá-
ban.

I. *Miért ilyen méltóságos, és mitsoda részei
méltóságosá?* Miért
méltosá-
gos.

Először annak személye a' ki ezt a' Vatsorát szerzette: az pedig az Atya Istennek tulajdon Fia, *Rom. 8. Igaz Isten. 1. Joh. 5. v. 20. Mindenhato, Psal. 68. 15: Eph. 4. 8. Joh. 5. 19. Apoc. 1. 7. Mindentudo. Matt. 9. 4. Joh. 1. 49. Apoc. 8. 23. Örökké valo Lélek. Eieb. 9. 14.*

*A Chri-
stus ter-
mészet-
tel Isten.*

Igaz Isten és ember a' személynek egygyeségében, Isten: mert mindenek felet örökké aldando Isten: Ember, mert az Atyák között való test szerint, mint bőti szerint mondgya a' szent Pál Romában írott levelének kilenczedik részében: az emberi nemzetnek egygyetlen-egy meg-váltoja: olly Királyunk, ki minket oltalmaz: olly Profetánk, ki minket Szent Lelkének általa tanít: olly fő Papunk, ki az ő tulajdon vérevel áldozott mi érettünk: olly közben járonk, ki a' mi könyörgésünket mostan-is az ő áldozattyának érdemén élő, szent, és kedves áldozatul mutattya-bé az Istennek.

*Matth.
18. 20.*

Illyen méltóságos Ur szerzette ezt a' Vatsorát: ez vagyon mostan-is itt jeen Istenföge szerint, a' mint igéri, hogy valahol ketten avagy hárman az ő nevében egyben gyülekezünk, mi köztünk léfzen, s' vagyon, szent Mathe Evangeliumi könyvének tizennyolczadik részében. Ez a' jelen-levő Ur Jesus az, ki gazdálkodik e' Vatsorában az ő testével vérevel minckünk. Mellyik lehet azért

méltoz

méltóságosabb Vatsora ennél, mellyben ő maga az Istennek Szent Fia jelen nagyon? ő maga gazdálkodik; s' öve a' Vatsora? Isten Fiának vendége lenni nem nagy öröme?

Másodszor, méltóságos arra nézve a' mire minket e' Vatsora emlekeztet, emlekeztet pedig először az Istennek kegyelmére, és mi hozzánk szegény gyarló bűnösökhöz való nagy szeretetre. Mert arra vitte őtet az ő buzgo szereteti, hogy az ő egy gyetlen egy Fiának sem kedvezett, érettünk a' testben el-botsátotta, szenvedése és halála által a' törvénynek átkátul, bűntül, ördögtől, pokoltól és kárhozattól meg-szabadított, melly ő nagy szeretetiből származott jó teteményének emlekezeti, bizonyosága ez a' Vatsora, hogy nem más teste vére e' Vatsorában való kenyér, bor, hanem azé a' kit Isten hozzánk való nagy szerelméből botsátott, hogy lehetne az ő testének tördelgetése, és vérének hullása által nekünk élő kenyérünk. Mi lehet méltóságosabb Vatsora annál, mint a' melly ilyen méltóságos dologra emlekeztet? Másodszor emlekeztet a' Christus Jesus elégtételére, hogy az ő egyszeri áldozattyának általa nem csak eleget tött érettünk, de ugyan mind örökké meg-szentelte azokat, a' kik meg-szentelendők, tudni-illik minket kik a' Christusban hiszünk, mint szent Pál

I I.
A' vég
Vatsora
mire em-
lekeztet?

Heb. 10. mondgya Sidokhoz írott levelének tizedik részében. Minémü Vatsorához készültél? 14. Olly méltóságos Vatsorához, mellyben mind az Isten kedve melly szent Fiában tölt-bé te rajtad, mind a' Christusnak tökéletes elégtétele te éretted fen forog, és előképpen előben adatik.

III. Harmadszor: méltóságos Vatsora ez arra nézve, a' mit itt vészünk, és a' mivel az Ur Jesus Christus gazdálkodik minékünk. *Vész a' Christi testét és miért?* Vészszük úgy vagyon külsőképpen a' kenyéret és bort, azt is kintsint, de a' kenyér és a' bor által vészszük a' Christus testét vérét. Testét azért, hogy a' Christus legyen élő kenyér a' mi lelkünknek örök életére, melly példáztatik a' kenyérnek tördeltetése és vétele által. *Vérét is miért?* Vérét azért, hogy legyen élő itala a' mi lelkünknek a' Christus vére, melly példáztatik a' bornak öntése által a' mi bűnünknek bocsáttatására. Mind ezeket pedig tselekezzük a' mi hitünknek meg-erősítésére. El-hitted magadban azt, hogy az Isten szent Fiát a' testben te éretted bocsátotta, ő általa vött kegyelmében, bűnödöt meg-bocsátotta, meg-szűntetv ujjá szült, testedet a' porból fel-támasztva, és lelkestől testestől bé-viszen az ő szent országában. El-hitted ezt: holott summálod-bé te benned? Az Ur Vatsorájában. Mi által télszed tökéletesé te rajtad azt a' mit hiszel?

szel?

szesz? A' méltóságos Ur Jésus Christus asztaláról a' kenyérben, és borban való eteled és italod által. Mitsoda lehet tehát drágálatosabb Vatsora ennél? Erre gyűltünk mi mostan ide a' Christus Jéusnak színe eleiben, ezzel s' e' végre gazdálkodik minékünk az ő Vatsorájában, mellyben majd úgy megelégit, úgy megvidámit lelkünkben, mint szintén tettünk a' külső Vatsorában. Mert itt eszszük az életnek kenyerét, itt iszszuk az életnek italát, mellyek után soha meg nem éhezünk, meg nem szomjuhozunk: Itt tesszük a' Christust miénké, a' kitől, sem bűn, sem halál, sem őrdög, sem tömlőcz, sem fegyver, sem semmi késértet el nem szakaszthat, azt mondgya szent Pál Romában írott levelének nyolczadik részében. Kitsoda vándollya tehát vétkekkel az Istennek választatott? Isten az a' ki megigazitott. Kitsoda kárhoztat? Christus a' ki megholt, a' ki feltámadot, a' ki az Istennek jobján ül, és ő mi érettünk eszedezik: Kitsoda szakaszthat el tehát minket a' Christusnak szereteritől? Bizony senki nem, mint szent Pál a' megjegyzet helyen mondgya. Nosza állyon elő az halál, hol az ő diadalma? El-véttetett a' Christus által, tsak álom immár a' mi halálunk, mellyben a' mi munkáinktul és bánatinktól nyugszunk-meg.

Joh. 4.
14.

Rom. 8.
v. 14.

Allyon

Allyon elő az ōrdóg : minden hatalma elővetetett, olyan ő mint amaz orozva haragokomondor : de ki-tőrettenek minden fogai, ha szintén kapdos-is rajtunk, de soha nem lehet kárhozatos az ő faldosása. A' békefészeknek ístene az, a' ki a' mi talpunk alatt hamar meg-rontya a' Sátánt, azt mondgya szent

Rem. 16. Pál Romában írott levelének tizenhatodik részében.

20.

Allyon elő a' bűn : De az Ur Isten azt az ő ingyen való kegyelméből Szent Fiaért ugy el-törölte mi rolunk, mint ama' sűrű ködöt a' kék ég alól, Esa. 44. 22. annyira hogy ugyan fel-veszi rolunk a' mi álnokságinkat, a' földhöz űti, és a' tengernek mélylégében

Mich. 7. veti, azt mondgya Micheás könyvének hetedik részében. De bizony ha olyanok vol-

19.

nának a' mi bűneink mint a' dupla veres bársony, vagy mint a' fekete kőkőrtsén, a' honál fejérbbekké tétetretnek, azt mondgya I-

Esa. 1.

18.

sten Esaiás által Prophétiai könyvének első részében. Mert az ő szent Fiának vérével tisztogat-ki minket minden bűneinkből. azt mondgya szent János első levelének első részében.

1. Joh.

1. 7.

Allyon elő a' test az ő sugallásával : Ezen-nel le-vekezzük őtet, mint régi meg-avult szennyes ruhákat, és ollyat öltözzünk fel, melyet az Ur Isten készít nem kézzel, de örök-

örökké valót az egekben, azt mondgya szent Pál másodikor Corinthusban írott levelének ötödik részében. Ezért szent Pál mondgya Phil. i. Philippeben írott levelének első részében: 23.
 Szorongattatom e' kettő között: kívánván el-
 oszolni, és a' Christussal lennem: mert ez sokkal
 jobb. Meg-maradnom pedig a' testben ti érte-
 tek szükséges. Így mi-is szorongattatunk, &
 tömest a' mi aprós tselédinkel tovább mula-
 toznánk: de jobb a' Christussal lennünk:
 Mert a' Christus nekünk életünk, a' halál
 nyereségünk. Mert a' halál által nyerjük-
 meg a' Christust. Ez a' mi hitünk melly meg-
 győzi e' világot, ezt petsétellyük-el mi ben-
 nünk tökéletes igazságban és valóságban az
 Ur Vatsorájában. Annak-okaért jer a' mi
 bűneinkről tegyünk vallást, &c. vidd végben,
 mint oda fellyebb meg-mondottam.

Eddig vagyon az Ur Vatsorájának ki-szol-
 gálatásának módgya.

R Ö V I D

Tanuság az Ur Vatsorájában valo
 kenyerről.

I. Kovásztalan kenyér legyené avagy ková-
 szos?

II. Ke-

II. Kerekded legyené, mint az ostra, avagy
temérdek hogy tordeltethessék?

III. A' kenyérnek tordeltetése olly Ceremoniát
az Ur Vatsorájában, mellyet szabad el-
hadni, vagy követni?

Calv. I.

4. c. 17.

S. 43.

Beza

quest.

243.

Parvus

de Symb.

p. 98.

A Z E L S Ő R Ő L.

Kovászos kenyérrel osztogatáséké az Ur
Vatsorája avagy kovásztalannal, olly dolog,
mellyet szabados követni, szabados el-hadni,
minden Ecclesiáknak az ő rend tartások sze-
rint.

Mert noha a' Christus kovásztalan kenye-
ret osztogatott: mindazonáltal nem tsele-
kedte azt a' Sacramentumért, sem azért hogy
azzal az Ecclesiát a' kovásztalan kenyérhez
kótné a' Vég Vatsorának ki-szolgáltatásá-
ban: de tselekedte a' Húsvéti Bárányért,
mellyet a' törvénynek parantsolattya szerint
kovásztalan kenyérrel kényszeríttetnek vala
meg-cnni, melly Húsvéti Bárány helyében
mivel hogy a' Vég Vatsorának kell vala szál-
littatni a' Christustól, más fele kenyérrel nem
szerezhetette; hanem a' minemű egész Sido
országban akkor közönléges volt, a' kovászt-
alan kenyérrel. Mert valameddig az Incep
tart vala a' Sidoknál, sohol kovászos kenyér-
nek nem szabad vala találtatni.

Hogy ha más időnek részében szerzette
voina

volna az Ur Christus a' Vég Vatsorát, bizony dolog hogy olyan kenyérrel szerzette volna, a' minémű akkor közönséges volt, kovászos kenyérrel, tudni illik.

Mivel azért Izabados, akar kovászos, akar kovásztalan legyen a' kenyér, minden helyekben lévő Ecclesiáknak rend-tartások szerint, ezokáért jól tselekedik a' keresztyéni gyülekezetben, hogy a' kovásztalan kenyér helyet kovászos kenyeret vőttenek-bé, a' Vég-Vatsorának ki-szolgáltatásában, im ilyen okokért:

Először; Mert a' kovászos kenyér, a' Christus teste, és a' kenyér között való hasonlatos-
lágot inkább meg-mutattya, hogy sem mint a' kovásztalan. Mert a' kovászos kenyérnek nagyobb éltető ereje vagyon a' kovásztalan kenyérnél, mint *Galenus* mondgya. *i. Aliment. cap. 2.*

Másodszor; a' kovászos kenyér inkább megkülönbözteti az Ecclesiát a' Sidoknak Synagájoktól, hogy sem a' kovásztalan. Mert noha nem mondgyuk mi azt, hogy Sido formát követ a' ki kovásztalannal el: mindazonáltal nyilván vagyon, hogy azoka' kik a' kovásztalan kenyeret ujjuttyák, néznek a' Christushoz példájára. Ez pedig semmi nem egyéb, hanem a' Sidoknak kovásztalan kenyereket be-véetni Sido modra.

Hare

Közön-
séges ko-
vászos
kenyérrel
kell az
Ur Va-
tsoráját
ki-szol-
gáltatni.
Miért?

I.

II.

111.

Harmadszor: A' kovásztalan kenyérnek a' Pogásának innepével egygyütt véget vetett a' Christus, mind az okával, a' mi okáért szereztetett vala, mind a' jegyzésével egygyütt, a' mit jegyez vala. A' kovásztalan kenyér inti vala a' Sidokat Ægyptusból való hamar ki menetelre, hogy ne késedelmeznének a' kovászos kenyérnek sütésében, de mentül hamaréb kovásztalan pogásákat sütnének, hátokra vetvén indulnának utra. A' kovásztalan kenyér azért nem valami gyönyörűséges eledlek vala a' Sidoknak, de izetlen keferű kenyér, az Ægyptombéli nyomorúságra emlékeztető jegy.

Exod.

12. 34.

32.

De effele jegynek helye nem lehet a' Vég Vatsorában: Mert a' Vég Vatsora nem Ægyptomból való meg-szabadulásnak Sacramentuma, hanem Christus halálának Sacramentuma: nem bánatnak, sem keferűségnek kenyere, hanem örömnék és idveségnek kenyere. Látsatok azért kovásztalan kenyereitek, hogy Sidozókká ne legyetek az Úr Vatsorájában.

Hát a' Christus-is Sidozott a' kovásztalan kenyérrel. El vala akkora' Christus Sido rend tartásban, mikor a' kovásztalan kenyéret izűkséggképpen kellett elő-venni, holott kovászos kenyér nem volt: annak-felette, nem valami titok vagyon a' kovásztalan kenyér.

nyérben, de az időnek alkalmatossága kívánna vala, hogy az Istennek törvényét a' kovásztalan kenyérnek meg-vetésével meg ne szegné. Holott azért még akkor a' Sidozás meg nem szűnt vala, nem mondathatik a' Christus Sidozni.

De a' mostani kovásztalan kenyereknek nintsen kovásztalan kenyereknek Innepé, hogy kovásztalan kenyérrel osztogassák a' Vég Vatsorát. Tehát kovászos kenyérrel éllyenek.

De mi ezt felettéb nem vitattyuk, tsak a' mi jobb és illendőbb azt javallyuk, mellyel ugy hadgyuk hátra a' kovásztalan kenyeret, hogy a' kovászos kenyeret az Eccesiának épületire, a' Sidoktul valo meg-választásunkra, és a' kenyér és Christus teste között valo hasonlatosságnak ki-mutatására illendőbnek ítellyük.

A' M A S O D I K R O L.

Kerekdéd legyené a' Vég Vatsorában valo kenyér és vékony lapos mint az ostya, avagy temerdék, mint a' czipo és a' házi gombolyú kenyér?

Kerd-meg bátor ugyan a' nagy süvegü emberekül-is, kik az Ecclesiában a' tudosnevet viselik, s' meg-hallod hogy ezt-is *adiaphora-*

nak, az az, ollynak mondgyák, mellyet szabadoson meg-tarthatni, szabadoson el-is hagyhatni; az az, akar lapos kerekded legyen mint az ostya, akar gömbölyű temerdek mint a' czipo és házi kenyér, mind egy, ni'ntsen, azt mondgyák, abban válogatás.

Az o-
stya

mint

Anti

christus

miselő

kenyerét

meg kell

vetni, és

mioká-

ért.

László

Confes.

Ungar.

in hac

verba.

Christi,

Panis est

corpus.

II.

Pápa nő

est in for-

dibus

suus, pu-

ta Hostia

Altari-

bis etc.

sequen-

dus.

A' mi illeti a' kenyérnek formáját ó magában, legyen úgy bátor, hog' akar lapos legyen mint a' pogatsa, akar gömbölyű mint a' czipo; de hogy ostya legyen, és akar ostyával elly akar kenyérrel, olly meszsze jár az igazságtól mint az éga' földtől. Miért?

Először: Mert a' lapos kerekded vékony ostya, sem a' Christustul, sem az Apostoloktul, sem a' régi szűz Ecclesiától, sem az Apostoli férfiaktul, kika' Paterek, nem vót eredetét, de az Antichristusá lőtt Romai Pápatul, kitől az Evangelicusoknak még a' szabados dolgokban-is úgy meg kell választatniok, mint tulajdon ó magatul az Antichristustul.

Másodszor: Az ostya a' Maozim bálványoknak tiszteletire hoztatott bé; hogy tudni-illik, azzal erőssítessék a' Misének iszonyatos bálványnya, és a' *transubstantiatio*, által-állatkozás, mellynek meg-erősítésére még mostan-is a' Papa országában meg-tartatik, mellyért méltán mondatnak Miselő kenyérnek és Misező ostyának: mellyet az ó bálványozó ál-

zo ál-

zo áldozó Pápának kell hadni: Keresztyén embernek el kell távoztatni.

Harmadszor: Mert az ostyában a' kenyérnek semmi módgya és hasonlatossága nintsen: kenyérnek sem mondat hatik méltan, de kenyér tajtekjának, kenyér kődinek, vagy fűstinek, melly az Uról szerez tetett idve se ges vatsorát nem csak meg-homályosította, de ugyan meg-rutította.

Negyedszer: Mert egy pontnyiban sem tartozik a' lapos vékony ostyá sem a' Christusra, sem a' keresztyéni Vallásra; Mert nec mensuram nec rationem habet, ut Expositor loquitur, sem méreke, sem módgya nintsen.

Ötödször: Mert az egész keresztyéni Vallást, és az Anyaszentegyzásbéli szolgálatot igen igen meg-haborította, meg-zavarja, mint azon Expositor szol.

Hatodszor: Mert hat száz esztendő előtt sok Ecclesiákban a' Németek és az Anglusok között nem volt: a' Görög Ecclesiákban pedig soha nem volt az ostyá, ma-is nintsen, melyek mindazáltal igaz Ecclesiák voltak, ma-is igaz Ecclesiák, noha sok abusufok, illetlenségek vadnak a' Görög Ecclesiákban.

Hetedszer: Mert alkalmatlanok és illetlenek az ostyák a' szent Sacramentumhoz, hólott meg nem mutathattyák analogiam sacramentalem, a' Sacramentumhoz illendő hasonla-

sonlatosságot, mivel a' táplálásra illetlenek.

VIII.

Nyolczadszor: Mert a' tudatlanokban, amaz hamis vélekedés a' Christusnak tapasztalható-képpen való jelen-lete felől, és az ostyának állat szerint Christus testvévé való változása felől a' vékony kerekded lapos ostyában meg-erősítetik.

IX.

Kilenczedszer: Mert az Ecclesiának az ő szabadságáért hatalma vagyon arra, hogy az Evangeliumnak ilyen nagy világosságában, az ostyának véget vessen: Mert valamikor *Adiaphora*, az olyan dolgok, mellyek szabadok, botránkozásra vadnak, és az együgyű hiveknek éppületeket meg-bántják, az ő *jussokat*, és szabadságokat el-vesztik, mellyért méltán meg-kell vetni az ostyázást az igaz keresztyéneknek.

X.

Tizedszer: Mert a' Christus szent szerzésével egyáltallában ellenkezik az ostya. Mert Christus kezében vőtte. Mit? Nem a' kerekded lapos vékony ostyát, de a' kenyéret, mellyet meg-szegett, meg-tördelt, és ugadta a' Tanítványoknak: De az ostya nem-tördeltek: Tehát ellenkezik a' Christus szerzésével, mellyért szentség törésnek nem a' Christus szerzésétől el-távozni, kiről ez után többet hallasz, &c.

Gondoltanak ezek ellen a' Christus Jesusnak szent szerzésével ellenkező ostyas Atyafiak

fiak néminémű okotskákat, mellyeket egy-egy szoval latogassunk-meg.

1. Azt mondgyák: *A' kenyérnek formája Kereszt-
szabados akar minémű legyen. Azért a' fogások.
keresztényi szabadságból a' lapos vékony
ostyát meg-tarthatni a' Vég Vatsorában.*

Fel. Ez a' kereszt-fogás fundáltatott a' keresztényi szabadságon, holott szabados akar minémű forma legyen, ezokáért szabad ki minémű formájú kenyérrel él. De felette, gyámoltalan támasz ez. Mert ha szabados meg-tartani a' lapos vékony kerekded formájú kenyeret nékiek: ismét szabad azon keresztényi szabadságból meg-vetni. Miért hát hogy meg nem vetik? Miért hogy a' kik meg-vetették azokat mind élő nyelvel, mind írásokkal Sacrementarius Eretnekeknek kiáltják. Keresztényi szabadságban áll, azonban kézszebbek volnának véreket ki-ontani, hogy sem az ostya mellől el-állani: és ekképpen a' keresztényi szabados dologból kételenfélet hoztanak-ki: Mondgyák beszédekkel, de tselekedetekkel el-tagadgyák.

Azért a' keresztényi szabados dolgok úgy *A' Keresztényi szabadságnak regulái és mértéke.*
tartathatnak-meg az Eccesiában. 1. Ha épületre valok, és senki abban meg nem botránkozik. 2. Ha az Evangeliumi tudományt meg nem homályosítják, és meg nem sér-
tik. 3. Ha a' bálványozást meg nem erősi-
tik.

tik. 4. Ha kételenség alá nem esik, és Istent tisztelgetnek velekedése alá. 5. Ha azok nem kárhoztatnak, kiknek egyenlőben szabad-
ságok vagyon az olyant el-hadni, vagy kö-
vetni, mint mind ezekről tanit szent Pál
1. Cor 8. 9. 12. 13. Ha pedig valamellyik ez-
okoknak fel-bomol, mindgyarást nem lesz-
nek szabadofok.

A' kerekded lápos vékony ostya 1. Nir-
tsen az Ecclesiában épületre, Iőt bottánko-
zást szerez. Mennyen-bé valaki az ostyások
Templomában, láttya ott az Oltárt minden
öltőzetivel, láttya a' kepeket fel-ékesítve.
Mária fején gyenge paryolat: Christus ké-
pének nyakán varrott aranyas avagy reczés
keszkenő: Láttya a' keresztes zászlókat,
gyertya-tartókat, Notás orgonákat: Lát-
tya a' Papi öltözeteket: Ha Pápista léfzen,
ez meg-botránkozik, és azt gondollya, hogy
egygyik Pápista Templomból másikba ment,
meltatlan kárhoztattyak egymást. Ha Evan-
gelicus mégyen-bé, a' hája meg-borzasd,
hogy az Antichristusnak annyi szerzetit lát-
tya szabadofon lenni a' Templomban: Így
az ostyat ha meg-láttya, meg-gondollya, e-
zek a' Papázóktul nem különböznek az Ur
Vatsorájában valo ostyával, és a' melly ke-
nyér Istent az ostyában fel mutat a' Pap s' az
nép imádgya, láttya hogy imit-is azon for-
ma va-

ma vagyon az ostyában. Avagy nem nagy botránkozás ez? De halljatok egy Histo-riát:

Egy városban Heydelbergátul közel négy mér-földnire, mikor egy Pap az Oltárhoz álván, a' tálát, mellyben a' kenyér tajték ostyák valának, kezében vőtte volna, nagy *spiritussal*, lehelleffel akarná az igét Pápázo modra reá mondani, a' vékony lapos ostyák mind ki-repülének a' tálból imide amoda, a' porban. Az egész Templombéli népek nézik: ki le-útótte a' fejét, ki mosolyogja; némelleyek, fel-kelvén, a' Templomból ki-ballagnak. Avagy nem nagy botránkozásé ez az Ecclesiában? Nem nagy gyalázaté a' Christus szerzésének?

2. Az ostyá az Evangeliomi tudományt a' Vég Vatsorának szerzésében igen meghomályosíttya. Mert a' kenyér és a' Christus teste között való hasonlatosságot az ostyá soha meg nem mutathattya. Mert az ostyá nem közönséges éltető és tápláló kenyér, hanem csak kenyér tajték, kenyér buborék: a' Christus teste pedig e' világnak közönséges éltető kenyere, mellynek éltető erejét egy maculányiban az ostyá meg nem mutathattya. Annak-felette, a' kenyér tőrdeltetésnek rendit-is meg-sérti s' meg-bántya, főt tellyesféggel el-fordíttya.

3. Az ostyá a' babonás vélekedést-is meg-erősíti. Mert az egyigyű vékony értelmű emberek el-hiszik, hogy a' Christus teste ugyá ott vagyon az ostyában állattya szerint, ki-válkeppen hogy az ostyá oldalána' feszületet látták.

4. Noha nem imádgják az ostyát, mind-azáltal ugyan kételenség alá vetették annak meg-tartását: azért a' Keresztyéni szabadságot meg-rontották. Mert vegezetre:

5. Minket, kik a' Keresztyéni szabadságból az ostyát meg-vetettük, és a' Christus szerzése szerint a' kenyeret tördeljük a' Vég Vatsorában, Eretnekeknek kárhoztatnak.

Azért fordítsuk-meg az ellen-vetést: Az ostyá szabados: azért meg-kell tartani. Mondgyuk: Az ostyá tellyes botránkozással: azért meg-kell vetni, és ha ő nékiek a' keresztyéni szabadságból szabad a' Pápázo ostyát meg-tartani: miért nem volna nekünk is azon Pápázo ostyát szabad meg-vetnünk, azon keresztyéni szabadságból? Miért kárhoztatnak tehát?

II. Azt mondgyák: A' vékony lapos ostyá, mellyben egy egy adatik egy embernek, illendőbb az osztásra a' Vég Vatsorában mint egyéb kenyér: Mert a' fogatlan vén emberek is el-nyelhetik, holott szájokban el-olvad: az Ur Vatsoráját is inkább

káb ékesíti az ostyá, hogy nem mint a' kenyér.

Fel. Tsak gyermeki fogáskák ezek, melyek ezzel fűstben mennek: Mert nem arra kell minckünk vigyáznunk, mitsoda illendőb, ékeeseb s' el-cnyézőb a' vén ember szájában, a' Vég Vatsorában, hanem mi néz az épületre, és a' Christus szerzésével nem ellenkezik. Immár a' Miselő lapos vékony hártya ostyá tartoziké az épületre, és nem ellenkeziké a' Christus szerzésével, az elebb előszámlált okokból ki-tetízik.

III. Azt mondgyák: Az ostyá-is igaz kenyér: Mert lisztből, és vízből áll: Annak-felette valami tartozik a' kenyérnek valóságára és állattyára, meg vagyon az ostyában.

Fel. Olly fő erősségek ez az Ostyáfoknak az ő ítéletek szerint, hogy még lelkek ísméretit-is ezzel tsendefítik azok, a' kiknek nem szintén szájok izint vagyon az ostyá az Ur Vatsorájában. Annak-okáért látsuk mitsoda az igaz kenyér, hogy meg-telések abból, az ostyá-is mi legyen.

A' Sidó nyelvnek folyása szerint akar mi cledel, kenyérnek mondatik. A' pogányok-Plin.l.8. nál számtalan neme vagyon a' kenyérnek, cap. 11. kiről olva'd-meg Caelius. Pliniust, és Rhod.l. Caelius Rhodigi-9. c. 16. nust. Illyen mészíze ki-terjedett jegyzésben mondathatik az ostyá-is kenyérnek, mint

régen a' *Bacchus* Bóros Istennek pogátsátskái-
is kenyérnek mondatnak vala. De a' ke-
nyérnek természetire nevezén, tulajdon szol-
lással, nem kenyér az ostya, hanem vékony
Mitsoda liszt láng hártya; és enyves liszt láng bubo-
az ostya? rek avagy tajtek, melly a' hev vás között
meg-szorittatván enyveződik egyben, a'
táplálásra haszontalan, nehéz emészthető: mel-
lyért a' *Paticariusok nebulas appellant*, kódné-
nek, felhőnek, földnek párájából egyben-
gyült kódnék nevezik.

*Az igaz
kenyér.*

Tulajdonképpen pedig kenyérnek termé-
szetiben az mondatik, melly lisztből és a'
vizből úgy meg-egyelítettik, meg-dagasztatik,
és meg-sűtöttek, hogy jó izű, és a' táplálásra
illendő legyen. Mert az az igaz kenyér,
mellyben éppen és valóságosan meg-tálal-
tatnak mind azok, valamelyek tartoznak a'
kenyérnek átlattyára. 1. Hogy lisztből és
vizből álljon. 2. Hogy éltető és tápláló lé-
gyen. Mert *Panis à pascendo dicitur*, a' kenyér
a' legeltetéstől, éltetéstől, és táplálástul vőtt
nevet, és ez a' táplálás a' kenyérnek *propria*-
ma, tulajdona, hogy valóban éltető izű lé-
gyen, mint igaz kenyér. 3. Hogy közönfé-
ges eledel legyen, mint egész Sida ország-
ban a' kovásztalan kenyér, Corintusban, és
minden egyéb helyeken a' közönféges ko-
vászos kenyér. Mert a' *Christusnak* teste is
közön-

közönséges kenyér. Az ostya noha láttatik lisztből, és vizből állani, de mindazáltal liszt láng tájtek, hogy a' miképpen a' tájtek a' vizből támadott, de azért nem viznek, hanem tejtéknak mondod, akképpen az ostya a' liszt lángból és tsep vizetskéből enyveződött egyben, de azért nem igaz kenyérnek, hanem csak egyben enyveződött liszt lángnak, vagy liszt láng hártájának mondod, mint szintén a' hártya hogy nem bőr: ugy a' liszt láng hártya sem kenyér. Annak-felette a' kenyérnek *proprietas*, tulajdonsága nintsen az ostyában. Mert ő nem éltető, nem legeltető, nem tápláló. *Hostia non à pasce-* Ovid. l. *do sed ab hostibus devictis nomen habet.* Mert az 1. Easte-
ostya nem a' táplálástul, hanem az ellenség-
nek meg-győzettertetéstől vőtt nevet:

Hostibus à domitis hostia nomen habet.

Végezetre nem éltető izú az ostya, mint az igaz kenyér, és nem közönséges táplálásra való. Azért nem igaz kenyér az ostya. Mert a' Christus teste és a' kenyér között való nagy hasonlatosságot meg nem mutathattya a' Vég Vatsorában. A' Christus élő kenyér: azért a' Vég Vatsorában olly kenyér kívántatik, melly a' Christus testének éltető erejét megmutathassa. *Nisi enim Sacramenta similitudinem haberent earum rerum, quarum sunt Sacramenta, Sacramenta utique non essent.* Az az:

Mert

Aug. E-
pist. 23.
ad Bo-
nis.

Mert ha a' Sacramentumoknak valami hasonlatosságok nem volna azokhoz a' dolgokhoz, mellyeknek Sacramentumi, semmikeppen nem lehetnének Sacramentumok, azt mondgya Agoston Doctor. Az oltjának pedig semminemű hasonlatossága nintsen a' Christus testéhez: Mert a' Christus testének életető erejét meg nem mutathattya liszt-láng tajték hártya lévén: De a' közönséges kenyér meg-mutattya. Azért következik hogy avagy az Agoston Doctor mondása fordul-ki farkából, avagy az oltya nem léfzen kenyér, avagy a' Végy Vatsora, mellyben oltya vagyon nem lehet igaz Sacramentum.

In arte
moric-
di pag.
199.

Schopperus Lutherista Doctor-is értette, ezt, azért mondgya: *Christum idcirco panem & vinum ad cenam adhibuisse, ut indicaret: quemadmodum panis & vinum hominem pascunt ad vitam naturalem, ita corpus suū & sanguinē suū esse cibum & potum spiritualem; quo nos renati homines ad vitam eternam potemur, & cibemur.* Az az: A' Christus azért vött a' Vatsorában kenyeret és bort, hogy meg-jelentené: a' mikeppen a' kenyér es a' bor az embert táplállyák e' természetnek életére, akképpen az ő teste és vére legyen lelki étel, ital, mellyel mi ujjonnan születtetett emberek az örök életre itattassunk es étettessünk.

Mutaf-

Mutassa-meg az ostyá ezt a' hasonlatosságot; Nem lehet: Mert ő nem olyan kenyér mellyel tápláltathatnék az ember az ő természet szerint való életében; mint nem kenyér, de liszt-lángból kevés vízzel egyben enyveződött tajték. Vegyük-fel azért az argumentumot: Valami lisztből, és vízből áll kenyér az. Nem igaz *definitio*ja ez a' kenyének: Mert az igaz kenyérnek tulajdonsága, nintsen benne. Mert nem elég, hogy csak lisztből vízből álljon, de hogy jó kenyér izű és élető legyen, melly az ostyában nintsen. Es e' magyarázattal a' *minor propositio* el-enyézik.

IV. Azt mondgyák: *Az ostyá vőrt nevet nem a' Pápistai Miséző áldozattul, de a' zoktól az oblációktól, mellyeket ajándékban a' templomban fel-visznek vala alamisnában, mellyet szent Pál oblaciones, áldozatoknak mond.*

Rom.
15. 16.
Phil. 4.
18.
Hebr.
11. 16.

Fel. De mitsoda kőzi vagyon a' lapos ke-rekdéd vékony liszt láng, tajték, és kenyér bukorék ostyának az alamisnához? Szokás vala régen, hogy a' kőtség a' Templomban felmenven ajándékot vinne-fel, kenyeret, bort, lisztet, huft, pénzt, es azt az Urnak álzatalára tenné-le. Ezekből a' Pap elő vévén a' kenyeret és bort a' Vég Vatsorához meg-szentelte, és abból osztogatta az Ur Vatsoráját, a' mint Honorius mondgya. Hol itt az ostyá?

De idő

De idő jártában, hogy az Ecclesia megfzaporodnék, a' kegyesség pedig fogyna, a' kenyér, buza, bor, hus helyett pénzt kezdének a' Papok kívánni, és ők kezdék a' pénzből az Ur Vatsoráját tartani kenyérral borral.

Honnan mondásék az ostya, vak a' ki nem látta: A' Pogány bálványozásból. Mert valamikor a' Romaiak hadban indultanak, elsőben a' Mars hadakozó Istennek áldoznak vala, hogy győzedelmet vegyenek: Mikor győzedelemmel víszta térnek vala, ismét áldoztanak, mellyet *viçtima à victoria*, & *Hoslia ab hostibus devictis* híjtának, mint Ovidius nyilván jelenti.

Lib. 1.
Fast.

*Viçtima quæ cecidit dextra victrice vocatur.
Hostibus à domitis hostia nomen habet.*

A' Romai Pápa-is, hogy a' nap-nyugoti Ecclesiákat nagy erővel birodalma alá hajtá, nem tsuda bizony hogy áldozik ostyával a' Mayzim Istennek, és hogy a' *Hostia* nevet az ostyára kente az ő győzedelmének bizonyosságára.

Végezetre, akar honnan nevezzék az ő liszt láng kenyér tajtékjokat és liszt láng hártájokat, ő dolgok. De ez forog kérdésben: Ha az a' liszt láng kőd, tajték, buborék, igaz kenyére, és a' kik az Evangéliomi igaz vallást követik, az Ur Vatsorájában meg-tartsák?

V. Azt

V. Azt-is mondgyák : A' régi Anyaszent-
egyház a' Pápa ki-kelése előtt Pogátsá-
kat hozott-bé a' Vég Vatsorában : mel-
lyet nem a' Pápa hanem a' régi Páterek
találtak : meg sem nevezhetni mellyik
Pápa találta.

Fel. Akar-ki találta , de ugyan emberi ta-
lálmány , melly a' Christus Jესusnak szent-
szerzésével ellenkezik. De keressék-fel ere-
detit. Mert nyilván valo dolog , hog' Luther
Márton a' Pápiastaságból vőtte ezt s' meg-tar-
totta , nem valamellyiktől a' Páterek közzől.

Első száz esztendő Christus születésétől
fogva meg-kell vallani mindennek , hogy
ollyan kenyér tajték ostyának még csak hire
sem volt. Mert akkor abban az első száz
esztendőben az igaz kenyérrel szolgáltatták-
ki az Ur Vatsoráját , mint meg-tetlzik , Act.
2. 42. Act. 28. 7. 1. Cor. 10. 16. Centur. 1. lib. 2.
cap. 16. Hist. Eccles. Col. 300.

A' második száz esztendőben is semmi
ostya nem volt be-véven a' Vég Vatsorában ,
de akkoron-is igaz kenyér tördeltetik vala ,
és az Egyházi szolgáknak jelen léteekben ré-
szenként osztogattatik vala , mint Justinus
Martyr mondgya Apolog. 2.

A' harmadik száz esztendőben nintsen
semmi emlekezet az ostyáról , de olly ke-
nyerről , mellyet a' község a' Templum-
ban

ban fel-vitt, és az Ur asztalára lé-tótt aján-
dekból, meg-szentelnek vala és tórdelvén a'
Vég Vatsorában osztogatják vala.

IV.
Anno.
400.

Nagy
lelkű
Doctör,
Keresz-
tyén,
Írásár
Ecclesia
fiá.

A' negyedik száz eíztendőben-is nintsen
emlekezet az osztáról, de egész kenyérről,
mellyet gyoltsal fednek vala-bé, és az asztalra
tévén fok részre tórdelik vala, és a' Commu-
nicálóknek kezekben adgyák vala, mint
meg-tetszik Dionysiusnak írásából, *Hierarch.*
Eccles. cap. 3. és Ambrus Doctornak beszéde-
ből, mellyel a' Theodosius Tsászárt így szoli-
totta vala meg: *Quomodo manus extendes, de*
quibus adhuc sanguis stillat injustus? Quomodo
hujusmodi manibus suscipies sanctum Domini cor-
pus? Az az: Hogy hogy nyujtod-ki kezeidet,
mellyekről meg-is tsepeg az ártatlan vér?
Mimodon vészed ez ilyen kezekben az Ur-
nak szent testét? *Tripert. lib. 9. cap. 30. Centur.*
4. Hist. Eccl. cap. 6. col. 4. §. 430.

Tom. 1.
Com. P.
212.

Vagyon Damasusnál *in Pontificali* emleke-
zet *oblacionol* fel-vitettetett kenyérről. De
ott az *oblacion* olyan kenyér értetik miné-
mút a' kólség a' Templomban az Urnak asz-
talára ajándekon viszen vala-fel, és az Ur
Vatsorája abból szolgáltatik vala-ki.

V.
Ab An.
Christi
400. ad
400.

Az ötödik száz eíztendőben sem találattik
semminéü emlekezeti az osztának. Ki-szol-
gáltatik a' Vég Vatsora asztalon (mint ez e'
lött valo száz eíztendőkben) tórdeltetik a'
kenyér.

kenyér s' ugy osztogattatik azoknak kezek-
ben a' kik communicálnak. *Niceph. lib. 13.
cap. 7. August. Epist. ad Casul. & serm. 140. de
tempore.* Agoston Doctör Paulinusnak egész
kenyeret küldött az ő véle való egygyélség-
nek bizonyására *Epistola 31. 37.* Az egész
kenyeret pedig liszt lang ostya hártjának
mondani nem lehet.

Ez időben a' keresztyén Tsászárok alatt a'
Rimai Püspökök nyugodalmat nyervén,
gazdagsággal, bujasággal, és pompás *super-*
stitiokkal igen nevedének, de az ostyát még
csak álmokban sem látták, nem hogy éltenek
volna véle.

A' következő öt és hat száz esztendő-
ben immár fel-találad Romában. Gergely
Pápa által, és az ő utánna következők által
a' pompás Misének áldozattjának, és sok
szerzeteknek nevedését. Ekkor kezde el-
változni a' Vég Vatsorában való kenyér te-
merdek pogátsákká, mellyeket *Coronas obla-*
tionum, kenyér fel-vételének Coronájának
hinak vala.

Bizonyittyák a' Historiák, hogy ez idő
tájban a' kenyér, (akar ama' Corona szabá-
tu kerekded pogátsát, akar egyéb kenyeret-
ért) a' communicaloknak tördeltetett, és ke-
zekben adattatott. *Cent. 4. cap. 6. Cent. 7. cap. 7.
Col. 153.*

K

A' kő-

VI.
Ab An.
Christi
500. ad
700.
Dial.
Greg. in
lib. 4o

VII. A' következő hét száz esztendőben-is nem
Ab An. volt a' Miselő liszt-lang tájék ostyá. Mert no-
Christi ha Romában a' Míse tereben esvén sok talál-
 700. *ad* mányokat fajzott vala, de mindazáltal az Ur
 800. Vatsoráját fa asztalon szolgáltatták vala ki-
 kezekben vévén a' kenyeret a' communicá-
 lók, mint meg-tetízik. *Cent. 7. c. 4. Col. 360.*

VIII. Nyolcz száz esztendőtől fogva kilencz száz
Ab An. esztendeig, a' Misének áldozattya tarkás te-
Christi kéntetnek ki-szolgáltatásával igen meg-ne-
 800. *ad* veketek: de még-is asztalról szolgáltatik va-
 900. la ki a' Vég Vatsora. Mert Cároly Tsászárs-is
Cran- a' Templomnak közepin le-tött asztalhoz já-
cius in rulván communicalt, de ez esztendőben-is a'
Metrop. liszt-lang buborek ostyának semmi hire nem
lib. 8. vala.
cap. 9.

IX. Kilencz száz esztendőtől fogva ezer eszten-
Ab An. deig az áldozó Míse azon állapotban marada,
Christi de a' Vég Vatsora néhol asztalról, néhol oltár-
 900. *ad* rol kezdték ki-szolgáltatni: A' kőd ostyá-
 1000. nak hire nintsen. *Centur. 9. cap. 6. Col. 246. &
 Cent. 10. cap. 6. Col. 308.*

X. Ezer esztendőtől fogva ezer száz eszten-
Ab An. deig Anshelmus mondgya, hogy Angliában
Christi a' kenyér tördelgetett, és sok részre osztatott
 1000. a' Vég Vatsorában. *Anshel. Com. in 1. Cor. 10. 6.*
ad De Romában hatalmasan fel-emelvén fe-
 1100. jét a' Sátán, ama' kevély kegyetlen Pápák-
 ban, úgy-mint második Sylvesterben, kilen-
 czedik

ezédik Leoban, kilenczedik Benedekben,
hatodik Gergelyben, második Miklosban,
hetedik Gergely Pápában, iszonyu változás
máza-bé. Mert ezek a Pápák a Tsászáro-
kat talpok alá tapották, a Papoknak háza-
ságokat kárhoztatták, a Görög Ecclesiákat
a kovásztalan kenyérért ujjobban ki-átko-
ták, a *transubstantiat*ot, a kenyérnek állat-
tya szerint testé való változásának hazugsá-
gát bé-hozták.

Ekkor Romában a Vég Vatsorának ke-
nyerének formája-is meg-változék. Mert a *Az o-*
Corona kerekded pogátsák helyében apro *styanak*
lapos vékony pénz formájú Milézó ostyák *Attya*
adattattanak, avagy harmadik Miklos, avagy *a Pápa*
második Alexander, avagy hetedik Gergely
Papa által, ki órdongós volt, és minden Pá-
páknál latrabb, azt mondgya Benno Cardinál,
annak élete felől való irásában.

Lött ez, ezer hatvan esztendő tájban. Így
tanit ezekről Gregorius Cassander *in Litur- Litur.*
gicis ex Romani oráinis expositore. 27. pag.
66.

Bernoldusnak hozzá-bé szavát Cassander,
ki a kerekded papirozni vékony budorék
ostya felől ilyen panaszkodott: sokak a-
zon Authortul (Bernoldustul) úgy-mint e-
szes, kegyes, és az Ecclesiabeli szertartások-
ra vigyázotul azon értelemmel mondatn k.
Qui indignissime tulisse videtur etate sua in qui- Judicis
K 2 busidatn

Bernoldus busdam Ecclesiis oblatas, panis quæ priscæ Ecclesiæ
exposito- consuetudine ad usum Sacrificii ad mensam Do-
ris ordi- mini à populo fideli offerebantur ad imaginem
nis Ro- nummarum, & tenuissimam quandam & levissi-
mani de mam formam à veri panis specie alienam fuisse
hosiis, redactas Quare per contemptum minutias numma-
 larias oblatarum appellat, imaginariam & umbra-
 tilem levitatem iis tribuit, & indignas esse panis
 vocabulo pro sua tenuitate: ac propter eas officium
 atq; religionem Ecclesiastici officii multum per om-
 nem modum confundi asserit, pluribusq; & acer-
 bioribus dictis eas insectatur.

Melly ket Papista Doctorok irási a' list-
 lang tajték ostya felől való kérdést eléggé
 meg-fejtik, honnan legyen credete? Ré-
 gié? és mir itély felőle?

I.
A' lapos Mert először: Ha Bernoldus Pápista Pap
hártya a' Pápázóságnak setétségének közepette, az
ostyáról ostyát boszszuval szenvedte: Hát az Evan-
való ité- gelicus Egyházi szolgák az Evangeliumnak
 ilyen nagy világosságában, mitsoda lelki ís-
 mérettel szenvedhetik? A' Mibe a' Pápáktul
 egyszer-is mászszor-is terehben esett, és ugy
 szülte ezt a' kenyér Istent, kit e' napig-is ször-
 nyen imádnak. Ti pedig keresztyén ostyások
 még sem akartok a' Christus Jesusnak szent
 szerzése mellé állani, a' Maozim Isten tajték,
 hártya, buborék ostya mellől? Látsátok
 hogy szentfég törésben ne léledzerek
 miatta. Másod-

Másodszor : ha még Bernoldus idejében, II.
 úgy-mint Christus születése után ezer hatvan
 éltendő tájban kezdettenek az ostyák, hogy
 hogy volna igaz hogy a' Pápák előtt a' szent
 Atyák vőtték volna bé az ostyákat a' keresz-
 tyéni Ecclesiában? Es kitsoda kételkedhetik
 abban, hogy nem Pápa volna találoja az
 ostyáknak, még pedig amaz oda fellyeb meg-
 jegyzett lator három Pápák között egygyik.

Harmadszor : ha Bernoldus nem kételke- III.
 dett az ostyákat meg-utálásképpen, *Minutias*
nummularias, pénzhez hasonló faradékoknak
 nevezni: miért hogy most azon avagy ha-
 sonló nevezetekkel nem illethetnek?

Negyedszer : Ha az időtől fogván nem, IV.
 minden Ecclesiák vőtték-bé, általán véggel
 nem volt kételenséges, és nem-is méltó, a'
 mellyért a' melly Ecclesiákban avagy nem
 voltanak, avagy bé nem vőtték, de a' kenyér-
 nek tördeltetését a' Vég Vatsorának ki-szol-
 gáltatásában meg-tartották, hogy azokat
 ertetnek nével illeltsék.

Ötödször : Ha semmi hasonlatossága V.
 nintsen az ostyának az igaz kenyérhez, sőt ha
 még kenyérnek neveztetni-is méltatlan,
 hogy hogy lehet igaz, hogy igaz kenyér vol-
 na az ostyá, és hogy valami kívántatik az
 igaz kenyérnek valóságára benne volna?

Végezetre : Ha az Egyházi szolgálat, és VI.

a' Keresztyéni vallás az ostyák által sokképpen meg-veztregetődik : hogy hogy merik állítani az Evangelicustanítók, hogy a' Sacramentumhoz igen illendők, ekefségre valók?

Ezen dolgot bizonyította hasonló mondással *Honorius Presbyter Augustodunensis in Gemma anima lib. 1. cap. 66. circa annum D. 1120.*

VI. Azt is mondgyák az ostyások: *Hogt Agoston Doctör idejében volt az ostyák Aug. in sent. Prosperi Dist. 2. de consec. capite cum frangitur.*

Fel. Meg-mutattuk ez előtt, hogy Agoston Doctör idejében a' hártvás buborék ostyáingyen sem említettett, nem hogy volt volna. A' holott pedig ostyát említ, nem a' Miselő ostyáról kell érteni, de a' Templomban az Urnak asztalára a' Keresztyéni köfségtől felvitt kenyérről. Végezetre a' holott írja Agoston Doctör *cum frangitur, &c.* Mikor megtördeltetik: ez igével; Tördeltetik, elégge meg-hamissította az ostyásokat, hogy ő nem pénzhez hasonló kerekded lapos vékony hártva faradék ostyáruul ízol, hanem igaz, éltető, jó izű kenyérről. Mert ők az ostyát nem tördelik.

Elt 400.
esztendő
rajban
Christus
felfüggesztése
után.

VII. Azt mondgyák: *Hogy a' kerekded pogátsák amaz igen régi Epiphaniusnak idejében is voltanak, mint meg-tetszik Epiph. in Anchorato.*

Fel.

Fel 1. A' Historiák külömbet mutatnak, mint meg-látók. Mert ezer hatvan esztendő tájban szüle a' Pápa Mis éje az ostyát, Epiphanius után közel hat száz esztendővel. 2. Epiphanius Görög Püspök volt Cyprus szigetben: De a' Görög Ecclesiák a' kovásztalan Misés ostyát bé nem vótték, ma sem vészik. 3. Christus születése után ezer ötven negy esztendővel háborottanak-meg a' Görög Ecclesiák a' Romaiakkal, a' kovászos és kovásztalan kenyér felől, Epiphanius után közel hat száz esztendővel. *Centur. u.c. 6. Eccles. Hist.* Azért hogy hogy oltalmazta volna Epiphanius a' Misészó ostyát?

VIII. Hozzák-bé az Agoston Doctör példáját,
ki így szol:

*Aug. ad
Januar.
& habe-
tur in
Decr.
dist.c.
12. Can.
Mater
mea.*

Az én anyám engemet követvén Mediolanumban, találá az Ecclesiát Szombaton böjtölni, kezdet vala tétovázni mit tselekednék. Akkoron én tanátsolám e' dologrol a' boldog emlekezetű Ambrus Püspököt. De az monda: *Cum Romam venio Sabbathum jejuno, cum Mediolanum sum, non jejuno: sic & tu ad quamcunque Ecclesiam forte veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalum, nec quenquam tibi: Hoc cum matri renunciaissem libenter amplexa est.* Az az: Mikoron Romában megyek, böjtölök, mikor Mediolanumban vagyok, nem böjtölök: Így te-is a'

melly Ecclesiában bé-mégy, annak szokását tartsad, ha valakinek nem akar sz botránkozására lenni, egyebet sem tenéked. Ezt mikor anyámnak meg-mondottam volna, őró-mézt vévé. Mellyből azt hozzák-ki, hogy a holott ostyával osztogattatik az Ur Vatsorája, ostyával vegyed, a' holott kenyérrel, kenyérrel vegyed, mind egy.

Fel. Mitsoda közi vagyon az Ur Vatsorájának a' Romai bõjthöz? Az Ur Vatsorája az Uj Testamentomnak Christustól szerez-tetett második Sacramentuma, a' Bõjtölés Szombaton avagy Pénteken emberi talál-mány. Az Ur Vatsorája az Evangeliomi igé-reteknek szűl-féges el-petsételő Sacramen-tuma: a' bõjtölés testnek meg-sanyargatására valo étlenség itlanság: ha pedig napnak és e-ledelnek válogatásával vagyon, ördögi tudomány azt mondgya a' Lélek' először Timo-theushoz írott levelének negyedik részében. Jól tselekedte Ambrus Doctor, hogy a' keresztényeni szabadságra nézendő dologban az Ecclesiáknak szokásához tartotta magát. De ha az Ur Vatsorájáról volt volna szó, hogy Mediolanumban kenyeret tordelnek, Romában pedig kenyér buborék ostyát imadnak, bizony a' Christus szent szerzése szerint valo értelemről szollott volna. Annak-okaért: illetlen a' példa: Itt imigy bõjtöl-nek.

nek: azért az Ur Vatsorájában is szabad imitt ostyával élnem, amott kenyérrel. Ki ne pökné ezt a' gyermeki rosz vélekedésnek következését?

A' kenyérnek tőrdeltetése, ugy-mint az Ur Vatsorájában valo szűkléges meg-változtathatatlan ceremonia, téfszen választást a' Christusnak Vég Vatsorája között, és az emberi találmányoktul meg-motskoltatott, ostyás Vatsora között, annyira, hogy soha senki jó lelki ismérettel sem nem communicálthat egyszer s' mind ostyával és kenyérrel, sem nem communicálhat. Mert bizony *Lássad az elő járó beszédben* aruloja lenne az Ur Vatsorájában valo kenyér tőrdeltetésnek. Hiszem a' Sacramentumok különböztetnek-meg minket, mind a' Pogányoktul, mind pediglen egyéb tévelygőktől, melyet a' ki nem tud jövevény a' szent Írásban. Immár a' ki azt követi a' mit Idvezítőnk parantsolt: *Hoc facite*; Ezt tselekedgyétek; tudni-illik, a' kenyeret kezetekben vegyétek, meg-áldgyátok, meg-szegdellyétek, és ugy osztogassátok egyebeknek: ezzel meg-külömböztetett az minden egyéb tévelygőktől: Mert a' Jesus Christusnak szent szerzése mellett maradott meg fízárazon. A' ki pedig nem kenyeret, de liszt-lang tajték lapos vékony hártya ostyát vészén elő, s' nem tőrdeli, de tőrdelés nélkül osztogattya, el-tá-

vozott az a' Christus szerzésétül, és Schismaticus. Azért egyszer kenyeret tőrdelni s' ugy osztogatni az Ur Vatsoráját, mászor lapos vékony hártya ostyával: avagy egyszer s' mind kenyérrel és ostyával, mitsoda nagy álhatatlanság ez a' Christus Jესustul szereztetett drágalatos Sacramentumnak ki-szolgáltatásában? Ez a' sem hé, sem hideg, kit az Ur Isten ki-okád az ő szájából, azt mondgya szent János a' Mennyei jelenésről írott könyvének harmadik részében. Egygyetlen egy példát e' rut utálatos tetovázásnak el-színlésére nem találhatnak, nem hogy az Ambrus Doctor bőjti tartoznék ide.

Apoc. 3.
16.

A' H A R M A D I R O L.

A' kenyérnek tőrdelése az Ur Vatsorájában olly ceremoniaé, mellyet szabad volna el-hadni, avagy követni?

Valaminémű állattya és valósága az emberi nemzetnek váltságának a' Christus teste, és annak a' fzenvedés közben valo tőrdeltetése, szintén ollyan állattya és valósága az Ur Vatsorájának a' kenyérnek az osztogatás közben valo tőrdeltetése, el-annyira hogy ha a' Christus testének a' fzenvedés közben tőrdeltetése nem lőtt volna, soha a' mi váltságunk végben nem mehetett volna: akképpen ha
az Ur

az Ur Vatsorájában a' kenyérnek tőrdelteté-
 le nem leszzen, soha Sacramentum sem lehet,
 és akar melly köz ember Vatsorájátul sem
 különböz. Meg-tetfzik ennek igazsága eb-
 ből: Mert az Ur Christus a' kenyeret kezében
 vévén hálákat adott, meg-fizette, és úgy adta
 a' Tanítványoknak, s' azt mondotta: Ez az
 én testem, melly ti érettetek meg tőrdeltetik,
 ezt tegyétek az én emlékezetemre. Olly rend
 tartás azért a' kenyérnek tőrdeltetése, melly *Nota.*
 a' Christus parantsolatya alá esett, el-annyira,
 hogy valakik a' Vég Vatsorában a' kenyeret
 nem tőrdelik, mind a' Christus parantsolat-
 tyát fel-bontják ebben, mert nem tetfzik az
 ő testének tőrdelmének emlékezetire a' Vég
 Vatsorát, mind pedig a' váltságnak végben
 menetelinek valóságát, melly a' Christus te-
 stének tőrdeltetése által ment végbe, el-for-
 dittyák.

Vedd ki a' Christus testét, és annak tőrdel-
 tetését a' váltságbol, a' váltság semmi leszzen. *Substan-
 tialia
 Sacra-
 menti,
 i. e. ma-
 teriam,
 formam.*
 Ugyan-is miért őltőzte-fel a' testet, hanem *finem &
 totam
 institu-
 tionem*
 hogy abban meg-tőrdeltetvén, vérét ontván,
 a' váltságot végben vihesse, mint lásd-meg, *Christi*
Psal. 22. 17. 18. Es. 53. 4. 5. Így vedd ki a' ke- *mutat,
 qui fra-
 ctionem
 panis ne-
 gligit*
 nyeret, és annak tőrdeltetését a' Vég Vatsorá-
 ból, Sacramentum nem leszzen, vedd ki a' *Confes.
 Cathol.*
 Christus vérének ontását a' váltságbol, soha
 váltság nem leszzen: így vedd ki a' bornak
 önté-

öntését a' Vég Vatsorából, soha Sacramentum nem lehet.

A' Vég Vatsora olly drágalátos Sacramentum mellyben a' Christus kin- szenvedése, testének tördeltetése, és halála élőképpen megmutat- tatik, a' mellyértugyan Christus halálára em- lekeztető szentség az. Ha azért a' kenyér né tördeltetik, a' bor nem öntetik, hogy hogy mutatodik-meg a' Christus szenvedése, vére hullása, testének tördelme? Bizony ki-fordul e' Christus beszéde farkából: Az én halálom- nak emlekezetire tegyétek. De az ostyások Vég Vatsorájokban a' kenyér né tördeltetik.

Beza
quæst.
149. de
Sacram.

Annak-okáért a' Christus szent szerzését meg-rontyák, parantsolattyát meg nem tar- tyák, a' váltságot el-fordittyák, a' Christus szenvedését, és vére hullását meg nem mu- tattyák, es soha a' Vég Vatsorát a' Christus halálának emlekezetire nem tehetik, és jo kőverkezésből nem igazán szolgáltattyák-ki az ostyával a' Vég Vatsorát.

Hogy pediglen nem olly ceremonia lé- gyen a' kenyérnek tördeltetése a' Vég Va- tsorában, melly tartoznék a' keresztyéni szabadságra, hogy akár tördelleyed akár ne, nem vétek és keresztyéni szabadságban áll: de olly, melly sit de essentia Sacre Cœnæ, lé- gyen a' szent Vatsorának állattyából, és va- loságára tartozzék, imez okok mutattyák- meg:

Elő-

Először: Mert tanu-bizonyságot téűznek
 arról a' három Evangelisták, és szent Pál,
 hogy az Ur Jēsus, mikor a' Vég Vatsorát
 szerzette, a' kenyeret kezében vőtte, az A-
 tyának hálákat adott, meg-szegte, és a' Ta-
 nitványoknak adta, s' parantsolta hogy ve-
 gyék es egyék, azt-is pedig az ő emlekezeti-
 re. Mellyből meg-tetűzik, hogy az Ur Chri-
 stus ebben a' meltoságos Sacramentumnak
 szerzésében, tulajdon ahoz illendő valosá-
 gos ceremoniákat adott-elő, ollyakat mel-
 lyek nélkül a' Vég Varsora tsonka, ha vala-
 mellyiket el-hadgyák a' ceremoniáknak.

I.
 a' Chri-
 stusnak
 szent
 szerzését
 taga-
 dos, ha
 a' kenye-
 ret nem
 tőrdeléd.

Hogy pediglen az ostyáfok hánnyák a'
 vendég fogado házat, estvét, le-űlést, avagy
 fen állást, kovásztalan kenyeret, &c. mel-
 lyek tartoznak a' külső ceremoniákra, de a-
 zért nintsen a' Vég Vatsorának valóságából:
 hát a' kenyér tőrdelés-is ollyan: Vétenek
 nagyot, hogy nem illendőket hasonlitanak
 őszve. Annak-felette sem az Evangelisták,
 sem az Apostolok nem helyheztetik azokat
 az ollyan ceremoniák, és rend tartások kőzi-
 ben, mellyek parantsolattal járnának, mint
 a' kenyér tőrdeltetését. Mert ezt meg-pa-
 rantsolá: Így tselekedgyétek, mint én, és te-
 gyétek az én emlekezetemre.

Másfodszor: Mert a' Christus mikor a'
 Vég Vatsorát szerzette ezigekkel: Hálákat
 ada,

II.

ada, Meg-szegé, a' meg-szegést a' hálá-dás, és az osztogatás köziben tévé. Azért ha a' hálá-dás, és az osztogatás olly izűkséges ceremonia, és rend tartás a' Vég Vatsorában, melly ennek valóságára tartozik, tehát a' kenyérnek szegése-is ollyan rend tartás. De az osztáfok sem tagadgyák, hogy az háládásnak és az osztogatásnak ceremoniája a' Vég Vatsorának állattyára, és valóságára nem tartoznék: Tehát a' kenyérnek tördelése-is a' Vég Vatsorának állattyára és valóságára tartozik.

De abro-
ganda
Missä
privata
A' Pápi-
fiák el-
len Lu-
ther ar-
gumen-
toma.

Ezen értelmé Luther Martonnak, *Omnes Evangelistæ & Paulus similiter unanimi consensu asserunt Christum panem fregisse, & discipulis dedisse: quod si ergo cæna debeat esse conformis exemplo & institutioni Christi, non debet celebrari quin frangatur panis, & multis distribuatur à sacerdote.* Az az: Mindnyájan az Evangeli-sták, és Pál hasonlatoson egyenlő értelem-mel vallyák, hogy Christus a' kenyeret tör-delte, és a' Tanítványoknak adta. Hogy ha ezokáért a' Vatsorának hasonlonak kell lenni a' Christus példájához, és szerzéséhez, ne szolgáltafsék ki külömben, hanem a' ke-nyér tördeltesék, és sokaknak osztogatatsék a' Paptul. Mikor Luther ezt írta nagy igal-ságot szolott. De mikor a' Calvinisták mondgyák, mindgyarást eretnekséget szolla-nak,

nak, és Sacramentáriusok érette.)(

Hogy pedig itt-is azt vitattyák: Mind egy ez: Törni s' adni, igen meg-tsalatkoznak: Mert ha nékiek mind egy, az Evangélistáknak nem mind egy. Luther sem tartotta a' Pápisták ellen való argumentumban mind egynek, kiről majd oda aláb bővebben.

Harmadszor: Christus ebben, Ezt tselekedgyétek az én emlékezetemre, azt parantsolya mit tselekedgyünk, és mi vegre. Mit tselekedgyünk? Azt a' mit ő maga tselekedett vala; Hogy a' kenyeret kezében vette, és hálákat adván meg-szegre, osztotta, ugyan mint az ő mi érettünk el-adatott testének Sacramentumát: ismét a' meg-áldott Pohárt osztotta, ugyan mint, az ő mi érettünk, és bűnünk botsánattyáért ki-öntetett vérének Sacramentumát. Ismét, hogy ezeket a' jokat vegyük, együk, igyuk, és az ígéretnek hidgyünk. Mi végre pedig? Az ő halálának háládatosemlékezetire, mint szent Pál mondgya: Valamenyiszer e' kenyérből észtek, és e' pohárból isztok, az űrnak halálát hirdesétek miglen el-jő.

Valami e' paranstolatban vagyon, annyira a' Veg Vatsorának valóságára tartozik, hogy soha róle szentség törés nélkül el nem szakaszthatik: De a' kenyeret tördelni, szin-

III.
A' Christi
parantso-
lattyá-
ban ket-
tő va-
gyon.

II.

szintén úgy ott vagyon mint ez, meg-áldani, adni, venni, meg-enni, meg-inni. Annakokáért a' kenyér tőrdelés a' Vég Vatsorának valóságára tartozó rend-tartás, és nem olly mellyet el-hagyhatsz. De az osztások nem tőrdelik a' kenyeret a' Vég Vatsorában: azért nem igazán szolgáltatták-is ki.

Hogy itt-is azt mondgyák: kenyérből és borból kell, úgy vagyon állani, de a' külső ceremónia olly, mellyet szabados el-hadni, a' vagy követni. Mert ez csak az Apostolokra nézett a' parantsolat: Hamis fogás. Mert ezzel a' parantsolattal erősfittetik-meg a' Vég Vatsorának szerzése, és ki-szolgáltattása: *Hoc facite.* Ezt tselekedgyétek, hogy hogy áldhatna-meg egyéb aránt, mind szerzése, mind ki-szolgáltattása, ha a' parantsolat ott nem volna? A' mikeppen a' hivek ennek a' parantsolatnak erejével vőtték, őtték, és itták a' meg-áldott kenyeret és bort az Urnak halálának emlekezetire: akképpen azon parantsolatnak erejével a' Tanítók a' kenyeret, és a' bort, hálákat adván meg-szentelik, tőrdelik az ételre és italra osztogattyák, az Urnak halálának emlekezetire. Hogy tselekedhetnek ezt, ha a' parantsolat előtők nem volna? Hát nem keresztyéni szabadság, ha nem Christus parantsolattya, tőrdelni a' kenyeret, és az Apostolokra-is úgy néz, mint

ő után;

*Mint eg
sarkon
úgy fo-
rog e' pa-
rantsola-
ton: Ezt tse-
lekedg'e-
tek az
egész
Vég Va-
tsorán.*

Utánnok az igaz Tanítókra. Nem ez tehát
 értelme; En Tanítványim a' mit ti immár
 tselekedtetek, ez után-is azt tselekedgyétek:
 hanem ez, a' mit láttok, hogy én tseleke-
 szem a' Vég Vatsorának ízerzésében, és ki-
 szolgáltatózásában, és tinéktek-is parantsol-
 zam, hogy tselekedgyétek, s' immár-is az én
 parantsolatomból tselekeditek: ez után-
 is tselekedgyétek, és az Ecclesiában meg-pa-
 rantsoljátok, hogy azt tselekedgyék az én
 emlékezeremre.

Luther-is a' Pápisták ellen felette igen ál- *De aby*
 lattya, hogy e' parantsolat: *Ezt tselekedgyé-* *Missa*
 tek, egy aránt tartozik a' kenyér tördelésre *privata*
 és osztogatásra.

Negyedszer: Mert a' mit a' Christus a' *IV.*
 Vég Vatsorának ízerzésében tselekedett a'
 végre, hogy e' vigasztalással tellyes Sacra-
 mentumnak hasznát nekünk ajánlaná azt
 a' keresztyéni szabadságra néző dolognak tar-
 tani nem szabad, de az parantsolatnak része:
 Mert a' keresztyéni szabadságra tartozó dolog
 között, és a' szükségeselek között a' Sacra-
 mentumnak értelmére ez regulát kell igen
 meg-tartani, hogy csak azok az Istentől pa-
 rantsoltatott szükséges ceremoniák, mel-
 lyeknek valami nyilván valo, és az Isten igé-
 jében ki-jelentett kegyelemnek a' Christus jo-
 teteményiről jegyzesi vadnak, azért mert.

L

e' nek

Ang.
Epist.
23. ad
Bonif.

e' nélkül a' hasonlatosság nélkül Sacramentum nem lehet, mint Agoston Doctor bizonyította.

Hun. De
Sacram.
p. 336.

In sent.
Prof.
Dist. 2.
Con. c.
eum
frangi-
tur.

Szent Pál a' Christusnak mi érettünk tőrdeltetett testét kenyérnek nevezvén, nyilván bizonyította, hogy a' Christus a' kenyérnek tőrdeltetésével a' keresztfán az ő testének tőrdeltetését akarta jelenteni, mellyet az ostyások-is vallanak. Mert Pál Apostol a' tőrdelésnek igéjével azt mondgya, a' mit az Evangelisták az el-adattatásnak igéjével. Eze pedig hogy szenvedését, és halálát jelentette nem forog kérdésben. Agoston Doctor is így szoll erről: *Quando panis frangitur, &c. quid aliud significatur, quam oblatio corporis ipsius in cruce?* Az az: Mikor a' kenyér tőrdeltetik mitsoda jelentetik egyéb, hanem a' Christus testének a' keresztfán való meg-áldoztatása?

Mellyekből szükséges-képpen meg-czáfolhatatlanul következik, hogy valaminémű állattya és valósága az emberi nemzetnek válttságának a' Christus testének tőrdeltetése, szintén olyan állattya és valósága a' Vég Vatsorának szent Sacramentumának a' kenyérnek tőrdeltetése. Immár itilyle-meg a' jó lelki-isméretű ember, ha *Adiaphoron*, keresztyéni szabadságban álló dologé tőrdelni avagy nem tőrdelni a' kenyeret a' Vég Vatsorában?

rában? Ha meg-mutathatják azok a' Christus testének mi eretünk a' keresztfán való tördeltetését, a' kik ostyával osztogatták a' Vég Vatsorát, holott ők a' liszt-lang hártya ostyát nem tördelhetik? Ha nem meg-ronthatták a' Christustól szereztetett drágalatos Sacramentumot, holott a' mi valósága azt el-hadgyák? Ha nem vétkeznek a' Christus parantsolattya ellen, mondván: Ezt így tegyétek az én halálomnak emlékezetire, hogy a' miképpen én a' kenyeret kezemben vé-vén, meg-áldám, meg-szegdelém, néktek osztogatám: Ti-is mikor ki-szolgáltattátok e' Sacramentumot, a' kenyért kezetekben vegyétek, meg-áldogátok, tördellyétek, és úgy osztogassátok. Mire? Mert az én halálom úgy adatik előtökben a' kenyérnek tördeltetése által, és úgy teheritek az én halálomnak emlékezetire: De az ostya nem tördeltetik; Hogy hogy ne vétkeznétek tehát a' Christus parantsolattya ellen?

Ötödöszer: Mert szent Pál nyilván mond-gya, hogy a' melly kenyeret tördelünk, a' Christus testének velünk való közlése. Mert egy kenyér, egy test sokan vagyunk, mert mindnyájan egy kenyérből részesülünk. Ha azért egy a' kenyér, mellyből, annak tördeltetése által, mindnyájan részesülünk: az ostya pedig nem egy, de sok, és egyből sokan

nem részesülhetnek, tehát bizony nem *res adiaphora*, nem keresztyéni szabadságban áll a' kenyérnek tőrdeltetése, hanem erős parantsolatban. Ezokáért a' kik a' kenyérnek tőrdeltetését el-veszteglük, miképpen mondhatták: *Panem quem frangimus*, a' melly kenyeret tőrdelünk? Ímért: Egy test sokan vagyunk, mert egy kenyérből részesülünk. Holott az osztások között nem tőrdeltetik az egy kenyér, sem nem osztogattatik sokak között, de ki-ki magának vészen egy egy litfzt-langhártya osztát.

Azt mondgyák ez ellen: *Külömben akkor nem lehetett: Mert ha csak egyiknek adta volna az egész kenyeret, a' többi a' nélkül lótt volna.*

Fel. *Fallatia non cause*. Okát, méirt tőrdelték az Apostolok a' kenyeret ezt vélik: Mert egész kenyeret vőtenek elő. De miért vőtenek egész kenyeret elő? Bizony nem egyéb okért, hanem hogy tőrdelhesék: Mert Christus úgy parantsolta vala: Mert annak-felette a' tőrdelésnek titkának, avagy jegyzésének meg-kell vala tartatni. Mondgyák hogy az Apostolok egész kenyeret vőtenek elő. Miért hát hogy ők azt nem tselekezzik, de inkább akarják a' Pápa találmányát venni hogy sem az Apostolokat?

Azt-is mondgyák; *Hogy az Apostol a' tőrdelésen*

deléfen az osztogatást érti. Mert a' tór-
deltetés osztogatás nélkül nem lehet.

Fel. Szent Pál hamissíttya-meg oket. Mert
nem azt mondgya : A' kenyeret mellyet ofz-
togatunk, hanem, a' kenyeret mellyet tórde-
lünk, hogy a' kenyeret az ő tórdeletetésétől
meg-külömböztessé. Ugy vagyon, hogy az
osztogatás tórdeletetés nélkül nem lehet, de
más meg-szegdelni a' kenyeret, más a' szeg-
delt kenyeret el-osztogatni : Mert hogy hogy
osztogathatnád ha eléb el nem tórdelnéd ?
Igy tanit itt szent Pál : A' melly kenyeret tór-
delünk, az az, kezünkkel darabokra szagga-
tyuk és el-osztogattyuk. Mert külömben az
egy kenyérből nem részesülhetnének sokan.

Azt-is vitattyák ; Hogy a' kenyérnek egy vol-
ta nem áll a' kenyérnek egy résztából való
egységében, hanem a' hasznának titkos
egygyeségében, külömben Pál mikor Phi-
lippében mulatott a' Corinthusbéliekkel
egy kenyérből nem részesülhetett.

Fel. Igaz, hogy ez egész világon lévő hi-
vek az Ur Vatsorájában egy kenyérből ré-
szesülnek, a' mi néz a' haszonnak titkos vol-
tára, melly az életnek kenyere, a' Christus
Jesus, az ő keresett javaival, de nem részesül-
nek azon egy kenyérből, a' mi néz az egy
gömbölyű kenyérnek egy voltára. Ezokáért
közönséges egy volta, a' kenyérnek nem ki-

vántatik, hogy az ég alatt mindenütt, csak egy kenyérből részesüllyenek: Mert lehetetlen, de megkivántatik, hogy minden Ecclesiákban közönséges egy kenyér vételsék elő, és az szenteltetsék-meg, az tőrdeltetsék, és az osztogatassék.

Hogy pedig Pál Apostol írja, hogy ő Philippében mulatván azon egy kenyérből részesül a' Corinthusbéli hivesek és a' Philippébéliekkel, azt írja, úgy-mint, ki a' Philippébéli Ecclesiának-is a' Corinthusbélieknek-is azon egy Apostola: Mert mindenik helyben lévőkkel, nem hasznára nézve csak a' Vég Vatsorának, de a' kenyérnek egy voltára nézve-is

1. az. 13. azon egy kenyérből őtt. Mert a' Corinthusbéliekkel-is tizenennyolcz holnapokig, a' Philippébéliekkel-is gyakorlatossággal ugyan-
 11.
 12.
 13. az. 20. egy kenyérből communicált vala.

6.

Hatodszor, a' régi Ecclesiának jó rend tartása-is azont bizonyította, hogy szükséges s' nem szabados dolog a' kenyérnek tőrdelése. Nézd-meg az Apostoli tselekedetnek második részét, hogy a' hivesek a' kenyérnek tőrdelésében voltak foglalatosok. Ha ki pedig Agapanak, szerezetnek lakodalmának mondaná, bizony dolog, hogy az olyan lakást mindenkor elől vette az Ur Vatsorájával való élés. Eltenek eléb közönségesen az Urnak asztaláról azon egy kenyérből tőrdelvén

azt

azt nékiek az Apostolok, és az után teleped-
tenek külön szeretnek asztalához. Így *Act.*
10. 7. A' hétnek első napján egyben gyüle-
keznek vala az Apostolok a' kenyérnek szegé-
sére, az az; a' Vég Vatsorával való élésre.

De csak némelly Ecclesiákban volt az szokás.

Fel. Mert ám olyan hamar változás esett
volna, és szakadása a' Vég Vatsorának ki-fol-
gáltatásának modgyában az Ecclesiákban.
Nem volt szokás tórdelni a' kenyeret, de szük-
séges-képpen a' Christus parantsolattya sze-
rint meg kellett lenni.

Végezetre, szükségesnek lenni ezt a' ce-
remoniát az Istennek tiszteletire csak annyi-
ban itéllyük, a' menyiben a' Vég Vatsorának
Sacramentumának épségére, és tókelletes-
ségére tartozik, a' Christusnak szent szerzé-
se és parantsolattya szerint: *Ezt tselekedgyé-
tek.* Ha az ostyáfok e' parantsolatot el-fordit-
hatyák, lássák; De erre nekik hatalmok nin-
tsen. Mert büntetés előttök. *Matth. 5. 19.* kő-
vetkezik tehát, hogy a' Vég Vatsorában a'
kenyér tórdelés olly ceremonia, mellyet
szentség-tórés nélkül senki el nem hagyhat;
De az ostyáfok el-hadgyák.

Ezent tanították végezetre a' régi Páte- VII.
rek, Apostoli férjfiak-is.

Ignatius szent Janos Apostol Tanitványa *ElcChri-*
így ír erről *Epistola 9. ad Philadelph. una est* *stus szü-*
enim *letése u-*

tán hat enim caro Domini Jesu, & unus ejus sanguis, qui
van est- pro nobis effusus est, unus etiam panis pro omnibus
tendőbe,

CONFRACTUS, & unus calix totius Ecclesie.

Az az: Mert egy az Ur Jesusnak teste, és egy
az ő vére, melly mi érettünk ki-öntetett:
egy a' mindenekért meg-tördeltetett kenyér-is
és egy az egész Ecclesiának pohára.

Elt anno
Christi
170.

Ireneus lib. 5. cap. 4 Quando mixtus calix &
fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia
sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur &
consistit carnis nostræ substantia. Az az: Mikor
a' meg-töltött pohár és a' meg-tördeltetett
kenyer melléadatik az Istennek igéje, a' Chri-
stus vérének és testének lészen Sacramentu-
ma, mellyekből öregbedik, és áll a' mi testünk-
nek állattya.

Elt anno
Christi
200.

Clemens Alexandrinus libro 1. Strom azt írja,
hogy az ő idejében szokás volt, hogy az Ur
Vatsorájával való élesben ki-ki a' kőtség
közűl részt venne magának, ubi Eucharistia,
ut mos est, distributa, seu divisa vel fracta fuerit,
permittitur unicuique ex populo sumere partem; Az
az: Mikor az Ur Vatsorája osztogatattik a-
vagy tördeltetik, meg-engedtetik kinek-ki-
nek a' kőtség között, hogy részt vegyen. Így
Cyprianus ki élt 240. esztendőben in Serm.
de Cœna. Theophilus ki élt 300. esztendőben
libro 1. Pasch. Chrysostomus ki élt 370. Hom.
24. in 1. Cor. 10. Augustinus ki élt 390. esztén-
dőben,

dőben. *In sententia Prosperi dist. 2. de conf. cap. Dum frangitur. Item ad Paulinam Epistola 59.* Dionysius ki élt 400. esztendőben *Hier. Eccl. cap. 3.* Cyrillus Alexandrinus ki élt 460. esztendőben *lib. 4. cap. 14. in Joan.* Beda 700. esztendőben élven *super Luc. cap. 14.* s' a' többi, bizonyították hogy az Apostoloknak idejek után az egész közönséges keresztyéni Anyaszentegyházban a' kenyérnek meg-tördelésének rendit az Ur Vatsorájának ki-szolgáltatásában a' Christusnak szent szerzése, és parantsolattya szerint szentül meg-tartották többig ezer esztendőnél.

Annak-okáért meg-teszik igen nyilván, hogy nem olly rend-tartás a' Vég Vatsorában a' kenyérnek tördelése, melly csak a' keresztyéni szabadságon járna, ugy hogy, ha akarod követheted, ha nem gakarod el-hagyhatsz, hanem ugyan állattyára és valóságára tartozik a' Vég Vatsorának.

De ezt az osztások nem követik: Miért? Hald-meg:

I. Mert a' Christus, azt mondgyák, nem parantsolta, de szabadgyában hadta, res
Adiaphora.

Fel. Hamis ez ő mondások: Mert bönben valo parantsolat ez: Ezt tselekedgyétek az én emlekezetemre. Melly Christus parantsolattya szintén ugy tartozik a' kenyérnek tördelésére

Lutherus
l. de a-
busa
Missa
Tom. 2.
Jenen.
Germ.
pag. 23.

deltetésére mint egyebekre, mellyeket a' Christus tselekedett, és a' Tanitoknak a' Vég Vatsorának ki-fizolgáltatásában tselekedniek parantsolt, mint Luther Márton ekképpen meg-mondotta: *Ecce hic vides quomodo modus & forma, quæ nunc in Missa observatur planè non consentiat cum Evangelio. Consentiant Euangeliste & Paulus, quod Christus panem acceperit, fregerit, discipulis dederit. Non exprimunt an ipse comederit aut biberit, Cum igitur frangere & discipulis dare nihil aliud sit, quam benedictum panem in MULTA FRUSTRA PARTIRI, nulla Missa celebrari debet, si quidem institutioni Christi congruere debeat, in qua non frangatur Sacramentum, & à Sacerdote inter multos distribuatur. Si diversum fiat, non erat Missa Christiana, sed talis quæ pugnet cum institutione & ordinatione Christi. Et paulo post: Jam igitur confer inter se Antichristianos & Christum. Hic frangit panem eumque omnibus distribuit, illi frangunt sed nemini distribuunt, solis sibi servant, speciem tantum quandam fractionis referunt: quid ergo fiet de verbis Christi, hoc facite? Cur contra faciunt quam Christus precepit.* Az az: Imé itt látod miképpen a' mód, és a' forma, melly mostan a' Misében meg-tartatik, hogy nem egygyez az Euangeliommal. Egygyeznek az Euangelisták és Pál, hogy Christus a' kenyeret vette, Meg-szegte, a' tanítványoknak adta.

Nem

Nem fejezik ki ha őtté, ő maga avagy itté; holott azért tórdelni, és a' tanítványoknak adni nem egyéb, hanem a' meg-áldott kenyeret sok részre osztatni, egy Misének sem kell szolgáltatni; ha a' Christus szerzésével egygyezni kell, mellyben nem tórdeltetnék a' *Sacramentum*, és a' Paptul sokaknak nem osztogattatnék. Ha ellenkező lészén nem vala Keresztyéni Mise, de olly, melly ellenkezik a' Christus szerzésével és rendelésével: Es egy kevelsé aláb: Immár azért, hozd egyben önnön kőzöttök az Antichristus követőit és a' Christust: Ez tórdelte a' kenyeret, és azt mindeneknek osztogatta: amazok tórdel ik ugyan, de senkinek nem osztogattyák, ő magok fel-vájtyák: tsak valami színet murattyák a' tórdelesnek. Hová tészik a' Christus beszédét: Ezt tselekedgyétek? Miért hogy a' Christus parantsolattya ellen tselekefznek?

Melly Luther beszédéből meg-tetfzik, hogy nem szabados ceremonia a' kenyérnek tórdeltetése, de olly, mellyet kérelenség alá vetett a' Christus parantsolattya. Végezetre mitsoda igékkel tótte legyen a' Christus szabadossá, és mi módon, meg-kell mutatniok. Mert mi a' mi Bibliánkban fel nem találhatjuk.

II. A' Christus a' kőzönséges szokás szerint
mint

*mint a' több Sidok tőrdelte a' kenyeret,
minémű szokást a' tsuda rételekben-
is megtartott, Matth. 14. & 15. Marc. 8.
Luc. 20.*

Fel. Ha ez igaz volna, tehát a' kenyérnek meg-áldása, osztogatása, s' ő maga a' kenyér, főt az étel ital szintén hasonlóképpen ki-re-kefztetnék a' Vég Vatsorából, mint a' kenyérnek tőrdelése. Hogy pedig a' Sidoknál közönséges volt tőrdelni a' kenyeret, szintén olyan közönséges volta' kenyér, bor, enni, innya. Mi következik ebből, hanem hogy csak a' Sidok modgyára szegte a' Vég Vatsorában a' kenyeret: Sidok modgyára áldottamag, vőtte a' kenyeret, és osztogatta. Es így az áldás, és osztogatás, kenyér és bor, az étel és ital a' Vég Vatsorában nem inkább léfzen közönséges mint a' tőrdelés.

Mikot ezokáért a' Christus a' Vég Vatsorának Sacramentumát szerzette, a' kenyérnek meg-áldásában, tőrdelésében, adásában és osztogatásában méltóságosabb dologra nézett, hogy sem a' közönséges szokás volna. Más azért a' Vég Vatsorának szerzésekorán a' kenyeret meg-áldani, tőrdelni, osztogatni: más egyéb közönléges Vatsorában. Mert a' Vég Vatsorában a' kenyérnek tőrdeltetése alatt vagyon a' Christus halálának emlékezeri: de egyéb közönléges vatsorák

tsorákban tsak test táplálásra valo. Isteni méltosággal-is hadgya: Ezt tselekedgyétek; de egyéb Sido vatsorákban nem ugy.

III. Mind egy a' kenyér tórdelésnek ceremo-
niája a' több rend-tartásokkal, mint láb
mosással, estveli orákkal, vendég so-
gado házban valo le-telepedéssel, &c.

Fel. Illetlenség vagyon a' példákban,
mellyek hasonlókka nem tehetik azt, a' mi
nem hasonló. A' kenyért, a' bort, meg-álda-
ni, tórdelni, osztogatni, önteni, enni, innya,
a' Christus parancsolattyának erejével szük-
ségek: de a' láb mosás, estveli idő, vendég
fogadó, és többek e' felék a' Christustól a' Sa-
cramentumhoz nem szereztettek, és nem
adattattanak parancsolattal; Azért nem oda
valók. Mert a' láb mosást a' Húsveti bárány-
nak meg-étele, és a' Vég Vatsora között *Láb mosás.*
tselekedte, hogy a' Tanítványoknak emle-
kezetes jelét hadná a' szeretetnek és alázatof-
ságnak. Senki azért még eddig nem álmo-
dozott azzal, hogy a' láb mosás része lenne
a' Vég Vatsorának Sacramentumának, noha
a' tsufondáros Pápák és Cardinálók majmos-
kodnak a' láb mosással. Az estveli időt hoz- *Estvélő*
ta a' Húsveti Báránynak meg-étele a' törvény *ora.*
szerint. De mivel a' bárány meg-ételének
helyében kell vala, szállittatni a' Vég Va-
tsorának, azért szerzette akkor az estveli o-
rában,

Akkor
szolgá-
latok ki-
a Vég
Vatsora.

rában. Az Apostolok sem kötelezték mago-
kat estvehez, de valamely időnek részében
az alkalmatosság hozta, akkor szolgáltat-
ták; mint nappal, *Act. 2. 46.* néha setét ér-
szaka, *Act. 20.*

A' régi Ecclesia a' kegyetlenek birodal-
mok alatt Nap fel-jövétele előtt; *Tertul. de
Corona Militis.*

Annak-utánna a' keresztyének dél előtt
valo időt választának, melyben az emberek
józánbak, melly szokást veli Agoston Do-
ktor, hogy szent Páltól származott volna. A'
mi néz a' vendég fogadóra, nem Sacramen-
tumhoz illendő rend-tartás; akkor az idő
ugy hozta.

IV. Ez ige Schibber Sidoul, magyarul tör-
delni, azt jegyzi néha az írásban hogy
osztogatni, el-osztani, *Gen. 42. 1. Esa. 58.
7. Elég azért a' kenyér tórdeleésre az on
kenyérnek el-osztogatása.*

Fel. Mitsoda következés ez: Néhol ez i-
ge tórdelni, annyit részen, mint osztogatni;
azért a' Vég Vatsorában-is? Ha ez helyes
tehát ez-is helyes leszen: Hálaikat adni, en-
ni, innva, emlekezni, néhol az írásban jegy-
zi a' közönséges áldást, etelt, italt, emlekeze-
tet, azért az Ur Vatsorájában-is? Ki ne pók-
né? Bizonyítsák-meg azért hogy mindenütt
az írásban az osztogatást jegyzi s' tselekednek
vala;

valamit. Mósesnél-is ez ige *frangere panem* meg-szegni a' kenyeret, annyit télsen, mint tórdelni, és ugy osztogatni: Ugy Esaiásnál. Mert a' koldusoknak nem szoktanak egy egy egész házi kenyeret adni, de szegdelni.

Annak-felette Mósesnél sohol nintsen a' Bibliában, hogy Jácob hallotta volna: Mert *panis frangitur in Aegypto*, kenyér tórdeltetik Aegyptusban, de hogy buza vagyon Aegyptusban, melly buza Sidoul Schebber, *fractura*, mert meg-tóri az éhseget, meg-tóretik a' malomban, nem pedig osztogatás. Ezokért a' tórdelés mindenütt az osztogatással egygyütt érterik, végezetre a' bótúben e' kétfő nyilván kinn vagyon, és egyben fogattatnak: *fregit dedit*, Meg-szegé, adá. Ha azért ez: Meg-szegé, annyit télsen itt mint, osztogatta, mint az ostyafok akarják, értelme ez léfzen: *dedit & dedit*, adá s' adá, avagy: osztogatta osztogatta, melly szollásnál mi lehetne illetlenb? Meg-terfzik tehát, hogy más a' Vég Vatsorában a' tórdelés, más a' tórdeltet a' Tanítványoknak adni, és azt osztogatni.

V. Kés-kételen meg-kellett a' Christusnak szegni a' kenyeret: Mert ez egész volt, és ha csak Péternek adta volna, a' többinek semmi nem jutott volna.

Fel. Mitsoda kerelt fogás ez? Az előb azt mondák, hogy tórdelni annyit télsen,

mint *grad alai* mit mondjon, *grad* szegdelni, hogy *grad* te *grad* mondás *grad*.

ordalau
jo uel
grad
grad
grad

ami
ami
ami
ami

mint osztogatni: im mostan azt állattyaák,
 hogy késztelen meg-kellet tórni a' keny-
 ret, mert egész volt. Azért ő magokat ar-
 czul tsapdósák. Vétenek igen, abban-is,
 hogy a' Christusnak törvényt akarnak eleiben
 szabni, hogy hogy s' mi módon kellett vol-
 na osztogatni a' kenyeret. Elég minékünk
 hogy valóban tórdelte, és meg-parantsolta,
 hogy egyebek-is azont tselekedgyék.

VI. Mert sem a' Christus, sem az Apostolok
 sohol a' kenyér tórdeleést nem kívánnyaák
 hogy légyen a' Vég Vatsorában szükséges,
 kételességes.

Fel. Hamis ez-is: mert avagy nem így
 parantsollyaé a' Christus a' kenyérnek tór-
 deltetését először az ő példájával, mellyel mi
 előttünk tündöklött: másodsor nyilván va-
 lo parantsolattyával: Ezt tselekedgyétek
 mellyet Luther sem tagada. Az Apostolok-is
 avagy nem eléggé hadgyáké, holott egyen-
 lőben írják, hogy a' Christus vőtte a' keny-
 ret, meg-áldotta, meg-szegte és osztotta.
 Es ugyan kétőzterik Christusnak ama' pa-
 rantsolattya: Ezt tselekedgyétek. Ugy szent
 Pál, 1. Cor. 10. Innen vágyon hogy soha sem az
 Apostolok, sem a' régi Ecclesia kenyér tórde-
 les nélkül a' Vég Vatsorát ki nem szolgál-
 tatták, a' mellyért az egész Vég Vatsorát *Fra-*
ctionem panis, kenyér tórdeleének nevezték.
 Act. 20. 7.

VII. Mert

VII. Mert semmi méltóságával a' régieknek meg nem bizonyíttathatik a' tórdelesnek szükséges volta.

Fel. Hamis: mert a' régieknek irások rakvák a' kenyérnek tórdelesének szükséges voltaival a' Vég Vatsorában, ugy-mint, Istentől parantsoltatott rend tartásról, a' mint oda fellyeb meg-látók. Annyira meg-volt pedig, hogy még a' Pápázóknál-is néminémű színe meg-maradott a' kenyér tórdelesének ceremoniájának, melly nélkül a' Míse ki nem szolgáltatik. De nem mehettek-el soha ti ostyások e' mellől: Hogy a' Christus parantsolattyának meg-tartásának kételensége nem egyéb, hanem Isteni és természet szerint való kötelelsége a' teremtetett állatnak az ő teremtetőjéhez való engedelemre. Kötelesek vadtok szentség tórésnek alatta a' Christusnak parantsolattyának meg-tartására: Ezt tsekedgyétek.

VIII. Mert a' régi Ecclesia a' kenyér tórdelesnek rend-tartását meg-vetette avagy elhadta, hogy a' uorsalékokról vetekedés ne támadna: volnaé Christus teste avagy nē?

F. Nem elég valamit vélekedéskeppen állatni, de még-is kell bizonyítani azt, mellyik Ecclesia miokáért vetette avagy elhadta a' kenyér tórdelesnek ceremoniáját. De nem volt olly maga felejtett a' régi Ecclesia, hogy

Evag.

Hi. l.

4 c. 15.

Az Ur

Vatsorá-

ban

meg-

marados

kenyeret

és bort

hová kell

venni.

igen sokat vetekednék a' morfalékokrol, vol-
 nanake Christus teste: Mert soha nem vele-
 kedett arról, hogy a' kenyér Christus teste
 lehetne különben, hanem a' mint a' Sacra-
 mentum tartja, Iót még mikor élt a' Vég
 Vatsorával-is, nem hitte hogy a' kenyer-
 Christus teste legyen, hanem hogy tsak Sa-
 cramentuma; mellyért Evagrius írja, hogy
 a' meg-ízenteltetett kenyérnek maradékját
 avagy morfalékját a' deakoknak adtak hogy
 meg-egyek.

IX. Mert mi nálunk-is vagon a' kenyér tör-
 delés: mert a' kerekded liszt lang há-
 tyá, buborék, és tajték otyátskák a'
 közönséges liszt langbol véretnek.

Fel. Phi szemtelenség: mint ha Christu-
 tol szereztetett Sacramentumi kenyér törde-
 les volna az, mikor a' szakáts avagy Egyház-
 fia, avagy a' Patricarius a' vizetskevel meg-
 egyelített liszt langbol tseppent a' hev vas
 köziben, és meg-szorittatván kenyér tajté-
 kot, hátyát, buborékat, és kőd otyát for-
 mál belőle, mellynek az oldalán a' feszüle-
 tetske, hogy mindenitek egye a' keresztre va-
 lo fel-feszítettetésével a' Christust. A' Pap
 tördeli az Ur alztalánál a' kenyeret, nem az
 Egyházfia a' konyhán.

X. Mert az együgyűvek meg-borráncznak a'
 kenyérnek törteltetésén, és lelkek ismé-
 reti

Itt látszik
 a' a' affian
 két lépés a'
 Vatsoránál
 két lépés a'
 két lépés a'
 két lépés a'

veti el-fordul : Azért el-kell hadni azt az ujjétást.

Fel. Azért tselekedetté a' Christus valamit a' Vég Vatsorának szerzésével, hogy valamit meg-botránkoztasson avagy lelki ismertetit meg-háborítsa ? Avagy nem inkább az együgyűeknek lelkek ismertetit tsendesítet-
Tertul- lianus.
 tee az olyan együgyű Vatsorának szerzésébé ?
Bona res neminem scandalizant, nisi malam mentem. A'jo dolog senkit meg nem botránkoztat, hanem csak a' rossz elmét, azt mondgya Tert.

XI. Mert a' kenyér tórdeltetéssel hasonlová rétetik a' Vatsora ama' tobzodók vatsorájokhoz.

Fel. Avagy nem tudtaé az Ur Jesus Christus az ő drágalátos Vatsorájának Sacramentumát meg-külömböztetni a' tobzodóknak vatsorájoktul ? Mintha oltját nem ennének a' Vég Vatsorán kívül az Egyházfia mikor faragja ?

Meg-teszik mind ezekből hogy a' Vég Vatsorában a' kenyérnek tórdelése nem áll a' kerelztyéni szabadságban, melyet szabad volna követni, avagy meg-venni : de áll a' Christusnak szent szerzésében és parantsolattyában. Annak-okaért holott az oltya nem igaz kenyér, s' nem-is tórdeltethetik, meg-kell vetni, és a' kenyeret kell be-venni, egyéb aránt, mind a' Christus szent szerzé-

se meg-háborittatik, mind parantsolattya
meg-rontatik, melly igen nagy szentség törés.

III.

A' HÁZASULANDOK- NAK EGYBEN ADATTA- TASOKNAK MODGYA.

I. **A'** Házafulandókat közönséges helyen
prédikario után Vasárnapokon meg-
kell hirdetni a' Tanítónak, és hirdetes nélkül
nem szabad egyben adni. Mert a' hirdetés
olly hír tétel, melly által a' házafulandóknak
nemzetségek, életek, erköltsők, tselekedetek,
természetek, és magok viselések szem eleiben
kél, és ha valaha az embereknek itiletek alatt
forgottak, a' hirdetés által leg főképpen. Ez
az oka hogy némellyek ollyan igen irtoznak
a' hirdetéstől, kiváltképen pedig a' gyanos
életűvek, és azok a' kik valami czégéres vét-
ket tselekedtenek annak előtte: a' tiszta élet-
űvek pedig azt nagy tisztességnek tartják,
hogy az ő neveik az Isten házában a' predi-
kállo szekből meg-emlitették, mint a' szent
Háromság egy Isten meg-emlité, sőt ugyan
ki-hirdeté Paraditsomban a' Házafságra me-
nendő Adámnak nevét: Nem jo az ember-
nek egyedül lelnni, s' a' többi.

Nem

Nem kell ezokaért egy Tanitónak-is sem kedvért, sem adományért, sem atyafiságért a' házasulandoknak ki-hirdetéseket el-mulatni. Mert abból fakad-ki az illetlenség, melly a' szent házasságnak ellene volna, és meg-háborítaná az Istennek szent szerzését. Mert így kell ki-hirdetned: Házasulando személyek vadnak N. N. vőtte N. N. ha valaki a' keresztyének közzül ezek között olly dolgot tudna, melly miatt a' szent Házaság meg-bontatnék, és a' keresztyének meg-botránkozhatnának, tartozik jo idején lelki ismértinek kötelelsége alatt hirré tenni.

Ha te Tanito így el-jársz tisztetben, és senki semmit tenéked nem szol felőlők, helyben marad lelked-isméreti: ha pedig az emberek közzül valaki valami házasság ellen való fogyatozást értene, s' tenéked hirré nem tenné. lelki-isméretit sértette-meg, és ő oka azoknak rút életeknek, ha parázna avagy gyilkos, avagy két feleségű, avagy egyéb halálos vétekben élő ember az ártatlannal szál egyben, avagy ha mind a' kettő olyan: Mert nem házasság az, hanem Pogány fertelmeskedés a' házasságnak színe alatt. Annak-felette a' melly ember a' házasulandoknak neveket bé-adgya a' hirdetésre, attul felette szorgalmatoson meg-kell értekezni, ha szabad személyeké? oíze illendő-

ké? Nintsené atyafiság avagy fogorság oly közöttök, melly ellene volna a' szent házafülandoknak. Szüléjek, avagy szüléjek helyett való gondviselőjök nem ellenziké, és egyéb effeledolgok.

Jobb tenéked ekképpen házadnál végére menned minden dolgoknak, mellyek a' házafülandok felől te reád néznek, hogy sem mint a' Templomban; és ha valami illetlenféget és akadályt találsz, nem illik fel-is hirdetned, meddig el nem igazittyák dolgokat.

II. Ekképpen végére menvén a' dolognak, a' Templomban kényszeritteenek felmenni reggeli Predikatio, avagy könyörgés után mindgyarást, és ott elő-álván ilyen módon indítsad el beszédedet.

Mínémü tiszta, szent, és Isten szerint való áldott életnek nemelégyen a' szent házafüland meg-jelentette Isten szent Pál Apostol által, *Heb. 13.* Sidokhoz írott levelének tizenharmadik részében ilyenképpen: *4.* Tisztességes, úgy-mond,

a' házafüland minden emberek között, és a' fertelem nélkül való ágy, a' paráznakat pedig és az ágytörőket az Isten meg-itéli avagy el-kárhoztattya.

Tisztességesnek mondgya az Apostol a' szent házafülandot három kiváltképpen való okokra nézve.

Először: Arra nézve a' ki a' házafülandot szerzett. Az pedig nem az Angyalok, sem a' Pá-

a' Pátriárák, Prophéták, avagy Apostolok,
de tulajdon ő maga a' szent Háromság egy I-
sten, mint meg-írta Moyzes a' teremtetéről i-
rott könyvnek második részében. Mert mi-
koron az Ur Isten minden állatnak társot te-
remtetett volna, és csak az embernek nem vol-
na társa, akkoron tanátskozék a' Szent Há-
romság egy Isten, és azt mondá a' tanátsko-
zásban: *Nem jó embernek egyedül lenni, terem-
tünk segítő társot néki.* Ennek a' tanáts vég-
ben vitelének ilyen modgyát találá az Isten:
Mert álmod botosáta Adámra, és mikoron el-
alult volna, ki vón egygyet az ő oldala tson-
tsai között, és hussal környül-vévén abból
formálá az aszszonyi-állatot, kit mikoron
Adámhoz vitt volna az Ur Isten, mint valami
Násznagy a' Vő-legényhez a' Meny-aszszont,
azt mondá Adám: *E' tson én tson tom, e' test
én testem: ez hívattatik férjfeuból vétetnek:*
*ezért az ember attyát annyát el-hadgya, és ragasz-
kodik az ő feleségéhez.*

Gen. 2.
15. 16.

Ihol ő maga szerzette az Ur Isten a' szent
házasságot. Valamit pedig az Ur Isten sze-
rez tisztelességes az: Tehát a' szent házasság
tiszt, szent, és áldott élelnek neme.

[Nagy vigasztalásokra vagy on ez a' házasságban élő embereknek: Mert az Ur Isten az ő szent szerzete mellől el nem áll, a' mellyert valami nyavalya, élelnek terhes gondgyai,

Ezekes
el hagy-
hatod
róvissze-
nek okan-
ert.

nehézségek, fájdalmok, és keserűségek talál-
lyák a' házasságnak igájában élő embere-
ket, tudgyák hogy Istennek tudására vadnak,
az ő szent kezei forognak azokban, és úgy
mértékli s' fontollya, a' mennyire mi el-szen-
vedhetjük. Mert hű a' mi Istenünk, és nem
engedi hogy mi fellyebb késértelsünk, ha-
nem csak a' mennyire el-szenvedhetjük, sőt
a' késérteteknek boldog ki-menetelit enge-
di, mint szent Pál mondgya. Mennyi gond,
mennyi busulás vagy on a' házasságnak vono
igájában? A' pogányok erre-képest *Necessa-
rium malum*; szükségos gonoszának mondot-
ták: mint a' mi Magyarink-is: Kitsoda ki-
válna ilyen időben békót vetni lábára, ha
tiszta aranybol tsinált volna-is? De Isten sza-
va: *Nem jo embernek egyedül lenni. Miért?*
Mert jaj annak a' ki egyedül vagy on, mert ha el-
esik nintsen ki fel emellye, azt mondgya bős
Eccles. 4. Salamon a' Predikátori könyvnek negyedik
részében: Boldog tehát a' ki ketten vagy on.
Mert ha az eggyik el-esik, a' másik gyámo-
la, s' fel-emeli.]

II. Másodszor: Tisztességesnek mondgya az
Apostol a' házasságot azokra az okokra
nézve, a' melly okokért az Ur Isten a' házaf-
ságot szerzette.

Első oka, hogy a' házasságban lévő sze-
mélyek egy-másnak segítséggel lennének:

Mert

Mert tudta s' előve el-látta azt az Ur Isten, hogy az Adámnak eseti miatt az emberekre sok nyavalya, nyomoruság, dolgozodás, betegség, bánat, keferűség, szállana: Annak-okaért hogy ezekben a' nyavalyákban se a' férjfi, se az aszszonyi-állat magoknak ne hagyattatnának, ezt az orvosságot találta az Ur Isten, tudni, illik: a' szent házasságot. Azért mondá: *Nem jo embernek egyedül lenni, teremtsünk segítő társot néki.* Egyedül való létér az embernek az Ur Isten nem javallotta nagy sok okokért, de a' többi között ezért, hogy ne legyen segítő társ nélkül. Innen mondgyák a' Deákok: *Sociam vitam*, életnek társának az aszszonyi-állatot: A' Magyarok pedig: feleségnek: az az, fele segítőnének: Mert az Istenfelő aszszonyi-állat fele segítője az ő férjének gondgyaiban, bánatiban, és egyéb életnek súlyos igáiban. (Hová tészik tehát az Istennek szent szerzését, annak méltóságát amaz hástartos engedetlen külö szegre vono gonosz házafok, kik mint-ha ugyan arra esküttének volna egyben, hogy egymásnak veszedelmére, és romlására igyekezzenek?

Valami által azért az ember e' gyarló nyavalyás életben gyámolittatik, vigasztaltatik, és segítettik, áldott, szent, tiszta életnek ne-me az, olyan a' házasság, a' mint im hal-lyuk.

Gen. I.
23.

Második oka miért szerzette Isten a' házafüségöt ez, hogy az emberi nemzet szaporodnak a' házafüöknek magzattyok által. Azért tötte ezt az áldást az Ur Isten a' házafüség mellé: Szaporodgyatok, nevedgyetek, és ezt a' széles világot töltsetek bé. Mert az Ur Isten az igaz házafüöknek tiszta ágyokból való fiakból, leányokból gyújtógető magának Anyafüentegyházat, ki által mind e' jelen való világon, mind a' más világon akar dítser-tetni. Innen mondatik a' süent házafüség a' Polgári társaságnak s' az Ecclesiának *Seminariumának*: Meg-tartójának. Mert a' házafüöknek magzattyokból szaporodik mind a' Polgári társaság s' mind az Ecclesia. Hogy azért az emberi nemzetnek magva ne szakad-na, a' házafüségöt szerzette orwolságul az Ur Isten.

Ezt is
el-hagy
hatod.

[Vétkeznek ez aránt azok, a' kik órdógi Mesterségekkel a' közönséges szaporodásnak urát meg-gátolják, és el-kötik, avagy a' magzattyokkal való dajkálkodásnak súlyos nehez voltáért, avagy a' szabadosabb buja életért. Gyilkosi mind azoknak valakik a' süent házafüség által süületternének, és ne külömben tartsak, mintha egygyenként magok teker-nek ki nyakokat, mellyért soha Istennek or-füágát nem vehetik, mint órdöngölők és gyilkosok, azt mondgya süent János a' Mennyei jele-

jelenésekről írott könyvének huszon kettő- *Apocal.*
dik részében. Nagy gyönyörűségekre vagyó *22. 15.*
pedig az édes atyáknak anyáknak, hogy hol-
tok után-is hadgyhatnak fiakat leányokat,
kik ő helyettek áldgyák magasztallyák az
Ur Istent, és hogy az ő nemzetségeknek
magva nem szakad ő benne, de nagy bok-
rosson meg-álhatnak az Istennek színe előtt
az örök életben.

[Valami által azért az emberi nemzet sza-
porodik, az Ecclesia éppül, és az Isten ditsőit-
tetik, tiszta, szent, és áldot életnek neve az,
olyan a' házasság.

Harmadik oka, a' miért az Ur Isten a' házaf-
ságot szerzette ez, hogy a' paráznaság ez ál-
tal el-távoztassék, mint szent Pál mondja *1. Cor.*
elsőször Corinthusban írott levelének hetedik *7. 2.*
részében: A' paráznaságnak el-távoztatá-
sáért minden férfinak tulajdon felesége legyen, és
minden aszszonyi-állatnak tulajdon férje legyen.
Semmi vétkekre az ember inkább nem veteme-
dendő mint a' paráználkodásra: semmi vét-
ket-is az Ur Isten olyan szörnyen meg nem
büntetett mint a' paráznaságot: Sodomát. *Gen. 19.*
Gomorhát az ért füllyeszté-el kénköves tüzes *24.*
első által: az első világot ugyan meg-öblíté
a' viz-özönnel ezért a' rut fertelmességért: *Gen. 6.*
de nem fogot a' példa. Ezokáért szent Pál *7.*
által elő nyelvel kiáltattya az Ur Isten, elsőször
Co-

1. Cor. 6. 2. Corinthusban írott levelének hatodik részében, hogy egy parázna-is az Isten országának örökséget nem birhattya. Hogy azért e' rut kárhozatos vétkektől az emberek magokat megoltalmazhatnak, a' házasságot, és abban lévő szent egyességet szerzette az Ur Isten orvosságul.

Ezt is
el-hagy
hatod
ba tet-
zik.

[Metszenek tehát azoka' kik a' házassággal csak fedezik az ő rut fertelmeségeket, és az ő feleségekkel meg nem elégedvén, másoknak ágyok után lefelkednek, végetlenképpen fertelmeskednek. Nehezen vagyon dolgok. Mert a' magok ágyának tisztaságának árulói: Az Istennek szent szerzésének a' házasságnak rontói, ferteztetői: feleségeknek adott hiteknek meg-szegői, hitetlenek, és tellyes életek feleségekkel csak tsupa fertelmeskedés, mellynek a' vége örökre való kárhozat. Metszenek a' Pápás Papok-is, kik a' szent házasságot tiltyák, és ő magok örök nőtelenlégre eskütnének, azonban ágyasokat, sütő, főző, mosó safarinakat tartanak, a' vagy nem őrdógi todományt tartanaké, mint szent Pal mondgya felőlők, először Timotheushoz írott levelének harmadik részében? A' kik pedig egy-mással a' szent házasságnak rendiben meg-elegetznek, azok élnek tisztességes életet.]

1. Tim.
3. 1.

Ihol azért ez arant-is, valami által az ember

ber magát a' paráznaságtul, Istennek rettenetes büntetésétül, és az örök kárhozattul meg-oltalmazhattya, tiszta, szent, és áldott életnek neme az. Olyan a' házasság a' mint halljuk. [Tudom némellyek negyedik o- *Ezt se*
kát adgyák, hogy légyen meg-ábrázolója a' *mond-*
a' Christus, és az Anyaszentegyház között *gyad.*
valo nagy egygyeségnek: de jobb s' illendőbb azt a' közönséges tanításban elő-hozni, melyet ha ugyá elő akar sz hozni, olvasd-meg Calvins János irását: *Lib. 4. Inst. cap. 19. sect. 35.*]

Harmadszor: Tisztelteségesnek mondgya III.
az Apostol a' házasságot a' házásoknak tisztekre nézve: Kettő pedig közönségesen tiszték a' házasságbéli izemélyeknek, melly úgy néz a' férjfiira mint az asz/szonyi-állatra: az asz/szonyi állatra, mint a' férjfiira.

Első tiszték cz, hogy egymást nem képmutatásból, sem ideig tsak, hanem tellyes életekben tiszta, igaz ízeretettel úgy szeressék, hogy minden szereteti Isten után a' férjfinak az ő feleségében légyen: úgy az asz/szonyi-állatnak minden házassági szereteti Isten után tsak az ő férjében légyen. Így inti őket szent Pál Ephesusban írott levelének *Eph. 4.*
negyedik részében: *Férjfiak szeressétek a' ti* *29. &*
feleségeket, mint Christus szeretete az ő Anya- *28.*
szentegyházat, és ő magát adta érte; úgy ti is
férjfiak. Mert a' házasságban levő szent sze-
retet.

Matth. 19. 5. retet, és eggyesség által egy testé vérré lőtetek, senki pedig soha az ő testét nem utálta, de szerette s' táplálta. Ugy ti-is férfiak feleségteket s' ti-is állatok ferjeteiket. [Azt vélik némellyek az emberek közül, hogy a' hit kötele a' házasságnak. De nem jól ítélné a' házasság felől: Mert a' hit a' szeretetnek csak segidgye. Mert valaholott a' házások között az igaz szeretet nintsen, ezerszer való hit sem tartya-meg, a' miképpen szomorú szemmel láttuk gyakorta. Hát a' miképpen minden tökéletességnek a' szeretet a' kötele, mint szent Pál mondgya *Col. 3.* 14. Colosséban írott levelének harmadik részében: akképpen a' szent házasságnak-is csak a' szeretet kötele, a' hit pedig segítő tárfa. Ez azért a' tisztítetek-is, hogy egymást nem szinből, csak ideig, de tellyes életetekben tiszta, igaz szeretettel szeressétek.] Valami által azért a' szent házasságban az emberek egymáshoz való hívségeken, szeretetekben, bekecségségen és tsendességségen megmaradhatnak, az tiszta, szent, és áldott életnek nevére. Ollyan a' házasság a' mint értyük.

11. Második köszönséges tisztetek ez a' házasságban élőknek, hogy ha az Ur Isten őket magzatokkal szereti, az ő magzattyokat Istent felelembé, jó erkölcsben tartsák és neveljék-fel. Így tanit szent Pál Ephésusban írott

írott levelének hatodik részében. *Atyák nevel-* Eph. 6.
héték fel a' ti fiaitokat fenyétekben, és az Urnak 4.
félelmében. Szent Pál az afz/zonyi-állatok-
 nak sok jot ígér először Timotheushoz írott *1.Timi*
 levelének második részében, hogy idvezülnek *2. 15.*
 ōk az ő magzattyoknak szűlések által, de
 úgy ha meg-maradnak a' hitben, a' ízeretet-
 ben, szentségben, a' jozanságban: és ha az
 ő magzattyokat Isteni félelemben fel-neve-
 lik.

[Tudgyátoké ti atyák, anyák, hogy nem *Malach.*
 tiétek a' magzat kit ti e' világra szűltök, hanē *2. 15. A'*
 Istené. Mert ő Szent felségének szűlitek, hogy *mag-a-*
 az ő Szent Fiában ő örökösivé lévén őtet áld- *tok Isten*
 gyák mind örökké. Istené a' ti magzatitok, *magvá-*
 ti csak dajkái vadtok az Istennek ti általatok *nak mő-*
 szűlettetett édes fiainak leányinak a' Chri- *datnak.*
 stusban: ti reátok bizta, hogy ő számára,
 tisztességesen, nagy szemérmetségben, tisz-
 ta életben, jo erköltsben nevellyétek-fel:
 hogy mihelyen szolni kezd a' kisdéd, ottan
 az Isten forogjon szájában, a' Mi atyánkat,
 Credot, Tiz-parantsolatot úgy meg-tanullya
 s' tudgya, mint a' tiz ujjait: De ő boldogta-
 lan atyák anyák mire vetemedtetek a' ti tisz-
 tetek mellet! azzal kérkedtek: vajki nyelves
 a' marczona, az annyát-is kurvának tudgya
 szidni. Ha fel-nő pedig nem gondolkodol
 arrol, hogy még Ofscolaban adnád, hanem
 a' barom

a' barom páfztorságra rendelted, melly miatt kitsinbe hogy nem olyan a' minéműt őriz. Hogy hogy tudtok számot adni dajkaságtoknak tiszttiról? Honnan vagy on megvefese az emberi társaságnak? Bizony a' gyermekeknek erköltstelen valo fel-nevelések-ből. Mert a' minémű ostoba paraszt gorombaságban nő-fel, és a' minémű izabados mezei fajtalan pajkosságnak, abban marad koporfojáig.

De kérdgyűk-el az atyáktul anyáktul a' Mi Atyánkat, Credot, Tiz-parantsolatot: Nem tudgyák. Miért? Mert az ő attyok anyok sem tudta, és ekképpen fiurol fiura szállott a' nagy goromba tudatlanság: Tiszteitek tehát, hogy Isteni félelemben, jo erköltsben, ékes tudományban nevellyetek-fel magzatitokat.]

Valami által a' magzatok Isteni félelemben, jo erköltsben neveltetnek-fel, az Istennek tisztességére, az Ecclesiának éppületire, és a' Polgári társaságnak elő-menetelire; áldott, tiszta, szent életnek neme az: Ollyan a' házasság a' mint értyük.

Tisztek a' férjfiaknak a' melly tsak ő reájok néz, ismét kettő:

Eggyik: Hogy a' férjfi az ő feleségét, ugy-mint gyenge erőtelen oldala tsontyából formáltatott edényt, mindenek ellen jo híreb-

ben

ben nevében őrizze, oltalmazza: minden jó dologokra intse, és Isten szerint való fenytékben s' kegyességbe tartsa. Mert az Ur Isten azért tötte a' férfiat fejéve az aszszoni állatnak, hogy miképpen a' fő a' tagoknak megmaradatokra vigyáz: akképpen a' férfi az ő feleségének épületire, elő-menetelire, és tisztességes megmaradására vigyázzon: Így tanította őket szent Pál Ephesumban írott levelének ötödik részében, a' Christusnak példájával, ki halálra adta magát az ő jegyért, melly az Anyaszentegyház.

[Vétkeznek itt ez áránt ama' fene vad természetű kegyetlen férfiak, kik meg nem gondolván az aszszonyi-állatoknak erőtelen voltokat, mod nélkül tagolják az ő feleségeket. Nem azt mondgyuk hogy vétkekért meg ne dorgálják, s' ha érdemlik ostorral avagy veszfővel meg ne sújtolják, hanem ama' meg-dühűdest tiltjuk, mellynél a' Pogány sem kegyetlenkedhetnek rajtok inkább, mint némelyek feleségeken, kiknek nem elég a' veszfő, hanem baltával, vizes ístrángal és akarmi keresetlen fával rontsolják, bennittük feleségeket. A' izelid, emberséges, gyakor intés nagyobbat nyom a' mód nélkül való vereségnél. De azt mondod: Hogy ne vernem, holott részeges, rekozló, vondviseletlen? Isten probája rajtad: talám

Ext-
el hagy
basod.

jobbat sem érdemlettel Istentől: talám isfiu-
fágnak vétkét veri Isten általa te benned.
Tűrj, szenvedgy, vagyon Istennek modgya
abban, hogy tégedet az olyan ostroma alól
fel-fzabadítson.]

Márodik kiváltképpen valo tisztí a' fér-
finak ez: hogy az ő hivatallya s' rendi szerint
háza népét igaz kezi munkájával tartsa. Isten
szava ez: A' te orczádnak veritékével egyed
kenyeredet. Mellyben minden hivatalban-
élő embereknek fáradságos munkát szab ele-
ikben az Ur Isten, hogy munka, veriték nél-
kül senki kenyerét nem eheti: De meg- vi-
gasztalt az Ur Isten Dávid által száz huszon
nyolczadik ditsiretiben: Mert boldognak
mondgya a' ki igazán észí keze munkáját
eledelét annak Isten meg-fzaporittya, sőt
még életét-is meg-hozzfzabittya. Ez hát tisz-
ti a' jó férfinak, hogy feleségét s' háza népét
igaz keze munkájával tartsa.

Itt-is
el hagy-
tatod.

[Metfzenek tehát ama' tunya férfiak, kik
a' házaságban a' gazdagságra néznek, mel-
lyet ha el-érhetnek, hamar fel-fipollyák, és az
után magok s' házok népe csak eheznek;
Metfzenek a' hamis keresetűvek?]

Az aszfzonyi-állatnak ismét az ő tisztí
melly csak ő reá néz kettő:

Egygyik: Hogy holott az ő férje őtet
ugy órizi, oltalmazza, mint az őnnön testét,
tisztí

tisztí hozzá, az Istennek rendelése szerint, hogy ő is az ő Urának szájátul függön, őtet bősüllye, féllye, ő neki engedelmes legyen minden Isten szerint való jó dolgokban. Mert gonoszban nem tartozik engedni. Így tanítja őket szent Péter első levelének harmadik részében: *Az asz szonyi-állatok az ő férjeknek engedelmesek legyenek.* Mellyre ugyan példajul hozzá elő a' szent asz szonyi-állatokat, nevezet szerint pedig Sárát, hogy igen engedelmesek voltanak az ő férjeknek. Mert a' férfinak kezében adta az Ur Isten az asz szonyi-állatnak úfőket, hatalma vagyon rajta, hogy az engedetlenségért meg-büntethesse. Tartozik azért engedelemmel, félelemmel, bősülettal, de csak jó és Istenes dolgokban, azon kívül nem tartozik.

[Verkeznek ez ellen amaz engedetlen *Ez-is* szó fogadatlan asz szonyi-állatok, kik Simon *el hagy hatod.* bírókká akarnak lenni, hogy ők hajtsák elő a' lovat, sőt gyakorta a' kuczikból a' hamu székéről akarnak regulát szabni az ő férjeknek az asz tal főre. De büntetésre méltók az illyetének. Ez-is nem kitsiny erköztelenleg némellyekben, hogy az ő férjekben belzédkekkel, mordságokkal, s' nem tudom mi soda szokott rofz mesterféggei sok emberek jelen létekben téfznek bősülettal. Oldal terem mit zörgesz?]

Második tisztek az aszszonyi-állatoknak ez, hogy holott az ő férjek őket olyan nagy verételes munkájok után tartják, tisztek hozzá az Istennek rendelése szerint, hogy ők is az ő férjeknek marhájoknak takargatói és szaporítóij legyenek: házokra, házakban való tseledgyekre szorgalmatos gondot viseljenek. Egy szó: A' jó gazda aszszony, a' ki a' gazda-aszszonyságnak tisztinek igazán meg akar felelni, mindenkor talál dolgot az ő házánál.

*Ez is
el-hagy-
bott.*

[Metszenek a' gond-viseletlen, dologtalan, vesztetg heverő tékozló aszszony népek, kiknek harmad negyed házig a' buza és a' liszt tsorgás után el-mehetnek, mint ama verebek, a' rakás buza köziben akadván, meg nem ehetik tsak ki-főródik. Azt mondják a' Magyarok: Két kéz egymást mossa. Ha azért a' gazda-is kívül az ő dolgában el-jár, a' háznál a' gazda-aszszony jó gond-viseelő, ott a' kitsiny jóság szaporodva léfzen. Nem szégyen ám az aszszonynak a' rokkát kezében venni s' fondogálni, és a' gyenge a' jakával a' szősz nyálazdogálni.]

Valami által azért az emberek ilyen tisztelges életnek rendiben tartatnak, áldott, szent, tiszta életnek neme az: Ollyan a' házasság a' mint ertyűk,

Ezek azért a' ti tiszteitek-is, a' mellyekben ha iga-

ha igazán, hiven, és Isten szerint el-igyekeztek járni, az Istentől áldást vészték, az emberek között pedig tisztelségetek lesznek, a' mellyekre, hogy az Ur Isten szent Fiáért ti néktek-is erőt segítséget nyújtson, a' szeretetben meg-tartsón, magzatitoknak fel-nevelésében igazgasson, és ez életnek súlyos gondgyaiban segítsen, annak meg-nyeréséért mondgyuk. Mi Atyánk ki vagy a' menyékben, &c.

Ezek végben menvén fogják egymás kezét, és ezt kérdgyed: Ugy vagyon hogy én a' ti szabadságtokban és egymáshoz való szeretetekben semmit nem kételkedő, de mindazonáltal, hogy a' jelen való gyülekezet előtt nyilván legyen szabadságtok. 111.

Elsőben te tőled férfi azt kérdem, a' te igaz hitedre, mellyel elsőben az élő Istennek, az után e' kezeden lévő személynek tartozol, ha e' kezeden lévő személyen kívül másnak házasságnak okáért adtadé kezedet, hitedet avagy nem? Másodszor azon te hitedre kédelek ha szeretted?

Tégedet-is leányzó azon te igaz hitedre, mellyel elsőben az élő Istennek, az után a' kezeden lévő személynek tartozol kédelek, ha e' kezeden lévő személyen kívül másnak házasságnak okáért adtadé kezedet, hitedet, avagy nem? Másodszor azon te hitedre kédelek, ha szeretted avagy nem? N. 3 V. L.

IV.

IV. Ez-is végben menvén így szólly: Mondgyad ferfi; Az igaz Isten, ki az Atya, a' Fiu, a' Szent Lélek, tellyes szent Háromság egy bizony örök Isten tégedet úgy segéllyen, a' te igaz hitedben, hogy a' kezeden levő személyt szereted, szeretettedben hozzá veszed örök feleségül, és hogy azt holtodiglan, holtáiglan, sem egélségében, sem beregységében, sem semminémű nyavalyájában hitetlenül el nem hagyod, vele meg-elegszel, túrsz, szenvetisz: Isten téged úgy segéllyen.

Mondgyad te-is leányzó: Az igaz Isten, ki az Atya, a' Fiu, a' Szent Lélek, tellyes Sz. Háromság, egy bizony örök Isten, tégedet úgy segéllyen, a' te igaz hitedben, hogy a' kezeden levő személyt szereted, szeretettedben hozzá még örök feleségül, és hogy őtet holtodiglan holtáiglan, sem egélségében, sem beregységében, sem semminémű nyavalyájában hitetlenül el nem hagyod, ő vele meg-elegszel, túrsz, szenvetisz: Isten tégedet úgy segéllyen:

V.

V. Ezeknek utánna áld-meg ilyen módon: Az Ábrahámnak, Isáknak, Jacobnak Ura Istene, áldgyon-meg titeket a' ti házasságtokban az igaz tökéletes szeretettel, fiakkal, leányokkal, hoszszu élettel, látható k fiaitoknak fiait, és minden lelki testi áldásit szállítsa ti reátok, és a' ti maradékitokra ti utánnatok, AMEN.

AZ

AZ HAZASSAGHOZ

illendő rövid tanuság.

- I. AZ Házasság olyan Sacramentumé, mint a' Kereszttség és az Vég Vatsora?
- II. Régenten a' házasulandók tsak meg-hiszik vala egy-mást, mi az oka hogy mostan ilyen erős hittel köteleztetnek egyben.
- III. Miért nem szabad az igaz vallásu Kereszttyén embernek Pogány avagy egyéb idegen vallason lévőket feleségül magának venni?
- IV. Miért nem szabad egynél több feleséget venni, lám az O Testamentumban ugyan nyájjal volt feleségek némellyeknek?

A Z E L S Ő R Ő L

A' Házasság olyan Sacramentumé, mint a' Kereszttség és a' Vég Vatsora?

A' Papázoknak izintén hét Sacramentumok vagyon, mellyeket ime versnek az első betűiben jelentettnek:

Barba Carens Pilis, Est Omni Tempore Vilis:
 Azaz: Baptismus, Kereszttség; Confirmatio, Meg-erősítés; Penitentia, Meg-bánás; Eucharistia, Vég Vatsora; Ordo Rend; Thorus, Házasság; Unctio, Fel-kenés.

De ennek az öte nem igaz Sacramentum,

Calv. l. melyekről olvadj-meg Calvinus János irá-
 4. Inst. lát. Mostan, hogy a' Házasságot hamissan-
 cap. 19. számlállyák az Uj Testamentumnak két Sa-
 8. 1. 2. cramentumihoz rövideden lassuk.

I.

Először: Mert az őnnön felekezetek köz-
 zül-is a' tudosbja tagadgya Sacramentumnak
 lenni, mint lásd-meg Cajetanust in opusculo
 Perkins. quodam de Matrimonio. Q. 1. Canust in Rele-
 Pseudo- ctione de pœnitentia par. 5. bővebben locor: Theol.
 cathol. lib. 8. cap. 5. A' holott sok bizonylágokat
 f. 269. hord-elő a' Decretumokból, Conciliumok-
 270. ból, Páterekből, és Scholásticusokból, ki-
 nel többeket ha nem emlitenenk-is elég vol-
 na a' nótelen Papoknak, és az aszizony- em-
 bertelenlegben élő Barátoknak meg hamis-
 fitásokra. Lásd-meg Franciscum à victoria de
 Sacramentis Num. 249. Martinum de Ledesma in
 Tom. 4. distinct. 44. artic. 8. Hogy Sacramen-
 tum legyen, átokkal verék a' Papok nyakába
 a' Tridentumi gyűlésben. Sess. 8. Can. 1.

II.

Másodszor: Mert a' házasságot az eset előtt
 szerzette ő maga az Ur Isten, nem ugy mint
 Sacramentumot, hogy lenne *justitiæ fidei sigil-
 lum*, a' hitnek igazságának jegye, perteri, mint
 az Uj Testamentumbéli két Sacramentumok,
 de hogy lenne az emberi nemzetnek szapo-
 rodására, mint Isten mondgya Moyse által.

Rom. 4.

11.

Gen. 1.

22.

III.

Harmadizor: Mert mind az O' mind az
 Uj Testamentumbéli hivekkel és hypocriták-
 kal.

kal, keresztyénekkal és pogányokkal köz és egyenlő életnek rendi a' házasság. Ki mondana pedig, hogy a' pogányoknak Uj Testamentumbeli Christus Jéstól szereztetett Sacramentumok volna?

Negyedszer: Mert sem a' Christus, sem az Apostolok, sem a' Páterek nem szerették, s' nem is számlálták a' házasságot az Uj Testamentumnak két Sacramentumi közi-
ben. Mert Christus Urunk csak ketőt szerzett: ő kívülötre pedig semmi embernek Sacramentumot nem szabad szerzeni.

Ötödször: Mert nintsen a' házasságban látható jegy, avagy éltető állat, mint a' Kereszttségben a' víz: a' Vég Vatsorában a' kenyér és bor. A' házasságban semmi efféle nintsen. Agoston Doctor pedig azt mond-
gya; *Accedat verbum ad elementum & fiet Sacramentum*; Járullyon az ige az éltető állathoz és Sacramentum lesz.

Hatodszor: Mert az Ur Jéhus a' házasságot el-távoztatta, holott élt a' Vég Vatsorával, és a' Keresztféger-is fel-vőtte: Ha azért Sacramentum volna a' házasság általán veggel élt volna azzal-is.

Hetedszer: Mert a' Sacramentummal, mellyet Idvezitőnk szerzett, minden renden lévő embereknek kell élniek lelkek idvességnek kötelelsége alatt. De a' szerzeres

Papok, Baratok &c. nem élnek a' házafü-
gal, mellyről tekintétek-meg Calvinust a'
meg-jegyzett helyen, *sect. 36.*

NB. Hogy azért a' Pápa Sacramentumnak
mondá a' házafügot, azzal kuporitá magá-
nak a' házafügan valo fáfárságot, & *causae*
marrimoniales, holott azok külső-fzeket il-
letnenek.

Calv. 1.
4. nst.
6. 10.
8. 37.

Hogy pedig szent Pál Apostol mondása-
bol akarjak bizonyítani a' házafügot Sacra-
mentumnak lenni, igen illetlen, mellyet ő
magok-is szégyenlenek. Mert ott tükör-
mond az Apostol, Christus és az Anyaszent-
egyház között, nem pedig valami éitető ál-
latokból álló Sacramentumot, minémű a'
Vég Vátsora.

A' M A S O D I K R O L.

*Mi annak az oka, hogy mostan a' házafok egy-
ben esküsznek?*

Mivel hogy az ördög mindeneknek előtte,
felette igen bányá az Isten őrszágának sza-
porodását, és az ő országának kiűbbülését:
az Isten országa pedig az igaz Isten Istenfélő
jambor házafoknak tisztá agyokból száрма-
zott fiakból, és leányokból szaporodik; ez-
okáért semminémű rendelelet az Istennek
ollyan dühöséggel nem igyekezte meg-há-
borítani, mint a' házafügot. Ebben pedig
az em-

az embereknek vértékért az Istennek engedelmeből annyira elő-ment a' Sátán, hogy semmi rend között több viszálykodást, nagyobb egyenetlenséget, meg engesztelhetetlen gyűlölséget, végetlen perlekedést nem láthatsz, mint a' házafok között. Ha ki ezt nem hinné tekintse-meg a' Szent Széken folyó pereket, el-hiszi, hogy igen megvesztegette az Őrdóg az Istennek szent szerzeset a' házafoknak életekben.

A' mi idvezült boldog emlékezetű eleink vótték ezt eszekben, és ugyan meg-tapasztalták, hogy ha a' házafságra menendő két személyek csak meg-hinnék egymást, és kezeseket állarnának-elő, az ő házafságokban való holtig meg-maradásoknak bizonyosságára, tehát akarmi kitsiny boszszuságból-is, avagy egyéb emberi indulatból származott vakmerőségből gyorsan butsut adna egygyik a' másiknak, és oláh modon rokkáját hamar ki-tenné, melly miatt az Istennek szent szerzése meg-háboríttatnék, sok fertelmes életűekkel az emberi társaság meg-rakodnék, holott mind a' férfi egyyet el-űzne, mást venne, feleséget feleségre: az aszfzonyi-állat egyyet meg-unna s' máshoz menne, férfiat férfira hordana; mellyből minémű nagy egyeledés, éktelenség, zurzavar támadna, akár ki-is meg-gondolhattya.

Annak-

Ezt oka
az há-
zasok-
nak egy-
ben es-
kűvésék-
nek.

Kalauz
f. 460.

Irtovány
f. 50.

Annakokáért, hogy effele éktelenségeknek eleit vehetnek, az ördögnek intselkedését is a' házafok környűl meg-gátolhatnák, a' házafokat a' szent házasságnak igájában inkább meg-tarthatnák, az Istennek szent szerzésének méltóságát folyásában meg-oltalmazhatnák, és a' külö szegre vono házasságtörőket is keményben meg-büntethetnek, hozák-bé az Ecclesiában, hogy a' házafok öszve-esküdgyenek. De nem emberi találmányból tsak, mint egy néminémű aszszony embertelenségben élő Jesuita hazudgya, hanem a' szent Irásban vetvén ennek fundamentomot, mellyről olvasd-meg a' Melotai Irtoványában a' negyedik ellenvetésre valo feleletet a' Traditiokban.

Oka tehát a' miért a' házafoknak egybe kellesek eskűnniek az eleb meg-mondott okokon kívül a' szent Irás szerint ez, hogy az Ur Christus vőlegénynek az Anyaszentegyházzal valo fel-bomolhatatlan lelki házasságának, melly erős hittel vagyon, Of. 2. 29. Eph. 5. 22. meg-felellyen a' házafoknak egyben kelesek, és együtt valo tiszta életek.

Az Ur Isten Malachias Propheta könyvének második részében hitetlenségnek vétkével vádollya a' Sidokat, hogy egy feleséggel meg nem elégedvén, az Isten törvénye ellen többet vennének, és azt mondgya okának:

Mere

Mett mikor a' Sido férfi egyben adattataott a' *Malat.*
 Sido a' szönyal a' házasságra, akkoron tört *2. 14.*
 az Ur Isten tanubizonyoságot te közötte (Si- *15.*
 do férfi) és a' te ifjúsgodnak felesége között;
 melly Istennek tanubizonyoság tétele hit gya-
 nánt volt a' Házafoknak, kik az Istent hittak
 tanubizonyoságul az ó házasságokban valo
 első egyben kelesékkor, mint szintén mi az
 esküvésben. Hogy azért ezt meg-rontották
 az egy mellé több feleséget vévén, *perfidè ege-*
runt, hitetlenül tselekedtenek. Meg-kell te- *ibid. 11.*
 hat most-is eskütni a' házafulandokat, hogy a'
 Szent Háromság egy Isten tanuságul hiva-
 sek egyben kelesékkor, és hogy hitelenség-
 ben ne éljenek, az egy feleségre többet hoz-
 ván, mint az Izraeliták. Így tekents-meg
 Ezechiél Profeta könyvének-is tizenhatodik
 részét ezen dologrol.

A' mi Magyarink Confessioja ezt a' kér- *Confes.*
 dést igen nyilván tanítja, és azt mondja, *Catholi-*
 hogy az utolsó időnek szűksége kételeníti ar- *ca.*
 ra az Egyházi szolgákat, hogy a' Házafokat
 hittal köfsekegyben, hogy az egygyelűség e-
 rősebb legyen.

A' HARMADIKROL.

Az igaz vallásu Keresztjén embernek miért
 nem illik Poganyt avagy balványozo ide-
 gen hiten levő személyt feleségül venni?
 Ha

Theod.

l. 4. c.

11. Eccl.

Hist.

Ha soha többet erről nem szólnánk-is a Salamon Király példájának elő-hozásánál, minden keresztyén embernek elégedendő értelmet adhatna. Mert Salamon királyt az idegen valláson levő feleségek vivéek az idegen Isten imádására. 1. Reg. 11. 1. Achábot-is az ő istentelen felesége Jezabel hajtotta vala a' bálványozásra. 1. Reg. 21. 25. Valens Romai Tsáizárt az ő felesége hajtá az eretnek vallásra, a' mint Theodoretus írja.

Nem szabad azért keresztyén embernek idegen valláson levő feleséget venni magának.

1.

Exod.

34. 26.

Deut. 7.

3.

Mert

minden

bálványozó

lelki pa-

rázna.

11.

Gen. 6.

12.

111.

Először: Mert az Ur Isten meg-tiltotta Moyses második könyvének harmincz negyedik részében: Ne végy az ő leányok közül feleséget a' te fiadnak, hogy mikor paráználkodnak az ő leányok az ő isteneket követvén, a' te fiad-is ne paráználkodgyanak azoknak isteneket követvén.

Másodszor: Mert a' hitetlennel való házaskodást az Ur Isten gyűlöli, mint meg-tet-szik Moyses első könyvének hatodik részéből.

Harmadszor: hogy afféle más vallásu emberek miatt az Isteni tisztelet meg ne bántassék a' házasságban, és hogy egyenetlen vallás miatt való elz-veizes, haborgás el-távoztatódgyek.

Ne-

Negyedszer; hogy a' magzatok és a' maradékok az igaz Istentől el ne vonattassanak. Nem jól tselekedett Josaphát, hogy az ő fiának Jorámnak adta az Acháb leányát feleségül, Mert Joramot el-voná az igaz Isteni tisztelettől. 2.Reg. 8. 28. Így Acházia 2.Reg. 8. 27. Kell azért keresztyeni igaz vallásut vinni feleségül,

I. Hogy egy szível lélekkel az Istennek szolgálhassanak, úgy hogy a' feleség legyen a' könyörgésben, és minden Isteni szolgálásban társa az ő férjének, ne vonnyanak külön szegre az imárkozásban.

II. Hogy nagy szép bekecségekben, tündéségekben és szeretetben lakhassanak, melly soha külömben nem lehet, hanem ha az egy vallás által eggyesek az egy Istenben.

III. Hogy az ő magzattyokat nevelhessek a' mennyei tudományban, és az Urnak fen yitékében, azon egyenlő igaz vallásban. Ha felemás vallásuak a' hazaságban élők, egygyik-is az ő vallására másik-is a' magájera kényszeríti: melly miatt a' nagy kótdés, viszálykodás, átkozódás, lelki fájdalom tsak.

De a' mi Magyarink, tilztetés, bersúlet, a' ki nem olyan, talám ha a' pokolbéli Plutonak leánya lehetne-is, tsak volna szép természetű, és nagy kintsű, el-vennék. Meg nem mondhatod, mint meg-egyeledett e miatt az emberi

A' házafulandóknak egybe-
emberi társaság. De iffiu Uram hamar az asz-
szonka kedveért az igaz vallást farban ruija,
bálványozó hitre áll, tsak tölthesse buja ki-
vánságát. Nem áldgya-meg Isten házasság-
tokat a' meg-mondott okokért.

A' NEGYEDIK RŐL.

*Miért nem szabad egy feleségnél többet ven-
ni?*

Találkoztanak az emberek közzül ollyak
elcitol fogván, kik mintha tisztán tsak a' nagy
végetlen ágyaskodásra születtenek s' ter-
mettenek volna, semminémű bujaságoknak
vizével bé nem győztenek telni. Effelek i-
gen forgattják a' régi Atyáknak és a' szent
Királyoknak példajokat, s' a' többi között
a' Salamon. Király tselekedetét, kinek
tsak fő aszszony feleségei hét százán valának
szám szerint: ágyasi pediglen három százán,
mint az első Királyi könyvnek tizenegye-
dik részében irvan vagyon.

De köz beszéd a' Magyaroknál ezek el-
len; Vétkes példáról nem jó himet vetni. A'
Salamon tselekedeti igen vétkes, Isten ellen
valo, mint a' ki-menetele meg-mutatta. Mert
addig ágyaskodék eggyikkel-is másikkal-is
végetlenképpen, addig üzé buborekolva az
ő testének gonosz fajtalan kívánságát, hogy
ollyan bősé Király bálványozová lön, asz-
szon-

szonyomék kedvéért, melyet nem csak magában Salamonban, de a' maradékában-is meg-büntete az Ur Isten. Mert a' Sida nemzet két felé szakada, melly szakadásból minémű iszonyu vér-ontás lón azon egy nemzetben, végre pedig szörnyű romlás és pusztulás következék, ám ugyan világ tsudájára írja-meg Josephus Historicus *de bello judaico*. Mert azatyaknak vétkeket harmad és negyed Enoch. 20. 5. iziglen a' fiakban-is meg-bünteti az Ur Isten.

Cain Abelt meg-ólé, és az ő gyilkosságaért az Isten háza-népe közzül ki-szakada, 19. ki mikor az ő feleséget meg-ismerte volna, szüle fiaikat leányokat, a' többi között pedig Lamech nevű embert, ki magának két feleséget vón, Adát és Sellát. Ez gyilkos Cainnak meg-veszett magva Lamech rontá-meg leg elsőben az Istennek szent szerzesét, kinek rosz példáját követvén annak utánna egyebek-is, úgy kezdenek több feleségeket egynél magoknak venni.

De nezzétek az Istennek rettenetes harag- Gen. 4. já. Hogy az Istennek fiai meg-kezdték 2, volna tekintelni az embereknek leányokat, hogy ékes abrázatuak volnának, és feleséget feleségre kezdték volna magoknak venni, meg haraguvék az Ur Isten, s' azt monda Moyses: Meg-bána az Ur Isten hogy Gen. 6. teremttette az embert, és igen faja a' szive 7,

rajta, és monda az Ur Isten: *El-törölöm az em-
bert kit teremtettem a földnek szinéről.* Miért
Ur Isten? Mert a' te fiad, kik még rész sze-
rini tégedet ismérnek és tisztelnek, az idegen
Cainitáknak leányokat vették magoknak,
feleséget feleségre, és csak a' nagy végetlen
házafulásban s' telhetetlen ágyaskodásban,
foglalatosok, mint Idvezítőnk magyarázza
Matth. 24. j 8. szent Mathe Evangeliomi könyvenek hu-
szon negyedik részében.

Azért az első világot, melly a' fok fertel-
mefségtől ugyan meg-dóglót és bűdösödött
vala, mint valami penészes edény, a' vízzel
veszté-el az Ur Isten, és ugyan meg-öblíté a'
rut fertelmefségtől.

Ísmét nem sokára a' viz-özön után, hogy
az emberek meg-kezdettenek volna szapo-
rodni, és a' nyelveknek változása miatt kü-
lőmb külőmb nemzetsegre szakadozni, bé-
máfsza az előbbi rossz szokás, hogy egy fele-
ségnél többet vegyenek az emberek magok-
nak, annyira hogy még a' szentek-is az ő
kezeket arra veték, mint a' Jacob Pátriarcha
példája meg-murattya, ki Lábánnak két
leányát vevé el, Leát és Rachelt, kiktől a' tíz
nemzetsegek származának. Két feleségű
Jacob mint a' gyilkos Cain fia Lamech.

Aug. de
bono

Agoston Doctor menti a' szent Aryákat
ezért, és azt mondgya, hogy kell azt tulap-
doni

donítani avagy az Istennek kiváltsággal, *Conjug. privile-*
 való rendelésének az áldott magért, kinek ab- *gialiter*
 bol a' nemzetből kell vala születetni: avagy *ex qua-*
 a' Sidoknak a' Pogányokkal való jóvendő *dam in-*
 egyben szerkeztetéseknek meg-mutatásáért, *dulgera-*
 hogy azon egy Abrahámnak lelki fiai lenné- *tin*
 nek, és telepednünk-le az Anyaszentegy- *Dei us-*
 házban: avagy tulajdonítások az Isten nagy *sunt Po-*
 tőrésének: Mert a' régi szent Atyák sem *lygamia*
 voltak fogyatkozás-nélkül, és sok esete- *sancti,*
 ket el-szenved az ő szentiben az Ur Isten. *etc.*
 Tedd utánna: avagy az Isten népének szapo- *Confess.*
 rodásáért, hogy mint az égnek tsillagi, és a' *Hum. de*
 tengernek fővenyi meg-számlálhatatlanság- *Polyg.*
 ra szaporodgyanak.

De mind ezek tsak emberi elmének talál-
 mányi; Annak-okáért az Istennek ítéletire
 kell minékünk néznünk, mellyből egy ál-
 tallyában el-igazittatunk, hogy nem szabad
 egynél több feleséget venni, és meddig az él,
 azzal kell tűnni, holta után pedig szabad más
 feleséget venni.

Meg-mutattya ennek igazságát az Isten- *I.*
 nek szent szerzése: mellyben mind az Isten- *Né szan-*
 nek s' mind a' természetnek törvénye szerint *bad egy*
 tsak egy feleség adatik egy egy férfi mellé, és *feleség-*
 egy alszonyi-állat mellé egy férfi, azért *nél töb-*
 hogy tsak ketten legyenek egy testé. Így ta- *bet ven-*
 nit Moyses a' teremtetéről írott könyvének *ni.*
 O 2 *Gen. 24*
 első *274*

- Gen. 2. első részében. Teremté az Isten az embert az
 24. ő képére: Férfiat és aszszonyi-állatot teremté Ili-
 met második részében: Ezért a' férfi atyát
 anyját el-hadgya és ragaszkodik az ő feleségéhez,
 és lesznek egy testé: Nem mondgya: Ragaszkodik
 feleségeihez, úgy mint sokakhoz, de fele-
 séghez, úgy mint egyhez: Nem mondgya,
 hogy a' férfi sok feleségeivel leszzen egy
 testé, de ketten csak, a' miképpen Ildvezitőnk
 Matth. az Új Testamentumban szent Mathé Evan-
 29. 5. geliumi könyvének tizenkilencedik részé-
 ben magyarázza: *qui duo fuerant erunt una
 caro.* A' kik ketten valának (nem hárman
 négyen) egy testé lesznek. Szent Pál-is ezent
 1. Cor. állattya először Corinthusban írott levelének
 7. 2. hetedik részében: Minden férjfinak tulajdon
 felesége legyen, nem feleségei, úgy-mint so-
 kak, de felesége: és minden aszszonyi állatnak
 tulajdon férje legyen *aparaznaságnak el-távoztá-
 sáért.*

A' természetnek törvénye-is ezent mutat-
 tya, hogy csak egy bokor ember, férjfi és asz-
 szonyi állat társalkodgyék össze, miképpen
 a' madaraknak felek vagyon, és ók a' termé-
 szetnek folyása szerint azokkal való társasá-
 gokat igen meg-tarttyák.

Valaki ez okáért egy feleségnél avagy
 többre vágyodik, avagy az egygyel meg nem
 elégedvén többeket ilmér feleségén kívül, az
 mind az

mind az Istennek szent szerzésének, mind a' természetnek törvényének rontoja, a' minéművekről mondgyák a' Magyarok: A' ki nek egy feleség nem elég, száz sem elég annak.

Másodszor: Az Istennek nyilván valo pa- ^{11.}
rantsolattya tiltya, hogy senkinek egy fele- ^{Levit.}
ségél nem szabad többet venni, élő felesé- ^{18. 18.}
get, Moyses harmadik könyvének tizen-
nyolczadik részében. Egy feleséget, úgy-
mond, másra ne végy, hogy a' másikat keferű-
séggel ne illessed, fel-fedezvén ennek sze-
mérmetességét annak életében. Ez az oka,
hogy Malachias Proféta által az Ur Isten ^{Malach.}
olyan igen kárhoztattya a' Sidokat, hogy ^{2. 11.}
iffiuságoknak feleségére más feleséget vör-
tenek, azt mondgya könyvének második ré-
szében, hogy ezért a' Juda hitetlenül tsele-
kedett Izraelben, és utálatosságot. Elég
tehát az Istennek parantsolattya szerint egy
jámbornak egy jámbor feleség: a' végetlen
ágyaskodónak pedig ezer sem elég, kit mint
hitelent, paráznát, Isten szent szerzésének
rontóját, parantsolattyanak által-hágoját,
mind maga ágyának, s' mind másénak árulo-
ját, s' meg-ferteztetőjét, az Ur Isten meg-íteli,
és el-kárhoztattya, azt mondgya szent Pál ^{Hebr.}
Sidokhoz irott levelének tizenharmadik ré- ^{13. 4.}
szében.

III.

Levit.

18. 18.

Malach.

Gen 4.

23. 24.

IV.

Eph. 4.

32.

Harmadszor: Mert ha két három feleséget venne, boshízsúsággal illetné a' törvény ízerint való jámbor feleségét, azt mondgya az Ur Isten Moyses harmadik könyvének tizenhatszadik részében, mint ama' gyilkos Cain fiának Lamechnek két feleséginek példajok meg-mutattya, kiknek egymás között való kötődések, minéműbút boshízsúságot hozott Lamechre, olvasátok-meg a' Moyses első könyvének negyedik részét. Így Lea és Rachel kötődnek, Gen. 30. Elkana, 1. Sam. 1. 6.

Negyedszer: Mert soha a' Völegény Christus Jesus, és az ő jegyese az Anyaszentegyház között való lelki házasság, avagy márkaság a' házafülandok házasságokkal meg nem példázthatatnék, melly egyenesen a' szent Pál tanítása ellen vagy on, Ephesumban írott levelének negyedik részében: Egy a' Christus Völegény; egy az Anyaszentegyház Menyasszony, egy ezek között való lelki házasság. Tehát egynek kell lenni a' férfinak, egynek az ő feleségének, és egynek e' kettő között való házasságnak, hogy meg-ábrázoltassék ez alatt ama' lelki egygyeség. Ha azért több egynél a' feleség, nem igaz házasság, merő fertelmelkedés. Mert a' Christusnak nintsen több jegyese egynél: *Mysterium hoc magnum est, loquor autem de Christo & Ecclesia*: Nagy titok ez,

ez, szollok pedig a' Christusról és az Anya-
szentegyházról, azt mondgya szent Pál a'
meg-jegyzett helyen. Azért nem szabad több
feleséget egynél venni. Mert titok bonto, s'
nem erőssítő a' sok feleségű ember.

Végezetre: Ha ki az Új Testamentumban v.
keresztýén lévén több feleséget kíván, egye-
beknek vétkes példájokra kepest, térjen Si-
do hitre, és a' sok feleséggel egygyűt metel-
kedgyék környűl, tegyen áldozatot s' a' több-
bi: avagy légyen Törökké. Mert efféle ha-
mis hit hordozza vele a' sok feleségű diszte-
lenséget. Mert az Ur Christus az Új Testa-
mentomban a' Paraditsomi állapotot állatá
helyre, hogy egy férfinak egy felesége lenne,
ezzel az ő mondásával: *Ab initio non fuit sic.*
Eleitől fogván nem volt így, hát hogy hogy?
Férfiat és asziszonyi-állatot teremtett Isten,
azokat adta egyben, hogy ketten lennének
egy testé vérré, a' mint oda fellyeb meg-mő-
dám. Ezt állatta helyre az Ur Christus szent
Mathé Evangeliomi könyvének tizenkilen-
czedik részében.

De ha több ennél nem volna-is, elég lenne
ez. Mert meg-esküttel az egy feleségeddel.
Azért ha avagy többet vennél, avagy többet
ísmérnél az eggyen kívül: hitetlen vagy, ágy
törő vagy, Isten parantsolatýának, és a'
természet törvényének rontoja vagy, paráz-

na, fertelmes vagy, Isten országát nem láthatod soha bizony, szent Pál mondgya először Corinthusban írott levelének hatodik részében. Mi elégedgyünk meg az egygyel, azzal éllünk tisztességben, meg-áld az Isten.

T O L D A L E K.

A' H A Z A S O K N A K

egymástól való el-válásoknak
okairol.

Minémü okok szakasztyák-el a házasságban élő embereket egymástól?

Közönséges szó: De csak tehesz két, vagy három forintnak szerit, s' meny a' Papok eleiben, könnyen el-választnak feleségedtől. Azonban pedig nem gondolják-meg, hogy senkit az Ecclesia el nem választ. Mert az el-válásra való ok, nem az Ecclesiában vagyon, hanem az el-váló személyekben: Az Ecclesia pedig csak ítéletet tészzen arról, ha elégedendő oké az el-válásra, mellyet az egyenetlen házások forgatnak, és mellyel el-akarnak egymás mellől menni. A' paráznasággal rongya-meg ki-ki a' házasságot, mert azzal szakasztya-el magát az ártatlá feltől.

félkül, még-is a' Papokra kenik, hogy ők vá-
laszttyák-el. Ha a' te perednek igazgátására
törvény tévőket gyűjtesz-bé, tartozol nekik
gazdálkodással: Mert te éretted fáradoznak.
Igy az Ecclesia te dolgotat igazgattyá. Tar-
tozol tehát avagy gazdálkodással, avagy a'
gazdálkodást pénzen meg-kell váltanod: s'
az a' való pénz. Mert te éretted fáradoznak,
s' a' te dolgotat igazgattyák. Nem az el-vá-
lást fizetsz tehát, hanem a' te éretted való
fáradozásért. Mert ha pénzért valakit el-vá-
laszthatnának, ki-maradna-meg a' viszfásfok
közül a' házasságban? Hogy azért minde-
neknél nyilván valok legyenek a' válásnak o-
kai, im rendel elő-számlalom a' Bóltseknek
ítéletekből. *Vide Confess. Hungaricam pag. 5.
de causis Divortii. Nicolaum Heming. de Divor-
tio pag. 175. Calvin. lib. 4. cap. 19. sect. 37. &c.*

Első oka az el-válásnak a' paráznaság, mi-
kor a' házasságban élő férfi avagy asszonyi-
állat másal paráználkodik: Ha az ártatlan
nemakara' paráznával egygyüt lakni, és nem
akarja mellé venni, méltán az Ecclesia híré-
vel el-szakadhat tőle mint hitetlentül, szent
Házasságnak rontójátul, ágyának tisztasá-
gának árulojátul, és meg-fergettetőjétől.
Matth. 5. 32. & 19. 9. Prov. 18. 22. Artic. Eccles. 24.

Ha meg nem öletik a' parázna, s' azon vá-
rosban, faluban lakik, melyben az ártatlan

fel, tehát kényszerítessenek a' tisztek, hogy meg-büntessék: Ha bujdosik, üldözzek. Ha büntetetlen szenvedik és nem üldözik, vettessék a' város, falu tilalomban, hogy az Isten törvénye ellen a' paráznát büntetetlen el-szenvedik. A' parázna-is átkoztassék-ki az Ecclesiából, és adatassék a' Sátánnak, mint a' Corinthusban levő parázna. 1. Cor. 5.

Artic.
24.

Ha pedig a' Tisztek meg-ölnék, de avagy a' ferje nem áll parázna feleségére, avagy az asz(zony parázna férjére, magának elevenítette-meg, és ezzel mind paráznaságában, mint Dávid mondgya, mind büntetésében részt vött, és egyenlő veszfűzőzének büntetése alatt vadnak, és a' poenitentia tartás után egygyütt lakhatnak.

Psal.
10. 10.

Ha semmiképpen nem öletik-meg, de gratiát nyer magának; Nem Istentől nyerte a' gratiát, sem az Ecclesiától. Azért az ártatlan fel hadgyon békét személyének, hanem tanultasson a' szék színeén reá, sententiáztat-sa-meg, mint paráznát, az az; ölyve-meg *civiliter*, a' Polgári szék színeén; a' sententiát vegye-ki és vigye az Ecclesia eleiben, s' kérjen magának szabadságór második házasságra. Az Ecclesia pedig a' gratias paráznát vessé korporójáig való kótelben, és ha lehet adgya a' Sátánnak- testének veszedelmére, hogy lelke meg tartassék, 1. Cor. 5.

Ha a'

Ha a' *gratias* parázna bűnet meg-isméri, az Ecclesiához folyamodik igaz pœnitentiával, melyről nyilván való bizonytságot tótt egyebek előtt, talál az Ecclesia modot a' befogadásban, erős pœnitentia tartás által, a' bűnnek tselkedetinek rendi szerint. Mert ha nem szokásos s' nem gyanos volt, de egyszer véletlenül esett-el, könnyebben vagyon dolga, de ha szokásos, gyanos volt annak-előtte is nehezebben vagyon dolga, és a' kemény görtshöz kemény pöröly kívántatik.

Ha tudója egyik a' másik paráznaságának, s' el-szenvedik, avagy mind kettő parázna, tehát egygyütt meg-hallyanak, ha meg nem öletnek, ki-átkoztassanak. Mert *facientes & consentientes pari pœna puniuntur*: a' nyuzó és a' lab tartó egyenlő büntetés alatt vadnak, mint a' *Decretum* tartya.

Ha büntetetlen paráznát talált valaki el-venni, s' a' házasság után tudodik-ki, de az ártatlan el-szenvedik, ne bontassék-meg a' házasság, hanem a' vétkes fel tartson pœnitentiát, s' kövessen Ecclesiát, és mennyen vízfűz.

Ha terhest talál el-venni, s' nem akar véle lakni, öltsék-meg, mint paráznát, ha pedig a' szent házasság előtt ferkeztének volt egyben, és az ő paráznaságokat a' szent házassággal akarták el-fedezni, s' házasságok után tudodik-ki, mind ketten tartssanak erős pœ-

pœnitentiát, és Ecclesiát követvén éllyenek egygyütt: Ha házasságok előtt tudódik-ki, az ország Articulusa szerint veszfzöztesse meg mind ketten, tartsanak pœnitentiát, és ugy adattassanak egybe.

Ha tudva paráznát vött, ide valo modon, magának jámboritotta-meg, de azért tellyes élete mind addig tudva valo paráznaság, meddig dolgát avagy a' külső szék színén, avagy az Ecclesia előtt el nem igazította. Ha egymást meg-unná, és nem akarnának egygyütt lakni, a' büntetés után az Ecclesiától vettessenek kötélben. Mert paráználtkottanak a' házasságnak színe alatt. A' házasság pedig nem paráznaság, de Istennek olly szentséges szerzése, mellyben két szabados személyeknek egyben adattatások az igaz hitnek és szeretetnek általa, hogy egymálnak segitseggel legyenek, magzatokat szüllyenek, és a' paráznaságot el-távoztathassák: hogy hogy távoztathattyák-el pedig ha tudva kelnek egyben?

27.

Második oka az el-válásnak, a' törvénytelen egyben kelés, mikor avagy a' természetnek, avagy az Isten törvényének avagy a' közönseges tisztességnek ellene érkeznek egyben a' házások, ugy-mint a' vér szerint valo Aty fiségnak és fogorságnak ize avagy gradusa ellen, tudni-illik második és harmadik izben. Oka: Mert
vert

Vért illetett, azért tellyes életében való egyesülés a' szent házasságnak rendi szerint, azon mérő vér illetés, Isten ellen való fertelmeskedes. Nem szabad vala Herodesnek az ő ángyát el-venni, mint Keresztelő János feddi vala érette. Mert valamenyi izig nem szabad atyádfiad el-venned, annyiban nem szabad fogorodaszfzonyt-is, és vílzont.

Ha tudatlanul mentenek pedig egyben, s' házasságok után tudódot-ki, avagy az atyafiságok, avagy fogorságok, ugyan el-válaszsa az Ecclesiá, avagy akarják azok avagy nem; *Talis enim coitus incestus est*: az olyan egyesülés fertelmeskedes, azt mondgya Isten Moyses által. Mert a' vérnek betsületes *Levit. 18. 17.* szemérmertelisége nem engedi, hogy senki harmadik, és negyedik izig, mint a' Magyar országi Articulus tartya, és ötödikig, mint az Erdélyi, az atyafiakok, és a' fogorságosok közzül egyben házafodgyanak.

Harmadik oka az el-válásnak, az erőtelenség, házasságra való illetlenség, és elégtelenség valamellyik félben, mikor avag a' férfiban, avagy az aszfzonyi-állatban valami olly nagy erőtelenség vagyon, melly miatt a' házasságban lévő egygyűléség egymással nem lehet, minéműia' kinek férhusága nintsen, a' franczu, a' fajra járo belpoklofság és kór-fág.

Ha az

Ha az erőtelenség a házasság előtt való valamellyik felben, meg-lehet az el-válás. Mert a házasságnak az a fő vége bomlott meg, melly vagyon a szaporodáiról, de úgy, hogy az erőtelenség a mellyikben vagyon, közelbē vetessék, ne tsallyon meg senkit annak utánna. De az Ecclesia mindeneknek jól végére mennyen; Mert gyakorta tsalárdkodnak az erőtelenségnek színe alatt a kik egymást meg-unták, sőt meg is szerződhetnek egymással.

Ha pedig a házasságban esett az erőtelenség, egygyütt izenvedgyek: Mert azon elkütnenek egyben, hogy semminémű nyavalyákban egymást el nem hadgyák, nyavalya pedig az erőtelenség.

Ha tudva kelnek ószve, és annak-utánna el-akarnának egymástól szakadni, ne engedgye az Ecclesia: Mert tudva ment az erőtelenséghez a házasságra illendő: azért tudva egygyütt-islakjanak. Ha semmiképpen nem akarják az egygyütt való lakást, mind a kettőt vessék koporlójokig való közelben minden jóvendő fel-vételnek remensége nélkül.

Ha franczu, tudni való dolog, hogy franczus paráznával való fertelmeskedesből való nyavalya, azért mint parázna büntetessék, ha a házasságban kereste magának. Ha az Házasságnak előtte, s nem tudta az artatlans fel,

fel, hanem az után, az Ecclesia dispensálhat fele, ha gyógyulás felől reménség vagyon, várakozzek, ha nintsen, de nevedekten nevededik, ne kenszeritsck az ártatlant a' vele való lakásra.

Ha fajra járo el-szenvedhetetlen belpoklóság, avagy meg-gyogulhatatlan kország, és mindenik a' házasság előtt való, s' nem tudta az egészséges fel, el-válhatik tőle, hogy fe az egészséges fel, se ágyokból származando magzatok meg ne veszfzenék: ha a' házasság után esett nyavalya, egygyütt ellyenek.

Negyedik oka az el-válásnak a' felemás IV. vallás, mikor az egy házasságban élő két hitetleneknek valamelyike az igaz vallásra tér, a' másik a' hitetlenségben marad, itt arra kell néznünk, a' mit szent Pál mond: Ha vala- 1. Cor. melly atyafinak hitetlen felesége vagyon, 7. 12. melly ő vele egygyütt akar lakni, azt el ne 13. hadgya: és a' melly asziszonyi-állatnak hitetlen férje vagyon, és az vele akar lakni, el ne hadgya az az asziszonyi-állat azt. Ha pedig a' hitetlen el-mégyen, ám mennyen-el: Nem vettetett rabság alá az atyafiu, avagy a' keresztyén asziszonyi-állat effele dologban. De békeségre hivott minket az Isten.

Rabság gyanánt vagyon azért az igaz vallasu keresztyén felnek a' hitetlennel egygyütt való lakása: Nem kell pedig a' keresztyén-

1. Cor.

6. 14.

tyénnek egy igát vonni a' hitetlennel, azt
mongya szent Pál.

Hogy ha a' te keresztyén férjed, avagy feleséged, pogány hitre és eretnekségre hajol, és tégedet-is mind ígéretivel s' mind el-szenvedhetetlen szitokkal, vereséggel, végetlen haborgással az ő hitetlen vallására kényszerít, ály-el mellőle mint hitetlen mellől. Mert ha attul méltán el-válhatol, a' ki tirkon nyilván életednek el-fogyására igyekezik, mint majdan meg-mondom: tehát mentől igazabban el-szakadhat sz attul, a' ki lelked után lefelkodik, és lelkedben akar meg-élni?

Ha el-fedezte keresztyénségnek színével hitetlen vallását, s' úgy tsalt-meg, és az után ki-fakasztotta hitetlenségét, ály-el mellől. Mert a' mint hogy az igaz keresztyéni vallásnak színe alatt tsalárdkodott: úgy a' szent házasságot-is tsak színlette, és tettetésképpen való fundamentumon épített. Ha tudva költenek egyben, tudva búzshódgyenek egygyütt.

7.

Ötödik oka az el-válásnak, a' hitetlen el-hagyás, mikor valamelyik fél, ok nélkül, vakmerő-keppen el-fut, bujdosik, nem akar haza menni, és a' házasságnak rendiben élni, az ártatlan fel-szabadittasék és mennyen által második házasságra: mert nem köteles a' helyben maradott ártatlan a' hitetlen bujdosó.

büszökhöz: de ilyen módot kövessenek abban: Az el-futott hitetlent az ártatlan fél keresse-fel, és három ízben háromszor való tizenötöd napra hivassa: ha nem jön, mennyen utánna, és ott idézze elő: ha elő veheti büntetteffe hitetlen el-hagyásáért: ha törvényben elő nem veheti, s' kézben sem adgyák, avagy lappang: végyen az ártatlan fél abban a' helyben lévő Biraktul és Tisztektől testimoniumot, olly bizonyság tételt levélben petsét alatt, mellyben ott való forgolodásáról tegyenek bizonyságot, hogy semmiképpen sem elő nem vehette törvényre, sem haza nem hihatta: azt vigye az Ecclesia eleiben, és az Ecclesia szabályaiban avagy három avagy négy esztendőket, az után felszabadittya. Ez várakozást azért tselekedti az Ecclesia, hogy nétalám az idő alatt egymáshoz térnek: Ezek végben menvén az Ecclesia szinén a' hitetlen bujdosó vettessék koporfojáig való kötélben, és átkoztassék-ki: a' Polgári szék szinén-is büntetteffek-meg mint szent házasság ronto hitetlen. Mert efféle hitetlen szent házasság rontás, *Adulterii quoddam genus est*: A' paráznaságnak néminémű neme, mint Agoston Doctor mondgya.

Detsuda melly álnokok a' mostani időben az emberek közzül némellyek. Felre állanak

esztendeig, kettőig, a' honn maradott szűnetlenül futya az Ecclesiát; el-igazították hogy keresse, s' üldözze: keresi, de a' kert alatt soha affélé sem igyekezik a' hol hallja. Ezekhez az Ecclesia keménységet tartson, semmi szines el-áméto beszédeknek helyt ne adgyon, de mind addig üldöztetse, valamедdig a' külső széken hitetlen el-hagyásáért perrel meg nem büntetteti. Mi közű az Ecclesiának effélékhez, perellyenek mind addig a' külső széken, meddig nékiek tetszik.

Ha a' hitetlen bujdosó hat avagy hét esztendeig oda lészén, s' azonban az ártatlan fél fel-szabadittatik, meg-házasul, avagy férhez megyen, s' a' hitetlen bujdosó azt meg-értvén haza megyen, tehát a' Tisztek meg-büntetsek, ha meg nem büntetik, az Ecclesia adgya a' Sátánnak, átkozza-ki a' gyülekezetből, olyan módon, mint oda fellyeb meg-mondám.

VI.

Hatodik oka az el-válásnak, valamellyik félnek a' másik ellen való meg-dühödött öldöklése, gyilkoskodása, meg-békélhetetlen fene kegyetlen halált hordozo Pogány vereségi, mikor valamellyik fél a' másiknak élete után leselkedik, hogy el-fogyassa, ördögi varáslással, méreggel, halálra való árultatással, végetlen szörnyű vereséggel, melly miatt az ártatlan fél meg-bénnul, félszeg lévén, sem él, sem

Él, sem hal, az ártatlannak adásék (zabadság, a' vad orofzlán természetű kegyetlen, vettesék holtraig való kótélben, oka: Mert a' bekecségre hívott minket az Isten; az olyan hasártos pedig gyilkos. Mert ha az gyilkos a' ki attyfiát gyúlóli, mint szent János ^{1. Joh.} mondgya, tehát sokkal gyilkosab az, a' ki az ^{3. 15.} ő testet veret utailya, tagollya, rontsollya s' vesztegeti, mint valami rabját.

De itt ez aránt az Ecclesia felette szorgalmatoson fel-kerecsé a' kegyetlenségnek okát: ha fel-talállya, igyekezzek mind fenytékel, mind erős kótés tételekkel kózzúlók ki-venni: ha pedig semmikeppen ki nem veheti, s' le nem szállithattya, és ha az ártatlan fel halálos veszedelemben forog, ideig vegye-el tőle: ha az sem fog, adásék a' Tiszteknék kezekben, büntetésék, mint szent házasságnak rontására, hitetlenségnek szerzésére nyilván való ok adót, az Ecclesia pedig vessé holtáig való kótélben.

A' lopás az el-válásra nem elégedendő ok, hanem ha istrángal való fuladás járul mellé. Ebben-is az a' mód tartásék, melly a' paráznának büntetésében az első okban.

a' kik még tsak jegyben vadnak, s' egymást meg-unnyák, és el-akarnak állani egymás mellől, medgyen azokkal az Ecclesia?

Hat dolgok kívántatnak az egyben keléshez házasság fejében a' jegyes mátkákban.

I. Légyen szabados, úgy hogy se az Istennek, se a' természetnek törvényének, se a' tisztettségnek ellene ne légyen. Ha ki azért avagy vér szerint való atyafiát, avagy fogorát harmadik és negyedik ízben jegyzette-el, nem áthat-meg a' mátkaság.

II. Légyen tisztetleges, ne légyen illetlen szemelyek között. Ha ki azért husz esztendőss iffiu lévén, annyakora vén aszfzonyt jegyzett-el: avagy igen vén öreg ember tizenhárom esztendőss leányzót, az Ecclesiá egyben ne botsássa, s' el-válassza.

Jegyezd-meg: Tizennyolcz esztendőss korában szabad a' férfinak meg-házasulni: a' leányzonak pedig tizenhárom esztendeje el-telvén szabad férhez menni.

III. Légyen igaz, ne légyen lopva, titkon, csak a' két fel között, atyák, anyák, tutorok és gond-viselőjőknek hírek akarattyok nélkül. Ha az ellen leszzen, fel-bomol mátkaságok. Lásd *Gen. 24. 57.*

IV. Légyen szabados, ne légyen erő-szak alatt fenytékből. Ha azért az atyák anyák, tutorok, és gondviselők a' leányzót el-adgyák kedve ellen, avagy az iffiat mátkáztatták, semmi, hijában való, fel-bomol.

Anyja emlőjén tsüggendezőt el-igirni, s'
jegy.

jegy gyűrűt képeben adni, nem tőkélletes mátkázás: Mert nintsen a' mátkáknak tőkélletes *consensusok*, Gen. 24. 66. Azért semmi, helytelen.

V. Légyen tellyes, ne légyen vak indulatból, részegségből, haszon keresésből, s' nem tudom mitsoda fogorság vadászásból: hanem tanátsból, értekezésből, halogatásból, Isten szerint légyen. Ha ez ellen leszzen, semmi, helytelen, csak olyan mintha te tul a' Maroson, én innen őszve kiáltanánk, s' az hangja menne őszve, de el-mulnék.

VI. Légyen tiszta, tsalárdság nélkül való: ha szegény vagy, ne tettes gazdagságot, ha paraszt vagy, ne tettes Nemeléséget magad felől: mert nem leszzen állandó tsendes békeséges a' házasság.

IV.

HALALRA SENTENCIÁZTATOTT EMBERNEK

vigasztalásának módgya.

HOgy valamelly vétékért igaz törvény szerint meg-sentenciázott ember, mindeneknek felette szűkölködgyék vigasztalás nélkül, az Ur Christusnak példája igē nyilván meg-mutattya. Mert noha ő szent Felsége

Tiszti-
jár az
Egzházi
ember-
nek, hogy
az ha-

Lálra bűn nélkül vala, el annyira, hogy tsalárdság
 senten- az ő szájában nem találtatott, mint Esaiás
 ói: a ts- mondgya: mindazonáltal látván az emberi
 zot em- nemzetnek vétkenek nagy voltát, érezven
 bert vi- azért az Istennek fel-gerjedett haragjának
 gasz- rettenetes voltát, mellyet az Ur Isten a' mi
 tallya. válságunkért reá vetett, Angyal jelenik-meg,
 Esa. 52. ki őtet biztatván erőssíti, azt írja szent Lu-
 I. kács.

Meg- Ha ezokáért az életnek Fejedelme, a' di-
 mutat- tsófségnek Királya, az Ur Jესus Christus
 tya a' bűn nélkül lévén, az emberi nemzetért ha-
 Christus lálra valo menetelében szűkölködött ember-
 példia. segére nézve vigasztalo nélkül, hát a' ki vét-
 Luc. 22. kéért érdeme szerint szententiáztatott az ha-
 43. lálra, mennyivel inkább szűkölködik?

II. Ez illyen ember előtt forog a' meg-tsele-
 2. ba- kedett vétkeknek nagy volta, azért az Isten-
 lálra nek rettenetes haragja, a' halálnak ifzonya-
 más tos volta testében úgy faggattya, hogy noha
 ember élni láttatik, de mint ha meg-holt volna úgy
 nek ret- el-bádgyadott, és el-alult. Elméje pedig mint
 tegefi. a' habok úgy hányartatik egy felelmes gon-
 dolattól másra. Az őrdög-is, ki őtet a' bűn-
 ben ejtette, ha valaha serénkedett, mindenek-
 nek előtte olyan halálos vonagásában a' sze-
 gény ember környűl: kinek szüntelen valo
 sugallási mint ama' tűzes nyilak úgy érdek-
 lik és sértegetik a' meg-sebhetet lelki-ismére-

ter; Hánnya a' bűnnek nagy voltát; kitsinyé-
ti az Istennek irgalmaságát, és valamiket tud
az embernek kétségben valo' ejtésére, sem-
mit azokban hátra nem hágy. Nézne a' sze-
gény ember az Istenre: de az, a' kit meg-
bántott, mellyért egy foltában, elméjének
imide amoda valo tsappongása nélkül nem
könyöröghet. Ha jo akaraira néz az halál-
nál, ugy tetszik, kevesebb azoktól valo
meg-válta.

Hogy ne szűkölködnék ez illyen halálnak
félelmétől meg-nehezedett, az ifzonyu ret-
tegéseknek tűzének emészto lángjai között
fetrengő holt eleven ember vigasztalás nél-
kül?

Tekéntsétek-meg ama' hét iff'joknak an-
nyoknak példáját, a' második Machabéusok
könyvének hetedik részében, minémű ter-
hes beszédekkel biztattyá az ő édes gyerme-
két: En édes magzatom, ugy-mond, szány-
meg engemet, ki tégedet az én méhemből
kilencz holnapig viseltelek, három eszten-
deig tejemmel tartottalak, és az időre jutat-
talak, kérlek, szűlőttem tekénts az égre és
a' földre, és azokra mellyek azokban vad-
nak, és meg-érted: Mert semmiből teremtet-
te azokat az Isten, és az emberi nemzeter,
ugy léfzen hogy semmit nem rettegsz etűl a'
hohertul, s' a' többi.

1. Mach.
7.27. &
seq.

III.
A' hét iff'
fiaknak
Annyok-
nak pél-
dája.

De tsuda melly restek ez aránt valo tisztékben némelleyek az Egyházi szolgák között, kik úgy viselik magokat a' halálra menő emberhez, mint ha semmiben ő reájok azokra valo nagy gondviselés nem nézne, felejek sem mennek. Te nyájad között valo lehetett, kinek te Pásztor voltál: az őrdög környülötte melly serényen forgodik, s' te nem lennél környülötte biztatásoddal lelki Pásztor lévén?

IV.
Szent
István
példája.

Szent Istvánt nagyon kövezik a' Sidók: az égben láttya az Istennek Fiát, nem űlni mostan az Istennek jobján, de állani, hogy az ő kész voltát szent Istvánnak segítségére, és lelkét magához valo vételére meg-mutassa, és ezzel biztassa szent István Mátyrty. Te pedig annak a' Christusnak hivatalos szolgálja, még tsak szavadot sem meltoztatod a' halálnak rettegetésiben vonago szegény bűnösnek.

Poroszló s' hohér dolga az, tudom az szavatok: De nem lelki Pásztor a' poroszló, sem a' hohér, mint te vagy. Ha azért a' szegény bűnös embereknek lelkeknek életre vezérő s' legeltető, és az Isten igéjéből megtartó igaz Pásztor vagy, itt felelsz-meg egyűtt annak. Tisztetben jár ez okáért, hogy valamit tehetsz az Isten igéjéből álló szép biztatásoddal a' halálra menő ember környül, tellyes tehetségeddel azon légy. Tartsz

Tarts-meg szegényt vigasztalo édes be-
szédeddel, mint Christus ama' Tolvajt a' ke-
reszt-fán. De ha ezt el nem érnéd-is, járj-el
tisztodben, ments-fel lelked-isméretit a'
szám-adás alól, és egyebeknek felőled valo
bal ítéletek alól.

V.
Christus
biztat-
tya a'
Tolvajt

Mikor ezokáért meg-állasz a' halálra me-
nő ember előtt, azt kérdgyed tőle: Akarsz-e
én tőlem a' Christus Jესusnak hivatalos szol-
gájaként vigasztalást venni? Akarok, azt fe-
leli. De ha szintén nem felelne semmit-is,
még-is a' te beszédeddel ébrezd-fel, és ek-
képpen szolly néki.

Két nagy dolog rettegtet tégedet mostan:
Egygyik a' te meg-tselekedett vétked, és
azért az Istennek haragja, mellyért a' törvény
a' bizonyságok szerint tégedet meg senten-
ciázott: Másik a' halálnak rettenetessége,
melly a' te szemeid előtt forog.

A' bűn
ellen valo
vi. asz-
talo

A' mi a' bűnt illeti, és azért az Istennek
haragját, nem tagadhattyuk, hogy az Ur Isten
olly bűn gyűlölő, és a' bűnért erős bossu-állo
Isten nem volna, hogy a' bűnt valakiben
büntetetlen el-szenvedné, holott még az a-
tyáknak vétkeket-is a' fiakban harmad és ne-
gyed iziglen meg-bünteti, azt mondgya a'
Moyse második könyvének huszadik részé-
ben. De e' mellel meg-kell vallánunk azt-is,
hogy a' bűn gyűlölő Isten az ő igazságát ir-
galmas-

Esa. 1.
18.
Psal.
101.

galmafságával úgy temperállyá s' fontolllyá, hogy ha olyan लोक lehetne az embernek bűne mint a' tengernek fővenye, és azoktól úgy meg-ferteztetődnek mint ama' veres bársony, avagy a' fekete kókórtsény, de még-is az Istennek nagy irgalmafságából szent Fiának érdemeért olyanná tétettetnek, mint ama' fehér hó, és a' fehér gyapju, azt mondá ő maga az Ur Isten Elaias Proféta által első részében könyvenek. Miért? Mert irgalmas és kegyelmes az Ur, kéfedelmes a' haragra és igen kegyelmes. Nem mind örökké feddődik, és nem tartya-meg mind örökké az ő haragját. Nema' mi bűneink szerint tselekedik mi velünk, és nem fizet minékünk a' mi álnokságink szerint. Melly igen magas az ég a' földtől, olyan igen nagy az ő jo volta az őtet felőkhöz. Melly távol van a' nap kelet a' nap nyugattól, olyan messzre vetette mi tőlünk a' mi bűneinket. Miképpen könyörül az atya az ő fiain, akképpē könyörül az Ur az őtet felőkön. Miért? Mert tudgya jól, hogy romlando edények vagyunk mi, meg-emlekezik róla, hogy porból valok vagyunk, azt énekli Dávid Izáz harmadik Soltárában.

Mit ítélz te szegény bűnös ember az Isten felől? Eleve el-látta hogy Adam el-esik, és hogy minket magával egygyütt a' káthozatban

zatban ejt. De ottan mindgyarást előve or-
vosságot szerzett. Mert az ő szent Fiát bo-
tsarotta el a' testben, s' mit tselekedék az Ur
Isten? El-mene és mind közönségesen az
emberi nemzetnek vétjét, mind egygyen-
egygyen a' mi bűneinket mint valami reánk
ragadott bojtorjant le-szedegette mi rolunk,
és az ő szent Fiára rakogatta, annyira hogy
az ő Fiát bűnné tévé mi érettünk, azt mond-
gya szent Pál először Corinthusban írott le-
velenek ötödik részében, és ezt a' bűnné tölt
Christust a' kereszt-fára felzíték, és a' melly
mi bűneinket ő reá rakogatta vala az Atya,
azokat az ő vére hullásával annyira el-mosá,
hogy immár semmi kárhozatt yok nintsen
azoknak a' kik vadnak a' Christus Jesusban,
azt prédikállyá szent Pál, Romában írott le-
velenek nyolczadik részében.

Bűnné
tétetett
tulajdo-
nítás
képpen.
mert a'
mi bű-
neinket
néki tu-
laldoni-
totta,
hogy ő
igaz lé-
vén la-
kollyék
azokért,
és mi
szabá-
dul-
tunk.

Ihol immár kettő te előtted szegény bű-
nős ember. Egygyik az Istennek a' bűnő-
kőn felyül véghetetlenképpen el-áradott
nagy irgalmafsága, mellyre egy nyomon i-
gazitanak minden bűnős embereket a' Pro-
féták: Másik a' Christus Jesusnak vére hullá-
sának mérhetetlen elégséges érdeme a' bű-
nőkert, mellyre egyenlőben igazitanak az
Evangelisták, és az Apostolok. Nyulj hozzá
te szegény bűnős, és az Istennek irgalmafsá-
gát, a' Christus vére hullásának érdemét i-

gaz

gaz hitednek általa vonnyad reád, tegyed tiédde bűnőd bótánattyára.

O vajha lehetne, tudom azt gondolod! Meg-lehet; Hiszedé hogy az Ur Isten irgalmas kegyelmes a' meg-térő bűnös embernek, ki meg-fzánta bánta az ő vétke? Hiszed. Mert ha nem hinnéd, az egész Proféták tanu-bizonyság tételeknek mondanál ellene, és bőszzut tennél az Istenen, hogy ollyannak nem hinnéd a' minémű ő Szent Felsége természetiben, azt mondgya Chrysostomus Doctör. Immár hogy hiszed az Istent irgalmasnak, kegyelmesnek lenni te hozzád, gondold-meg mitsodás természeti vagyon az Isteni irgalmaságának.

1. Az Istennek irgalmaságának nintsen kezdete s' vége: A' te bűnődnek kezdete s' vége vagyon.

2. Az Istennek irgalmaságának nintsen száma: a' te bűnődnek száma vagyon.

3. Az Istennek irgalmasága mérhetetlen, fontolhatatlan: a' te bűnődnek mértéke vagyon s' fontya.

4. Az Istennek irgalmasága határozhatatlan: a' te bűnőd meg-határozottatott. Azért ha e' világnak vétkei csak egyedül tselekedted volna is, de még is soha az Istennek irgalmaságában véget nem érnel. *Quid est peccatum ad Domini misericordiam? Tela aranæ*

que

que vento flante nusquam apparet; Mitsoda a' bűn az Urnak irgalmaságához képest? Pokhálo melly a' szélnek fúvására soha nem látszik, azt mondgya Chrysothomns Doctor, *In Psal. 50. Hom. 2.* Néked pedig bűnösnek az Isten irgalmas kegyelmes. Mert te benned talál okot a' miért tégedet meg-szánnyon, kedvében végyen, és meg-irgalmazzon: Mert mit botsátana-meg tenéked, ha nem vétkeztél volna?

Ez az oka, hogy Dávid az ő gyilkosságának és paráznaságának vétkéért könyörögven, azt mondgya ötveneggyedik Sáltárábā: *Könyörűl én rajtam én Istenem a' te nagy irgal-* *Psal.*
maságod szerint, és a' te irgalmaságodnak soka- *51. 1.*
sága szerint mosd-el az én álnokságimat. Ez pediglen az Istennek irgalmasága, árad mi reánk a' Christushnak kin-szenvedésének érdeméért.

Híszedé azért hogy az Ur Isten az ő szent Fiát te éretted botsátotta-el a' testben, és hogy az ő vére te éretted-is ki-öntetet? Híszed. Mert lám annak nevében keresztelkedtél meg. Eza' te hited az, bátor gyengelégyen, melly által ez orában meg-igazultál. Bizony bizony mondom ha ki az én beszédemet meg-tartya, és hiszen annak a' ki el-botsátot engemet, örök élete legyen, ítéletre nem mégyen, de által-mégyen az halálból az életre; azon esküszik
Idve-

Idvezitőnk szent János Evangeliomi könyvének ötödik részében: Hiszefsz te az istenben, hár örök életed vagy, &c. Rútak, fertelmesek ám az én bűneim: De drágalatos a' Christus Jესusnak ártatlan vére, mely elmosza a' te bűneidet, azt mondgya a' szent János első levelének első részében.

Nem teként ilyen bűnőfre, kit még az emberek is utálnak? Hogy nem teként, ha lám azt kiáltya, hogy nem jött ő az igazakért, hanem a' bűnőfőkért, hogy hűje, szent Máthe Evangeliomi könyvének kilenczedik részében. Szent Pál-is azt taníttya először Timotheushoz írott levelének első részében, hogy a' Christus azért jött e' világra, hogy a' bűnösöket idvezitse; Te pedig bűnös vagy: Hat tegedet idvezit, csak hidgy ő benne.

Egyűld nem fogad-bé ha szintén hozzá mégyek-is? Sőt ő maga mondgya Idvezitőnk: A' kien hozzám jő, nem űzöm én azt ki, szent János Evangeliomi könyvének hatodik részében. A' mi nagyobb, ugyan ki-
Matth. terjesztette szent kezeit, és azt kiáltya: Jöve-
 11. *tek én hozzám mindnyájan, kik meg-vadtok ter-
 heltetvén a' ti bűnötök miatt, én meg-konnyebírték*

Keső; Rövid az idő: Hallád. Nē rövidab a' tolvaj idejénél: Már a' tolvaj a' kerelt fán vonago féiben vagy, egy szót szől Christus

Istus Urunknak: Uram emlekezzél-meg engem
rolam mikor jutándasz a' te országodban ;
ottan azt hallá: *Bizony mondom tenéked ma én
velem lépsz Paradisomban.*

Mondgy tsak egygyet a' ki az Istenhez fo-
lyamodott volna bűne bocsánattjáért, es ő
előle el-űzte volna ; Ha Cain Istenhez folya-
modik vala, néki-is kegyelem adatik vala.
Mert életére eskűszik az Ur Isten, hogy nem
akarja a' bűnősnak halálát, de hogy meg-tér-
jen es éllyen, Ezechiel Profeta könyvének
harmincz harmadik részében. Be-tölt ennek
igassága szent Pálon, szent Péteren, Mária
Magdolnán, kiknél te sem vagy bűnősebb.

Ihol azért a' bűn tégedet nem rettegtet-
het, mert irgalmas kegyelmes az Isten: a'
Christus vére te éretted öntetett ki, tsak
hidgyed ezt erős hittel, es a' mellett maradgy-
meg ez orában, kegyelem tenéked Istentől,
én általam ő képebeli ember által tenéked i-
gasságban azt hirdeti az Ur Isten. Véledé
hogy történetből lótt az én ide jövetelem ?
Isten indított engemet arra, hogy az ő aka-
rattját ez orában hirdessem tenéked, hogy
meg-tartásál az örök életre.

Az halálnak iszonyu volta rettegtet-
téd: De halládé mit mond Idvezítőnk Sz.
János Evangeliumi könyvének nyolczadik
részében: *Bizony bizony mondom tinéktek ha
valaki*

valaki az én beszédemet meg-tartya halált nem lát örökké. A' Christusnak beszéde pedig tsak ez: Tartsatok pœnitentiát, és hidgyetek az Evangeliumnak, azt mondgya ő maga az Ur Christus szent Márk Evangeliumi könyvének első részében. Te ez orában pœnitentiát tartottál; Mert meg-szántad bántad bűneidet; Te ez orában hiszsz az Evangeliumnak, hogy Christus az egész emberi nemzetnek meg-váltoja, és hogy a' bűnösökért jött e' világra. Hát a' Christus Jesusnak esküvése szerint halált nem látsz örökké. Mert ez a' te halálod tsak álom, mellyben az életbeli terhes gondoktól meg-menekedel, és meg-nyugszol a' földben.

Oh majdan el-fogy életem! De nem halál az, hanem tsak a' léleknek a' testtől való meg-válása, a' hitván bűnös gyarló testnek le-vérkezése, mellyet ugyan ohajtva kívántanak a' régi hivek, mint szent Pal mondgya Philippiben írott levelének első részében: Kivánok, ugy-mond, el-öszlatni és a' Christussal lenni.

De keserű énnékem ez erőszak alatt való halálnak neme, azt gondolod. De nem keservesebb a' Christus halálának neménél: ki azért fészitett a' keresztfára, hogy azon való keserves halála által minden ő benne hívőknek halálokat meg-szentelné, és a' káro-

hoza;

hozatot akar mi halálnak neméből-is ki-szi-
ná és ki-törtené. El-törte Idvezitőd te előt-
ted a' jeget az ő keferőhalálával, tsak kitsint
kelletik gázolnod, de az sem kárhozatos, a'
mint mondám.

De annak felette, hiszem tudod, hogy
ugyan meg kellett volna egyszer koftolnod a'
halált, avagy akartad volna avagy nem, az
pediglen mitsodás lőt volna, talám a' mostani
szenvédését ezerképpen valo kinokkal meg-
halladta volna. Mitsoda? Ez egy szempillan-
táig valo testednek fájdalma rettegte: Hal- *Ecclef.*
lodé mit kiált a' Bólt az ő könyvének har- *30.17.*
minczadik részében? Job az halál hogy sem
mint a' keferő élet, és az örökké valo nyugo-
dalom, hogy sem a' fénlo fájdalom. Pogány *Plin. l.*
ember Plinius, még-is illendőképpen hozzá *28.6.20.*
szollott chez: *Ex omnibus bonis, quae homini*
tribuit natura, nullum melius esse tempestiva mor-
te. Az az: Minden jok közzül valamellyeket
a' természet adott az embereknek, semmi
nintsen job az idejénkoran valo halálnál.
Mert mitsoda sokáig élni, hanem tsak sokáig
győtrődni, azt mondgya Agoston.

Gondold-meg tsak e' világot mitsodás: *Auguste*
Ugyan ropogva ég ez a' bujaságnak, go- *de ver-*
nosz kívánságoknak, irigységeknek, és tel- *bis D.*
hetetlenségeknek tűzének miatta. Hol az *Serm. 17.*
igaz a' kire ebben valo szikráját nem pókdó- *Lassad*
ste vol- *Thef.*
concion.
fol. 624.

ste volna? Eg a' házad s' nem mennél ki belőle? Bizony boldogok a' kik meg-halnak a' Christushan való igaz hitekben, mert e' gonofságban feküvő esze-velzet fertelmes világból ki-szaladván meg-nyugosznak az ő munkájtól, azt mondgya szent János Mennyei jelenésekről írott könyvének tizennegyedik részében.

Tsak jó akaróimtul, édes atyámfiaitul való meg-válásomat szánom. Ezennek követnek ők-is. Mert minden embereknek egy bűjövetelek vagyon ez életre, hasonlo ki-menetelek-is, azt mondgya a' bölcs könyvének hetedik részében. Reá kell erre menniek mindeneknek, né te vagy első, utolsó sem leszel.

Igy azért a' halál sem rettegethet tégedet, tsak bizzál az Istennek irgalmatságában, és a' Christushan hidgy, és ez hit által ajánlyad lelkedet a' szent Istvánna a' Christus kezében: Uram vedd hozzád az én lelkemet.

Itt amaz három kérdéseket, melyeket az Ur Vatsorájával elő emberektől szoktunk kérdeni, a' halálra menő embertől-is el-kérdeheted, és ha időd vagyon hozzá, a' köz gyónatot-is el-mondhatod vele a' Mi Atyánkkal egygyút, és meg-áldhatod, az időnek, a' helynek, a' jelen valoknak, és a' halálra menő embernek állapottyát meg-tekintvén.

A' Méletai István Agendájának vége.

A Z O N

AZON ANYA- SZENTEGYHAZBE- LI SZOLGALATNAK

Rövidebb

MEG-IRATTATASA.

A' KERESZTELESNEK
Formája.

[A' mi segítségünk légyen az Urtól, ki terem-
tette mennyet és a' földet.]

Mi Urunk Jésus Christus il-
lyen-képpen szoll. Ha valaki
ujjonnan nem születendik,
nem láttya az Istennek orszá-
gát: Melly igékkel meg-je-
lenti, hogy a' mi természetünk tellyeséggel
el-fordult es atok alá vettetett. Mellyre képest
int minket, hogy magunkat az Isten előtt
meg-alazván, romlott természetünket meg-
utálljuk, rész-szerint viszont készít es serken-
get bennünket az Istennek kegyelmének ahi-
tatos kívánságára, melly által minden mi ré-
gi természet szerint való hamisságink es fo-
gyatkozásink el-töröltetnek, mert mind ad-
dig

dig sem lehetünk részesei az Istennek kegyelmében, valámig minden mi tisztátalan cselekedet, okoskodásunkat, és tulajdon igazságunkban való bizakodásunkat, szívünkben tellyességgel ki-gyomlálván, mindeneket, valamik mi bennünk vadnak, derékképpen meg nem utálunk.

Minek-utánna azért Christus Urunk ez mi nyomorult állapotunkat szemünk eleiben támasztotta, osztán az ő irgalmasága szerint vigasztal-is minket, midőn mind minékünk s' mind a' mi gyermekinknek igéri, hogy minden bűneinket rolunk el-mossa, az az: hogy az ő szent vérének érdemeért, melyet mi cselekedtünk ki-ontott, a' mi bűneinket nekünk nem tulajdonította. Es hogy a' mi természetünket a' Szent Léleknek munkálkodása által, az ő személyére meg-újította. Es hogy ez ígéretnek bizonyosságával, nem csak a' mi lelkünk erősfittesek, hanem még testünk-is annak látható külső jegyét vegye, meg-hadta hogy meg-keresztelkedgyünk Atyának, Fiúnak, és Szent Lélek Istennek nevében.

Először annak-okáért holott parantsollja hogy az Atyának nevében keresztelkedgyünk, mint egy néminémű esküvésével jelentti azt, hogy minékünk egész életünkben, és a' mi maradékinknak Istenünk és Atyánk

akas

akar lenni, és hogy minden mi testi és leiki
szükségeinkben gondunkat viseli, mindene-
ket nekünk javunkra fordítván, mivel hogy
semmi teremtetett állat, a' frigy-kötésre nézve,
melly az Isten és mi közöttünk szereztetett,
minékünk semmit nem árthat, de inkább
mindenek meg-tartásunkra szolgálnak.

Másodszor, hogy minket a' Fiúnak nevé-
ben keresztelkednünk hágy, igéri azzal, hogy
valamiket az Isten Fia tselekedett, azok miné-
künk fajtánk, és hogy ő nekünk minden
maradékinkal egygyütt meg-tartónk leszén,
a' ki az ő Idvezítő kegyelmével minket fel-
ken, és az ő szent fogantatásával, születésé-
vel, kinszenvedésével és halálával minden mi
bűneinknek tisztátalansága alól fel-szabadít-
ván az átkor mi rolunk el-vőtte, azt a' ke-
resztfára szegezvén szent vérével el-törölte,
és magával el-temette, hogy az ő halottaiból
valo fel-támadásával, és menybe fel-menete-
le által, az ő igaságával minket fel-ruházna,
és hogy mostan-is mi érettünk az ő szent
Atyánál esedezzék; az utolsó ítéletkor pe-
dig minket makula nélkül valokat és meg-
dicsőülteket az Atya Isten eleiben állasson.

Harmadszor, midőn a' Szent Léleknek ne-
vében keresztelkedünk, hogy azon Szent Lé-
lek mind minékünk s' mind maradékinknak
tanítónk és vigasztalónk mind örökké, és

hogy minket a' Christus testének igaz tagjaivá tétessen, hogy az Anyaszentegyháznak több tagjaival egygyütt a' Christussal egygyesüljünk, és minden ő javaiban részesek legyünk, úgy hogy a' mi bűneink soha örökké többé emlékezetbe ne jöjjenek, és a' bűnnök bennünk való szikráját és gyarloságinkat napról napra, mind inkább inkább ki-olthassuk, és mi bennünk az új életet el-kezdvén, végezetre az utolsó fel-támadásban, holott e' mi testünk a' Christus meg-dítsóult testéhez hasonló lélen, mi bennünk annak a' Christus javaival való közösülésünknek tökéletességettelységgel ki-jelennyek.

Mivel hogy pedig minden szövetségben, mind a' két fél ígéretet és fogadást szokott tenni, mi-is mindnyájan ígérjük és fogadjuk azt az Atya, Fiú, és Sz. Lélek Istennek, hogy mi az ő kegyelmének általa, egyedül csak ez egy igaz Istent akarjuk ismérni és vallani, egyedül csak őt akarjuk segítségül hinni minden mi szükségünkben, és hogy mint szó fogado fiak mindenben neki akarunk engedni, a' mint ez ujjonnan való születés kívánja. Melly ime' két dologból áll: Először hogy igaz poenitentia tartás által bűneinken bándogjunk, és minden illetlen emberi okoskodást és testi kívánságot magunktól elvetvén, az Istennek akaratiya alá adgyuk magunkat,

gunkat, annak engedgyünk, és minden vétkeket szivünk szzerint utállyunk és el-távoztassunk.

Másodszor, hogy minden mi erőnkkel, szándékunkal az Istennek igéje szzerint szentül és igazán igyekezzünk élni. Ha pedig erőtlenségünkől valaha vétkekben esünk-is, azokban meg ne maradjunk, se kétségbe ne esünk, és senkitől Christuson kívül bűnünk bocsánatnyát ne kérjük, hanem mindenkoron e' meg-keresztelkedésünk által intessünk arra, hog' a' bűnőktől meg-szűnyünk, azt bizonynyal el-hivén, hogy azoknak minden emlékezeri, a' Christus Jესusnak ki-ontott vére által Isten előtt el-töröltetik. Mert a' keresztség kétség nélkül való bizonyos jegye az Istennek mi velünk kötött örökké való frigyének; és az Atya Isten örök irgalmának élő kut fejében, az Ur Jესus Christusnak kifzenvedésének és szent halálának érdemében a' Szent Léleknek ereje által lótt-keresztelkedésünknek, és meg-tisztulásunknak. Noha pedig e' mi kitsiny magzatink a' meg-nevezett Keresztségnek titkait még nem-is értik, nem hogy azokrol külső képpen vallást tehetnének, mindazáltal nem kell őket a' szent keresztségtől el-tiltani, mivel hogy őket-is az Ur Isten azon szövetségnek meg-tartására hitta, mellyet régenten a' min-

- den hiveknek Attyával, a' nagy Abrahámmal és az ő magvával, s' ezekkel együtt mivelünk is hasonlatos-képpen, és a' mi fiainkal kö-
- Gen. 17. 7. tölt, ezt mondván: Helyheztetem az én szövetségemet, én közöttem és te közötted, és a' te magod között te utánnad az ő nemzetségekben örökké való szövetségül; hogy legyenek tenéked Istened, és a' te magodnak te utánnad: Az Ur Christus Jesus-is nem azért jött e' világra, hogy az ő Attyának hozzánk való kegyelmét meg-kifsebitené; Sőt inkább hogy a' szövetségnek kegyelmét, melly annak-előtte tsak az Izrael népére tartozik vala, az egész világra el-terjesztené, és a' környülmetélkedésnek Sacramentoma helyett a' szent Keresztséget nekünk és a' mi gyermekinknek jegyül és petsétül szerzené. A' mint szent Péter-is ennek a' szövetségnek erejét igen szép világos értelemmel előnkbe adgya az Apostolok selekedetiről irt könyv-
- Mat. 2. 28. 19. ben: Térjete meg és keresztelkedgyetek meg mindnyáján a' Jesusnak nevében, a' bűnnek botsánattyára, és vészitek a' Szent Léleknek ajánékát; Mert tinéktek lettek az ígéretek és a' ti fiaitoknak, és mindeneknek kik meszfe vadnak, valakiket tudni-illik a' mi Istenünk elő hívánd. Ennek felette önnön maga Idvezítőnk parantsollya hogy a' kisdedeket ő hozzá vigyék, igérvén né-
- kika

kik a' mennyeknek országát a' mint a' szent *Marc.*
 Márk Evanglista tanít. *10. 13.*
14. 15.

Akkor hozának néki gyermekeket, hogy
 illetné azokat, a' tanítványok pedig feddik
 vala azokat a' kik a' gyermekeket hozzák
 vala: Mellyet mikor látott volna Jéhus, meg-
 haraguvék és monda nékiek: Engedgyétek
 hogy jőjjenek én hozzám a' gyermekek, és
 meg ne tiltsátok őket, mert ilyeneké az I-
 stennek országa: Bizony mondom néktek:
 valaki úgy nem vészti az Istennek országát
 mint a' kis gyermek, semmiképpen nem me-
 gyen oda, és mikor azokat ölében vőtte
 volna, kezeit reájok vetvén meg-áldá őket.

Ezekből az igékből azért, nyilván e-
 szünkben vehettyük, hogy a' mi gyerme-
 kink-is az Istennek országában és szövetsé-
 gében részesek: annak-okáért a' keresztsé-
 get-is, úgy-mint a' szövetségnek jegyét, mélt-
 tán fel-vehetik; noha a' keresztségnek tit-
 kait, az ő kitsínységeknek idejéte képest
 meg nem érthetik; a' miképpen önnön ma-
 gátul Christus Urunktól, mind beszéddel és
 mind tselekedettel meg-voltanak áldattat-
 ván; és az Istennek régi Anyaszentegyházá-
 ban nyolczad napon metéltettenek környül,
 noha sem az Urnak áldását, sem pedig a'
 környül-metélkedésnek titkait nem ért-
 hették.

Annakokáért az Urat hiszjuk segítségül ilyé igékkel.

Mindenható örökke való Ur Isten, ki a' te igaz ítéletedből a' hitetlen és a' penitencia tartatlan világot viz-özönnel megbüntetted, és a' hiv Noe Patriárkát, a' te nagy irgalomságod szerint, hét lelkekkelegygyűrt életben meg-tartottad, és a' meg-ke-ményedett szívó Pharaoh királyt, minden ő feregevel a' vízben buritottad a' te népedet pedig az Izraelt száraz lábbal a' tengeren által hoztad, melly te tsuda-tételed példázta néminéműhéppen e' szent keresztseget; kérünk téged Uram, e' kisgyermekre tekints a' te nagy irgalomságod és könyörületességed szerint, és a' te Szent Lelked által, a' te Fiaddal az Ur Christussal egygyesítsed, hogy vele egygyűrt meg-halván, és el-temettetvén, azonképpen vele eggyűrt az örök életre fel-támadgyon, az ő keresztét vig szível magára fel-vége, és minden napon őtet követvén, igaz hit és erős reménség által, és buzgo ízeretet által ő hozzá ragaszkodgyék, és annak-utánna ezt az életet, (a' melly semmit né különböz a' haláltól) te éretted bátor fizici-hagyván, az utolsó napon a' te Fiadnak az Ur Jesus Christusnak ítélő széki eleiben, minden félelem és rettegés nélkül elő állyon, a' te szent Fiadnak a' mi Urunknak érdemeért, ki te veled és a' te Szent Lelkeddel e-

gyetemben egy bizony Istenségben uralkodik mind örökké AMEN.

Tegyük vallást a' mi keresztyéni igaz közönséges hitünknek ágazatirol-is, a' melly igaz hitnek vallására e' kis gyermek-is megkereszteltetik: Hiszek egy Istenben, &c.

Annakokáért bizonynyal híven ennnek az élő Istennek Christus által igaz igéretinek, hogy nem tsak minékünk, hanem még a' mi maradékinknak-is, ezer iziglen, Istenünk leszen: e' kis gyermeket kívánnýátoké ez igéretre képest megkereszteltetni, és annak az Istentől rendeltetett fogadott fiúságnak jegyet és bizonyságát venni.

Felelet. Kívánnýuk.

Itt nem szükség hogy a' kised gyermek pólájából ki-sejtessek, mert elég ha a' feje fel-fedeztetik és akkor a' Lelki Tanító meg-kérdvén nevét a' Gyermeknek, mellyel akarják neveztetni, fejére önt vén a' vizet, azt mondgya:

Keresztellek én tégedet Atyának, Fiunak, és Szent Lélek Istennek nevében.

A' kereszttség után valo hálá-adás.

Adjunk hálákat a' mi Urúknak Istenünknek:

Mindenható Isten mi kegyelmes Atyánk hálákat adunk tenéked, hogy nekünk, és a' mi magzatinknak a' te szerelmes Fiadnak a' Jesus Christusnak vére hullásáért, minden mi bűncinket meg-botsáttad, és a' te
Szent

Szent Lelked által minket a' te egy szülött Fiadnak tagjaivá tőttél, és egyetemben minket-is fiadda fogadtál, és mind e' te jó téteményidet minékünk a' szent keresztiséggel, mint néminémű külső jeggyel meg-erősítetted. Kérünk téged azon te szent Fiadért, hogy e' gyermeket a' te Szent Lelkeddal örökké igazgassad, vezérellyed, hogy keresztényi módon Isteni felelemmel fel-nevekedjen, a' mi Urunk Jesus Christusban öregbüllyön és erősíttessék, és a' te Atyái jó voltodat és kegyelmességedet, mellyel őtet és minket-is szeretsz és meg-látogatsz, meg-ismervén és meg-álván minden igazságban, e' mi egygyetlen egy Tanító Mesterünknek, fő Papunknak, és Királyunknak zászlója alatt éllyen, és áthatatosan vítézkedgyék és harczollyon a' bűn ellen, az ördög ellen, és ennek országa ellen. Es ezeken győzedelmet vévén, tégedet és a' te Fiadat az Ur Jesus Christust a' Szent Lélekkel egyetemben egy igaz Istent mind örökké dicsirjen és magasztallyon. A.

Szerelmesim a' Christusban, mivel hogy e' gyermeknek gondgyát fel-vettétek, e' dollog felől szükség gyakorta gondolkodgyatok, hogy a' mi Urunk Istenünk bizony és tökéletes igazság: kívánnya pedig mi tőlünk, hogy mi-is igazságban éllyünk: Annak-okaért tinektek kik ennek a' meg-keresztelk-dett

kedett gyermeknek rokonsági vadtok, mindenek felett az atyák, anyák, és a' keresztyák vagy komák minden igyekezetekkel azon legyenek, hogy e' gyermeket az Istennek igaz ismertetiben, és félelmében, a' keresztyéni hitnek ágazati szerint, melly az O és Új Testamentumban be-foglaltatott, a' mi Urunk Jესusban fel-nevellyetek. Mikor pedig azt az idót érendi, hogy a' tanulásnak be-vételére alkalmas lészen, intsetek őtet szemtől szembe, mivel hogy az Istennel való szövetségnek jegyét, a' szentkeresztiséget magára fel-vette; Annak felette az élő Isten előtt, a' szent Angyalok, és a' keresztyén Anyaszentegyház előtt az ördögnek, e' világnak, és minden e' világi gonosz kívánságokkal egygyütt ellenek mondott, az Ur Jესus Christusnak zászlója alá állott, hogy egész életének rendiben, minden igazságban, és engedelmségben, az ő szentparantsolatya szerint éllyen. Mellyet engedgyen-meg minékünk a' mi Urunk Jესus Christusnak ditsóséges szent Attya, Amen.

AZ UR VATSORAJAHÓZ való készület.

Mivel hogy az Istennek igéje e' három dolgot támasztja minékünk előttbe:
Első-

Luc. 10.
27.

Először a' mi bűneinket; Annak-utánna a' mi váltságunkat; Harmadszor a' mi halá adó voltunkat, a' mellyel tarcozunk Istennek e' jökért. Annak-okáért ki-ki mind jól meg-gondollya és szívében forgassa az Isten pa-rantsolatinak summáját: Szeressed a' te U-radat Istenedet tellyes szivedből, tellyes lelkedből, és minden erődből, és minden tellyes elmédből; és a' te felebarátodat mint te magadat: Mellyben az Istennek akarattya nekünk szemünk eleibe támasztatik. Annak-felette, mivel hogy ezekben semmit meg nem tartottunk, a' bűn, nyomoruság, és vegezerre az örök kárhozat minékünk mint egy tűkörben előnkbe mutattatik. Annak-okáért mindeniteket kértem arra; Elsőben, hogy ha ezeket én velem egygyütt vallyatoké, és hamisságtokat utálván izomjuhoz-zatoké a' Christusnak kegyelmet és igazságát? *Felellyen erre ki-ki magátul:*

Szomjuhozom.

Annak-utánna hisziteké hogy az Isten nem csak kegyelmes, hanem egyfzer s' mind igaz-is: annak-okáért nem akarja a' bűnöket büntetelen hadni; Es mint hogy semmi teremtetett állat a' mi bűneinkért elégét nem teher vala, az Istennek egygyetlen egy Fia, az Atya Istennek ingalmassága által meuyból e' földre le-botsáttatott, az igaz emberi testet magára

magára fel-vette, hogy azon emberi természetben, vérének ki-ontása által, az Istennek haragját és büntetését, mellyet mi érdemlünk vala, önnön maga viselné-el mi értünk: Es hogy a' szent Evangéliomnak bizonyos igireti szerint, ezt a' Fiú Istennek a' mi meg-váltónknak a' bűnösökert való elég tételét, mindenikünknek, valakik erős bizodalommal és hittel magokhoz kaptak olyák, saját ajándéku tulajdonitáná, és ezért az elég tételért mindenitek külön ő magában olly bizonynyal hiszi bűneinek borsánarttyát, mint ha soha semmi bűnt nem tselekedett volna, vagy soha semmi bűn ő benne nem volt volna. Es hogy ez után-is olly igazság és szentség tulajdonitásék ő neki az Istentől, mintha önnön maga töltötte volna be mind azokat, mellyeket a' mi meg-tartó Jéhus Christusunk ő érte be-töltött, és egyizer s' mind minden ő érdeme felett, az ő ingyen való kegyelméből ugy-mint méltatlannak, és ollynak a' kiből még fok gyarloság és erőtlenség vagyon, nékie ajándékozott, mert mind ez erőtlenségek-is a' Christus szenvedésével és elégtételével el-fedeztetnek, miglen végre mindenestül el-töröltestenek. Ennek felette hiszié közületek külön külön tulajdon személyében minden, hogy a' Christus Jéhus a' meg-váltást, mellyet neki ígért és

aján-

ajándékozott a' keresztségben, mostan ujjon-
 nan ez ő szent Vatsorájában mint egy bizo-
 nyos jeggyel és petséttel a' Szent Léleknek
 munkálkodása által az ő szívében meg-erős-
 sitse és valóságosan meg-bizonyítsa azt,
 hogy a' Christus teste olly bizonynyal fel-ál-
 doztatott a' kereszt-fán, és szent vére ki-on-
 tatott érte, mint szintén szemeivel lát-
 ta a' kenyeret, mellyet az Ur ő maga testé-
 nek nevez, őnéki meg-szegetni, és az hálá-
 adásnak pohárát véle közölni.

Es hogy azon Christus Jéhus, az ő töre-
 delmes szívet és szomjuhozó faradt lelket, a'
 Szent Léleknek munkálkodása által, az ő
 meg-feszített testével és ki-ontatott véré-
 vel, olly bizonynyal táplállyá az örök életre,
 a' miképpen ő a' Tanítónak kezéből el-vé-
 vén az Urnak kenyerét és pohárát, meg-élti
 és meg-ifsza, az ő halálának emlékezetire.
 Es hogy ez okáért a' Christus kin-szenvedé-
 se és halála olly bizonynyal tulajdona legyen
 nékie, mint ha ő maga az ő tulajdon testében
 szenvedte volna mind azokat, mellyeket az Ur
 Christus az ő áldott testében ő érte szenved-
 tett. A' mint hogy ugyan ezen vigasztalás-
 nak okáért szerzette e' Vatsorát az Ur Chri-
 stus az ő emlékezetire, hogy nagy hálá-adás-
 sal és örömmel, ezent tselekedgyük, mind
 addig miglen a' fényes ködben el-jöven, a'
 kereszt

kerefsz alol, mellyet e nyavalyás életben békefességgel kell el-szenvednünk, tellyességgel minket fel-szabadítson, és az ő Atyjának örökké való országában bé-vigyen. Hiszitek-e mind ezeket? *Ki-ki felellyen*: Hiszem.

Harmadszor, ki-ki próbállyá-meg az ő maga szívét, hogy ha akarja-e egész ő életében hála-ado voltat meg-mutatni az Ur Christushoz: és hogy ha minden gyűlölségnek, irigységnek, haragtartásnak ellene akar-e mondani, és felebaráttjának ő ellene való vétkeit meg-akarja-e bocsátani, a' miképpen a' mi Urunk Jesus Christus-is minékünk nyavalyás bűnösöknek ezerszer több bűneinket meg-bocsátta. És hogy ha minden átkozódásoknak, tisztátalan beszédeknek és tselekedeteknek, részegségnek, tobzodásnak, és egyéb bűnöknek, olly szíve szerint való gyűlölője akar lenni, hogy ennek utánna egész életébé azokra viszsza térni szánt szándékkal nem igyekezik, mellyet mostan ki ki maga felől az Isten előtt ígér és fogad. Ezé igazán tinéktek szándéktok. *Felellyen ki-ki*: Ez.

Valakik annak-okáért ezeket érzik szíveikben, és azt kétség nélkül el-hitték, hogy az Ur Jესуs-nak kinszenvedéséért és szent haláláért, immár minden bűnök meg-bocsátott, el-is veszik, valamig ez igyekezetben maradnak, bűnöknek bocsánattya, noha

még fok gvarloságok és fogyatkozások vad-
nak ő bennük, mellyek a' Christus kinzen-
vedésével és halálával el-fedeztetnek: Azok
azért mindnyájan valakik ezt buzgosággal
kivánnják, mondgyak, Amen.

(Mostan azért térdeinket meg hajtván,
szólítsuk-meg az Ur Istent a' könyörgéssel,
mellyet a' mi Urunk parantsolt minckünk:
Mi Atyánk, &c.

1. Tess. *a' könyörgés után a' tanító mondgya ez igéket.*

A' békeségnek Istene szenteljen-meg tite-
ket mindenestől: és a' ti elmétek epségben,
és lelketek s' testetek ártatlanságban tartaf-
sanak-meg a' mi Urunk Jesus Christusnak el-
jövetelire. Hiv a' ki titeket el-hivott, kiaz
véghez-is viszi.

AZ UR VATSORAJANAK osztogatása.

AZ Urban szerelmefim, hallyátok-meg
az igéket mellyekkel az Ur Jesus szer-
zette az ő szent Vatsoráját, a' miképpen elő-
hozza szent Pál a' Corinthusbeliekhez írt
első levelének tizenegygyedik reizében, így
írván: Mert én az Urtól vöttem, mellyet
néktek előtőkben-is adtam: Hogy az Ur Je-
sus melly étfzaka el-árultaték vötte a' ke-
nyeret, és hálákat adván meg-ízegte és ezt
mondotté

mondotta: Vegyétek, egyétek; Ez az én testem, melly ti érettetek meg-tőretik. Ezt tselekedgyétek az én emlekezetemre. Hasonlatosképpen a' pohárt-is vőtte minek-utánna vatsorált volna, ezt mondván: E' pohár amaz Uj Testamentum az én vérem által. Ezt tselekedgyétek valamenyiszer iszfátok az én emlekezetemre. Mert valamenyiszer ejenditek a' kenyeret, és ijándgyátok e' pohárt, az Urnak halálát hirdesétek a' mig előjövend. Azért valaki ejendi e' kenyeret, és ijándgya az Urnak pohárát méltatlanul, vétkezik az Ur testének és vérének ellene. Probállya-meg azért minden ember magát, és ugy egyék abból a' kenyérből, és ugy igyék abból a' pohárból. Mert a' ki eszik és iszik méltatlanul, kárhozator eszik és iszik magának, hogy nem bótsúlli az Urnak testét.

Hogy annak-okáért idvességünkre és vigasztalásunkra elhelsünk az Urnak vatsorájával, mindeneknek előtte ízükség, hogy meg-probálljunk valóságosan mi magunkat, és hogy arra a' czélra igyekezzünk, mellyet adott a' Christus mi előnkbe tudni-illik az ő emlekezetire.

A' mi magunk valóságos meg-probálása pedig áll e' három dologból.

Elsőben ki-ki gondolkodgyék az ő sok bűneiről, és azokkal érdemlet-átokról,

hogy így bűneit meg-utálván meg-alázza magát az Isten előtt, mivel hogy olly nagy az Istennek haragja a' bűn ellen hogy inkább az ő szíves Fiában a' Jesus Christusban a' keféru és gyalázatos keresztnak halálával akarta azt meg-büntetni, hogy nem azt büntetetlen el-engedte volna.

Másodszor ki ki szívét vizsgálja-meg hogy ha ez ígéretet erős hittel kapsollyac magához, hogy tudni-illik ő néki minden bűne egyedül csak az Ur Christusnak kinszenvedése és halála által bocsáttattanak-meg, és hogy Christusnak igazsága ajándékozott nekik, úgy hogy az saját igazágul tulajdonított legyen ő nékie, mintha szinte önnön maga által, minden ő vétkeiért eleget tőtt volna, és az igazságnak minden részeit be-töltötte volna.

Harmadszor, jól meg-gondolgya elméjében, hogy ha ennek utánna egész életének rendiben, akaré hálá-ado lenni az ő Istenéhez, és ha kíváné az Isten előtt tisztán és igazán járni. Ennek felette hogyha minden ellenkezést, irigységet, gyűlölséget akaré szívéből ki-vetni, és ha el-végeztesse magában valósággal, hogy ez után életét igaz atyafiúi szeretben és egygességekben akarja véghez vinni.

Valakik ezokáért illy indulattal vadnak, azokat méltoknak tartja az Isten, és illendő fiaknak itéli ez ő lakodalmára.

Viszontag pedig, valakik e' bizonyoságot
 szivekben nem erzik, itéletet észnek és ísz-
 nak magoknak. Annak-okáért Christus U-
 runknak és szent Pál Apostolnak parantso-
 lattyaol, mindeneket valakik tudván e' kö-
 vetkezendő bűnökben élnek, el-tiltunk az
 Urnak asztalátul, meg-hirdetvén azoknak
 hogy semmiképpen nem léfznek az Isten or-
 szágának örökölő, tudni-illik: bálvány-imá-
 dók, és mind a' kik szenteket, angyalokat, és
 egyéb teremtettt állatokat imádnak és segitsé-
 gül híznak, kik faragott, öntött és írott képe-
 ket tisztelnek és imádnak, kik ördöngös tu-
 dománnyal és varáslásokkal élnek, minde-
 nek a' kik embereket, barmokat, és egyéb
 dolgokat meg-bűvölnek bájolnak, és a' kik
 effele bűvöléseknek babonáságoknak hisz-
 nek. Valakik az Istent, az ő szent igéjét és Sz.
 Sacramentomit meg-vetik, minden károm-
 lók, és mind azok, kik az Anyaszentegy-
 házban és a' polgári társaságban zurzavart-
 inditnak és pártot-útnek, minden patvarkó-
 dók, hiti-szegettek, hitetlenek, szűléjeknek
 és előttők jároknak engedetlenek, gyilko-
 sok, hásártosok, háborgok, valakik feleba-
 rátttyokat gyűlölik, és azokra irigykednek,
 minden házaság török, paráznak, részege-
 sek, lopók, usurások, koborlók, ragadozók,
 kártyás kotzkások, fősvények, és mindenek,

valakik rendeletlenül elvén, egyebeket megbotránkoztatnak. Ezek mindnyájan valamig az ő vérkekben hevernek, e szent Sacramentumi ételtől és italtól, melly egyedül csak a' hiveknek szereztetett a' Christustól, magokat meg-tartoztassák, és annélkül elegyenek, hogy nehezebb ítéletet és kárhozatot ne vonnyanak fejekre.

Mind ezek pedig szerelmefim, nema' végre számláltatnak elő, hogy a' hiveknek töredelmes szívei tellyességgel el-rettennyenek, mint ha tsak azoknak volna szabad az Ur általáról részesülniök, a' kik tellyességgel, minden bűnnélkül vadnak: Mert nem azért járulunk e' szent Vatsorához, hogy ezzel magunkat igazaknak és tökéleteknek mutatnók mi magunkban: hanem inkább ez ellen, mivel hogy az életet nem mi magunkban hanem a' Christusban keressük, megvalyuk ezzel hogy az halálnak közepette fekszünk. Annakokáért noha még magunkban sok erőtelenségeket és nyavalyaságot érzünk, és hogy még szinte tellyes és tökéletes hittel nem bírunk, sem pedig olly buzgósággal a' mint kellene az Istent né tiszteljük, de naponként hitünknek erőtelenségével, és a' testnek gonosz kívánságival szűkség tufakodnunk. Mindazáltal mivel hogy a' Sz. Léleknek kegyelme által utálljuk és bánjuk

nyuk szívünk ízerint e' vetkeket, és tellyes
szívvel az hitetlenségén győzedelmet igye-
kezünk venni, és az Istennek minden paran-
tsolati ízerint akarunk élni: E' bizodalom-
ban erős hiedelemmel meg-állunk, hogy
sem valamelly bűn, sem pedig az erőte-
lenség azok között, mellyek meg kedvünk
ellen, mi bennünk vadnak, az Istennek ke-
gyelméből minket ki nem rekeszhetnek, sem
pedig e' mennyei etellel itallal való részesü-
lésre méltatlanokká nem tehetnek

Másodszor, gondoljuk-meg azt-is, mi
végre szerzette legyen az Ur e' szent Vatsorát;
tudni-illik az ő emlekezetire.

Az ő emlekezetit azért e' Vatsorával való
élésünkben ilyenképpen rendellyük: Elő-
ször ezt a' mi sziveinkben erős hittel el-
hidgyuk, hogy a' mi Urunk Jesus Chri-
stus a' Pátriarchának eleitől fogva tött igé-
ret ízerint, az Atyától e' világra küldetett,
és testünkét verünket fel-véven magára, az
Istennek harag át, (ki miatt mind örökké el-
kárhoztunk volna,) az ő emberré léte ének
kezdetitől fogva, mind életének végeiglen
e' földön mi érettünk el-vi elte. Az Isten
törvényéhez, és igazságához való minden-
engedelmiséget mi ér tünk be-töltött: ki-
válképpen akkor, mikoron a' mi bűneink-
nek és az Isten haragjának terhe alatt a' kert-

ben vérrel verétkézett, holott magát a' megkötöztetésre kézben adta, hogy minket a' bűnnek kötelei alól fel-öldözna; és számtalan sok gyalázatot szenvedett, hogy minket az örök gyalázattól meg-szabadítana, és bűntelen lévén halálra sentenciáztatot, hogy mi az Istennek ítéleti előtt mentségesek lennénk, és az ő áldott testét a' keresztfára szegeztette, hogy a' mi bűneinknek ados levelet a' keresztfára fel-szegezné, és így az átkot mi rolunk ő magára vőtte, hogy az ő áldásával minket bé-töltene, és a' leg nagyobb szidalmakra, és lelki testi ki-mondhatatlan nagy keserves inségekre és gyótrelmekre magát le-botsáta, mikoron fel szoval ezt

Mar. 13. kiáltotta: En Istenem, én Istenem, miért hagyál-el engemet! hogy mi az Istentől magához fogadtatván, soha tőle el ne hagyattatnánk. Es végezetre az ő halálával, és vérének ki-ontásával, ez uj és örökké állandó Testamentumát; az az: kegyelemnek és meg-békéltetésnek szövetséget szerzette, mikoron fel-kiálta ezt mondván: El-végeztetett.

Joh. 19.
30.

Matth.
26. 26.
Mar. 22.
19.

Hogy pedig kétség-nélkül hinnók, hogy mi ez szövetségben bé-foglaltattunk, az Ur az ő Tanítványival valo utolsó Vatsorájának idején, Vővé a' kenyeret, és minek-utánna hálakat adott volna, meg-szege és adá nekik

mond.

mondván: Vegyétek, egyétek, ez az én testem, melly ti érettetik adatik, ezt tegyétek az én emlékezetemre. Luc. 14. 22.

Hasonlatos-képpen vevé a' pohárt-is a' vatsora után, és minék utánna hálákat adott volna, a' pohárt a' tanítványoknak nyujtván, monda: Vegyétek el, és igyatok ebből mindnyájan, e' pohár új Testamentom az én vérem által, melly ti érettetek és sokakért ki-ontatik bűnőknek bocsánattyára. Ezt tegyétek valamenyiszer ijándgyátok az én emlékezetemre; Az az: Valamenyiszer e' kenyérből ejendetek és e' pohárból ijándotok, ez mint egy emlékeztető jegy és bizonyos zálag, néktek eszetekbe jutatya, és nyilván meg-bizonyította, az én ti hozzátok való buzgó szeretetemet, és hívségemet, melly én szeretetemből és hívségemből, ti érettetek, kiknek egyebképpen örök halállal kell vala elvesznetek, az én testemet a' keresztfán halálra adom, és az én véremet ki-ontom, és a' tiéh és szomju lelkeiteket, az én meg-feszített testemmel, és ki-ontatott véremmel, az örök életre étetem és itatom olly bizonyosan, a' miképpen hogy kinek kinek a' kenyér szeme láttára szegdeltetik, és a' pohár közölterik, és ti ezeket az én emlékezetemre szájatokkal eszitek, és iszjátok.

Ebből ez Christus Urunk szent Vatsorájának

janak szerzéséből láttuk, hogy ő a' mi hitünket és bizodalunkat arra az ő tökéletes áldozatjára, melly a' keresztfán egyfeszít meg-lőtt, ugy-mint idvelegünknek egygyetlen egy fundamentomára igazítja: a'hol ő a' mi eh es szomju lelkeinknek igaz étel és itala lőtt az örök életre. Mert az ő halálával a' mi örökké való ehségünknek és szomjuságunknak okát, tudni-illik a' bűnt el-tör-lőtte, és mincünk meg-elevenítő lelket nyert: hogy e' lélek által, melly a' Christusban, mint mi fejünkben, és mi bennünk ő tagjaiban lakozik, ő vele igaz egygyesülésünk legyen, és minden ő javaiban, igazságában, az örök életben és dicsőségben részesek legyünk: Továbbá hogy ezen Szent Léleknek általa, mi-is egymás között, ugy-mint egy testnek tagjai, igaz és atyafiakhoz illendő szeretettel egybe kötöztessünk, és egygyé legyünk, a' mint szent Pál szol: Mert egy kenyér, és egy test vagyunk sokan, mert mindnyájan egy kenyérből eszünk. Mert miképpen hogy, sok buza szemekből egy liszt örltetik, és egy kenyér süttetik, és sok egybefajtoltt szőlőszemekből egy bor nyomatratik, és szűretik, így mi-is igaz hittel a' Christusban óltatván, az atyafiúi szeretet által, a' mi idvezítő Christusunknak példájával, a' ki minket eleb annyira szeretett, mindnyájan egy

egymással egy teste legyünk. Ez egymással való egygyé letünket pedig, nem csak szónkkal, hanem tselekedetünkkel is meg-bizonyítsuk: Mellyre minékünk adgyon erőt segedelmet, a' kegyelmes mindenható Isten a' mi Urunk Jესus Christusnak szent Attya, az ő szent Lelkének általa, Amen.

Könyörőzjünk.

IRgalmas Atya Isten, kérünk téged hogy e' szent Vatsorában, a' mellyben a' te szerelmes Fiadnak a' Christus Jესusnak keśerves halálának dicsőséges emlékezetit szenteljük és tiszteljük; a' te szent Lelked által tselekedgyed azt a' mi szíveinkben, hogy erős hiedelemmel mi magunkat a' te szent Fiadnak a' Jესus Christusnak ajánlyuk, és naponkint inkább inkább minden életünket néki szenteljük, és hogy a' mi fáratt és töredelmes szíveink az ő igaz testével vérével, tudniillik önnön magával bizony Istennel és emberrel, és örökké való mennyei kenyérrel, a' Sz. Léleknek munkálkodása által, étesse nek és tápláltassanak: hogy ennek utánna nem a' mi bűneinkben, hanem ő mi bennünk, és mi ő benne éljük. Hogy az új és örökké állandó frigyben valóban úgy részefüllyünk, hogy minden kétség nélkül el-hidgyük azt, hog' te minékünk mind örökké kegyelmes Atyánk

akar sz

akar sz lenni, és soha a' mi bűneinket nekünk nem tulajdonítod; Sőt ennek felette minden testi lelki szükségünkre valokat minékünk mint szerelmes fiainak és örökösödnek bőszeggel meg szolgáltatsz. Adgyad ennek felette ő mi kegyes Atyánk, hogy a' reánk bortsátott kereszttet bátor szívvvel fel-vegyük, és békefességgel el-vissellyük, magunkat meg-taggadjuk, tégedet mi meg-tartónknak valyunk, és minden mi nyomoruságinkban fejenként mennyekbe fel-emelvén, ezen mi meg-tartó Jesus Christus Urunkat onnét elvárjuk. Holott a' mi meg-rodhadatlan testeinket az ő ditsőséges testéhez hasonlatokká tészti, és minket az örökké való vélelakra befogad, Amen. Mi Atyánk, &c.

Ennek felette kegyelmes Atyánk, e' szent vatsora által, erősíts meg-minket a' mi közönséges keresztyéni hitünknek ágazatiban, mellyről mind szívünkkel, szájunkkal, ilyenképpen teszünk vallást: Hiszek, &c.

Hogy annakokáért az igazán mennyei kenyérrel a' Jesus Christussal élheszünk és tápláltassunk, a' mi sziveinket ne függesszük csak e' szemünk előtt való kenyérre és borra, hanem sziveinket, és hitünket oda fel-emellyük mennyekbe: Holott a' Jesus Christus mi éretünk esedezik az ő Attyának jobján, a' hol őtet mostan ülni a' mi keresztyéni hitünknek ágaza:

Ágazati-is meg-bizonyítottak, nem kérelked-
ven abban, hogy a' mi lelkeink az ő testével
és vérével a' Szent Léleknek munkálkodása
által olly bizorrryál éretik itatik és tapláta-
tik, melly bizorrryál a' meg-áldott kenyeret,
és bort az ő emlékezetire el-vezésűk.

Ezeknek utánna a' Tanító kinek kinek e' ke-
nyerből szegvén el osztja illyen igékkel:

E' kenyér, mellyet meg-szegűnk, a' Chri-
stus testével való közösűlésűnk.

A' pohárnak nyujtásában így szollyon:

Az hálá-adátnak pohára mellyet meg-ál-
dunk a' Christus vérével való közösűlésűnk.

Ez idő alatt mig az Ur vatsorája osztogatatik
a' szent írásból a' Christus halálára emlékeztető
caputok olvastassanak: Ugy mint Job. 14. 15. 16.
17. 18. Esa. 50. Mellyek között az tartásék meg
a' melly kinek kinek az ő gyülekezetéhez inkább
illik és hasznosb leend.

A' communicálásnak el-végezése után a' Ta-
nító illyen intést régyen:

Szerelmeműm az Ur Christusban,
mivel hogy az Ur az ő asztalánál a' mi lel-
keinket mostan étette és itatta, mindnyájan
egy szível lélekkel, és illendő áldással maga-
zaltjuk az ő ditsőséges szent nevét: és kiki
halkal magában velem egygyűtt illyenkep-
pen szollyon, *Psal. 103.*

Aldgyad én lelkem az Urat: és minden
belső

belső részeim az ő szent nevet. Aldgyad én-
 lelkem az Urat, és el ne felekezzelem
 jó tetteimről. Ki meg-kegyelmez minden
 te bűneidnek, ki meg-gyógyította minden be-
 tegségidet. Ki meg-szabadította a' koporsó-
 ból a' te életedet, ki tégedet meg-koronáz
 kegyelmességével és irgalmaságával. Ki min-
 den joval meg-elégíti a' te szádát. Irgalmas
 és kegyelmes az Ur, késedelmes a' haragra és
 igen kegyelmes; Nem mind örökké feddó-
 dik, és nem tartja-meg mind örökké az ő ha-
 ragját. Nem a' mi bűneink szerint tseleke-
 szik mi velünk, és nem fizet minékünk a' mi
 álnokságink szerint. Mert melly igen ma-
 gas az ég a' földtől, olly igen nagy az ő jovo-
 ta az őtet felőkhöz. Melly távol vagyon a'
 nap kelet a' nap nyugattul, olly messze ve-
 tette mi tőlünk a' mi bűneinket. Miképpen
 könyörül az atya az ő fiain, azonképpen kő-
 nyörül az Ur az őtet felőkön. A' ki az ő tu-
 lajdon Fiának nem engedett, hanem adta azt
 mi érettünk mindnyájan, és ő vele minékünk
 mindenekért adott. Az Isten pedig az ő mi
 hozzánk való szerelmét ebben mutatta meg,
 hogy mikor ő még bűnösök volnánk, a' Chri-
 stus mi érettünk meg-holt. Minek utánna-
 azért meg-igazultunk az ő vére által, sokkal
 inkább meg-tartatunk immár a' harag ellen ő
 általa. Mert ha mikoron ellenségi voltunk

meg-békeltettünk Istennel az ő Fiaának halála által, sokkal inkább meg-tartatunk az ő élete által, minekutánna meg-békeltünk vele. Annakokáért az én szívem és szájam az Urnak dicsőretit örökké hirdeti.

Avagy így.

Mindenható Isten kegyelmes Atyánk hála-
lakat adunk tenéked tellyes szívből,
hogy a' te ki-mondhatatlan kegyelmességed-
ből, a' te egygyetlen egy Fiadat minékünk
adrad közben-jároul, bűnért való áldozatul,
és az örök életre való ételül és italul ajánde-
kozrad, és ennek-felette igaz hitet-is adsz
minékünk, mellyel e' te jó tereményidet el-
foghassuk. Es ennek a' mi hitünknek meg-
erősítésére a' te szerelmes Fiad által szerzet-
ted nekünk e' szent Vatsorát. Adgyad mo-
stan hűséges Atyánk, hogy a' te Szent Lel-
kednek munkálkodása által, a' mi Urunk Je-
sus Christusnak e' szentséges emlékezeti, és
halálának hirdetése, az igaz hitnek bennünk
naponként való öregbülésére, es a' Christus-
fal idvefséges egygyesülésünkre szolgállyon,
és használlyon. Azon te szerelmes Fiadnak
a' mi Urunk Jesus Christusnak általa, Amen.

Mivel hogy a' házasságban élő személyekre a' bűn miatt gyakran háborúk és nyomoruságok botsáttanak : szűkség hogy ti-is jelen lévő személyek A és B. kik házasságot az Isten nevében kezdeni és a' Christus Anyaszentegyháza előtt meg-erősíteni kívánnyatok, a' ti szívetekben bizonyosok legyetek az Istennek mindennemű háboruitokban és nyomoruságokban, kétség nélkül való segedelme felől : Hallyátok-meg azért és tanulmányátok-meg a' szent írásból, a' szent házasságot betűletesnek és Isten előtt kedves állapotnak lenni : melly dologra képeit Isten a' házasságoknak az ő áldását és oltalmát igéri : a' paráznakat pedig és a' házasság törőket az ő ítéletével fenyegeti.

Elsőben azért tudgyátok-meg, hogy az Isten a' mi Szent Atyánk, minek-utánna a' mennyet és a' földet, és mindeneket, mellyek azokban vadnak, teremtetten, és el-végezte volna, az embert-is az ő ábrázatjára és hasonlatosságára teremte, e' végre, hogy uralkodnék minden vízi és földi állatokon, és az égi madarakon. Mikoron pedig csak a' teremtetett férfinak az élő állatok közül nem találtnék hozzá hasonló segítő-társai monda az Ur Isten : *Nem jó az embernek egyedül*

dúl lenni: szerzek néki segítőt, melly mindenkor
ő előtte legyen. Annak-okáért az Ur Isten bo-
tsáta nagy mély álmot Adámra, és el-aluvék,
és egy ódala tetemét ki-vévén huffal tölté-
bé annak a' helyét. Es az Adámból ki-vótt
oldal tetemből teremte aszszonyi állatot.
Mellyet mikor az Isten Adámhoz vitt volna,
monda Adám: Ez az én tsontomból való tsont,
ez az én testemből való test, és neveztetik asz-
szony embernek, mert férfi emberből vétetett.
Annakokáért el-hadgya a' férfiu az ő atyát és
az ő anyját, és ragaszkodgyék feleségehez,
és lesznek egy testé.

Ezokáért semmit abban ne kételkedgye-
tek, hogy Istennél kedves nem volna a' házas-
ság, mert hogy az Isten teremtette Adámnak
az aszszonyi állatot, és hogy ő maga hozzá
vitte, és feleségül néki adta, azzal akarja bi-
zonyítani, hogy mind ez ideig-is kinek kinck
a' feleséget olly bizannyal ő adgya, mintha tu-
lajdon kezével vinnéje néki. A' mi Urunk
Jesús Christus-is a' Galileabéli Cana városbā
a' menyegzei lakodalmat jelenvoltával eke-
sítette, és első tsuda tételének ajándékával
fel-tisztelte, hogy az emberek között a' há-
zaság bétsületben tartatnék: és hogy a' háza-
sok az ő gondviseleése és segedelmé felől bizo-
nyosok lennének, még mikor semmi segede-
lemre való alkalmatosság nem láttatnék-is.

Hogy pedig ez házassági állapotban, Isteni felelem szerint elhefsetek, szükség okait meg tudnotok, miért Iserizette legyen Isten a' szent házasságot.

Annak első oka ez, hogy egygyik a' másikat hívsegeffen segítse, és mindenkoron, mellette legyen, minden ez életre és az örök életre néző dolgokban.

Másik oka, hogy ha űket magzatokkal látándgya az Isten, azokat igaz Isteni ismeretben nevellyék fel, és tanítsák az ő szent nevének ditséretire.

Harmadik, hogy kiki minden tisztátalanságot és gonosz kívánságot el-távoztatván, jó es tsendelz lelki ismerettel elhefseten. Mint meg-vagyon írva: *A' parázñaságnak el távoztatásaért, minden férfinak tulajdon felesége legyen, és minden asszonyi állatnak tulajdon férje.* Annakokaért a' kik immár idejekre jutottanak, es magok meg tartoztatására való erővel nintsenek meg-ajándékoztatván, az Istennek parantsolattya szerint, és az Anyaszent-egyháznak rend tartása szerént, szülejeknek vagy tutoroknak, és rokonságoknak javallásokból, és segedelmekből, meg-kell házasulniok: hogy az Isten temploma, melly a' mi testünk, meg ne ferteztesek: Mert ha valaki az Isten templomát meg-szeplőfűri, elveszti azt az Isten.

Tovább

Továbbá azt-is meg-tudgyátok mint kellen az Isten ígéje szerint egymáshoz magatokat viselnetek. Először azért; Te férjfiu, meg-gondollyad, hogy az Istentől a' te feleségednek fejévé rendeltettél, arra hogy a' mint tőled lehet őtet eszesen és értelemesen oktassad, és igazgassad, vigasztallyad, oltalmazd, a' miképpen tudni-illik a' fő igazgatóya az egész testet: mint a' Christus-is az ő Anyaszentegyházának, kinek ő fejévé tétett, mindenkoron bőltseféget, vigasztalását és segedelmét nyújtja. Annak-felette, a' te feleségedet szeressed mint tulajdon testedet, mint Christus Urunk-is szerette az ő Anyaszentegyházát, ne légy hozzá kemény és keserű kedvű, hanem a' mint értelmesekekhez illik, élly egygyütt véle az aszszonyi-állati edénynek ugy-mint erőtlenségnek tisztességet téven. Mivel hogy mind egygyütt azokkal örökösök-is vadtok a' kegyelemnek életében, hogy a' ti imádkozástok meg ne bántassék,

Es mivel hogy az Isten a' férjfiunak parantsolta hogy orczájának veritékével egye az ő kenyerét, te tisztad hogy ez hivatalban, mellyben hivattattál, minden erőddel és igyekezetteddel munkálkodgyal, hogy mind hazad népét hiven és szentül táplálhassad; és a' szűkölködő szegénynek-is segítséggel lehess.

E' mellet te is aszszonyi-allat, meg-tudgyad, mint kellyen magadat az Isten igeje szerint a' te férjedhez viselned: A' te ferjedet, mellyhez mentél, szeressed, tiszteljed és fellyed, és minden igazság szerint való dolgokban, néki mint uradnak engedgy, mint a' test a' főnek, és az Anyaszentegyház is a' Christusnak alaja vettetett: ne uralkodgyál a' te ferjeden, hanem tsendétségben légy. Mert az Adam teremtetett először és az után az Eva Adámnak segítségül teremtetett. Es az élet után, az Evának, és az ő személyében minden aszszonyi-állatoknak az Isten meg-parantsolta mondván:

A' te akarod a' te férjed birodalmában léssen, és néki birodalma leszen rajtad. Ennek azért az Isteni rendelésnek ellene ne törekedgyél, hanem inkább engedgy az Isten parantsolattyának, és a' régi szent aszszonyi-állatokat kövessed, kik Istenben vetvén reménsegeket, az ő férjeknek engedelmesek voltak; miképpen Sára engedett Abrahámnak őtet urának nevezvén. Annak-fellette minden tiszteletes és hasznos dolgokban a' te ferjednek segítséggel légy. Gyermekidnek és házadban való dolgaidnak, marháidnak szorgalmazatoson gondgyát visellyed; minden szemérmetességben és tisztességben, e' világi fris pompára nem úzván,
 hogy

hogy egyebeknek-is ditsiretes példaul lehessz az alázatos együgyűségre.

Mivel hogy azért immár Te, A, és B, meghallottatok és meg-értettétek, miképpen és mi végre szerzette legyen az Isten a' szent házasságot, és miket parantsolt legyen közüzletek mind két felnek: el-végeztéteké azt magatokban, hogy a' házasságban ekképpen élljétek, a' mint most, az Anyaszennyház előtt jelentitek, és a' mint e' ti házasságotoknak meg-erősítését kívánnjátok? *Felellyenek.* El-végeztük.

Ezeknek utánna a' Prédikátor ezt mondja:

Titeket mindnyájan valakik itt jelen vagtok ez dologban bizonyságul támasztalak; Mindazonáltal ha valaki közüzletek tudgya, hogy e' két személyeknek valamellyik, avagy másnak házasságra kötelezte volna magát, avagy valami egyéb akadály volna dolgokban, azt mostan jelentse-meg.

Ha senki nem leend ki ezeknek ellene mondana, a' Prédikátor im így szóljon:

Mivel hogy annak-okáért senki e' dolognak ellene nem mond, és semmi akadály nints köztetek, az Ur Isten e' ti szent igyekezeteteket, mellyet a' ti szíveitekben adott, erősítse-meg, és ti el-kezdétek legyen az Urnak nevében, ki teremttette mennyet és a' földet.

Ezeknek utánna a' Prédikátor a' vő-legénynek szollyon ekképpen:

Te, A, meg vallodé Isten előtt, és az ő szent gyülekezeti előtt, hogy te ez B. feleségül jegyzetted, és vészéd magadnak, és befogadodé, hogy soha őtet el nem hagyod, hanem szereted, táplálod, mint hiv és Isten-felő férjfiához illik, hogy feleségét szeresse táplállyá. Annak felette hogy ő vele szentül élsz, hitedet és hiveségedet néki mindenben meg-tartod, az Isten parantsolattya szerint, és az ő szent Evangeliuma szerint?

Feleleti a' vő-legénynek: Ugy vagyon: fogadom és igirem.

Annak utánna a' meny aszszonynak is így szollyon:

Te is B. meg-vallodé az Isten előtt, és a' szent gyülekezet előtt, hogy ez A. férjednek fogadtad és férjül vészéd magadnak, és igéredé hogy te néki hiveséges és szó fogado segítő tárfa leszel, ő vele szentül élsz, és soha el né hagyod, de hiveségedet hozzája mindenben meg-tartod, a' miképpen tartozik a' tőkélletes és jámbor aszszonynak az ő férjével tselekedni, az Isten parantsolattya, és az ő szent Evangeliuma szerint?

Feleleti a' meny aszszonynak: Ugy vagyon: Fogadom és igirem.

Ennek utánna a' Prédikátor egygyiknek a' másikkal jobkezét fogassa és ezt mondgya: Az

Az irgalmaságnak Attya, ki az ő jo kedve s' akarattjából titeket e' szent házassági állapatra hívott szerkeztessen és kötözzön öszve benneteket, igaz szeretettel és hiveséggel, és az ő szent áldását terjeszse végiglen ti reátok, Amen.

Hallyátok-meg immár a' szent Evangéliomból, melly erős legyen a' házasságnak kötele. Ezt pedig meg-irtta szent Máthe Evangelista, tizenkilenczedik részben, ilyenképpen: Akkor hozzája menének a' Phariseusok, kik késértvén őtet ezt kérdik vala: Szabadé az embernek el-hagyni az ő feleségét akarmi vétekért? Eő pedig felelvén monda: nem olvastátoké hogy a' teremő, az első teremtésben, férfiat és a' szonyi állatot teremtet? és azt mondotta: Ezért el-hadgya ember mind attyát annyát, és ragaszkodgyek az ő feleségéhez, és ketten lesznek egy testé. Azért többé imámár nem kettő, hanem egy test, a' mit azért Isten egybe szerkeztetett, az ember el ne válaszsa. Es mondának neki: Miért parantsolta tehát Mozes, hogy a' férfiu, el-váláslól való bizonyság levelet adgyon az ő feleségének, és azt el-hadgya? Felelenékiek; Mozes a' ti sziveteknek keményfégéért engedte volt-meg néktek, hogy el-hagyahassátok a' ti feleségeket, de nem ugy volt eleitől fogva. Mondom pedig néktek,

hogy valaki el-hadgya az ő feleségét, hanem ha paráznaságáért, és mást vejend, parázna-lészen az, és a' ki ok nélkül el-hagyatot a' szőny-i-állatot vésszen feleségül, az-is parázna-lészen.

E' Christus Urunk beszédének hidgyetek, és azt bizonnyal tudgyátok, hogy ti az Istentől kóttettetek egyben. Annak-okáért mind-
deneket, valamik a' házasságba ti reátok kővetkeznek, bekecséges türelessel és hálá-adással vegyétek, ugy-mint mellyek az Istentől ti házasságtoknak szerzőjétől származzanak, Amen.

Ezeknek utánna a' prédikátor mondgya:

K Ö N Y Ö R Ö G J Ű N K A Z Istennek.

MIndenhato örök Atya Isten, ki minden teremtettt állatidban és rendelésidben a' te jó voltodnak és böltsécségednek jeleit meg-mutattad, és még-kezdetben meg-mondottad, hogy nem jó az embernek egyc-dül lenni, ez okáért ő néki hozzá hasonlo segítő társot teremtetted, és a' két személyt egyben szerkeztetted, melly te rendelésedre képest, minden tisztátalanságot meg-büntetisz; Mivel hogy e' személyeket a' házassági állapotra hívtad, és kötelestetted, kérünk
tége-

tégedet adgyad Szent Lelkedet nékiek, hogy az igaz és álhatatos hitben szentül éllyenek, a' te szent akaratom szerint, ellene álván minden gonosznak. Ald-meg őket, mint a' régi szent Atyákat te kedves és hiv szolgaidat, Abrahámot, Isákot, és Jákobot, meg áldot-tad: hogy ekképpen ők-is, ugy-mint te frigyednek, mellyet régen e' szent pátriárkák-kal szerzettél, örökösí, magzatokat, gyer-mekeket hozzanak, nemzenek, és azokat fel-nevellyék Isteni félelemben, a' te szent nevednek ditsőségre, felebaráttjoknak halznokra, és a' te Sz.Evangeliumodnak ter-jesztésére. Halgass-meg minket, oh irgalmas-ságnak Atya! a' te szent Fiadnak a' mi U-runk Jéhus Christusnak általa: Mi Atyánk ki vagy menyekben, &c.

Hallyátok-meg immár az Istennek igére-tit az Istenfélő házasoknak meg-áldása felől, a' mint meg-vagyon írva a' 128. Soltárban:

Boldog ember a' ki féli az Urat, és a' ki az ő uraiban jár.

A' te kezeidnek munkáját észled. Boldog vagy, és jól leszen dolgod.

A' te feleséged olyan leszen mint a' termő szőlő a' te házában: A' te fiaid mint az o-laj-fának ágai a' te asztalod környül.

Imé így áldatik-meg a' férjfiu, ki féli az Urat.

Meg-áld téged az Ur Sionból; és meg-látod a' Jérusálemnek javait életednek minden idejében.

Es meg-látod fiaidnak fiait, és az Izraelen való békefiséget.

A' mi kegyelmes Urunk Istenünk áldgymeg titeket minden ó szent ajándékival, és adgya hogy minden jokkal bővölködvén, fok ideig szentül egygyütt élhessetek, Amen.

A' B E T E G E K N E K

meg-látogatásáról.

AZ igaz és hiy Egyházi tanítónak tisztia adgya, hogy nem tsak közönséges helyen prédikállyon a' népnek mellynek pásztorává tétetett, hanem a' mennyire lehet, külön-is, kit kit meg-intsen, fedgyen, és vigasztallyon.

Soha pedig az ember nem szükölködik inkább Isteni tudomány nélkül, és vigasztalás nélkül, mint mikor kereszt al tt és nyomorúságban forog, tudni-illik betegségben és egyéb effele insegben, és nyavalyában: kíváltképpen pedig halálos betegségének idején. Mert akkoron az ő lelki ismérleti inkább forongattatik, és kesergettetik, hogy nem mint egyebkor egész életében: mert érzi
hogy

hogy az Isten ítélő széki eleiben hivattatik. Az őrdög-is akkoron leg keményeb kifirtetivel út reája, hogy a' betegséggel és keserűséggel bajlodo és tufakodo Izegény lelket tellyeliséggel le-verhesse, és a' kétségben esefnek mélységes órvényében ejthesse. Mivel hogy azért az Egyházi Tanítok, Istennek szolgálai, az Isten-is pedig egyéb ditsőséges nevezeti között, kiváltképpen nevezetük nyomorultaknak oltalmának, és töredelmés sziveknek meg-gyogyitojának: méltó hogy az Egyházi tanítok-is a' lérelmes szivekkel szánakodgyanak, és néműnēmű képpen vélek egygyütt szenvedvén minden igyekezettel és szorgalmazással őket vigasztallják, és az Evangéliumnak hirdetése által azokat az Isten Fiához igazítsák. Melly Evangeliumban nekiek illy örvendetes segedelem és szabadítás ígértetik: *Jőjjetek én hozzám, (ugy-mond) mindnyájan, kik meg-fáradtatok és meg-terheltetvötek, és én meg-nyugotlak titeket.*

Jollehet pedig azok a' kik szomorusággal és betegséggel próbáltatnak, nem mind egyféle fájdalmat éreznek, és ezokaért mindenféle nyavalyának állapattyához illendő vigasztalásnak formája senkinek eleibe nem irattathatik: mindazáltal, e' következendő résfetskéket és tanuságokat, többire minden betegeknek eleikbe kell adni:

Először, hogy semminémű betegségek né-
esnek történetből rajtunk, hanem minden-
fele nyavalyák az Istennek kezéből és atyai
gondyifeléséből botsáttatnak mi reánk, hogy
bűneinket, úgy mint mindenfele nyavalyá-
inknak okait meg-ismérvén, magunkat I-
sten előtt meg-alázzuk.

Ha azért a' betegek még bűnöket nem ér-
zenék, és azon eléggé nem bánkodnának, a'
Tanító a' betegségnek okát, a' bűnt, nekik
világosban és bővebben szemek eleibe adja.
Ha pedig lelki isméréstinek sérelmével ter-
heltek a' beteg, tehát keményeb sújtással a'
keserves lelki isméréstet ne sértse a' Tanító :
hanem az Istennek idvezítő kegyelmét, min-
den hívsséggel, szerénységgel a' betegnek fzi-
vébe tsepegeffe és beszélgeffe. Melly dolog-
ra nem haszontalan a' Catechismusnak első
kérdése a' mellé vetett szent írásbéli bizony-
ságokkal egyetemben, mellyet a' Tanító bő-
vebben meg-magyarázzon, és a' betegnek
eleiben számlállyon, tudni illik, hogy a' be-
tegségben fekűvő szegény test, nyavalyás lel-
kével egyetembe, a' Christusnak tulajdona,
melly az ő drága vérével meg-váltatott, és
a' bűntől meg-szabadítatott, és a' többi.
Mellyekből hogy a' beteg ember nagyobb vi-
gaszralást vehessen, a' Predikátor a' keresz-
tyeni hitnek vallásának ágazatit rendel mind
elő

elő hozza, és egygyenkint meg-magyaráz-
za, és meg-mutassa mindenik czikkelyből
minémű vigasztalást vegyen a' beteg ember,
melly egy részent a' Catechismusból, rész fe-
rint a' Catechismus mellé csiált szent irás-
béli bizonyító sentenciákból könnyen meg-
lehet.

Néha ismét, kiváltképpen pedig az első
meg-látogatáskor, imez következendő in-
tés, ilyen formán vagy ehez hasonló igékkel
lehet.

Szerelmesim, mivel hogy titeket az Isten-
testi betegséggel meg-látogatott: annakoká-
ért hogy magatokat, az ő akarattjára támasz-
tassátok, elsőben-is meg gondollyátok,
hogy effele testi erőtelenségek az Istentől mi-
reánk a' bűnért bocsátatnak, és hogy az A-
dámot mint egy néminémű örökségképpen
mi reánk szállott eredendő bűn szerzi miné-
künk mind az halált, s' mind pedig valamel-
lyek e' halál országára néznek; Tudni-illik
szükölködeft, betegséget, nyavalyákat, nyo-
moruságokat. Mert ha bűn nélkül élnénk,
semmit mi rajtunk sem halál, sem betegség
nem uralkodnék. Másodszor, hogy a' mi
bűneinkben, betegséginkben, és egyéb fele-
kísérterinkben, és végre az halálnak inséges
fajdalmában kétségbe ne esnénk, arra meg-
tanít az Evangelium, hogy a' Jésus Christus az
elő

elő Istennek Fia, minket a' bűntől meg-szabadít, és az örök idvességben részese tészén, hogy ha az ő ígéretit igaz hittel hozzánk kaptssollyuk. Ez pedig kiváltképpen két moddall leszén: Mert először az Evangéliom és a' szent Sacramentomok által a' mi sziveinket, és lelkeinknek ísméretit meg-tisztítja, mint az Apostoli tselekedetről írt könyvben *Act. 15.* szol az Apostol: *Meg-tisztítván azoknak szíveket hit által.* Annak-utánna midőn a' mi lelkeink ísméreti ekképpen a' bűnőknek szennyeiből meg-tisztíttatván vadnak, és az Istennel hit által meg-békeltettek, szükség hogy a' bűnők mi belőlünk, és a' mi természetünkől is ki-tisztíttassanak és ki-gyomláltassanak.

Es hogy ekképpen végezetre minden mi bűneinkből ki-tisztulván, abban az igazságban és tisztaságban, melyet Isten mi tőlünk kíván, napról napra inkább inkább megerőssíttessünk, és az örök életet el-vehessük. Harmadszor, hogy ezek bennünk meglegyenek és végben vitefienek, arra botosáttya Isten mi reánk a' betegségeket, és végre az halalt-is: nem azért hogy haragudnek, avagy hogy minket el-akarna vesztetni, hanem inkább hogy minket kegyelmében vévén ez életben az igaz penitentiára és hitre, mint egy kézen-fogván vezessen, hogy így vegyezze

zetre a' bűnről, mellyel még bajlodnunk kell,
és minden nyomoruságoktól, testestől és
lelkestől meg-szabeditson: a' mint ezt a' szent
írás bőszeggel meg-bizonyította; Mert így szól
szent Pál a' Corinthusbeliekhez írt első levél-
11. részében: *De mikor büntettetűnk az Urtól
taníttatunk, hogy e' világgal el ne kárhoztassunk.*
Ismét Romában írott levelének 8. részében; Tud-
gyuk pediglen mi, hogy azoknak a' kik Istent sze-
retik mindenek javokra vadnak, és senki őket el
nem szakaszthattya Christus szerelméről. sem tűz,
sem fegyver, sem éhég, sem az halál, sem élet, és
semmi egyéb dolog. Negyedszer, holott mind
ezek ekképpen legyenek, és te is a' Christus
szájából származott, és az ő halálával és fel-
támadásával meg-erősítetett Evangelium-
bol azt bizonytalán el-hitted, hogy neked
minden bűneid a' Christusra háromlottanak,
immar' pedig a' Christusról is tellyességgel
el-vétetted, és örökké el-töröltetted,
és így a' hitek ellen immár többé semmi ha-
ragnak és kárhoztatásnak oka Isten előtt nem
talaltatik: hanem egyedül csak az ő kegyel-
mét, vigasztalását, életét és idvességét kell
minekünk várnunk. E' vagy on hátra hogy
azt meg-gondold, hogy te most itt, Istennek
előtte, nem úgy fekszel, mint Ádám-tul szüle-
tett gonosz és kárhozott bűnös ember, de
ugy mint tellyességgel meg-igazitott és meg-
szen-

szenteltetett, és az Istennek szerelmes Fia,
 a' Christusban, kinek igazságában és érde-
 mében hogy ha hisz, olly bizonyossan meg-
 nyered az életet és az idvességet, a' melly i-
 gazán ő, nem az ő maga bűnéért, hanem
 a' te vétkeidért az Istennek haragját el-vise-
 lte, és azokért meg-is holt. Erre azért a' ke-
 gyelemre, és erre a' vigasztalásra szemeiddel,
 és sziveddel figyelmezzél, bizonynyal el-hi-
 vén azt, hogy a' bűnnek, az Isten itéletinek,
 az örök halálnak és a' pokolnak, te rajtad már
 többé semmi hatalma nintsen, de hogy a'
 Christus, amaz Istennek báránnya, te rolad
 mind ezeket el-vőtte, a' mint szent János E-
 vangeliomának első részében mondgya.
 Mert ez az, a' ki azokat el-viselte, és nem csak
 el-viselte: de sőt önnön maga által meg-
 stomlotta és meg-is győzte. Ezokáért te is
 ugyan ezen Jesus Christusban, és ennek ér-
 deme által, várjad az Atya Istennek minden-
 nemű kegyelmét, vigasztalását és idvessége-
 det, és e' bizodalommal mindeneket az ő A-
 tyai akarattyára hagyván, mondgyad: *Az*
Psál. 27. *Ur az én világom és szabadítóm, s' kitől félljek?*
az Ur az én életemnek erőssége, s' kitől rettegjek?
atyám legyen a' te akaratom, a' te kezeidben aján-
lom az én lelkemet, amen.

(Miért hogy edig a' Prédikátornak nem
 csak egy íz, hanem gyakorta, még hivat-
 lan-is

lan-is meg-kell a' beteget látogatni; hogy az
 ő meg-látogatásának haszna legyen: hogy
 ha azért a' beteg ember, nyavalyájának nehéz-
 sége miatt rea halgathat, olvasson-el a' szent
 írásból valamelly Részeket azok közzül, kik
 a' fájdalmas léleknek vigasztalására lehet-
 nek, ugy-mint szent János Evangeliumának
 14. 15. 16. 17. Szent Lukás Evang. 15. ré-
 szét. Szent Pal Romában írott levelének 5.
 és 8. részeit. 1. Cor. 15. 2. Cor. 4. és 5. ré-
 szeit. Ismért Esaiásnak 53. részét. A' Dávid
 Ditsiretinek 25. 51. és 103. Soltárit. Es
 többeket ezekhez hasonlokat, mellyeket a'
 hiv Tanito, ugy-mint lelkeknek orvosa, a'
 betegeknek vigasztalására illendőknek itél.

Annak-felette a' Prédikátor azokkal a'
 kik jelen vadnak a' beteg embernél, valame-
 nyiszer kívántatik könyörgést tégyen ilyen-
 képpen, avagy ehhez hasonló formán.

BETEG EMBERNEL VALO

Könyörgés.

ÖRökké valo irgalmas és könyörülő Isté,
 mi Urunk Jéhus Christusnak ditsőséges
 szent Attya, kinek mind az élet és a' halál ke-
 zében vagyom, és szüntelen mi reánk olly
 gondot viselsz, hogy sem jo egészség, sem e-
 T gés-

géségtelenség, sem egyéb jó, vagy gonosz
 izerentse, mi reánk nem következhetik, sőt
 még csak egy hajunk szála is a' mi fejünkről
 el nem eshetik, a' te szent Atyai akaratod
 nélkül: Ki mindeneket, valamellyek ez életben
 mi rajtunk esnek, úgy igazgat sz, hogy min-
 denek a' mi idvességünkre szolgállyanak:

Psal. 50. Ki imezt mondottad: *Hij segítségül engemet*
 91. *a' te nyomoruságodnak idején, és én meg-szabadít-*
lak tégedet, és ditsőitesz engemet: Mivel hogy
engemet szeret, meg-szabadítom őtet, fel-ma-
gasztalom őtet, mert esméri az én nevemet.
 Segítségül hívott engemet, meg-halगतom
 őtet, vele vagyok háboruságában, meg-men-
 tem, és meg-ditsőitem. Hof szu napokkal
 be-töltöm őtet, és meg-mutatom neki az én
 szabadításomat. Kérünk tégedet mennyei
 Atyánk, hogy minekutánna minket hol te-
 fti betegséggel, s' hol egyéb nyomoruságok-
 kal meg-látogat sz, adgyad minékünk a' te Sz.
 Lelkednek ajándékát, hogy elsőben e' te
 Atyai oltorodból igazán meg-esmérhesük,
 hogy mi sok bűneinkel ingerlettük reánk e'
 te büntetésidet, és ezeknél sokkal nagyob-
 kinokat érdemlenénk: Annakutánna, hogy
 mi a' te meg-elevenítő vigasztalásodat a' mi
 sziveinkben erősen meg-tartsuk, és a' te
 atyai meg-látogatásodat, nem haragodnak,
 hanem a' te atyai hozzánk való jó kedvednek
 jegyén:

jegyének ismerjük, úgy-mint ki minket e' sanyargatás által tanítat, hogy e' világgal el ne kárhoztassunk. De hogy inkább e' próbának és sanyarusági gyakorlásnak nemével öregbűlvén az igaz penitencia tartásban, (zó fogadásban, hitben, és a' te nevednek idvesség segitségül való hívásában, mind inkább inkább te hozzád vonattassunk, és a' te szerelmes Fiadnak az Ur Jესus Christusnak, úgy-mint tagok a' főnek, mint a' szenvedésben, azonképpen a' ditsőtségben-is hasonlatoflagára fel-épittessünk.

Adgy azért minékünk, édes Atyánk, erőt a' bekeséggel való tűrésre, és álhatatos bizodalmat a' te véghetetlen irgalmafságodban, melly te irgalmafságodnak mutatd jelét e' mi győtrelminknek kegyes meg-enyhitésében, mellyet atyai kezedből, mi reánk borsáttál: és ezen kereszt alatt való győtrelminket, vezérlyed és igazgasd, a' te szent nevednek ditsőségére, és a' mi lelkeinknek idvességére, a' te szerelmes fiadnak a' mi Urunk Jესus Christusnak általa, ki minékünk ilyen ígéreret tött; mondom tinéktek: *Hakettő ti közzületek egy akaraton lészen e' földön, valamit kérnek meg-adatik nékiek az én Atyámtól, a' ki az mennyekben vagyon. Mert valahol ketten vagy hárman egybe gyűlnek az én nevemben, ott vagyok öközöttök: és ez ígéreretben való bizodalmunk-*

ra képest így hatta hogy könyörögjünk : Mí-
 Atyánk ki vagy a' mennyekben, &c. Adgy
 minékünk ennek felette alhatatóságot, neve-
 kedést és gyarapodást, a' közönséges keresz-
 tyéni igaz hitben, mellyről ekképpen telzünk
 vallást: Híszek egy Istenben, &c.

Könyörgés Halálok oráján valo
 betegeknél.

MIndenhato és irgalmas Atya Isten, ki
 mind az életet s' mind a' halált a' te ke-
 zeiddel szabod és rendeled, és mi reánk sze-
 gény fiaidra mind életünkben halálunkban
 szüntelen valo gondot viselsz: és ki mi éret-
 tünk a' te egy szülött szerelmes Fiadat-is ha-
 lálra adtad, hogy mi életet ő általa látnánk:
 Ki minékünk ezen szent Fiad által meg-igér-
 ted, hogy valaki hiszen ő benne örök elete
 léfzen, és el nem kárhozik, hanem a' halálból
 életre mégyen, és hogy az ő juhait senki az ő
 kezéből ki nem ragadgya. Ne hadgy minket
 kegyes Atyánk erők felett kísértetni, de adgy
 a' kísértettel egygyütt abból ki-menekedést
 hogy azt el-viselheisük. Kiváltképpen pedig
 midőn te néked atyai akaratod ez leend, hogy
 minket e' siralomnak völgyéből a' te szent
 országodban be-vigy, akkoron fájdalominkat
 és e' testi haláltól valo félelminket kegyelme-
 sen

en meg-enyhítvén és el-távoztatván, minden kísértettől minket meg-őrizz, és meg-szabadíts. Es a' te szent Lelkednek erejével e' mi testünknek felelmes voltat meg-erősítvén, a' te irgalmaságodhoz való álhataratos bizodalomban, mellyet minékünk a' Christusban meg-jelentettél, és a' te szent nevednek buzgoságos segítségül való hívásában, és sziveinknek tsendes békeségeben, a' te kegyes kezeiddel vedd hozzád a' mi lelkeinket, hogy tégedet az örök életben minden Angyaliddal és választott szentiddel ditsirjünk és magasztallyunk, a' te szent Fiadnak, a' mi Urunk Jესus Christusnak általa: Ki minket így tanított könyörgeni: Mi Atyánk ki, &c. Adgy álhataratóságót és gyarapodást, oh mi kegyelmes Atyánk, a' közönséges igaz keresztyéni hitben-is, mellynek bizonyos vallását így szoktuk el-mondani: Híltzek egy, &c.

RENDI E' KIS KÖNYVBEN lévő dolgoknak.

I. A' KERESZTSEGRŐL.

I. Mi légyen a' Kereszttség.	Pag. 2
II. Hasznai a' Kereszttségnek.	3
1. Istennel való frigyezés.	ibid.
2. Ujjonnan való születésnek bizonyossága.	4
3. Anyaszentegyházban való bé-számláltatás	6
III. A' Kereszttséghez adatott hosznostanuságok	9
(1.) A' gyermek meddig szolni nem tud meg-kelleyené keresztelni és miokáért ?	ibid.
1. Mert Isten frigyében vadnak	ibid.
2. Mert ők is hittet és Szent Lélekkel ajándékoztattak	11
3. Mert ez által botsáttatnak-bé az Anyaszentegyházban	12
4. Mert a' keresztelésről való parantsolat ő reájok-ú tartozik	13
5. Mert hitek vallások helyett vagyon az Anyaszentegyház	ibid.
6. Mert ők is tagjai az Ecclesiának	15
7. Mert úgy felel-meg a' kereszttség a' környül-metélkedésnek Sacramentumának	16
8. Mert az egész ház népek között az Apostolok kitétel-nyeket is kereszteltek	ibid.
9. Mert a' régi Paterek is úgy tselekedtenek	17

(2.) SZÁ.

LEVŐ DOLGOKNAK.

(2.) Szabadé a' Bábaknak keresztelniük a' szükségnek idején 13

1. Mert nem szabad nékiek prédikálniok ibid.

2. Mert nintsen parantsolattok rola 19

3. Mert Marcion eretnek találmánya 20

4. Mert az idvejség nem köttetett a' keresztiségnek vizéhez ibid.

(3.) A' Pápázóknak tejek, savok, nyálok, mézek, szükségeseké a' keresztiségben 28

II. A' VÉG VATSORAROL.

I. A' Vég Vatsorának ki-szolgáltatásának módgya 23

II. Hány-szor kell ki-szolgáltatni 24

III. Karátson innepére tartozó példa 29

Mitsodá-vá tőtte az istenség az ő róla fel-vőtt testet 26

1. Az emberi nemzetnek váltságának véghez vivő eszközévé ibid.

2. Az Isten szeretetinek jelévé 28

3. A' frigynék bizonyságává 29

4. A' váltságnak helyre állatásának is jelévé 30

5. Elő kenyerré ibid.

IV. A' közönséges vallás-tétel 31

V. Az Ur Vatsorájához tartozó kérdések 33

VI. Az igék, mellyekkel a' Vég Vatsora szereztetett 34

VII. Hála-adás a' vég Vatsora után 36

VIII. Quadragesima Vasárnapján a' Vég Vatsorához il-lendő példa 38

Minémü készület kívántatik a' Vég Vatsorához ibid.

1. Az isteni ijméret 39

RENDE KIS KÖNYVBEN

2.	Az Ur Vatsorája felől való értelem	43
3.	A' hitnek erőssége	44
4.	A' penitentia	45
5.	Az atyafiúi szeretet	46
IX.	Husvét napjára illendő példa	46
1.	Kitsoda szerzette a Vég Vatsorát	47
2.	Mitsoda a Vég Vatsora	ibid.
3.	Mikor szereztetett a Vég Vatsora	48
4.	Miért szereztetett estve	ibid.
5.	Miért szolgáltatik ki mostan reggel	ibid.
6.	Miből szereztetett a Vég Vatsora	49
7.	Miért kenyérből borból	ibid.
8.	Kinek szereztetett	50
9.	Mi végre szereztetett	52
X.	Második példa Husvét napjára	55
1.	Mitsodás testben támadott-fel a' Christus	56
2.	Mitsodás ételünk a' Christus teste, italunk az ő vére	59
XI.	Pünköst napjára tartozó példa	65
1.	Minémű eszköze a' Szent Léleknek, mind az ige, mind a' Sacramentumok	ibid.
2.	Az ige hathato a' Szent Lélek által	66
3.	Az ige által nemzi a' Szent Lélek az hűt	67
4.	Az ujjonnan való szülést is	ibid.
5.	Az idvesség az ige nélkül el sem kezdetik végben sem mégyn	68
6.	A' Sacramentumok eszközi a' Szent Léleknek	ibid.
7.	Az ígéretek meg-ábrázolják a' Sacramentumok	70

LEVŐ DOLGOKNAK.

8. A' keresztség eszköze a' szent Léleknek 71
9. Az Ur Vatsorája eszköze a' Szent Léleknek ibid.
10. Enni a' Christus testet, innya vérét mitsoda 72
- XII. Avatás elődedire való példa 74
1. Miért neveztetik az Ur Vatsorája kenyérnek tördeltetésének ibid.
2. A' Christus testének tördeltetésének emlekezetiért 75
3. Mert a' Christus életnek kenyere ibid.
4. Meg-mutattya hogy mi érettünk tördeltetett a' Christus teste 76
5. Viszen a' Christussal való egyesülésünknek ismértire 77
6. Szívünknek töredelmességére viszen 78
- XIII. Szüret elődedire való példa 79
1. Valóságosan jelen vagyóné a' Vég Vatsorában a' Christusnak teste 80
2. A' kenyér Christus teste ibid.
3. A' pusztaiban lévő kő-szikla Christus 81
4. Mődgya az Isten kegyelmében való részesülésünknek 84
5. Valóságosan jelen vagyón a' Christus teste vére 86
- XIV. Advent Vasárnapjára tartozó példa 87
1. Mitsoda haszon adatik a' Vég Vatsorában 88
2. A' hit erőssitetik ibid.
3. A' hitnek ágaiban meg-erőssít 89
4. A' Christusban szerkesztet 91
5. E' világot meg-utáltattya 92

R E N D I E' K I S K Ö N Y V B E N

6. Az atyafiúi szeretetet öregbíti	94
XV. Az Ur Vatsorájának betegeknek ki-szolgáltatásának módja	95
1. A' beteget nem communicaltathatni és miokáért	96
2. A' beteget communicaltathatni és miokáért	97
3. A' betegnek communicáltatásában való rend-tartás	100
4. Minémű méltóságos Sacramentum a' Vég-Vatsora és miokáért	103
(1.) Mert természet szerint való Isten szerzése	104
2. Mert igen nagy dolgokra emlékeztet	105
3. Mert nagy jót vészünk abban	106
XVI. Az Ur Vatsorájában való kenyérről	109
1. Kovászos kenyér legyené avagy kovásztalan	110
2. Illendőbb a' kovászos kenyér és miokáért	111
3. Kerekded legyené, avagy gömbölyű, avagy lapos gyenge hártya, mint az ostya	113
4. Az ostyát mint Antichristus Misézó kenyerét meg kell vetni	114
5. Az ostyások ellen-vetési meg-fejtetnek	117
6. A' keresztyéni szabadságnak regulái	ibid.
7. Az ostya nintsen éppültre	118
8. Mitsoda az ostya	122
9. A' kenyér mitsoda	ibid.
10. Az ostyának igaz eredeti	123
11. Theodosius Császárt el-tiltotta a' Vég Vatsorától Ambrus Doctör	128
12. Romában a' Pápák terebben ejtették a' Misét	130
13. Papa attya az ostyának	131
14. Ber-	

LEVŐ DOLGOKNAK.

14. Bernoldus Pápista Doctör ítéleti az oftyárol ibid.
- XVII. A' kenyérnek tőrdelése mitsodás Ceremonia a Vég Vatsorában? 138
1. A' kenyérnek tőrdelése allattýára tartozik a Vég Vatsorának és miokáért 140
2. Mert Christustul a Vég Vatsoramellé rend: 141
3. Miért olyan méltóságos a kenyér tőrdelés mint a' hálá-adás és az osztogatás ibid.
4. Mert Luther Márton-is azt tanította 142
5. Mert a kenyér tőrdeltetés parantsolat alá vett: 142
6. Nagy ereje vagyon e' parantsolatnak: Ezt tselekedgyétek idid.
7. Mert a' kenyér tőrdelés hasznát adgya előnkben a Vég Vatsorának 145
8. Mert szent Pál-is egy általlyában állattya a' kenyér tőrdelést 147
9. Mert az Apostolok-is azont tselekedték 150
10. Mert a Vég Vatsorának épségére tartozik 151
11. Mert a' régi Paterek-is tőrdelték a' kenyeret ibid.
12. Az Oftyások ellen-vetési meg-sejtetnek 153
13. Luther Márton erős argumentumi a' Pápisták ellen, a' kenyér törésnek meg-erősítésére 154
14. Külömböz a' kenyér tőrdelés a Vég Vatsorában a' közön:éges kenyér tőrdelésstől 159
15. Mikor szolgáltafsék ki a Vég Vatsora 158
16. A Vég Vatsorában meg-maradott kenyeret és bort a' régiek hová teríték 162

RENDI E' KIS KÖNYVBEN
III. A' HASASSAGROL.

- I. Hirdetés nélkül a' házafokat nem szabad egyben adni,
és miokaért. 164
- II. Isten Adamot ki-hirdeté a' Paraditsomban 169
- III. A' Házasság áldot életnek neme 166
1. Mert önnön maga Isten szerzette 167
2. Mert jo okokért szerzette 168
1. Hogy egymásnak segitséggel legyenek ibid.
2. Hogy az emberi nemzet szaporodgyék 170
3. Hogy a' párázsnaság el-távoztassék 171
4. Mert tisztességestiszték vagyon a' házafoknak 173
1. Hogy egymást szerefsék ibid.
2. Hogy magzattyokat tisztességben nevellyék 174
3. Hogy a' férj feleségét őltalmazza 176
4. Igaz kézi munkájával tartsa. 178
5. Az Aszszonyi állat férjét tisztelje ibid.
6. Házára gondot viseljen 180
- XVIII. A' Házassághoz illendő tanuságok 183
1. Sacramentumé a' házasság ibid.
- Miért nem Sacramentum 183
1. Mert az értelmes Pápisták-is tagadgyák 184
2. Mert nem úgy szereztetett Istentől mint Sacramen-
tum ibid.
3. Mert köz a' hívekkel és a' hypocritákkal ibid.
4. Mert sem az Apostolok, sem a' Páterek nem tartot-
ták Sacramentumnak. 185
5. Mert élető állatból való jegy nélkül vagyon ibid.
6. Mert Christus Urunk sem élt véle ibid.
7. Mert

LEVŐ DOLGOKNAK.

7. Mert a' szerzetes Papok sem élnek e' Sacramen-
tummal ibid.
- II. Miért esküsznek egyben a' házások 186
- III. A' keresztyén embernek miért nem szabad bálványo-
zo feleséget venni 189
1. Mert meg-tiltotta Isten 190
2. Mert igen utálatos Isten előtt ibid.
3. Mert az által az Isteni tisztelet meg-bánta-
tik ibid.
4. Mert a' magzatok az igaz Istentől el-vonattat-
nak 191
5. Igaz vallásut kell venni és miokáért ibid.
- IV. Miért nem szabad egy feleségnél többet venni 192
- Lamech két feleségü első meg-rontoja az Isten szerzé-
sének 193
1. Mert az Istennek és a' természetnek törvénye nem
engedi, hogy egy feleségnél többet végy 195
2. Mert nyilván tiltja az Isten 197
3. Mert a' jámbor feleség boszszuval illetetnék 198
4. Mert ellenkezik a' Christus és az Anyaszentegyház
között való példázattal ibid.
5. Pogány szokás fok feleséget venni 199
6. Mert iszonyu bűn szállana rá ibid.

T O L D A L E K.

Minémü okok szakasztják-el az Házasságban élő
embereket egymástul? 200

Hat kivalt képpen való okok, melyeket láss-meg fol. 201
& seq.

IV. HA-

RENDI A' DOLGOKNAK.

IV. HALÁLRA SENTENTIA Z- tatot ember vigasztalásának módgya 213

- I. Tartozik a' Tanító vigasztalással a' halálra menő embernek *ibid.*
1. Viszi arra a' Christus és az Angyal példája 219
2. A' halálra menő embernek rettegési *ibid.*
3. Az hét iffiaknak annyoknak példája 215
4. Szent-Istvánt biztattya Christus. 216
5. A' Tolvajt is 217
- II. A' bűn ellen való vigasztalás. *ibid.*
Az Isten irgalmaságának természetű 220
- III. Az halál ellen való vigasztalás 223

AZON ANYASZENTEGYHAZBLEI szolgálatnak rövidebb meg-irattatása.

- I. A' Keresztelésnek formája 227
- II. Az Ur Vatsorájához való készület 237
- III. Az Ur Vatsorájának osztogatása 242
- IV. Házassági öszve adásnak formája 256
- V. A' betegeknek meg-látogatásáról 266
- VI. Beteg embernél való könyörgés 273
- VII. Könyörgés halálokoráján való betegeknel. 277

V E G E.

For the use of the

Library of the
Theological Seminary of the
Diocese of the North
Carolina Synod of the
United Methodist Church

Abdell Book

Given for the

Original Secretary's Library

For the use of the

Library of the

11

In legro capin no
ante Down ex f. ho.

Lowry

50

19. 12

25. 11

20. 10

50

16. 27. 8

16. 37

11. 6. 37

Adgyn 36 32
13. 03

Schönegg 5 im phyl
Purwand 2. 74
Eds Stam. Janus 2. 2

Abraham Beyer 13 63

50 13 63 39 35

3 513 60

5 36 35

50 13 13 63

5000

